דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

היום בדבר
- חנה זמר, עמוס עוז, חגי אשד, שלמה גינוסר
- טלי זלינגר ואמיר אורן על ריצ'ארד מרפי
- חיים גורי על אנטולי שצ'רנסקי
- טדי פרויס ואבנר תבורי על דרום־אפריקה
- יקיר צור על זלמן חן
- „משא" לספרות ולאמנות ו„דבר השבוע"

מזג האויר

(ע). – הטמפרטורות הצפויות להיום: ירושלים 17־28, רמת־הגולן 16־30, נהריה 22־30, צפת 16־28, טבריה 22־35, עפולה 21־32, שומרון 18־30, תל־אביב 23־29, לוד 21־30, ירוחו 22־37, עזה 22־29, באר־שבע 18־33, אילת 26־39.

יום שישי, א' באלול תשמ"ו, 5 בספטמבר 1986 • גליון 18905

היום 64 עמודים כולל „דבר־השבוע" • המחיר 1.20 ש"ח. באילת 1.04 ש"ח

שדר ממובארק לפרס: חתימה על שטר הבוררות תנאי לפגישת פסגה

מרפי שוקד על הכנת נוסח למסמך שיגדיר את השלבים הבאים בתהליך המדיני

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב, הסופר המדיני
הסופר לענייני ערבים

המיופה כוח המצרי בישראל, מוחמד בסיוני, הביא אתמול ללשכת ראש הממשלה שמעון פרס שדר מהנשיא מובארק ובו נאמר כי לנשיא מצרים אין שום תנאים מוקדמים לכינוס הפסגה בשבוע הבא למעט – החתימה המוקדמת על שטר הבוררות על טאבה.

ראש הממשלה שמעון פרס אמר אתמול, בסיור בישובי מועצת מבואות חרמון, כי מועד פגישתו עם הנשיא מובארק לא נדחה והיא אמורה להיערך בסוף השבוע הבא. „יש תמיד קשיים של הרגע האחרון", אמר „שכן כל צד חרד מאוד כי לקראת החתימה הסופית לא יוזניח את נקודות הראות שלו". פרס הדגיש כי בשום אופן לא צריכה ישראל לוותר על הנקודות הראות בעיניה כחיוניות אך עם זאת ציין כי כמו בכל מו"מ כל צד מוותר על משהו.

מנכ"ל משרד החוץ דוד קמחי יועד היום פעם נוספת בקהיר עם ריצ'ארד מרפי בניסיון להתגבר על נושאי המחלוקת המעכבים את השלמת שטר הבוררות. אתמול נועדו קמחי ומרפי באלכסנדריה לאחר שמנכ"ל משרד החוץ דן בשעות הבוקר עם שר החוץ המצרי עיצמת עבד אל־מגיד בענייני הנורמאליזציה בין ישראל ומצרים וכן במחלוקת הסימון של קו הגבול ועניין מינויים של הבוררים הבין־לאומיים. אתמול התחדשה פעולתם של צוותי הסימון באיזור הגבול, אך עדיין עומדת בעינה ההסתייגות המצרית משיטת הסימון שנוקט הצוות הישראלי אף שבראשית הדברים הסכימו המצרים לשיטה.

הצוות הישראלי מסמן את האיזור שבו אמור לעבור קו הגבול שסומן ב־1906. כיוון שאבני הגבול אינן נמצאות מסמן הצוות הישראלי שטח שלדעתו אמור הגבול לעבור בתוכו. שיטת סימון זו, המכונה בלשון המודדים „פוליגון", מטרידה את המצרים הסבורים כי הצוות הישראלי מסמן שטחים נרחבים מדי. המצרים תובעים מישראל שתסמן נקודות ולא שטחים, כפי שמסמן הצוות המצרי.

לוטפי: החלטה עקרונית

ראש ממשלת מצרים, עלי לוטפי, אמר אתמול כי עקרונית יש החלטה מצרית על עריכת פסגת פרס־מובארק אך רצוי קודם לסכם את שטר הבוררות על טאבה במלואו ובשלמותו.

בראיון לרדיו מונטה קארלו הביע לוטפי תקווה שהמו"מ על השלמת שטר הבוררות אכן יסתיים החודש ורק אז, לדבריו, אפשר יהיה להתחיל לשוחח על הפסגה ועל החזרת השגריר המצרי לתל־אביב.

מרפי נועד אתמול באלכסנדריה לשיחה עם שר החוץ המצרי, עיצמת עבד אל־מגיד, למשך שלוש שעות. הוא גם מסר לידיו איגרת ממזכיר המדינה האמריקאי ג'ורג' שולץ.

שולץ החליט שלטום לא לצאת לאיזור, לאחר שבדיווחי עוזרו ריצ'ארד מרפי על קשיים בגישור הפערים בעמדות הצדדים ועל ספק אם פסגת פרס עם הנשיא מובארק אמנם תערך במועדה הסיק, כי אין טעם בביקור מכביד ציפיות עתה. הודעה על החלטת שולץ נמסרה ללשכות פרס ושמיר ולשגרירות ישראל בוואשינגטון.

מרפי יחזור

מקורות בקאהיר אמרו כי מרפי מנסה להפעיל על המצרים לחצים כדי לדרבן אותם להסיר את שני המכשולים האחרונים לסיכום שטר הבוררות ולקיים את פסגת פרס־מובארק במועדה.

מקורות אמריקאים אמרו אמש בוואשינגטון כי במוקד שיחותיו המדיניות מנסה מרפי למצוא נוסח משותף למסמך שטיוטתו „הוצעה על־ידי אחד הצדדים באזור" – כנראה ישראל – „ולא הובאה לוואשינגטון" המפרט את השלבים הבאים בתהליך ואת עקרונות המו"מ. לדעת מרפי, הושגה

(סוף בעמ' 2)

רשמית: פרס לביקור בוואשינגטון בעוד 10 ימים ל־33 שעות

מתוכננת לרה"מ שיחה של שעה עם הנשיא רייגן

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – ממשל רייגן הודיע אתמול רשמית על ביקור ראש־הממשלה שמעון פרס בוואשינגטון בעוד 10 ימים.

פרס ישהה בוואשינגטון בביקור עבודה רשמי, 33 שעות. הוא יגיע בטיסה מישראל ב־7 בבוקר, ב־15 בחודש, יפתח בדיונים עם שולץ ולאחר כשבע שעות ייפגש לשיחה בת שעה עם הנשיא רייגן, בבית־הלבן.

למחרת, אחר הצהריים, בתום יממה של שיחות עם סגן הנשיא ג'ורג' בוש, שר ההגנה קאספר וינברגר, מנהל הס.איי.אי. ויליאם קייסי, היועץ לבטחון לאומי ג'ון פוינדקסטר ואישי קונגרס ותקשורת, ימריא פרס לקנדה.

ב־18 להחודש יחזור לניו־יורק, לשלושה ימי פגישות ואירועים יהודיים.

מאחר שלוח הזמנים של שר החוץ הסובייטי אדוארד שווארדנדזה מוקדש בימים אלה לפגישות עם שולץ, טרם ברור אם תתאפשר פגישת פרס־שווארדנדזה, שעל פניו לזימונה טרם הסיבו הסובייטים.

ישראל החלה לשפץ את מבנה השגרירות בפולין

וארשה, („רויטר", עתיים). – ישראל החלה בשיפוץ מבנה השגרירות שלה לשעבר בוארשה שעמד ריק מאז ניתקה פולין את היחסים הדיפלומטים עם ישראל ב־1967.

אדם שתיאר עצמו כמהנדס ישראלי מירושלים אך נימנע מלמסור את שמו שוחח עם כתב רויטר ביום חמישי ליד השגרירות, בעוד עובדים מכניסים פנימה חמרי בנייה.

פולין וישראל הגיעו להסכם בשנה שעברה בדבר הקמת משרדי אשרות בבירות שלהן אולם ממשלת פולין מסרה לאחר מכן כי העניין נדחה בגלל „קשיים טכניים".

ממשלת פולין הכחישה ברציפות ידיעות כי יש לה כוונות לכונן מחדש יחסים דיפלומטים עם ישראל. כאשר נשאל העובד מתי תפתח החלקה האשרות, הוא אמר: „אני כאן רק מהנדס. איני יכול לומר מתי".

העניינים הקונסולריים של ישראל בוארשה מטופלים על ידי השגרירות ההולנדית. רומניה היא המדינה היחידה בגוש המזרח המקיימת יחסים עם ישראל.

נכסי „אתא" נמכרו ב־15 מיליון ש"ח

מאת יוסי ליבוביץ
כתב „דבר" בגליל המערבי

נכסי קונצרן „אתא" שנמכרו עד היום הכניסו לקופת כונסי הנכסים 15 מיליון שקל המהווים שליש מחובות המפעל.

אתמול אישר בית משפט השלום בחיפה תשלום בסך 95 אלף ש"ח לכונסי הנכסים, עורכי הדין יואל סלומון ומאיר ליפא מקופת המפעל עבור עבודתם.

בארבע בקשות שונות שהגישו לשופט אליעזר בר הם טענו כי ניהלו את מתפרות „אתא" עד חודש מרץ האחרון. אז נמכרו שלוש מהן. כך בבר אמרו הכונסים, שמכרו 24 מכונות טויה בסכום כולל של 336 אלף דולאר ואשר הכסף יועד כחוזר לבנק דיסקונט. הכונסים קיבלו מהבנק 15 אלף דולאר כדמי עמלה בעבור.

עיכוב באיחוד „אגד" ו„דן"

מאת סופר „דבר"

„אגד" ו„דן" יפעלו לביצוע האיחוד ביניהם בתוך זמן קצר – סוכם בישיבה שהתקיימה אתמול אצל מזכיר חברת העובדים דני רוזוליו, בהשתתפות שר הכלכלה, גד יעקבי.

יצויין, כי בשני הקואופרטיבים התקבלו כבר ההחלטות העקרוניות לאיחוד, אך הביצוע מתעכב על ידי גורמים ממשלתיים.

שלושה חיילי צרפת נהרגו בדרום לבנון

מאת שמעון וייס,
כתב „דבר" בצפון

שלושה חיילים צרפתים מכוח יוניפ"ל בדרום־לבנון נהרגו אתמול בבוקר כאשר מטען צד התפוצץ לידם בעת שעסקו יחד עם חבריהם בריצת בוקר באזור הכפר גויה בגזרה המערבית של דרום לבנון.

שניים מהחיילים נהרגו במקום ואילו השלישי נפצע אנושות ומת בבית החולים של יוניפ"ל בנקורה. חייל נוסף נפצע קל והועבר לטיפול רפואי. התקרית עוררה מחדש את המתיחות באזור בין האו"ם לשיעים לאחר שסגן מפקד יוניפ"ל, גנרל ז'אן פונג, האשים את השיעים שהטמינו את המטען בכוונה לפגוע בחיילים הצרפתים. לדעת המפקד הצרפתי הניחו את המטען קיצונים שיעים שמבקשים לנקום בצרפתים על שהרגו שלושה מחבריהם לפני קרוב לחודש.

שמיר סירב לעמוד בראש קבינט כלכלי

מאת עליזה ולך,
כתבת „דבר" לענייני מפלגות

„הזמנו הציע שמעון פרס ליצחק שמיר, שממלא־מקום ראש הממשלה יעמוד בראש ועדת השרים לענייני כלכלה, בקבינט כלכלי, והגבהות איחוך, ושמיר ויתר מרצונו הטוב", אמר השר משה שחל בראיון ל„דבר", בנמקו את בסיס התביעה, שאחרי הרוטציה יעמוד שמעון פרס בראש ועדת השרים לענייני כלכלה.

שחל מדגיש, שההסכם הקואליציוני מושתת על עקרון השוויון בין שני הגושים. „חשבנו שיש צורך בכך שבשלב הראשון יעמוד ראש הממשלה בראש הקבינט המדיני וממלא־מקומו יהיה אחראי על החלק האחר של פעילות הממשלה, החלק הכלכלי", הוא אומר. „אם לאחר יש א', על השני יש ב', ולא ייתכן שצד אחד יגבר על האחר. כשם שבקבינט המדיני עומדים לבצע חילופים, ושמעון פרס ימסור את ראשות הקבינט לשמיר, לדעתי יש צורך להבטיח שלמפלגת העבודה תהיה היכולת להיות אחראית ושותפה בנושא הכלכלי. איני רואה בכך שינוי ההסכם, אלא הבהרה לעקרונות של ההסכם הקיים".

(הראיון המלא עם משה שחל ב„דבר השבועי")

שמיר יתושאל שוב על־ידי צוות החקירה של המשטרה בפרשת השב"כ

מצב של: „גירסה מול גירסה" – יחודש הדרישה לועדת חקירה

מאת מרובה צימוקי ומלי ליבנר
סופרות „דבר"

ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ יצחק שמיר יתושאל שוב על־ידי צוות החוקר של המשטרה לגבי מעורבותו בפרשת השב"כ. אתמול נודע כי שמיר יתושאל על־ידי אנשי צוות החקירה את הפרשה לא רק על־ידי המפכ"ל דוד קראוס.

ל„דבר" נודע כי במשרד המשפטים הביעו זעם על כך שהיועץ המשפטי לממשלה לא היה בסוד החקירה ונודע לו עליה מפי העיתונות.

מקורות משפטיים בכירים אתמול אמרו כי כמה מסקנות עולות כבר לאחר חקירתו של שמיר למשטרה. שתי גרסאות זו מול זו של שמיר ושל ראש השב"כ אברהם שלום לעומת עדותו של ראש השב"כ כי דיווח פעמיים לשמיר על הוראתו לחסל את המחבלים. כפי שנודע מכחיש שמיר גירסה זו.

בסוף השבוע הבא יקבל היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש את כל חומר החקירה המשטרתי שבאמצע. מקורות משפטיים בכירים אמרו אתמול כי חריש לא יוכל להחליט על כך שאין מקום להעמדה לדין שכן זו יכולה להתבצע בשני מקרים: אם אין עניין לציבור או כאשר אין מספיק ראיות להרשעה.

שר האנרגיה משה שחל אמר אתמול: „אם הדברים המתפרסמים הם נכונים, כלומר יש גירסה מול גירסה, יש לכבד את החלטות היועץ המשפטי לממשלה. אך בכל מקרה גם אם יראה היועץ המשפטי לממשלה, שאין מספיק בחומר הראיות כדי להעמיד לדין פלילי חייבת הממשלה לקבל את חומר החקירה, שכן במישור הציבורי נותרת השאלה גירסת מי נכונה. רק ועדת חקירה משפטית תתן מענה לשאלה שאינה יכולה להשאר בלי תשובה האם הזיופים והדיווח לעדויות שקר נעשו על דעת הדרג המדיני או שהיתה החלטת הדרג המתבצע. בשני המקרים הממשלה אינה יכולה להסתפק במצב של תיקו".

גורמים משפטיים בכירים הביעו אתמול תקווה כי בכניסתו הרשמית של ראש השב"כ החדש לתפקידו בסוף השבוע הבא תביא לפתיחת פרק חדש ביחסי הפרקליטות עם השב"כ. הגורמים הביעו תקווה כי ראש השב"כ החדש ישקה את שני היועצים המשפטיים שקבלו חנינה.

המקורות הטעימו, כי כל עוד ימשיכו היועצים המשפטיים בתפקידם ילך ויחריף הקרע עם הפרקליטות.

המחלוקת סביב עתיד חנוני השב"כ נמשכת. גורמים משפטיים המקורבים לפרשת השב"כ גילו כי בבסיס ההסכמה של אנשי השב"כ לבקש חנינה מהנשיא במחצית חודש יוני, היתה הסכמה שהושגה לפיה לא ייפגע אחרי החנינה מאום מעתידם ומעמדם של הנענים מתוך השירות.

על רקע הנתק שנוצר בין המשפטנים של השב"כ והפרקליטות ולאור הדרישה שמשמיעים חוגים פוליטיים להעביר מתפקידיהם בשב"כ את הנענים האחרים אחרי שראש השב"כ יסיים בימים אלה את תפקידו, הביעו גורמים משפטיים

(סוף בעמ' 2)

זבולון המר נבחר כיורשו של בורג – לא ברור מתי יכנס לתפקידו

נראה כי בורג ישאר בממשלה עד לביצוע הרוטציה בחודש אוקטובר

מאת עליזה ולך,
כתבת „דבר" לענייני מפלגות

ח"כ זבולון המר נבחר אמש בוועידת המפד"ל למחליפו של ד"ר יוסף בורג כשר הדתות. בתחילת השבוע הבא יבואו מזכ"ל המפד"ל, הרב יצחק לוי, ויו"ר הוועדה המתמדת של הוועידה, ד"ר יהודה בן־מאיר, בבירור עם ד"ר בורג לתיאום מועד פרישתו מהממשלה.

מקורבי ד"ר בורג סבורים שיהיה חבר בממשלה עד הרוטציה, באמצע אוקטובר. מזכ"ל המפד"ל וד"ר בן־מאיר מדברים על ארכה קצרה יותר: לדעתם יתאפשרו חילופי השר בכפוף לכינוס מושב מיוחד של הכנסת בפגרה, אולי כבר בסוף השבוע הבא, והוא ינוצל גם לאישור צירופו של המר לממשלה.

ח"כ המר גבר על הרב משה סלומון, מנכ"ל משרד הדתות, בסיבוב בחירות שני, שבו זכה ב־573 קולות ויותר מ־60 אחוז בכלל המצביעים. הרב סלומון קיבל 369 קולות. בסיבוב הבחירות הראשון על תפקיד השר התמודדו גם ח"כ אבנר שקי – שזכה במספר קולות מפתיע לעומת ההערכות – משה מוסקוביץ והרב יוסף בארגר.

הרב סלומון יתפטר מתפקידו כמנכ"ל משרד הדתות, וישוב לעמוד בראש הישיבה הטכנולוגית בכפר אברהם. הוא אמר אתמול ל„דבר" כי התכוון לסיים את תפקידו כמנכ"ל עוד לפני שהחליט להתמודד על תפקיד השר, בתום חמש שנים למילוי תפקיד זה.

בן נתן הובס

במושב השני של הועידה, ב„אולם הקונגרסים" בבנייני האומה, בחרה אתמול המפד"ל גם בשני מזכירים חדשים: שאול יהלום נבחר למזכיר המדיני ואליעזר אבטבי נבחר למזכיר „הפועל המזרחי".

שמפניה במחנהו של זבולון המר. (צילום: [illegible])

יהלום, בן ה־39, גבר בהתמודדות על מי שנחשב עד היום לאיש החזק במפד"ל, רפאל בן־נתן. עם זאת יש לציין, שבאווירת ה„עליהום" נגד בן־נתן, שאפיינה את הוועידה בהרגע הראשון, היה הישגו האישי מכובד מאד: הוא קיבל 476 קולות לעומת 489 שקיבל יהלום. בתום סיבוב הבחירות להנהגה החדשה של המפד"ל – השר ושלושה המזכ"לים – בולט פיחות כוחה של סיעת „למפנה", ששלטה בתנועה שנים רבות, בין בעלי התפקידים האלה אין לה שום נציג.

אמש היתה כוונה לפצות את בן־נתן ביצירת תפקיד חדש, מזכיר חברתי־כלכלי ובמינוי ליו"ר המרכז, אך עד לכינוס המליאה בערב לא עלה יפה המו"מ שניהל בעזרת מקורביו עם ראשי התנועה על הגדרת תפקידיו, ולכן לא נמסרה עליהם הודעה. בן־נתן גם לא השתתף בישיבת המליאה שנעלה את המושב של הוועידה, על אף שמקלו קשה לשדלו שיכנס לאולם.

לא השתתפו במושב הסיום גם כמה מחברי ועדת הוועידה שהבולטים ביניהם יצחק יגר ומשה פריבס, ראשי ועדות השיקום של המפד"ל שהביאו את המפלגה עד לוועידתה, ופרופ' משה בר־אשר שבחודשים האחרונים הופעל עליו לחץ שיסכים לקבל עליו את תפקיד השר בלי התמודדות. הללו נעדרו במחאה על שצירי הוועידה דחו בישיבה לפני הצהריים את הצעתם להרכב ועדת הרהארגון מפני שלא כללה, לדעת צירים רבים, די נציגי עדות, על פי שיעור כוחם בוועידה. בחירת המוסדות החדשים של התנועה ואיוש התפקידים שעדיין לא אויישו נדחו למושב נוסף של הוועידה בעוד שבועיים.

האחיות השלימו ההכנות לנטישת בתיה"ח

ניסים, קיסר והברפלד יפגשו היום

רופאי בתי החולים הודיעו כי לא ימלאו את מקומן של האחיות

מאת חיים ביאור,
כתב „דבר" לענייני עבודה

מטה הפעולה של אחיות בתי־החולים, שהתכנס אתמול בבית החולים „בילינסון", השלים את כל ההכנות לנטישתם של מחלקות האשפוז, חדרי המיון וטיפול נמרץ ואף הפגיות. במקביל ייפגשו היום מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר ויו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד, עם שר האוצר משה נסים במאמץ לפתור את המשבר.

בבתי החולים כבר הוכנו תכניות חרום למקרה של נטישה כוללת של המחלקות השונות על ידי האחיות. התוכניות כוללות, בין היתר, פינוי הדרגתי – בשיעור של עד 80 אחוז של החולים וסגירת מרפאות החוץ ומחלקות שפעילותן אינה קריטית.

האחיות אינן מגלות את המועד המדויק שבו יפתחו בשביתה, אך נראה כי אם המשבר לא יפוסל היום, הן יבצעו את הנטישה כבר בראשית השבוע הבא.

רופאי בתי־החולים הודיעו כי בניגוד לשביתת האחיות הקודמת הפעם לא יחליפו את האחיות ולא יבצעו את תפקידיהן.

מנכ"ל משרד הבריאות פרופסור דן מיכאלי, ונציגי האוצר נועדו אתמול עם יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, בנסיון נוסף לגבש עמדה אחידה במשבר. בתום הדיון מסר דובר האיגוד המקצועי כי הצעות הממשלה אינן מקובלות על הברפלד ולא נוצר בסיס להתקדמות במו"מ. לפיכך נמנע הברפלד מלהזמין לדיון את נציגות האחיות. הוחלט הסעים כי אם בפגישה עם שר האוצר לא תושג פריצת דרך, תיזום ההסתדרות פגישה דחופה עם ראש הממשלה שמעון פרס.

לעומת זאת מסרו גורמים במשרד הבריאות כי בפגישה אצל הברפלד חלה התקרבות בעמדות. לדבריהם, משרדי הבריאות והאוצר מסכימים עם ההסתדרות שיש להוסיף 1,500 תקנים לאחיות בתי־החולים והמחלוקת היא בתוך כמה שנים תבוצע תוספת התקנים.

מנכ"ל משרד הבריאות הזהיר אתמול את האחיות לבל ישביתו את בתי החולים שכן לדבריו „הנטישה תפגע בהן כבומראנג". הוא הוסיף: „אוי לאחיות אם תיפול שערה אחת מראשו של חולה".

גם יו"ר האגף לאיגוד המקצועי הבהיר כי לאחיות אין כוונה לנטוש את בתי החולים בלי להיוועץ בהסתדרות. הוא רמז שאם תתבצע הנטישה – יצטרכו האחיות לנהל לבדן את המו"מ עם המעסיקים, ללא סיוע מההסתדרות.

תפילה הפגנתית בבית הכנסת העתיק של יריחו עברה בלי כל תקריות

צילום: הררי

מאת סופר „דבר" בירושלים

עשרות אחדות של אנשי „גוש אמונים" ותנועת „כך" ערכו אתמול תפלה הפגנתית בבית הכנסת העתיק ביריחו ואחרי כן יצאו לסיור בסביבה. לא היו כל תקריות.

בראש המפגינים עמדו הרב משה לוינגר מחברון ודניאלה וייס מקדומים. הנאספים הגיעו ליריחו בשעות אחר הצהרים המוקדמות באוטובוס ובכלי רכב פרטיים מלווים בחיילים מעטים שסגרו בסביבה.

ההתכנסות קבלה אישור של רשויות הביטחון ויתכן שבשל כך היה מספר המשתתפים קטן מאד. למקום הגיעו עיתונאים רבים ואנשי רשתות טלוויזיה זרות. אחרי הרצאה קצרה התפללו המפגינים באתר בית הכנסת.

מקורות בטחוניים אמרו אתמול כי יריחו ובית הכנסת העתיק פתוחים לביקורי ישראלים כמו כל מקום אחר ביו"ש וכי ההתכנסות אתמול לא חרגה ממתכונת של התכנסויות וטיולים הנערכים בשטחים כל יום.

כרוז נגד שנלר

במקביל להתכנסות הופץ אתמול במערכות העיתונים בירושלים כרוז נגד דניאל שנלר, מזכיר מועצת יש"ע שבו הואשם ברדיפת פרסום ובשררות ובאופורטוניזם. הכרוז פונה לח"כ ראש הממשלה יצחק שמיר לא למנות את שנלר לעוזרו לענייני התישבות.

משפט „ריקון אופטיקל" – ימשך בעוד חדשים

מאת אמיר אורן,
סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון, (מיוחד ל„דבר"). – ההליכים המשפטיים בפרשת הספקת מערכת ציוד מוטבת לחיל־האוויר הישראלי בחברת „ריקון אופטיקל" בשיקאגו יתחדשו בעוד כחודשיים.

כך העריכו אתמול מקורות מהימנים בעקבות פסיקת השופט הפדראלי תומאס גריסה כי ישראל רשאית למשוך את מכתב האשראי שהעניקה ל„ריקון".

השופט גריסה דחה את בקשת „ריקון" להוציא צו מניעה נגד משלחת משרד הבטחון בניו־יורק, אך ביקש מהמשלחת להשהות „מרצונה" את משיכת מכתב האשראי, עד שתחליט „ריקון" אם לערער בפני ערכאה גבוהה יותר. ישראל מעוניינת במשיכת 21 מיליון דולר שכבר נפרעו, מתוך אשראי של 30 מיליון. השופט לא התעמק בטענות „ריקון" כי ישראל עסקה ברוגיל תעשייתי במפעל וקבע כי הטענות אינן ממין העניין.

במוצ"ש חוזרים לשעון חורף. עפ"י סיכומי משרד האנרגיה – חיסכון של 3 מיל' דולאר

אם היה שעון קיץ מאפריל עד אוקטובר היה החסכון 10 מיליון

מאת יקיר צור ויוסי מיכלסקי סופרי „דבר"

מחר, מוצאי שבת יוחזרו מחוגי השעון שעה אחת אחורנית ובכך תגיע אל קיצה תקופת הפעלת שעון הקיץ. שעון הקיץ החל השנה במחצית חודש יוני לאחר ויכוח ציבורי ממושך והוא הופעל במשך 112 יום.

על־פי נתוני משרד האנרגיה החסכון שנגרם כתוצאה מהפעלת שעון הקיץ השנה מגיע לכדי 3.139 מיליון דולאר שהם כאחוז מכל צריכת החשמל באותה תקופה. על פי מסקנותיהם של מומחי משרד האנרגיה והתשתית מסתבר כי ככל שתקופת שעון הקיץ ממושכת יותר כך גדל שעור החסכון היומי בחשמל. על פי ממצאים אלו נראה כי החסכון בחודשים מאי, יוני, ספטמבר ואוקטובר גדול בהרבה מאשר בחודשי אמצע הקיץ, יולי ואוגוסט, בגלל העדר הצורך בשימוש במזגנים.

שר הפנים יצחק פרץ שנאלץ במעט בעל כורחו להחליט על הפעלת שעון הקיץ, הורה בימים אלו לאנשי משרדו להכין דו"ח על היקף תאונות הדרכים מספר ההרוגים בכל תאונה ושעת התאונה כדי לקבוע את מידת השפעת שעון הקיץ על תאונות הדרכים. נראה כי מספרן הגדול של תאונות הדרכים שאירעו השנה בחודש אוגוסט לעומת שנים עברו ישמש כטיעון מרכזי בויכוח על הפעלת שעון הקיץ שיתעורר מחדש קרוב לוודאי גם בשנה הבאה.

שר האנרגיה משה שחל אמר אתמול שהנהגת שעון קיץ הוכיחה עצמה כיעילה ונבונה. „הוכח ששעון קיץ גורם לרווחה כללית לציבור, מעלה את הפריון ואינו פוגע באיש", אמר השר משה שחל שענה לשאלות סופר „דבר" בעניין זה. הוא הוסיף ואמר שעל פי הפרסומים גם הציבור הדתי משבח הפעלתו של שעון קיץ ורק לאחרונה התבטא גם ח"כ פורוש בחיוב בעניין שעון הקיץ.

השר משה שחל הביע צער על כך שבניגוד להחלטות ועדת ברעם להקים גוף למעקב אחרי תוצאות הפעלת שעון קיץ לא זכה משרד האנרגיה לשיתוף פעולה בנושא זה מצד גופים אחרים לרבות משרד הפנים.

השר הטיל על ועדה מקצועית לבחון את השלכות הפעלת שעון קיץ – תועלתו השפעתו על הגדלת פריון עבודה ועל רווחת הציבור. אם מסקנות הועדה יהיו חיוביות בדבר הזה, לדעתו, ימליץ שר האנרגיה על הנהגת שעון קיץ באורח קבע: „הגיוני הדבר שהשעון המכני יתאים את עצמו לשעון הטבע" – אמר השר.

לפי חישובים של מומחי המשרד הנהגת שעון קיץ בתקופה מלאה. אפריל – אוקטובר היתה מביאה לחסכון של 10 מיליון דולר, וזה רק בסעיף חסכון ההוצאות על אנרגיה.

במוצ"ש בחצות יש להזיז את מחוגי השעון שעה אחת לאחור

هكذا من الاصل

חשש מפני הפיכתם של מחנות השמדה לאתרי תפילה נוצריים

באתר מחנה סוביבור נבנית קפלה של המסדר הקפוצ'יני

מאת יקיר צור
סופר „דבר" בירושלים

באתר ההשמדה סוביבור נבנית בימים אלו בידי המסדר הקפוצ'יני קפלה מאוזוליאום, זאת בנוסף למנזר הכרמליתי שהוקם לאחרונה בשטח אתר מחנה אושוויץ.

ידיעות על כך הגיעו באחרונה למוסד „יד ושם" במחנה סוביבור, להבדיל מאושוויץ אשר בו נרצחו גם בני עמים אחרים, כל הנספים בסוביבור היו יהודים. לדברי אנשי „יד ושם" המאוזוליאום שיהפוך למבנה המרכזי של האתר, עלול לטשטש את אופיו האמיתי של המקום וקיימת סכנה שבעקבות אושוויץ וסוביבור יוקמו מבנים דומים גם באתרי מחנות אחרים כמו טרבלינקה, חלמנו, מאיידנק ועוד.

בחודש יולי ביקר בארץ הקרדינל של קרקוב, מהרסקי, שאושוויץ מצויה בתחום הכס שלו ושני הנושאים הועלו בפניו, אך לא התקבלה ממנו כל הבטחה מחייבת. כמו כן הוגשה מחאה לממשלת פולין.

אנשי „יד ושם" רואים את הבעייה לא בכך שנזירים ונזירות מתפללים בשטחים של המחנות אושוויץ וסוביבור, אלא שברבות הימים אושוויץ וסוביבור עלולים להיות ידועים לעולם בזכות המנזרים שבהם ולא עקב היותם מחנות השמדה למליוני יהודים.

„יד ושם" פעל וממשיך לפעול אצל כל הגורמים הנוגעים בדבר כדי להחזיר את המצב לקדמותו וכדי למנוע את התרחבות התופעה והוא פונה לציבור להשתתף במאבק זה ע"י פניות אישיות וקולקטיביות לממשלת פולין, לאפיפיור, לראשי הכנסיות ולכל מי שיכול לסייע במאבק זה. רק לחץ גדול של דעת הקהל העולמית עשויה לתקן את המעוות ולמנוע מכך שבעתיד דברים ייעשו במחנות השמדה נוספים.

בגרמניה שיתקו את פעילות הטרור של לוב ע"י גירוש מסיבי של דיפלומאטים

מאת זאב סטרומינסקי,
סופר „דבר" בגרמניה

בון (מיוחד ל„דבר"). – פעילותה של שגרירות לוב בבון בתחום עידוד הטרור ודיכוי מתנגדי המשטר הגולים שותקה, למעשה, על ידי שלטונות מערב גרמניה בחודשים האחרונים – כך אמרו לסופר „דבר" מקורות גרמניים בבון.

המקורות ציינו, כי לאחר גירושם של רוב אנשי השגרירות הלובית, לא עולה עוד בידה של השגרירות לשמש מוקד לעידוד פעילות טרוריסטית כפי שעשתה קודם.

גירוש הדיפלומאטים הלובים מבון בוצע בקיץ, לאחר הפיגוע הקטלני בדיסקוטק „לה בל" במערב ברלין.

מיותר מ־40 דיפלומאטים לובים בבון נותרו היום 19 בלבד. ברשימת המגורשים היו כל הדיפלומאטים שלפי מידע מודיעיני קיימו, או ניסו ליצור, קשרים עם מחבלים, או עסקו בפעילות נגד מתנגדי המשטר הלובי החיים בגרמניה.

גירוש הלובים הוא גם פגיעה בלוגיסטיקה של מחבלים פלסטינים קיצונים הנתמכים על ידי לוב.

לעומת זאת, לא פעלה גרמניה נגד משרד אש"ף בבון, הנשלט על ידי תומכי ערפאת. לטענות הבטחון הגרמניות אין מידע על מעורבות המשרד בפעולות טרור. אדרבא: ידוע כי ראש המשרד, עבדאללה פרנג'י, כבר חשש בעבר שיפול קרבן למחבלים מתנגדי ערפאת.

גרמניה לא פעלה נגד שגרירות סוריה, שכן אין ראיות על מעורבותה בטרור, גם אם מומחים גרמניים סבורים, כי סוריה מעורבת בפעילות חבלנית בגרמניה ובארצות אירופה אחרות.

סופר „דבר" מעיד, כי השגריר האמריקאי המיוחד ורנון וולטרס, שביקר שלשום בבון ושוחח עם הקאנצלר הלמוט קוהל ועם שר החוץ הנס־דיטריך גנשר, לא העלה דרישות לשינויים במדיניות גרמניה כלפי לוב.

המקורות הגרמניים בבון ציינו, כי גישה מתונה זאת של ארה"ב באה, ככל הנראה, גם על רקע שיתוק פעילות השגרירות הלובית בתחום הטרור וכן לאחר הידוק נוסף של שיתוף פעולה אירופי־אמריקאי בלחימה בטרור.

מדובר בשיתוף בלתי רשמי של ארה"ב בהתייעצויות שרי הפנים והמשפטים של הקהילה האירופית בנושאי טרור. בישיבה האחרונה של קבוצת השרים הללו, החלו לשתף נציגי ארה"ב [illegible]

מאז יולי 1985 פוטרו 2,700 עובדים

מאת חיים ביאור,
סופר „דבר" לענייני עבודה

מאז הפעלתה של התוכנית הכלכלית, בראשית יולי 1985, פוטרו ממשרדי הממשלה 2,700 עובדים, לא כולל אנשי מערכת הביטחון, מורים וגננות – מסר אתמול נציב שירות המדינה, אברהם נתן. הוא הטעים שבשנתיים האחרונות קוצץ כח האדם בשירות המדינה ב־10 אחוז, כלומר ב־5,200 איש.

בשנת התקציב הנוכחית, הטעים נתן, קוצצו 300 משרות, מתוך 700 מתוכננות. לדבריו, בתוך כשנה וחצי יקטן מספר המשרות בשירות המדינה בעוד 2,500, בעקבות המלצותיה של ועדה בראשות השרים ארנס, הורביץ, יעקבי ונסים.

יצויין, כי שיטת הפיטורים שהופעלה היתה של ביטול משרות עוד בתקופה שעובדים „ישבו" עליהן. באופן זה מצאו עצמם יותר מ־2000 עובדים בלי משרות מאושרות. נותרו בידם שתי ברירות: לפרוש תוך נטילת פיצויים או להתאים עצמם לתוכנית ניוד בתוך שירות המדינה.

גאלי על קדאפי: ראש מדינה נחשל שאינו שפוי בדעתו

הגיב על התקפות קדאפי נגד מצרים בועידה בהרארה

הרארה („רויטר" עתיים). – שר החוץ המצרי בוטרוס גאלי תקף ביום חמישי את שליט לוב מועמר קדאפי ואמר כי הוא „לקוי רוחני במצב של חוסר בגרות פוליטית".

גאלי אמר לכתבים כי התקפתו של קדאפי בנאומו ביום חמישי בבקר על תנועת המדינות הבלתי מזדהות היתה „לא יותר מקומדיה שהציג אותה ראש מדינה בלתי שפוי בדעתו והוי במצב של נחשלות פוליטית וחוסר בגרות פוליטית".

קדאפי תקף את מצרים על יחסיה הדוקים עם ארה"ב וישראל וחזר על האשמותיו כי מצרים סייעה לארה"ב בביצוע ההתקפה על טריפולי בסוף אפריל שעבר דבר שמצרים הכחישה בתוקף.

בהתייחסו להתקפות של קדאפי על תנועת הבלתי מזדהות ועל חבר העמים אותו כינה „מועדון בבעלות פרטית של בריטניה", אמר בוטרוס גאלי כי מה שהוא אמר היא קומדיה. המוכיחה חוסר הבנה מוחלטת ביחסים בינלאומיים. גאלי אמר, כי אין להתייחס ברצינות גם לביקורת האחרות שהשמיע קדאפי: שאמר למשל, כי מדינות אפריקה הדוברות צרפתית קשורות קשר הדוק ל„אימפריאליזם הצרפתי".

קדאפי גם מתח ביקורת על עיראק ועל מעורבותה במלחמה עם איראן. הוא אמר, כי „זוהי מזימה אימפריאליסטית שכוונתה למנוע את עיראק להלום בישראל".

בנאום שנשא אתמול בועידת הבלתי מזדהות דיבר קדאפי בשקט ובקול נמוך תוך שלעג וביטל את ארגון הבלתי מזדהות כמשהו בלתי רלוונטי, חסר משמעות ושקר אחד גדול. הוא הצהיר כי הוא מוכן להמשיך בדרכו בעצמו ולהקים צבא בינלאומי של עשרות אלפים.

„אני אפקד את החיילים של הכוחות האלה בכל יבשות העולם כדי להצית אש תחת רגלי אמריקה", אמר. הוא הצהיר כי הוא מעניק את הנשק והמנעות של לוב לרשותם של „לוחמי החופש" בדרום אפריקה, מרכז ודרום אמריקה והמזרח התיכון. הוא הבטיח כי „יגיד שלום" ל־101 המדינות בתנועת הבלתי מזדהות אם אלה לא ינתקו עד סוף השבוע את היחסים הדיפלומטיים עם ארה"ב ובריטניה ולא ינקטו פעולה תקיפה נגד „הבובות, הגלמים והמרגלים", אותן מדינות פרו־מערביות כמו קאמרון, זאיר, חוף השנהב ומצרים.

„אם לא ננקוט בצעדים מיידיים על מנת לשים קץ לקשרים האלה אני יוצא מכאן ואני רוצה לומר שלום ולהפרד מהתנועה המצחיקה הזאת. אני אומר שלום לשקר, שלום לתרמית הבינלאומית ואני אירם את הסיסמה של שלום בעל שני מחנות – עולם השחרור ועולם האימפריאליזם. אין מקום לניטרליות ולאי הזדהות", אמר.

החרפה במאבק בצפון אירלנד איומים הדדיים בהוצאה להורג

נהג מונית קאתולי וקבלן בנין נרצחו

(הירלד־טריביון). – הרפובליקנים בצפון אירלנד ולעומתם הלויאליסטים החליפו איומים נגד עובדים פרוטסטנטיים וקאתולים כי הם יוצאו להורג אם יהיו תמיכה בצד השני.

ארגון המכונה עצמו „לוחמי החופש האדיירים" איים על עובדים פרוטסטנטים באזורים קאתוליים ובמיוחד עובדים פרוטסטנטיים המועסקים במפעל מתכת גדול בבלפאסט.

איומים אלה באו בתגובה לאיומים נגד קאתולים ביום רביעי מצד ארגון לויאליסטי, הדורש את המשך קשריה של צפון אירלנד עם בריטניה המכונה „טארה".

המחתרת הרפובליקנית כבר הזהירה בחודש שעבר שכל מי שמקיים קשרי עסקים עם כוחות הבטחון בצפון אירלנד צפוי ל„הוצאה להורג". קבלן בנין שעסק בתיקון תחנת משטרה שניזוקה על ידי הפצצה של המחתרת נרצח זמן קצר לאחר שפורסם האיום.

בתגובה לאזהרות המחתרת הקאתולית יצא ארגון מחתרת פרוטסטנטי באזהרה דומה ואיום במוות על עובדים קאתולים. בשבוע שעבר נרצח נהג מונית קאתולי.

שני בתים של משפחות קאתוליות ניזוקו קשה מפצצות תבערה שנזרקו במחוז דאון בלילה שבין יום רביעי לחמישי. עם זאת מסרה המשטרה שאיש לא נפגע. ביום שלישי נפגע בית של משפחה פרוטסטנטית באותו אזור מפצצת תבערה.

שעות עבודה גמישות בממשלה

מאת חיים ביאור, סופר „דבר" לענייני עבודה

המנכ"לים של כל משרדי הממשלה קיבלו אתמול תדריך מפורט בכתב, לקראת הנהגתו הצפוייה של זמן עבודה גמ"ש במשרדים.

נציב שרות המדינה, אברהם נתן, מסר אתמול במסיבת עתונאים שזמן עבודה גמ"ש יאפשר לעובד במשרד הממשלתי להגיע למקום עבודתו בעיתוי הנוח לו בין השעות 7 ל־9 בבוקר ולעזוב בשעה שיבחר בין 2 ל־5 אחה"צ. עם זאת, יצטרך העובד להשלים מכסה של 45 שעות עבודה שבועיות.

הפעלת זמן עבודה גמ"ש תחל בעוד כחצי שנה, כאשר השנה הראשונה תחשב כתקופת הרצה, שבמהלכה יופקו לקחים. לדעת מומחים, מעבר לזמן עבודה גמ"ש יביא להגדלה של תפוקת העובדים בכ־15 אחוז, „יאפשר לעובד לתכנן את זמן העבודה שלו ותקטין חיכוכים בינו לבין הממונה עקב איחורים. כן עשויה השיטה להקטין משמעותית את היקף ההעדרויות מהעבודה, להעלות את מוראל העובדים ולהעניק להם „תחושה של אוטונומיה".

שדר ממובארק לפרס

(המשך מעמ' 1)

בשיחותיו עד כה התקרבות מסויימת, המצדיקה את המשך מאמציו.

נראה כי המסמך שסעיפיו נדונות בין הצדדים אינו זהה ל־10 הנקודות שהציג פרס לחסן מלך מרוקו או לנקודות ההסכמה שעליהן הודיע סגן הנשיא ג'ורג' בוש בביקוריו באיזור לפני פחות מחודשיים.

המשך מגלה עניין

הסורים הביעו עניין רב בתהליך המדיני ולדעת מרפי חשוב להמשיך ולעדכנם, בהנחה שימנעו מלהביע בו תמיכה קודם הבשלתו, אך אפשר שיורזו להצטרף אליו משיבשיל.

המקורות הדגישו כי ייתכן שסדר האירועים באזור יהיה הפוך מזה שנהגה במקור וכי לאחר ביקור פרס בוואשינגטון תיערך פסגת פרס־מובארק ובה ישתתף שולץ, עוד לפני הרוטציה.

הבהרה ירדנית

ירדן נסתה אתמול בעקיפין להבהיר את כשלון מסעו הנוכחי של מרפי באיזור. היומון הרשמי של ירדן „אל־ראי" גילה כי מרפי ניסה ללחוץ על המלך לאמץ נוסחת שלום חדשה המדברת על פרסום הודעה משותפת מצרית־ירדנית־ישראלית על נכונות הצדדים לשלום. לדברי העיתון, ירדן ראתה בכך סיכול מאמציה לפתור את הבעייה הפלסטינאית ונסיון אמריקאי לפתור את הבעיות במסגרת קמפ־דייויד.

המלך חוסיין יצא אתמול לאירופה ולארה"ב. חוסיין עומד להציג בלונדון, בפאריס, בבון ובוואשינגטון את הבעיות הקשורות בתהליך המדיני ולבקש סיוע כספי למימוש תוכנית החומש שלו לפיתוח הגדה המערבית ורצועת עזה.

פרס: מצב אבסורדי

שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון, מוסר: ראש הממשלה פרס, אמר אתמול, בביקורו ביישובי המועצה האזורית מבואות החרמון, כי הגענו בימים האחרונים ל„מצב אבסורדי" בכל הנוגע לדיונים עם המצרים, שבו מתווכחים על שטח שגודלו כמו גודלה של רצפה בחדר קטן. לדבריו הוויכוח עם המצרים הוא על שתי נקודות: בחירת הבוררים – והנושא זה יפתר כאלה, לדעת – וכן האיזור שיסומן על המפה. בהקשר זה אמר כי זה „מצב אבסורדי".

הצלחה להנפקת „בנק הפועלים"

מאת מריה אבנימלך

ההנפקה של חברת „הפועלים הנפקות" בסך 15 מליון שקל, שהוצעה לציבור במכרז, נמכרה במלואה ביום רביעי (3 לספטמבר). רשימת החתימות נסגרה בו ביום בשל חתימת יתר. סכום ההזמנות שהתקבל הסתכם ב־18.6 מליון שקל.

ההצלחה הגדולה של ההנפקה היא הפתעה מסוימת, לאחר שבהנפקת אגרות חוב של „תדיראן", בסך 28 מליון דולר נמכרו עד כה מליון דולר בלבד.

כספי ההנפקה מיועדים למתן הלוואות לחברות תעשייתיות – לחברת תעשיות „תיעוש", לחברת „גל וייספילר תעשיות" ולחברת „יצהר תעשיות".

הוזלה במחירי הובלת הפחם

מאת יוסף מיכלסקי סופר „דבר"

חברת הספנות האמריקאית „בביוס" אשר זכתה לפני ארבע שנים במכרז הובלת פחם עבור חברת הפחם הלאומית במחיר של 18 דולר לטונה, למשך 12 שנים – נדרשה ע"י משרד האנרגיה להתאים מחירה למחירים הנוכחיים בשוק והיא הציעה הוזלה של 90 סנט לטונה. אם אמנם יסכים משרד האנרגיה להצעת החברה האמריקאית תחסוך המדינה 4.5 מליון דולר במשך שמונה השנים הנותרות.

כוחות הבטחון של ליבריה בכוננות נוכח שמועות על נסיון פלישה

יחידות צבא התמקמו באהלים ליד הבירה מונרוביה

(עיצ, רויטר־עתיים) כוחות הבטחון בליבריה, הועמדו במצב של כוננות גבוהה על רקע שמועות של נסיון לביצוע הפיכה או נסיון פלישה – הודיע כאן שר המשפטים ג'נקינס סקוט ביום חמישי.

הוא אמר לכתבים כי הממשלה איננה יכולה להשאר אדישה נוכח השמועות הנוגעות לבטחון המדינה.

חיילים מזויינים ושוטרים רבים הקימו מחסומים ובדקו כלי רכב ונהגים במונרוביה החל משעות הלילה של יום רביעי. כל החופשות של אנשי הבטחון בוטלו, אמר סקוט. „אנו נוקטים במירב האמצעים שבידינו", הוא ציין.

הוא אמר כי השמועות על הפיכה קרובה ופלישה מפיצים אנשים מקומיים.

„בינתיים לא קיבלנו שום קריאה טלפונית ממישהו שמורד או מישהו שאומר כי הוא בא מחר בבוקר", אמר.

עדי ראייה מסרו כי יחידות צבא הקימו אוהלים בכמה איזורים במונרוביה. יחד עם זאת צויין כי בעיר שורר שקט והחיים מתנהלים כסדרם.

מנהיג ליבריה סמואל דאו שוהה עתה בהאראה שם הוא משתתף בועידת המדינות הבלתי מזדהות. השר סקוט אמר כי עובד לשעבר של חברת החשמל הליברית נעצר בחשד שהוא קשור עם קבוצה המתכננת את הפלת ממשלת דאו.

כמה אנשים ברחו מליבריה לאחר נסיון נפל של הפיכה בנובמבר שעבר. האנשים האלה, טען השר סקוט מקבלים אימונים במדינות חוץ כדי לבצע נסיון להפיל את דאו. הוא לא מסר פרטים נוספים.

„גירסה מול גירסה"

(המשך מעמ' 1)

המקורבים לפרשה אי־נחת ממה שנראה ככוונה לא לכבד הסכם בין המערכת המשפטית זו הפוליטית לבין אנשי השב"כ. לדבריהם, הובטח ב„ליל החנינות" לאנשי השב"כ על־ידי שר בכיר וגורם משפטי בכיר, כי בכך תינצל שלושת האמרים (להבדיל מראש השב"כ עצמו) לא יובא כלל לידיעת הציבור וכי הם ייצאו „נקיים לגמרי ללא כתם" הדבר לא יפגע בעתידם ובמעמדם כל אחד מהם בתוך השרות. הובטח גם כי רק ראש השב"כ יתבקש לסיים את תפקידו „בזמן סביר". על בסיס הבטחות אלה הסכימו אנשי השב"כ להסדר החנינה. דברים ברוח זאת, לאחר שסוכמו מופיעים, הובאו לאישור הקבינט.

אושר מאזן כי"ל לשנת 85/6 – 54 מיל' בהשוואה ל־48.9 מיל' דולאר אשתקד

30 מיליון דולאר דיבידנד לממשלה; 130 מיליון השקעות

מאת משה גבע
כתב הכלכלי של „דבר"

הרווח הנקי של „כימיקלים לישראל" הסתכם לשנת 6־1985 ב־54 מליון דולר בהשוואה ל־48.9 מיליון דולר אשתקד – גידול של כ־10 אחוזים. זאת בעוד שמחזור המכירות של הקונצרן גדל ב־11 אחוז לעומת אשתקד והגיע ל־840 מיליון דולר.

נתונים אלה מופיעים בדוחות הכספיים של כי"ל שאושרו אתמול בישיבת הדירקטוריון של החברה.

מנכ"ל התשלובת, יורם זיו, מסר כי בשנת התקציב האמורה העבירה חברתו לממשלה כ־100 מיליון דולר, מהם כ־30 מיליון דולר דיבידנד, 60 מיליון דולר מס על הכנסה ו־8 מיליון דולר תמלוגים. עם זאת הודיע זיו לחברי מועצת המנהלים כי בשנה השוטפת החמיר השפל בשוק הדשנים ומורגשת האטה בצריכה והחרפה ביריבות הדשנים. כל זאת על רקע החלשותו של הדולר וגידול בעלויות הייצור. לפיכך, תקטן רווחיות כי"ל בשנה השוטפת, ועקב כך נערכת החברה להקטנת עלויות הייצור ולביסוס אחיזתה בשווקים הבין לאומיים.

ל„דבר" נודע כי לאחרונה מונתה ועדה פנימית המורכבת מחברי הנהלת החברה שבתפקידה יהיה להציע תכנית יעול ופתרונות להתייעלות בעייתיות.

בשנת 1985/6 השקיעו בחברה כ־130 מיליון דולר, בעיקר בקבוצת הברום ובפרוייקט המסוע להובלת אשלג מסדום למישור רותם. החברה מתכוונת להמשיך בתנופת ההשקעות במגמה להגיע, תוך חמש שנים, להיקף יצוא של 700 מיליון דולר, ולהגדיל את הערך המוסף. עיקר ההשקעות יהיו בנגב ובאזורי פיתוח.

26 מהמרים נתפסו במועדון קוביה בתל אביב

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

בלשי מחלק המוסר ביחידה המרכזית של משטרת מחוז תל־אביב, עצרו אתמול 26 מהמרים בני 25 – 40 וארבע נשים ששיחקו במועדון למשחקי קוביה ברחוב העליה פינת רחוב וולפסון בתל־אביב.

הבלשים ערכו תצפיות על המועדון שהיה שמור היטב על ידי תצפיתני המהמרים. הבלשים נצלו רגע שאחד המהמרים פתח את הדלת כדי לשוחח עם רעייתו של אחד המהמרים ואז פרצו פנימה. נתפסו 11,500 שקל, 6450 דולרים ו־230 דינארים ירדניים. החשודים נחקרו אתמול ויובאו הבוקר בערבות בבית המשפט השלום בתל־אביב.

חתונת בתו של נעים בלי „גפילטע פיש"

מאת שמעון וייס

נשיא המדינה, חיים הרצוג, ראש הממשלה, שמעון פרס, שרים, ח"כים ואישי ציבור רבים השתתפו אמש בחתונת בתו של ח"כ לשעבר רענן נעים במושב רמות נפתלי שבגליל העליון. פרס ניצל את ההזדמנות לבקר במושבים הסמוכים לאחר שעשה בשעות הצהריים אצל מפקד צד"ל גנרל אנטואן לחד. בחתונה אצל משפחת נעים לא הגישו גפילטע פיש, אף שרבים מהאורחים התעניינו לדעת אם הח"כ לשעבר שינה את טעמו מאז דודיו המפורסם, אך לעומת זאת היין בחתונה היה על טהרת ענבי הגולן הגליל המיוצרים ביקב הגולן בקצרין שמושב רמות נפתלי ורענן נעים בתוכו מגדלים את הענבים מהם מיוצר היין הכובש לבבות. הרצוג ופרס, על כל פנים, [illegible] שעל שולחנם הם שותים רק יין מיקב הגולן.

משרד החקלאות תובע 45 מיל' דולאר להתגבר על מצוקת המים

ע"י פיתוח מקורות מים נוספים באמצעות טיהור שפכים

מאת דוד משיח, סופר „דבר" לענייני חקלאות

משרד החקלאות ונציבות המים דורשים מהממשלה הקצבה מיוחדת בסך 45 מיליון דולר לפיתוח מקורות מים נוספים באמצעות טיהור ומיחזור שפכים לשימוש בחקלאות, ובמקביל לשחרר מים מתוקים לצרכי הערים והתעשייה, אשר צרכיהם גדלים והולכים.

התביעה הועלתה בדיון שנערך בלשכת ראש הממשלה שמעון פרס בהשתתפות שרי האוצר והחקלאות משה נסים ואריק נחמקין. פוטנציאל מי השפכים המטוהרים בישראל הוא 300 מיליון מ"ק בקירוב, אולם רק כמות קטנה משפכים אלה מנוצל עד כה משום שלא הוקמו מתקני השבה וטיהור בריכוזים העירוניים.

תוך החודשים הקרובים תסתיים הנחת צינור מים מיוחד ממפעל להשבת שפכים של גוש דן לנגב, שיוכל לקלוט בהדרגה כמות של 100 מיליון מ"ק מי שפכים מטוהרים ממפעל זה לשימוש חקלאי. עם השלמת הצינור יגדל השימוש במי שפכים מטוהרים ל־150 מיליון מ"ק מים בשנה.

לדעת ראשי משרד החקלאות כל עיכוב במתן הכסף לפיתוח מקורות מים חילופיים לחקלאות יגרום לכך, כי בעוד שנים אחדות תצטרך ישראל להשקיע סכומי כסף גדולים במתקנים להתפלת מי ים, כדי להפיק מי שתייה.

בדיון אצל ראש הממשלה התנגד שר החקלאות לתביעת האוצר לייקר את תעריפי המים לחקלאות ב־20 אחוז כאמצעי לצמצום השימוש במים. השר נחמקין אמר כי תוכנית קיצוץ מכסות המים בגלל הגירעון ההידרולוגי המצטבר הוכיחה את עצמה. המשקים החקלאיים התייעלו וצמצמו את השימוש במים גם מעבר למה שנדרש מהם – 150 מיליון מ"ק. לדעתו העונה הנוכחית הוכיחה כי יש לקבוע מכסות מים ולצמצם את השימוש במים ללא הצורך בהעלאת מחיריהם. יתר על כן, עלויות הפקת המים באזורי הארץ השונים הן כאלה שכל ייקור נוסף במחיר המים יגרום ייבוש אזורי חקלאות דווקא בחבלי ארץ מרוחקים כמו הנגב והגליל. נחמקין סבור שיש לקבוע מכסות מים בהתאם למצב ההידרולוגי של משק המים ולהטיל קנסות גבוהים על חריגות.

תוכנית חומש ושינוי מבנה בקונצרן „כור" ידונו מחרתיים בישיבת ההנהלה

מאת מריה אבנימלך, הסופרת הכלכלית של „דבר"

מנכ"ל „כור", ישעיהו גביש, יביא ביום ראשון הקרוב בפני הנהלת הקונצרן תוכנית חומש הכוללת שינוי בדגשים וראורגניזציה מקיפה במבנה.

התחומים שיגדלו בפעילות „כור" הם מתכת (עם דגש על מוצרים ל„לביא"), כימיה ומזון. לעומתם יירד יחסית משקל האלקטרוניקה. השווקים החדשים ש„כור" ינסה להחדיר אליהם הם השוק הסיני, מזרח־אירופה ודרום־אמריקה.

השינויים המבניים והפרסונליים המתוכננים מיועדים לחזק את השליטה של מנכ"ל „כור", להקטין את כוח הדרג השני (ראשי הקבוצות) ולחזק את הדרג השלישי (ראשי החטיבות) או כפי שמכנה זאת הנהלת „כור" „לקצר את הדרך" בין היחידות לבין המנכ"ל.

עיקר השינויים המתוכננים:

קבוצת „כור־מזון" – תפוצל לארבע יחידות: מזון – בראשה יעמוד שלמה פורמן, מנכ"ל „בלובנד", וייכללו בה המפעלים „סמך", „עץ הזית", „בלובנד תלמה", „מטע", „ורד הגליל" (שוקולד). סימורים – בראשות גילור. שמנים – בראשות מנחם קלה כפוף לפורמן. מוצרי תצרוכת – קרטון, נעלים, הרסינה, אריזים והמפעלים „ברבור", „לפיד", „נעמן", „פיניציה" ורשת חנויות „קלאס". בראש החטיבה יעמוד דן סנבל שיצטרף להנהלת „כור". בנימין גיבלי, העומד בראש קבוצת המזון, יעבור עוד לפני סוף השנה, לתפקיד יו"ר לא פעיל.

השינוי הארגוני השני הוא פירוק חטיבת בבניקה ומערכות לשתי חטיבות. חטיבה אחת תעסוק במוצרי תעופה וייכללו בה „בנוע" בית שמש" לאחר ש„כור" תשלים את רכישתו וכן מפעלים מקבוצת המכניקה כמו „הדייקן", „מתל"מ" ואחרים העוסקים ביציקות ובמוצרי תעופה. בראש החטיבה יעמוד בן זה, או לחילופין קצין בכיר בחיל האוויר.

משה פלה, העומד כיום בראש הקבוצה יקבל חטיבה מקבוצת „ישראל" בקבוצות מפעלי גומי ופלסטיקה: „אליאנס", „סכיטון", „גמיד", „תגאר", „רוליקו", „רהופלס" ו„אליאנס". תהוה חטיבת הפלדה. הכולל את קריית הפלדה, „צינורות מזרח תיכון", „דבר" ואחרים יפוצל לשתי יחידות: בראש אחת מהן יעמוד קריהה, מנהל מפעל הערגול של „כור" בקריית גת. שינוי נוסף יהיה בנושא האלקטרוניקה. כאמור יוקם על ידי מגזרת מפעלים וצמצום מספר העובדים.

גורמים בכירים ב„כור" מעריכים כי עוד יתבצעו שינויים והתאמות של הדרג האמצעי.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו
של בעלי, אבינו וסבנו היקר

יהושע שטרייט

ההלוויה תתקיים היום, יום שישי א' אלול תשמ"ו 5.9.86
בשעה 11.00 לפנה"צ בבית העלמין בסגולה פתח תקוה

אבלים:
אשתו: פרידה שטרייט
בנה: שאול ושפרידה שטרייט
בנו: אלחנן ושילה שטרייט
בתה: שלומית ויאיר נעמן
הנכדים: נועם, ערן, יעל, עמי,
אסף, רועי ומיכל

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו של חברנו

אליהו (אליושה) גורביץ

ההלויה תתקיים היום יום שישי א' באלול תשמ"ו 5.9.86
בשעה 13.00. יוצאים מהמרכז התרבותי

המשפחה
וקיבוץ אפיקים

למשפחת בר
ולקיבוץ הגושרים

משתתפים באבלכם
במות

חיים בר ז"ל

המועצה האזורית הגליל העליון
המפעלים האזוריים

למשפחת בר
ולקיבוץ הגושרים

אתכם באבלכם במות

חיים בר

מחנך וידיד

בית מרה

מועצת פועלי חולון
מרכינה ראש
על קברו הרענן של

ג. קרסל ז"ל

סופר, ביבליוגרף ו„יקיר ההסתדרות בחולון"
ומביעה תנחומיה למשפחה.

מזכירות המועצה
נבחריה ועובדיה

בעלי אבינו וסבנו היקר

אברהם איזנברג

איננו

ההלויה תצא היום, יום שישי ב' דר"ח אלול
תשמ"ו 5.9.86 בשעה 10:00 לפנה"צ
מבית הלוויות העירוני רח' דפנה 5
לבית העלמין הדרום גבול חולון בת־ים.

אבלים:
אשתו: רחל
בנו: גדעון ובנימינה איזנברג
בתו: אורה ומיכה שמרנאי
נכדיו: הלה, מרית, איה ורועי

ברצוננו להביע את תודתנו מקרב לב לכל ידידינו
מהם קיבלנו הודעות רבות על השתתפותם באבלנו הכבד
לאחר פטירת יקירתנו

אליס גיטר ז"ל

המשפחה

חברי סניף מפלגת העבודה בלוד
משתתפים באבלה הכבד של
משפחת ביסטריצקי
עם פטירתו בטרם עת של החבר

זאב ביסטריצקי ז"ל

[illegible]

לא תוסיפו לדאבה עוד

מועצת סניף העבודה לוד

במלאות שנה לפטירת יקירנו

אשר אזרסקי ז"ל

תיערך עליה לקברו בבית העלמין בכפר סמיר
ביום ב', ד' באלול תשמ"ו, 8.9.86, בשעה 4.00
הסעה מביתו ברח' הלל 8 בשעה 3.30

המשפחה המתאבלת

דבר
DAVAR دافار
מאוחד עם למרחב

העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מנהל כללי אהרן קראוס

המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס „דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה: תל־אביב,
רח' שינקין 45, ת.ד. 199,
מ. 65233
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות:
טלפונים ישירים
281860, 298032

סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233

ירושלים, רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאוזה קומה ג'
טל. 242203

חיפה, רח' הנביאים 27
טלפונים 3־642111, ת.ד. 33104

זרחין מבקש מהממשלה הקצבה של עשרה מיליון דולר להתפלת מי־ים

כל מאמציו ומאמצי תומכיו לזכות בסיוע עלו בתוהו

מאת ארנון מגן, כתב "דבר" לענייני מדע

הקצבה ממשלתית של עשרה מיליון דולר, להקמת מתקן ניסויי להתפלת מי ים, בשיטת הממציא אלכסנדר זרחין, ומתקנים ניסויים נוספים לבדיקת פיתוחים אחרים של זרחין הקשורים בנושא, כמו מדחס דו־גלי, מבקש הוועד הציבורי לקידום ויישום המצאותיו של זרחין.

יו"ר הוועד פרופ' יאיר שפרינצק ממכון וייצמן, אמר, כי ההצעה מדברת על ארבע יחידות המתקן, בהספק יומי של 10 מ"ק מים ליממה כ"א. הוא טען, כי המדובר בפיתוחים טכניים של זרחין, שכבר הוכיחו את עצמם בעבר, אם כי לא במתקן באילת שפעל בשנים 1964 עד 1967, משום ששם הוכנסו שינויים, למרות התנגדותו של הממציא, אשר פגעו בתקינות המתקן. הוא טען, כי הקמת המתקנים הניסויים לא תארך יותר משנה, הוסיף הדובר, ושנה נוספת – תידרש להרצתם. לאחר מכן, הביע את בטחונו, אפשר לגשת להקמת מתקן חצי־חרושתי או חרושתי מלא. פרופ' שפרינצק הוסיף, כי זה שנתיים וחצי מנסה הוועד הציבורי להשיג את ההקצבה הדרושה אצל גורמים שונים, החל בנציבות המים וכלה במשרד ראש הממשלה – אך ללא הצלחה, ובדרך־כלל גם ללא קבלת מענה.

אלכסנדר זרחין סקר בדבריו את תולדות מאבקו המר והממושך למען יישום המצאותיו – מאבק שנסתיים בכשלון גמור. הוא חזר והזכיר, שהמתקנים שהוא מציע לבנות אין בהם לא צינורות ולא ממבראנות, והבלאי שלהם קטן ביותר. בתשובה לשאלה בדבר המחיר הצפוי של המים, שיופקו לפי שיטתו, השיב: שלושה סנט למע"ק מים. פרופ' שפרינצק והמהנדס משה אשכר, אף הוא חבר הוועד הציבורי, אמרו שמתוך היחידות הם מעדיפים לנקוב מחיר של חמישה סנט למע"ק, אבל גם מחיר זה נמוך עדיין פי כמה וכמה ממחיר המים המופקים היום בשיטות קונוונציונאליות, שלא לדבר על ההשוואה עם המחיר שנוקבים גורמים אחרים לגבי מים מותפלים בשיטות אחרות, שהוא לפחות 50 סנט למע"ק, ובדרך־כלל הרבה יותר מזה.

הדוברים הסבירו, כי ראו לשוב ולהעלות את הצעתם, הפעם בפני הציבור הרחב באמצעות מסיבת העתונאים, לנוכח מצוקת המים הנוראה הפוקדת את ישראל.

כינוס חירום של נציגי מוסדות התרבות מזהיר מפני הקיצוץ בתמיכה הממשלתית

מפעלי תרבות עממיים יהפכו בשל כך למפעלים לעשירים בלבד

מאת סופרת "דבר" לענייני תרבות

כ־100 איש, נציגי אגודות הסופרים, התיאטרונים, תזמורות, מקהלות, להקות מחול, מוזיאונים ומתנ"סים התחרו אתמול ביניהם מבחינתו של מי גדולה יותר, מי הם הפועלים השחורים והאומללים של מפעלי התרבות בארץ. זה היה בכינוס החירום של נציגי מוסדות התרבות שנאספו תחת קורת מצוקה אחת: איום הקיצוץ בתקציבים.

מעל בימת קפה־תיאטרון הקאברי־רוול סטה כל נציג את קשייו המיוחדים והתריע בזהירות והמתחייבת, כנראה, בנוכחות פאסיבית של נציגי הממשלה: יו"ר האגף לתרבות אבנר שלו וראש לשכת ראש הממשלה בעז אפלבאום, אך באורח הד־משמעי: הכוונה לקצץ 10 אחוזים בתקציבי התרבות כשמעותה הדמטית, להיות או לחדול. מירה אדליס, משנה למנכ"ל להקת בת־שבע קבלה על כך סבת־שבע זוכה להכרה בחו"ל יותר מאשר בבית. "אנחנו נחשבים לנתמכים־מאסיביים", אמרה אדליס, "ואין בכוחנו לשלם לרקדן סולן יותר מאשר 500־600 ש"ח בחודש. רקדנים אינם זקוקים לשפה: הם יכולים לעבוד בכל מקום. רבים עוזבים אותנו". פיטר פריישטדט, בשם במאי הקולנוע, מצוייד כבר בסטטיסטיקה: 25 אחוזים מיוצרי הקולנוע הישראלים חיים ועובדים בלוס־אנג'לס.

שולמית לפיד, נציגת אגודת הסופרים העברים, מתנערת מאיום הנטישה לחו"ל. הפועלים השחורים זה אנחנו, אומרת לפיד. סופרים אינם מקבלים שכר כסופרים. עבודת יצירה, כולל התכנון, ההשיבה והחזרות, נעשית אחרי שעות העבודה לשם פרנסה. סופר עברי המתפרנס מיצירתו עשוי להשתכר סכר מופלג באמת. תמלילן אחד בשם ביאליק, שכתב את אחד מלהיטיה של ריטה, עתיד היה לקבל את שכר הסופרים שלו תמורת השיר על פי אחד מן התעריפונים האלה:

תעריפון התאחדות המו"לים: 8 ש"ח: משרד האוצר: 9.26 ש"ח: אגודת הסופרים: 18.63 ש"ח.

ירון סוקולוב, מדריך אזורי של המתנ"סים באזור המרכז מתריע מפני האפשרות שתחת האיום העכשווי, עתידים הוא ועמיתיו לשרת לא את אוכלוסיית היעד שלהם, אלא להפוך לכתנ"סים לעשירים.

אך עוד לפני השמעת כל הטענות והסכנות, מסכימים הכל כי הבעייה עקרונית יותר מאשר קיצוץ באחוזים כאלה או אחרים. השאלה המרכזית היא מהו מקומה של התרבות בסדר היום הלאומי. מדיניותה הנוכחית של הממשלה מלמדת שאפשר, כנראה, גם ללא תרבות. במשך חמש השנים האחרונות קוצצו תקציבי התרבות כ־27 אחוזים (5 מיליון דולר). התקציב הכולל לתרבות במשך שנה הוא 15.2 מיליון דולר המהווים רק 1.7 אחוז מתקציבו הכולל של משרד החינוך והתרבות.

בסופו של הכינוס קראו נציגי מוסדות התרבות לשר החינוך והתרבות להפריד בין מינהל החינוך לבין מינהל התרבות, ולהחזיר את תקציבי התרבות לרמה שבה עמדו לפני חמש שנים. ועד פעולה שבו חברים אורי עופר (האופרה), שולמית לפיד (אגודת הסופרים), יוסי פרוסט (אמנות לעם), עדה ידלין (מקהלות), נעם סמל (תיאטרון), רוני אברמסון (תזמורות), מירה אדליסט (מחול), ראובן דפני (מוזיאונים) ועודד פלדמן נבחר לייצג את מוסדות התרבות במו"מ עם נציגי הממשלה. את הפגישות הראשונות יקיים ועד הפעולה עם אוהבי תרבות מובהקים, שבחסותם מאיימות על התרבות הגזרות הקשות ביותר: ראש הממשלה שמעון פרס ושר החינוך והתרבות יצחק נבון.

הממשלה תחליט בקרוב על פתיחת ענפי הנפט והפטרוכימיה לתחרות חפשית

מאת יוסף מיכלבקי כתב "דבר"

השרים משה נסים ומשה שחל מסרו אתמול, בתום כינוס בבתי הזיקוק "ובמפעלים פטרוכימיים", שהממשלה תחליט בקרוב על פתיחת ענף הנפט לתחרות חופשית, ועל הפרוייקט המשותף של בתי הזיקוק ו"מפעלים פטרוכימיים" להשקיע 120 מיליון דולר בהגדלת תפוקתו של מפעל האתילן ל־130,000 טונה בשנה ובניית מפעל חדש לייצור 200,000 טונה פולי־פרופילן.

בעוד ששני השרים היו תמימי דעים בשני נושאים אלה, הם היו חלוקים באשר לתביעת יזמי הפרוייקט להעניק להם מעמד של איזור פיתוח א'. השר שחל טען כי צריך לאשר את בקשת היזמים משום שאין אפשרות לבצע את הפרוייקט שלא במקום הסמוך לבתי הזיקוק בעוד שהשר נסים טען שאישור מעמד זה ליזמים עלול ליצור תקדים מסוכן. "יזמים רבים בתל אביב, ירושלים וחיפה מבקשים מעמד כזה וצריך לקחת זאת בחשבון לפני החלטה סופית. כשר האוצר אני חרד לגורלן של עידוד הפיתוח ונרתע מתקדימים העלולים לערער את הכוונות וההחלטות המקוריות של המחוקק לגבי התנאים הדרושים להענקת מעמד מועדף של איזור א'", אמר. הוא הסביר כי אם יוענק מעמד כזה לפרוייקט תצטרך הממשלה לתת ליזמים מענק של 40 מיליון דולר.

השר שחל השיב לשאלת סופר "דבר" כי שאר הכסף, במטבע חוץ, יוזרם על ידי היזמים, בחלקם בתי הזיקוק ובחלקם המשקיעים מחו"ל. עוד אמר שהענף זקוק להשקעה כוללת של 370 מיליון דולר (בהם השקעה של 120 מליון הדולר) עד 1990. אחרת יקלע הענף למצב קשה ולא יוכל להתחרות בגורמים זרים.

מגיע משלוח אחרון
של דגמי פיאט 1986
במחירי מרץ

מחירי מבצע +
אשראי ארוך
עד־30 חודשים:

רגאטה 70 — 1300 אוטומטית · 21,733 ש"ח
רגאטה 85S — 1500 אוטומטית · 27,535 ש"ח
רגאטה 100S — 1600 5 הילוכים · 27,787 ש"ח
רגאטה סטיישן — 1600 5 הילוכים · 28,023 ש"ח

וכן מספר מצומצם של דגמי "אונו" 1100 סמ"ק.
המחירים כוללים מע"מ — ללא הפקדה.

כמות מצומצמת!
הקודם זוכה!

Regata FIAT פיאט. טכנולוגיה בתוצאה

מת דב זכין איש מפ"ם

מאת יקיר צור סופר "דבר"

דב זכין, חבר ההנהלה הציונית וראש המחלקה לפיתוח ולשירותים קהילתיים נפטר אתמול בתל־אביב. זכין לשעבר מזכירה המדיני של מפ"ם וחבר כנסת מטעמה בכנסת השביעית, השמינית והעשירית, התמנה בחודש יולי האחרון לתפקידו בהנהלה הציונית. הוא נולד בפולין ב־1923 ועלה ארצה ב־1936 במסגרת עליית הנוער התחנך במוסד החינוכי "בן־שמן" והיה בין מייסדי קיבוץ להבות הבשן בגליל העליון שם חי עם משפחתו עד יום מותו.

השאיר אחריו אשה, שתי בנות ובן ושבעה נכדים.

הלווייתו תתקיים ביום ראשון בשעה 3 אחר הצהרים בקיבוץ להבות הבשן.

דב זכין ז"ל – צילום יצחק אלהרר

יועצו של נבון: לא מתאים למבוגרים

מאת סופר "דבר"

יועץ שר החינוך והתרבות לענייני שידור, ישראל כהן, דחה אתמול את טענות כמה מחברי הנהלת רשות השידור ועובדיה כאילו השר יצחק נבון מפלה לרעה את הטלוויזיה הכללית ומעדיף על פניה את החינוכית.

היועץ מסר כי בדיונים שקיימה ועדת השרים על הקמת ערוץ טלוויזיה שני דאג שר החינוך להבטיח את תפקודה הנאות והתפתחותה של הטלוויזיה הכללית. הדבר בא לביטוי בהחלטת השרים לאפשר, במסגרת החוק, לטלוויזיה זו לשדר תשדירי חסות ותשדירי שירות (דבר שאינו מעוגן כיום בחוק) וכן נקבע כי היא תקבל פיצוי כספי מהרשת השניה אם יזכה שהכנסותיה מתשדירי חסות ושירות יירדו בעקבות הנהגת הערוץ השני. "החלטות אלה מבטיחות לדעתנו את עתידה הכלכלי של הטלוויזיה הכללית", הדגיש היועץ.

אשר לחוק הטלוויזיה בכבלים, הוסיף כהן ואמר כי את הטענה מדוע לא שולבה הטלוויזיה הכללית בדרך כלשהי בחוק זה חייבים אנשי רשות השידור להפנות אל עצמם. "חוק הטלוויזיה בכבלים נתקבל בכנסת לפי יוזמה פרטית של חברי כנסת ולא ביוזמת הממשלה. אילו אנשי רשות השידור היו מגלים עירנות ולא היו מתרשלים בתפקידם היו יכולים לדאוג לאינטרסים של הרשות במסגרת הדיונים שנערכו בכנסת בנושא זה", אמר כהן.

יועץ השר אמר עוד, כי הדרך שבה נוקטים ראשי רשות השידור בעניין השתלבותם בהתפתחות התקשורת האלקטרונית – על־ידי הטחת האשמות בוטות במקום לבדוק את עצמם – איננה מתאימה לאנשים מבוגרים.

ח"כ הראל יפנה מקום למרדכי גור

(עש"ת). – ח"כ אהרן הראל, חבר ועדת חוץ ובטחון הודיע למזכ"ל מפלגת העבודה ח"כ עוזי ברעם וליו"ר הסיעה ח"כ רפי אדרי כי אם שר הבריאות מרדכי גור יממש את החלטתו להתפטר מהממשלה יש בכוונתו של ח"כ הראל לפרוש מועדת חוץ ובטחון ולפנות את המקום למרדכי גור כדי שיוכל להמשיך ולתרום מנסיונו בתחום בטחון ישראל.

סופרת "דבר" מוריה אבנימלך מוסיפה כי שר הבריאות, מרדכי גור, מתכוון, לאחר פרישתו ממשרד הבריאות לעבוד בראש "כח המשימה". כיום מכהן בתפקיד מנכ"ל טבע ויו"ר בנק לאומי, אלי הורביץ, שהחליף לפני חודשים ספורים את צבי צור. בימים האחרונים נפוצו שמועות כי גור ילך ל"כור", במעמד סמנכ"ל וכראש אחת החטיבות.

יוחרפו העיצומים בביה"ח סורוקה

מאת אמיר רוזנבליט, סופר "דבר"

ביום ראשון הקרוב יוחרפו העיצומים בבית החולים "סורוקה" בבאר־שבע ובין השעות 10.00־13.00 תושבת העבודה כליל כש־1800 העובדים יתכנסו לאסיפת הסברה ומחאה. העובדים הסיעודיים בבית החולים נוקטים עיצומים זה היום הרביעי ברציפות, בעקבות החלטת מועצת העובדים לקבל לאישפוז אך ורק חולים הנמצאים במצב קריטי או מקרים דחופים המופנים למחלקות באמצעות חדר המיון.

עובדי בית החולים, למעט סגל הרופאים, נוקטים בעיצומים במחאה על מצוקת כוח האדם במוסד ומצוקת האישפוז שלדבריהם, עברה מזמן את הקו האדום.

יו"ר ועד העובדים בבית החולים, חביב קדם, אמר אתמול לסופר "דבר" כי עקב העיצומים נידחו השבוע עשרות רבות של ניתוחים. הוא ציין כי יתכן שמהיום יצומצם השירות הרפואי גם במרפאות החוץ של בית החולים.

"גמלא" — שטח אש רק לא בשבת

מאת טלי ליבנר, הסופרת הצבאית של "דבר"

צה"ל ורשות שמורות הטבע מנהלים "מלחמת שלטים" סביב אתר החפירות "גמלא" ברמת הגולן.

גורמים צבאיים סיפרו כי אתר החפירות הארכיאולוגיות "גמלא" ברמת הגולן הוא שטח אימונים באש וכך אמנם התריע שלט שעמד לפני הכניסה לאתר. לפני ימים אחדים הסירו אנשי שמורות הטבע את השלט של צה"ל ובמקומו הציבו שלט המזמין טיילים לסיור באתר. צה"ל ישיב בימים הקרובים את השלט המכריז על האתר כשטח אימונים באש ומזהיר את המטיילים. זאת בהתאם להסכם הקיים בין שני הגופים לפיו ישמש אתר "גמלא" שטח אש במשך השבוע ואתר תיירות בשבתות ובחגים.

את דבר החלפת השלט גילו בצה"ל במהלך ביקורת שגרתית. ואולם, גורמים צבאיים הבהירו כי בשטחי אש ננקטים אמצעי זהירות קפדניים ומקיפים הרבה יותר משלטים בלבד, בעת שמתקיימים אימונים הכוללים ירי. אמצעי הזהירות כאלה ננקטים בכל שטחי האש באשר רובם משולבים באתרי תיירות או מרעה, לפחות חלקית.

אנשים • אנשים ○

ייעוד כפול

מכון להשתלמויות ברפואת שיניים נחנך אתמול בבניין "אואזיס" ברמת גן, והוא ישמש גם מרפאה לטיפול בתלמידי בתי הספר ברמת־גן ולאוכלוסיה מעוטת היכולת בעיר.

עשר יחידות לטיפול שיניים, אולם הרצאות והדגמות, שטח מוכן למעבדה ולספרייה היו "לחלום שהתגשם בדרך תלאות", כדברי ד"ר שמואל פרלמוטר, יו"ר הסתדרות רופאי השיניים. ראש עיריית רמת־גן אורי עמית הבטיח שאם המכון יעמוד בציפיות הוא ירחיב את הסיוע, ואילו שר הבריאות מרדכי גור, סיפר כי כמה מומחים טוענים שיש כבר די רופאי שיניים בארץ, אחרים סבורים שבקרוב יהיה עודף, ואילו הוא עצמו בדעה שחלק ניכר מן האוכלוסיה עדיין אינו זוכה לטיפול שיניים טוב. מנהל המכון, ד"ר הינדס, אמר כי כבר הקדמונים ידעו את ערכן של שיניים תקינות, והראייה כי כהן גדול ששיניו נשרו היה פסול לכהונה...

לזכור גולדמן

ההרצאה השנתית מטעם בית התפוצות והקונגרס היהודי העולמי על שם ד"ר נחום גולדמן ז"ל במלאת ארבע שנים למותו הוקדשה הפעם לערמות סימפוזיוני על התנועה הציונית בתפוצות ובארץ בהשתתפותם של הפרופסורים יוסף גורני ואלי שביד, ההיסטוריון יגאל עילם והרב ליאון אשכנזי, בהנחייתו של ד"ר אלי בן־גל. לעומת האופטימיות של גורני לגבי מצבם של יהודי המערב ולגבי המשך השותפות בין התפוצה לציונות נקט שביד נימה פסימית הרבה יותר לגבי עתיד התפוצות והתריע נגד זהוי המדינה, שהתשתית שלה עדיין אינה שלמה, עם תנועה ציונית שיש לחדשה בתוך החברה הישראלית. לדעתו של יגאל עילם, יש למנוע בכל מחיר סתירה בין ישראל כמדינה דמוקרטית למפעל הציוני. מנכ"ל בית התפוצות א. דורון קידם בברכה את המתכנסים, ביניהם יו"ר ההנהלה הישראלית של הקונגרס יצחק קורה, חבר הנהלת בית התפוצות אברהם שנקר ואחרים.

ש. שלמה

אחוות ארכיאולוגים

באוניברסיטת חיפה נבעל אמש הקונגרס הבינלאומי ה־12 לחקר המקרא. בטקס הנעילה השתתפו כ־120 חוקרים בעלי שם עולמי, שהגיעו מכל רחבי תבל לעיר שעל הכרמל. גם מקומן של מדינות הגוש המזרחי לא נפקד, כבינהן צ'כיה, פולין, מזרח גרמניה ויוגוסלביה. פרופסור בנימין מזר, בכיר הארכיאולוגים בישראל, יוזם הכנס ונשיאו, נשא דברים בשבח המפגש והחלפת המידע ההדדית, סיפר על הישגי המחקר הארכיאולוגי בארץ והודה לד"ר ראובן הכט על תרומתו להקמת המוזיאון לארכיאולוגיה של ארץ ישראל באוניברסיטת חיפה. באי הכנס סיירו במוזיאון זה בהדרכתה של מנהלת המוזיאון, ד"ר רחל הבלילי.

יוסף מיכלבקי

הלאה פינושה

חבר הכנסת יוסי שריד מסיעת רצ, פנה במברק לראש הממשלה שמעון פרס בבקשה לחדול משיתוף פעולה עם שליט צ'ילה, אוגוסטו פינושה, על רקע דו"ח "אמנסטי" המציג את משטר פינושה "כאחד מכל משטרי הדיכוי והעריצות בדרום אמריקה".

ח"כ שריד כותב לראש הממשלה: "אל מול תיאורי הרצח ההמוניים חייבת ישראל לחדול מיד מכל שיתוף פעולה עם פינושה, שהוא מפלצת תאבת דם".

אתיופים לאקדמיה

בכינוס לקראת פתיחת שנת הלימודים מסר ראש מינהל הסטודנטים, ארנון מנסבר (בתמונה), נתונים על מספר הצעירים האתיופים שנקלטו במוסדות להשכלה גבוהה כסטודנטים מן המניין. מסתבר, כי 17 מהעולים האתיופים סיימו בהצלחה את המכינה באוניברסיטה והתקבלו ללימודים, 4 עברו בהצלחה את בחינות המיון לטכניון והצטרפו למוסד כסטודנטים מן המניין. 2 התקבלו ללימודים כבר בשנה שעברה. בנוסף לאלה, כ־250 סטודנטים אתיופים. לומדים במכינות קדם אקדמיות לעולים ובמוסדות להשכלה על תיכונית, ומינהל הסטודנטים מכשיר כ־1000 צעירים נוספים ללימודים במוסדות חינוך שונים בארץ.

פרטי בהחלט

נשיא קמרון, פאול ביאה, העביר מסר אישי לראש הממשלה, שמעון פרס, מבנן. ביאה עושה כעת ביקור פרטי בגרמניה בביקור רשמי. בקבלת פנים דיפלומטית שנערכה לכבודו ביום ג' הוא איתר מייד את שגריר ישראל בבון, יצחק בן־ארי, ומסר לו מסר בעל־פה לפרס. מקורות ישראליים סירבו אמנם להתייחס לתוכן המסר, אך הובעה ההערכה כי אינו עוסק בנושאים מדיניים דחופים אלא נושא יותר אופי "פרטי".

זאב סגל־מינגסקי

פליטות פה

"לתקן את הסמטום של ראש הממשלה", זוהי הכותרת הנזעמת תחתיה מדווח השבועון הצרפתי "קאנאר אנשנה" על התסיסה במשרד החוץ הצרפתי כנגד הנזק שהסב ז'אק שיראק בהכרזותיו לעיתון ישראלי. אש"ף כבר מחל לשיראק; אך הדיפלומטים עדיין עמלים על תיקון מה שהגדירו כ"בוקים". כל השגרירים הצרפתים במזרח התיכון הבריקו בבהלה לשאול האם חל שינוי במדיניות. שיראק, לדברי פקידים בכירים, "אינו מודע למה שעשה. הוא עבר כל גבול והקבינט של השר כבר עייף מלתקן את הסמטום שלו". שר החוץ ריימונד נאלץ להרגיע את קאדומי ואת הנסיכים הסעודיים באמצעות שדר מיוחד משיראק ולהבטיח להם שצרפת דווקא תומכת בזכות הפלשתינים להגדרה עצמית.

כעת חוששים במשרד החוץ הצרפתי מהתבטאויותיו של שיראק בזמן ביקור ראש ממשלת ישראל שמעון פרס, בפריז, שיחול בתחילת אוקטובר. זהו ביקור רשמי שני לפרס בצרפת תוך שנתיים, ובו ייפרדו ממנו הצרפתים כראש ממשלה.

ב"ארץ הקודש"

בבית אנה טיכו בירושלים התארחו אמש עשרות עתונאים מארה"ב, שהגיעו לסיור לישראל בכדי ללמוד על "אמנות ארץ הקודש". הסיבה לסיור נעוצה בתערוכה בנושא זה שתוצג בקרוב ב"מטרופוליטן מיוזיאום" בניו־יורק. התערוכה, המתבססת על אוסף אמנות ארץ הקודש של מוזיאון ישראל, תהיה תערוכה נודדת שתעבור מניו־יורק ליוסטון וללוס אנג'לס ותגיע עד טוקיו.

בעקבות המטמון

הקשר בין תוכנית הרדיו "מחפשים את המטמון" לבין קבוצת עובדי משרד החוץ המשתתפים בה באורח פעיל, נשמר. המאזין הוותיק דן אשבל יצא בשליחות משרד החוץ לכהן בשגרירות ישראל בוינה ואת מקומו בחבורת המאזינים יתפוס דן בירם השב משליחות בשגרירות ישראל בוואשינגטון. אשבל הבטיח טרם צאתו להוסיף ולהשתתף בתוכנית טלפונית מוינה.

חגיגה אמיתית התחוללה ב"המועדון" בת"א כאשר נפגשו שני רקדני הבלט הישראלי ורקדני להקת "הכל טנגו". ריקודי הטנגו הסוערים נמשכו עמוק לתוך הלילה. בתמונה נראים צמד ארוך רגליים מלהקת "הכל טנגו". צילום: "מושג"

هكذا من الأصل

ככר לזכור חללי השואה היהודים נחנכה בסלוניקי

אתונה (עסט"א). – עיריית סלוניקי חנכה ביום ד' השבוע בצהריים ככר לזכור יהודים שנשלחו מעיר זאת למחנות־המוות הנאציים. מועצת העירייה גם החליטה להקים גל־עד לזכור היהודים שנספו.

הככר שעליה יעמוד הגל־עד בסלוניקי נקראת מעתה „ככר הקדושים היהודים". הגל־עד המתוכנן במקום יהיה היחיד ביוון לזכרם של חללי השואה היהודים.

בטקס ביום ד' נכחו ראשי יהדות יוון, ראש עיריית סלוניקי, מנכ"ל המיניסטריון לענייני צפון יוון ונשיא ארגון „השוחרים האמריקאים של המוזיאון היהודי היווני", שהגיע לסלוניקי במיוחד מניו־יורק.

סגן נשיא הקהילה היהודית של סלוניקי אנדריאה ספיחה, אמר, כי השאלה של הקמת גל־עד לזכור יהודי סלוניקי שנספו בשואה הועלתה מיד אחר תום מלחמת העולם השנייה: „כל הנהגה של המועצה היהודית העלתה את העניין לפני כל ראש עיר חדש ומועצה עירונית חדשה בסלוניקי, אך ללא הועיל", סיפר ספיחה.

הוא הוסיף, כי לא רק היהודים לחצו במשך 40 השנים האחרונות, אלא גם יוונים רבים תבעו מעיריית סלוניקי שתעשה דבר מה להנצחת זכר היהודים.

ראש העיר הסוציאליסטי של סלוניקי תיאוחאריס מאנוזיס אמר: „זו דרישה שהועלתה כבר לפני זמן רב, ואני גאה בכך שאנחנו היינו אלה שעשינו סוף סוף משהו".

הגל־עד שיוקם ב„ככר הקדושים היהודים" בסלוניקי ימומן על־ידי מועצת העירייה, אם כי הקהילה היהודית הציעה גם היא לממנו.

זהו ג'יימס פאראנדס מאיסט ווינדזור שבקונטיקוט, שנבחר כראש תא ארגון ה„קו־קלוקס־קלאן" האולטרא גזעני והידוע לשמצה באזור. פאראנדס נראה כאן בתלבושת המסורתית של ארגונו, ניצב לפני סמל ה„קו־לוקס־קלאן", הצלב הבוער.

(צילום: א.פ.)

מדענים: אפשר להתגבר על ניוון מוחי על־ידי השתלות

בריסטול, אנגליה („רויטר" ועתי"ם). – השתלות במוח ותכשירים רפואיים עשויים לעזור לאלפי אנשים הסובלים מניוון מוחי (דמנטיה) סנילי ומחלת פארקינסון ואף להתגבר על המחלות הקשות האלה – כך נמסר אתמול לאגודה הבריטית לקידום המדע.

דר' סוזן איוורסן אמרה באסיפה השנתית של האגודה, הכשירים חדשים, תראפיה של הגנים והשתלות לתוך המוח עשויים לסייע למוחותיהם המגוונים של אנשים הסובלים מ„מחלת אלדסהיימר", הצורה השכיחה ביותר של ניוון מוחי סנילי.

השתלות שנעשו בעכברושים, בעכברים ובקופים שסבלו מ„מחלת אלדסהיימר" כבר הצליחו, אולם בינתיים לא נעשו ניסויים בבני אדם, מסרה הדר' איוורסן.

יחד עם זאת ציינה דר' איוורסן, עובדת מכון המחקר הטירו־מדעי בהארלו, כי ההשתלות מעוררות בעיה מוסרית קשה, מאחר שהן מצריכות שימוש בתאי־מוח של עוברים.

רופאים בשוודיה ניסו השתלות של תאי מוח מעוברים בשני חולים במחלת פארקינסון, אולם התוצאות עדיין לא היו משביעות, ולא היה שיפור במצב החולים האלה, נמסר בכינוס.

לפי ההערכות, קרוב ל־10 אחוז של כל האנשים מעל לגיל 65 סובלים ממצב של דמנטיה, עם סימנים המתחילים כאיבוד הזיכרון ומחמירים, לעתים, עד כדי בעיות דיבור ופגיעה בחשיבה.

צ'כוסלובאקיה תרכוש את „אגם היין" של קפריסין

ניקוסיה („רויטר" ועתי"ם). – צ'כוסלובקיה הסכימה לקנות יין קפריסאי במיליון דולר במהלך 1986, כדי לסייע לצמצום „אגם היין" הגדול שהצטבר בארץ זאת, בעיקר בגלל המלחמה שמנהלת ברית המועצות נגד האלכוהוליזם.

שגריר צ'כוסלובקיה בקפריסין, אמר, כי העסקה הזאת תהיה „תרומתה של ממשלת צ'כוסלובקיה לכלכלת קפריסין".

כלכלנים אמרו, כי מחסני היין של קפריסין עוצרים כיום עודף יינות שלא היה כמותו 20 שנים ואשר הגיע בסוף אפריל ל־119 מיליון ליטר.

בשנה שעברה, קנתה ברה"מ את כל התפוקה של היקבים בקפריסין בענף הברנדי, בשווי 2.2 מיליון דולר. כמו כן, קנו הסובייטים כמעט את מחצית היין שמייצאת קפריסין, בשווי 11 מיליון דולר.

אולם, כל יצוא היינות מקפריסין לברה"מ נפסק בינואר, בעקבות החלטת גורבאצ'וב לבטל את כל יבוא האלכוהול מחו"ל, כחלק מהמסע נגד האלכוהוליזם בארצו.

נשק מימי מלחמת פוקלאנד ישמש נסיכויות המפרץ

מאת דליה שחר, כתבת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). – בעלי מכליות הנפט במפרץ הפרסי מתקינים ציוד הגנה מתוחכם נגד טילים, שפותח על ידי הבריטים לאחר מלחמת פוקלאנד.

המערכת המותקנת על ידי מכ"ם תירה חלקיקי אלומיניום, במטרה להטעות את הטילים שיופנו לעברה. המערכת הורכבה כבר על שתי ספינות של נסיכות דובאי.

בנוסף להתקנת מתקן הגנה, צבעו כמה בעלי אוניות את אניותיהם בצבע אפור כהה מאד שאינו מחזיר אור, כדי להקטין את יכולת הגילוי של ספינות על־ידי מכ"ם.

המערכת הבריטית – „שף" שמה – פותחה כדי להתגבר על טילי ה„אקוסט" הצרפתיים, ששוגרו על־ידי הצבא הארגנטיני לעבר הספינות הבריטיות במלחמת פוקלאנד, ושנשלחים עתה על־ידי חיל האוויר העיראקי לעבר מכליות המובילות נפט איראני במפרץ.

דרא"פ הרחיבה קשריה הכלכליים עם טאיוואן

טאייפה („רויטר" ועתי"ם). – דרום אפריקה וטיוואן הסכימו אתמול להרחיב את שיתוף הפעולה הכלכלי ביניהן, בתוקף מאמציה של פריטוריה למצוא דרכים לבלום את פגיעתם של העיצומים הכלכליים שמדינות רבות מבקשות להטיל עליה.

ההסכם, שנחתם מקץ ארבעה ימי דיונים, נוגע לתחומים רבים, וביניהם בנקאות, בריאות, דיג, ייעור, סיב, אנרגיה, בירטכנולוגיה ואנרגיית השמש.

פקיד בכיר בטאייפה, שביקש לשמור על עילום שמו, הביע את הדעה, כי השיחות התנהלו לאור מאמציה של דרום אפריקה להדק את קשרי הסחר שלה עם מדינות אסיאניות, כדי לעבור בפני העיצומים שיוטלו עליה על־ידי מערב אירופה וארה"ב.

לחם עם פחות לחם – בתוניס

תוניס („רויטר"). – תוניסיה הודיעה בשבוע שעבר על העלאה במחיר הלחם – צעד שגרתי – אלא שהפעם נבדלה העלאת מחיר זאת מקודמותיה: מחירן וגודלן של כברות הלחם יישארו כשהיו, אלא שבכברות יהיה פחות לחם.

סוכנות הידיעות התוניסאית הרשמית הודיעה, כי משקליהן של כברות הלחם בשני סוגים – ה„באגט" הארוך וה„באגט" הבספחתי – יופחתו בב־15 אחוז, אם כי מחיריהן של כברות הלחם לא ישתנו.

[illegible]

מחיר הלחם, הנוגע בסוגיה כלכלית גדולה, הוא נושא רגיש ביותר בתוניסיה. בפעם האחרונה שהודיעה הממשלה על העלאת מחיר הלחם, בינואר 1964, פרצו ברחבי המדינה מהומות הבוזים, שבהן קיפחו חייהם 89 בני־אדם.

למרות זאת, התחייבה ממשלתו של ראשיד ספאר לצמצם באורח ניכר את הסובסידיות למחירי הלחם, החלב ומוצרי יסוד אחרים.

דנמארק מתכוננת ברצינות להתנקשויות בחיי אישים

מאת עלי כהן, סופר „דבר" בדנמארק

קופנהאגן (מיוחד ל„דבר"). – בדנמארק מתייחסים ברצינות גמורה לאפשרות שינסו על אדמתה התנקשות באישיות בין־לאומית כלשהי. באחד הימים האחרונים נערך „תרגיל התנקשות", שהצליח באורח בלתי־רצוי.

התנקשות אמורה היתה להתבצע בחזית בניין משרד החוץ בקופנהאגן, באישיות שנקראה לצורך התרגיל „המושל הבריטי ג'והן הוקר".

'המושל' נחת בנמל־התעופה הבין־לאומי של קופנהאגן, קצרופ, כמתוכנן. שיירת הליווי הביאה את 'המושל' לבניין משרד החוץ, כאשר אופנועים משטרתיים מלווים אותו מלפנים ומאחור ומסוק מרחף ממעל.

העתונאים והצלמים חיכו במקום, בלי לדעת שמדובר בתרגיל כוננות, שנועד לבדוק אפשרות מעשית של התנקשות.

ברגע שנפתחה דלת המכונית וה'מושל' יצא מתוכה, נשמע צרור יריות ארוך. אנשי הבטחון פעלו כמכונה משומנת היטב להצלת חייה של „האישיות החשובה": הם דחפו את 'המושל' חזרה למכונית, נהגה פתח בדהירה אל מחוץ לשטח האש והשוטרים ואנשי הבטחון שנותרו במקום עטו על כל המוכל עליהם.

לו היתה הפעולה אמיתית – עם כדורים אמיתיים ולא כדורי סרק – לא היה האיש נפגע, אלא אף נשרט, אך כי שהיה נפגע באמת וכתמים היו כל העתונאים והצלמים שהוזמנו למקום.

אחד הצלמים התלונן, שהפעולה היתה „כה מהירה", עד כי לא הספיק אפילו להבחין במתרחש, וודאי לא לצלם.

יחידות הבטחון המיוחדות בדנמארק פועלות זה 11 שנים, ובשנה האחרונה היו אנשיהן עסוקים בהכנות לאבטחת ביקורו של שר ההגנה האמריקאי קאספר ויינברגר וכן בתרגילים לקראת פעולות טרור אפשריות, לאחר שנתקבלו התראות שונות על פעילות טרוריסטים אפשרית.

מפקד יחידת הבטחון אירגן פרידריקסן אמר בתום התרגיל המוצלח: „שום גורם שבעולם אינו יכול לערוב לכך שלא יקרה דבר. אבל ניתן גם ניתן להפחית את הסכנה למינימום, וזאת אנחנו עושים, כנסתבר, במיטב יכולתנו".

דנמארק סובלת „ירידה" גדולה אך משלימה החסר בפליטים

מאת עלי כהן סופר „דבר" בדנמארק

קופנהאגן (מיוחד ל„דבר"). – בעיות הגירה מארץ לארץ – מה שקרוי בישראל לגנאי „ירידה" ו„יורדים" – קיימות, כמסתבר, אפילו במדינות „מושלמות" כדנמארק: במחצית הראשונה של 1986, נטשו את דנמארק בדרכם ל„חיפוש האושר" כמעט 12,000 אזרחים דניים. יעדי ההגירה החשובים, כפי שעולה מנתונים שמסר משרד הפנים הדני, הם: אוסטרליה, ארה"ב וספרד.

חלק מן העוזבים, שחיסלו ענייניהם ועסקיהם בדנמארק בלי לנתק עצמם מן הדרכון הדני, הצהירו כי הם בורחים מנטל המיסים הכבד במדינה זו. היו שנתנו כנימוק את מזג האוויר הקודר והקר. חלק נסעו להתאחד עם קרובים בנכר, או להתחתן במרחקים. פנסיונרים דנים עברו להתגורר בחופי ספר שטופי־שמש, שם ימשיכו לקבל את קיצבת הפנסיה מן המדינה שבה עבדו כל חייהם.

מסתבר, שהדנים המתגוררים דרך קבע בארה"ב בלבד יכולים להוות כמעט עשירית מאוכלוסיית מולדתם: מספרם כ־300,000 (אוכלוסיית דנמארק גדולה אך מעט מאוכלוסיית ישראל).

למרות ה„ירידה" הגדולה הזאת, שהנתונים המדוייקים עליה פורסמו זה עתה על ידי הלשכה הסטאטיסטית הדנית, אין ירידה במספר התושבים בדנמארק – כמות הפליטים שזרמה בתקופה המקבילה לתוך דנמארק הגיעה ל־16,493 נפש, פירושו של דבר, שאוכלוסיית דנמרק אף גדלה בקצת יותר מ־4,500 איש.

כיום, דנמארק היא קולטת הפליטים השנייה באירופה, לאחר מערב־גרמניה. הפליטים המגיעים לדנמרק הם בעיקר לבנונים, פלשתינים ואיראנים, ופליטים מסרי־לנקה ומצ'ילי.

הבמאי ג'ון לאנדיס מואשם בגרימת מוות במהלך ההסרטה

הבמאי בן ה־32 צפוי ל־6 שנות מאסר אם יורשע

לוס אנג'לס („רויטר" ועתי"ם). – במאי הסרטים הנודע ג'ון לאנדיס, המוכר ל„ריאליזם בסרטיו, בכל מחיר", התעלם מעצה להשתמש בבובות במקום ילדים בעת צילום סצינה בסרטו ותוך כדי צילום אירוע במלחמת וייטנאם, גרם למותם של השחקן ויק מורו ושני ילדים שוחקים – כך טענה התביעה במשפטו של לאנדיס בלוס־אנג'לס, שלשום.

התובע טען, כי הבמאי לאנדיס בן ה־32, „ילד הפלא של הוליווד", אמר – כך לפי עדויות שונות – לאחר מבמאי המשנה שלו, שטען כי אין לקרב ילדים להתפוצצויות־נפץ בעת הסרטת הסרט „שעת הדמדומים", „לך לעזאזל. אנו נשיג ילדים בעצמנו, נביא אותם מהרחובות".

הקהל הרב שמילא את אולם בית־המשפט בלוס־אנג'לס האזין שלשום לנאומי הפתיחה במשפטם של לאנדיס וארבעה מעוזריו, המואשמים בהריגה שלא בכוונה תחילה.

סניגורו של לאנדיס טען, כי התרסקות המסוק שגרמה את שלושת מקרי המוות היתה „תאונה שאי־אפשר היה לצפות אותה מראש" ואין לייחס לעניין מצער זה תביעות פליליות".

אנשי האלפנים בהוליווד עוקבים בעניין רב אחרי השתלשלות משפט זה, מאחר שלתוצאותיו יהיו השלכות מרחיקות לכת בכל הקשור לבימוי סרטים ולייצורם, על רקע דרישה גוברת והולכת מצד הציבור לסרטים עתירי פעולה.

בארבע השנים האחרונות, נהרגו 17 בני־אדם בכל מיני תאונות עבודה תוך כדי הפקת סרטים, רובם סרטי מתח, הרפתקאות ועלילות עוצרות נשימה.

באי בית־המשפט שמעו כפי התביעה, כיצד התלקחו כדורי אש ומטענים התפוצצו סביב השחקן ויק מורו בן ה־53, כשנשא על גופו שני הילדים בני השש והשבע במעבר של זארי, בעיבורי לוס־אנג'לס, בעת הסרטת „שעת דמדומים", סרט על מלחמת וייטנאם.

בביצוע הסצינה הזאת, ב־23 ביולי 1982, חג מסוק על השחקנים, הטייס איבד לפתע את השליטה, התרסק והרג בו במקום את מורו והילדים.

ג'ון לאנדיס וחבריו, שהואשמו בהריגה ללא כוונה תחילה, צפויים למאסר של עד 6 שנים אם אכן יורשעו במשפט.

קצב התרבות האוכלוסייה באפריקה מאיים על כלכלתה

ניירובי („רויטר" עתי"ם ועי"צ). – הריבוי הטבעי המהיר של האוכלוסייה באפריקה – בשיעור של שלושה אחוזים בשנה – שהוא הגבוה ביותר בהיסטוריה של היבשת, מצמצם במידה חריפה ביותר את הסיכויים להעלאת רמת חייהם של התושבים – כך נאמר בדו"ח של הבנק העולמי, שהתפרסם בניירובי ביום ד'.

הדו"ח, הנושא את הכותרת „גידול האוכלוסין והמדינות באפריקה שמתחת למדבר סהרה", קובע כי בין השנים 1970 ל־1982 ביטלה לחלוטין ההשפעה של הגידול באוכלוסייה את הצמיחה הכלכלית באיזור.

הדו"ח אומר עוד, כי התפוקה החקלאית גדלה ב־1.4 אחוז בשנות ה־70' ומזהיר, כי „אם שאר מגזרי המשק במדינות אפריקה לא יגדלו בקצב מהיר יותר מריבוי האוכלוסייה, לא תוכל אפריקה לממן את יבוא המזון הדרוש לה והיא תהיה תלויה יותר ויותר בסיוע במזון מבחוץ".

הדו"ח מזהיר, כי האוכלוסייה העודפת באפריקה לא רק שתפחית את שיעור ההכנסה לגולגולת אלא, גם תביא „הריסה הדרגתית של הסביבה", תטיל מעמסה כבדה על שירותי הבריאות והחינוך ותוביל לשכר נמוך יותר ולגידול בכוח העבודה לעומת ההשקעה.

עם זאת, הדו"ח רואה סימנים ראשונים לתכנון המשפחה במדינות שונות ביבשת השחורה.

הרוב המכריע בצ'כוסלובאקיה מתנגדים למשטר הקומוניסטי

מאת זאב בן־יוסף, סופר „דבר" בווינה

[illegible]

רק 4.4 אחוזים [illegible] באורח מלא עם הקומוניזם, 2.9 אחוזים [illegible] 91.7 אחוז [illegible] 82.7 אחוז מתנגדים למארכסיזם.

[illegible]

לחברנו **יונתן סעדה**

ברכות מקרב לב
עם קבלת תואר
מהנדס תעשיה

המנותך עם בוני ומפתחי
מפעל המתכת חניתה,
מסירותך הרבה, היוזמה, ההתמדה והמומחיות – תרמו כה רבות לקידום המפעל ואותך אישית להישגים כה מרשימים.

ברעות
מוסה פלד
וחברי הנהלת כור
קבוצת המכניקה

ספטמבר 1986

הפועלים הנפקות בע"מ
הודעה
על תוצאות הנפקה
של אגרות חוב (סדרה 1)
בסכום נקוב כולל של 15,000,000 שקל חדש

עפ"י תשקיף החברה שפורסם ביום 28.8.86, הוצעו לציבור בדרך של מכרז, אגרות חוב רשומות על־שם 1992־1998 (סדרה 1), בסכום נקוב כולל של 15,000,000 שקל חדש, צמודות קרן וריבית למדד המחירים לצרכן.
רשימת החתימות נפתחה ביום 3 בספטמבר 1986 ונסגרה בו ביום בשל חתימת יתר.
נתקבלו 107 הזמנות לרכישת אגרות חוב מהסדרה הנ"ל בערך נקוב כולל של 18,618,100 שקל חדש.
הוחלט להקצות את אגרות החוב במחיר של 101.5% בשיעורים דלהלן:
להזמנות במחיר של 101.5% – 66.499295% מסכום ההזמנה.
להזמנות במחיר מעל 101.5% – את כל ההזמנה.
א' באלול תשמ"ו.
5 בספטמבר 1986.

קבוץ דברת

אנו מזמינים את חברינו לשעבר. שכנינו, ידידינו וחניכינו (בוגרי חברות נוער, הכשרות אולפן, גרעינים וילדי חוץ) וכל מי שמרגיש עצמו קשור לדברת
לחוג עמנו 40 שנה לעליתנו על הקרקע
במחזמר רב משתתפים
„בין שמש ועמק"
המשלב עבר והווה בדברת בת ה־40
שיתקיים במוצאי שבת 27.9.86
שעה 20.00 בקבוץ דברת.
נא לאשר השתתפותך טלפונית בשעות היום
למספר 065־99511/99411

למכירה/להשכרה

פורש לגמלאות מעוניין למכור/להשכיר בהזדמנות מבנה באזור מסחר בהרצליה המשמש כסוכנות מזון. שטח המבנה: 90 מ"ר הכוללים: 15 מ"ר חדר קירור (15°־) 2 קומות + קומת ביניים, מקררים, קופות חשמות וטלפונים. מתאים במיוחד לחברות ליצור ושווק מזון.
בהצעות רציניות נא לפנות בכתב לת.ד. 2243 – רמת־גן

הרבנות הראשית לישראל

הודעה

1) לרבנים המקומיים שליט"א בכל אתר.
2) למועצות הדתיות והועדים הדתיים.
3) לכל הגורמים והגופים החקלאים.

ועדת השמיטה שליד הרבנים הראשיים לישראל, מבקשת בזה להביא לתשומת לבכם כי יש להחתים את החקלאים על שטרי המכירה לשנת השמיטה ולשלחם אלינו בהקדם עד ליום ט"ז אלול תשמ"ו.

רבנים וחקלאים שלא קיבלו את שטרי המכירה מתבקשים להתקשר בדחיפות אל ועדת השמיטה טל: 244785, 240676־02 על מנת לקבלם.

הרב יחיאל יצחק הלוי
המזכיר הכללי

הננו מודיעים על פטירתו של עובדנו
שלזינגר ישעיהו ז"ל
(אלכסנדר)
ומביעים את תנחומינו למשפחה האבלה.
קר־אופ. „צרכני" חיפה
ההנהלה והעובדים

להברתנו **ברוריה** דיל
אתך באבלך במות
בעלך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף פתח־תקוה
ההנהלה והעובדים

למשפחת מוסינזון
ולקבוץ נען
משתתפים באבלכם הכבד
על מותו של
גיורא ז"ל
משקי הדרום

למשפחה
ולקבוץ נען
משתתפים בצערכם
על מותו ללא עת של
גיורא מוסינזון ז"ל
קבוץ גבעת ברנר

למשפחה ולקיבוץ נען
משתתפים באבלכם הכבד בהילקח יקירכם
גיורא מוסינזון
משקי הרי יהודה
מי הרי יהודה

ההסתדרות מתנגדת בתוקף לשיתוף זרים בכדורגל

מאת אשר גולדשלגר

מזכירות מרכז הפועל תדון בישיבתה הקרובה ב־21 בספטמבר בנושא שיתוף שחקנים זרים בליגה הלאומית בכדורגל. הדיון יתקיים בעקבות לחץ של חברי הפועל בתנועת ההתאחדות לכדורגל.

בעקבות הנטייה בהפועל לשיתוף זרים בכדורגל, שוחח אתמול מזכ"ל הפועל יצחק אופק עם מחזיק תיק הפועל בהסתדרות יעקב ישי. במהלך השיחה הובהר לאופק כי ההסתדרות תתנגד לשיתוף שחקנים זרים בכדורגל גם אם תתקבל החלטה במוסדות הפועל המאפשרת שיתוף זרים בכדורגל.

חברי הפועל בהתאחדות לכדורגל טענו אתמול כי אם ניתן לשתף זרים בליגה הלאומית בכדורסל ניתן גם לעשות כן בליגה הלאומית בכדורגל. הלחץ של חברי הפועל בהתאחדות לכדורגל כבר עורר התנגדות בהסתדרות ונראה כי בהפועל ייאלצו לקבל את מרות ההסתדרות או לכל הפחות לדחות את ההחלטה בדבר שיתוף זרים.

גורמים בכירים בהפועל סירבו אתמול להתראיין כדי להימנע מעימות עם ראשי ההסתדרות, אולם הנטייה כפי שהיא נראית כרגע, תוביל לשיתוף הזרים כבר בעונה הבאה 87/88.

יו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל שאול סודרי אמר אתמול כי ההחלטה על שיתוף זרים תתקבל רק במוסדות הפועל והוא יביע את עמדתו בעת הדיון ולא לפני כן.

סודרי התייחס גם להחלטה לפיה רק קבוצה אחת תעלה מהליגה הארצית ללאומית: "אין מה לעשות. תמיד יהיו קבוצות שתרגשנה מקופחות ולהיפך. צריך לזכור שהקלנו גם בנושא הירידה מהליגה הארצית. אני מאמין שהכל יסתדר".

מרתון כדורגל מחר בבלומפילד

משחקי גביע הטוטו יפתחו מחר תוך הבטחת ראשי ההתאחדות לכדורגל כי השנה יתייחסו הקבוצות ברצינות רבה למשחקים.

הפרסים הגבוהים שהבטיחה ההתאחדות לקבוצות, עשויים להוות תמריץ לקבוצות שיציגו רמה מניחה את הדעת.

המשחקים יהוו הכנה מצויינת לקבוצות לקראת פתיחת משחקי הליגות בעוד שבועיים.

באיצטדיון בלומפילד ייערכו שלושה משחקים. במשחק הראשון (13.30) תארח קבוצת שמשון ת"א את העולה החדשה, בית"ר נתניה. לאחר־מכן תארח מכבי ת"א את מכבי פ"ת. במשחק המרכזי יתמודדו האלופה, הפועל ת"א, ובני־יהודה.

באיצטדיון ר"ג תארח קבוצת בית"ר ירושלים את הפועל באר־שבע.

בעיר הכרמל יתמודדו קבוצות מכבי חיפה והפועל כפר־סבא. בקרית־גת יתמודדו מכבי יבנה ובית"ר ת"א. הפועל פ"ת תתמודד מול מכבי נתניה.

משחקי גביע הטוטו ייערכו גם לקבוצות הליגה הארצית. מחר ייערכו המשחקים הבאים: הפועל ירושלים – הפועל חדרה; הפועל עכו – הפועל יהוד; הפועל חיפה – הפועל טבריה; הפועל חולון – הפועל מרמורק; מכבי ר"ג – בית"ר נהריה; מכבי שעריים – מכבי רמת־עמידר; הפועל ר"ג – הפועל דימונה.

אל־הוזאייל חזר להכרה

"נס רפואי" – כך הגדירו אתמול בבית־החולים סורוקה את חזרתו להכרה של שאפיק אל־הוזאייל, כדורגלן מכבי פ"ת, שנפגע בצורה קשה בתאונת דרכים לפני 42 יום. אל־הוזאייל שוחח עם בני משפחתו. רופאיו מאמינים עתה שתוך שנה יוכל הכדורגלן לחזור לפעילות ספורטיבית מלאה.

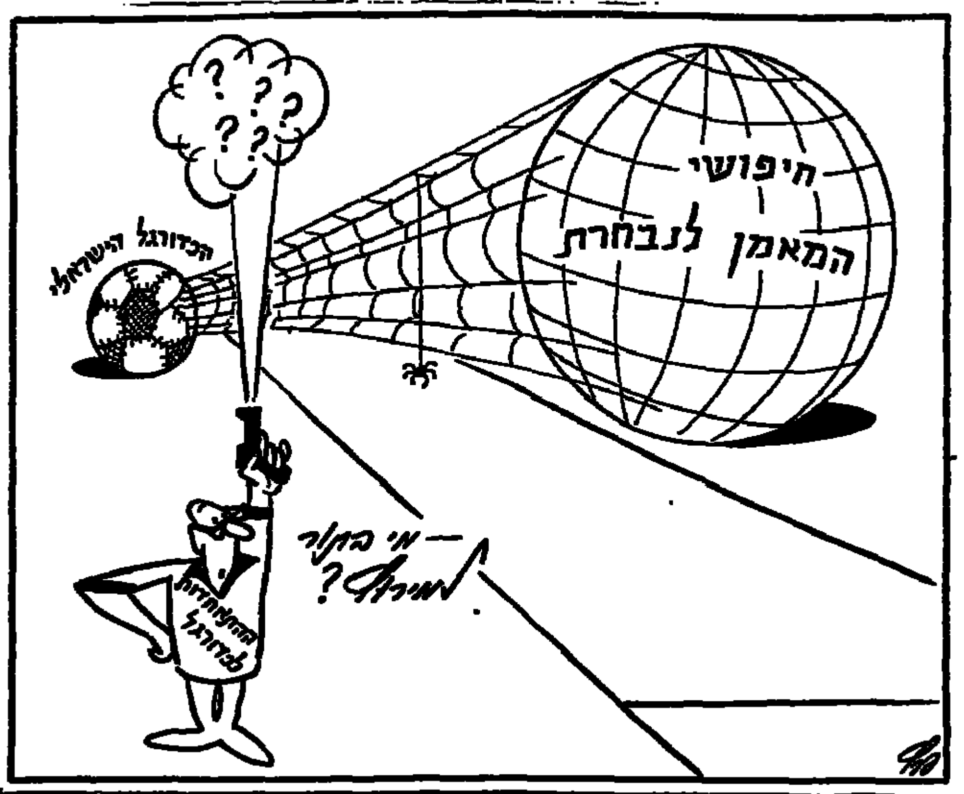

גונן קפצה 6.10 בשווייץ

הקופצת לרוחק סיגל גונן, סיימה במקום החמישי בתחרות בין־לאומית גדולה שנערכה בשווייץ.

גונן קפצה למרחק של 6.10 מטרים. המנצחת בתחרות קפצה 6.70 מטרים.

באותה תחרות ניצחה אוולין אשפורד בריצת 100 מטרים.

כהן עבר לבית"ר ת"א

מאת אשר גולדשלגר

יעקב כהן, ששיחק בעונה שחלפה במדי האלופה, קבוצת הפועל תל־אביב, עבר אתמול לקבוצת בית"ר תל־אביב מהליגה הלאומית. כהן הוא כדורגלן הרכש השלישי של בית"ר אחרי דוגאש מהפועל יהוד ודוד לביא ממכבי נתניה.

יעקב נומרוד לשעבר כדורגלן בית"ר תל־אביב, ישחק בעונה הקרובה בקבוצת הפועל רמת־גן מהליגה הארצית.

שיאים ומדליות למשקולאים בוולס

שיא בוגרים, שלושה שיאי נוער וארבע מדליות השיגו משקולני ישראל בתחרות בין־לאומית גדולה "דרגון הבכור" שנערכה בוולס בהשתתפות 16 מדינות.

יעקב גורביץ זכה במדלית כסף במשקל עד 52 ק"ג. מאיר בלויה זכה במדלית ארד במשקל עד 56 ק"ג, ראובן חבינסוב זכה אף הוא במדלית ארד ושיפר שלושה שיאי נוער.

בוריס קובל זכה במדלית ארד במשקל עד 67.5 ק"ג. דוד לוסקי סיים רביעי במשקל עד 82.5 ק"ג.

אלי סדרס שיפר את השיא הלאומי בדחיקה עד 110 ק"ג כשקבע 183 ק"ג.

הערב ייפתח טורניר אלון

בכפר־תבור ייפתח הערב טורניר יגאל אלון בהשתתפות קבוצות הפועל ת"א, הפועל איתן/גבת, הפועל חולון והפועל גליל־עליון.

הטורניר יהווה מבחן מצויין לקבוצות שבעוד שבועיים ייכנסו למעגל משחקי הליגה.

הערב יתמודדו הפועל ת"א – הפועל איתן/גבת, הפועל חולון – הפועל גליל־עליון.

מחר יערך משחק הגמר והמשחק על המקום השלישי.

מחר יתחדשו הליגות בטניס. משחקי כל הליגות בטניס יחודשו מחר בהשתתפות 240 קבוצות, גברים ונשים.

המשחקים הם במסגרת הסיבוב השני למעט משחקי הליגה הלאומית שכבר הסתיימו.

ידיעות אחרונות העתון הנפוץ ביותר
דבר ראשון בבוקר

חצי־הגמר ב"פלשינג־מדו" ללא שום טניסאי אמריקאי

זו הפעם הראשונה מאז 1966 ששום טניסאי אמריקאי לא הגיע לחצי־גמר אליפות ארה"ב הפתוחה ב"פלשינג מדו" בניו־יורק.

הטניסאי האמריקאי האחרון היה טים וילקינסון, שנכנע ברבע הגמר לשוודי סטפן אדברג, המדורג רביעי, בשלוש מערכות זהות – 6:3, 6:3, 6:3. המשחק נמשך שעה ו־55 דקות.

אדברג הצטרף למחזיק התואר, הצ'כי איוואן לנדל, שקודם לכן גבר על הצרפתי הנרי לקונט 6:7, 1:6, 6:1, 6:1.

שני האחרים ייקבעו במשחקים בין הגרמני בוריס בקר והצ'כי מילאן שרייבר ובין השוודי יואקים ניסטרום והצ'כי מילוסלאב מצ'יר.

כריס אוורט לויד בת ה־31, עלתה בפעם ה־16 ברציפות לחצי הגמר, לאחר שהכניעה את הבולגריה מנואלה מאלייבה 2:6, 2:6, ותיפגש עם הצ'כית הלנה סוקובה, שניצחה את וונדי טרנבול בת ה־34 מאוסטרליה 4:6, 0:6.

חצי הגמר השני, יהיה בין מרטינה נברטילובה ושטפי גראף.

שובר השיא העולמי ב־10 ק"מ

אלוף אירופה בהליכה למרחק 20 ק"מ, הצ'כי יוזף פריבילנץ', קבע במערב־גרמניה את ההישג הטוב ביותר בעולם למרחק 10 ק"מ – 38:48.8 דקות. השיא הקודם היה שייך לסובייטי סורוקין 39.05 דקות, שאף הוא קבע את שיאו ב־1981 באותו מקום.

ניצחונות קלים לנבחרות סין וארה"ב בצ'כיה

נבחרות הכדורעף של סין (אלופה אולימפית) וארה"ב (סגנית) קצרו ניצחונות קלים ביום השני של אליפות העולם בצ'כיה.

סין הכניעה את תוניסיה 0:3 וארה"ב את צפון־קוריאה גם כן 0:3.

מזרח־גרמניה חוללה הפתעה, כשגברה על אלופת העולם לשעבר, ברית־המועצות, 2:3. צ'כיה – קנדה 0:3. קנדה – מערב־גרמניה 0:3.

ניצחון לבאיירן

במשחקי השלמה של המחזור הרביעי בבונדסליגה, השיגה באיירן מינכן נצחון חוץ על נירנברג 0:1. קייזרסלאוטרן – בוכום 1:4. שטוטגרט – בלאו־וייס ברלין 1:1.

סלטיק עלתה לחצי הגמר בבעיטות־11

האלופה הסקוטית סלטיק גלאזגו, עלתה לחצי גמר גביע הליגה תודות לבעיטות 11 מטר נגד אבדרין (2:4). המשחק בתום 120 דקות, נסתיים בתיקו 1:1.

סלטיק תתמודד בשלב הבא מול מאדרוול, שניצחה את פורפאר 1:2 בהארכה.

ריינג'רס שגברה על דנדי 1:3 בהארכה, תפגוש שוב יריבה מדנדי את היונייטד, שניצחה את הייברניאן 0:2.

שני המשחקים יתקיימו באיצטדיון המפדן פארק בגלאזגו.

ליברפול – פולהאם בגביע הליגה

בהגרלת משחקי הסיבוב השני בגביע הליגה האנגלית שהתקיימה בלונדון, נועדה לליברפול, בעלת התואר הכפול, יריבתה מהליגה השניה, פולהאם.

המשחקים יתקיימו בשיטת בית וחוץ, ב־22 בספטמבר וב־6 באוקטובר.

גם למנצ'סטר־יונייטד יריבה נוחה, פורט וייל מהליגה השלישית.

בין יתר המשחקים: בארנסלי – טוטנהאם, אברטון – ניופורט, רדינג – אסטון־וילה, ארסנל – הדרספילד, פרסטון – ווסטהאם, יורק – צ'לסי, קפר – בלקבורן, ברייטון – נוטינגהאם.

תיקו למארסיי ונאנט

קבוצות הכדורגל מארסיי ונאנט ממשיכות להוליך את הטבלה עם מספר נקודות זהה – 12. מארסיי סיימה בפעם בתיקו 1:1 ונאנט בבית מול לה האבר 0:0.

אחריהן בדירוג, בורדו והאלופה סאן ז'רמן עם 11 נקודות.

בורדו סיימה בתיקו אפס עם לנס וסאן־ז'רמן נפרדה ב־1:1 מטולון. תיקו דומה היה בין ראסינג פאריס ומונאקו.

הפסד ראשון לליברפול

בעלת התואר הכפול ליברפול, נחלה את הפסדה הראשון העונה על ידי לסטר 2:1. תוצאות נוספות: אסטון־וילה – לוטון 1:2, מנצ'סטר־סיטי – נוריץ' 2:2, קפר – ניוקאסל 0:2.

מת אוטו גלוריה

מאמן הכדורגל הברזילאי הנודע, אוטו גלוריה, שהצעיד את פורטוגאל למקום השלישי במשחקי גביע העולם אנגליה ב־1966, מת בריו בגיל 69 לאחר מחלה ממושכת.

גלוריה אימן כמה שנים בצרפת, ספרד ופורטוגל.

רודה הובסה

קבוצת רודה בה משחק בוטי איוניר, איבדה את מקומה בראש הטבלה, לאחר שהובסה במגרשה על ידי פיינורד רוטרדאם 4:0.

פיינורד עלתה לראש הטבלה עם שמונה נקודות ומקדימה בהפרש שערים את ספארטה רוטרדאם וטוונטה אנסחדה, עם משחק עודף.

האלופה פיליפס איינדהובן גברה על פורטונה סיטארד 1:2 ואייאקס אמסטרדאם השיגה נצחון חוץ על אקסלסיור רוטרדאם 0:2.

מפגש הגדולים בבריסל

הרץ המרוקני סעיד אאוויטה, ינסה בפעם החמישית השנה לשבור את שיא העולם למרחק 2000 מטרים, בתחרות המסורתית העשירית שתתקיים בליל־שבת בבריסל, לזכרו של הרץ הבלגי איבו ואן־דאם, שניספה בתאונת דרכים.

ואן־דאם נטל פעמיים את מדלית הכסף באולימפיאדת מונטריאול (1976) ב־800 וב־1500 מטר.

הרץ בן ה־25, החמיץ השנה פעמיים את שבירת השיא העולמי של רונו ב־3000 מטרים ואחר־כך בנסיון לשבור את שיאו העולמי של סטיב קראם במייל (3:46.32).

קראם ישתתף בריצת 1500 מטרים, ואילו קו ינסה לראשונה כוחו ב־5000 מטר, ואם יצליח, ייאבק על יצוג בריטי באליפות העולם בשנה הבאה למרחק זה.

בתחרות זו יטלו חלק אלופי אירופה טריים וגם יריביהם שכשלו, בנוסף לאלופה האולימפית האירופית, מאריטה קוך, אותה ניצחה האמריקאית לפני יותר מחצי שנה ב־200 מטר.

המובילה וימבלדון יוצאת למשחק חוץ נגד ווטפורד

מאת ג. שרון

המוליכה הטריה והמפתיעה, קבוצת וימבלדון יוצאת מחר למשחק חוץ לא קל נגד ווטפורד, במטרה לשמור על מקומה הבלתי־צפוי לשבוע נוסף.

אולם מוקד מאבקי הליגה הראשונה יהיה בלונדון שם ייערכו שני משחקי צמרת מעניינים. ב"הייבורי" תארח ארסנל את "תרנגולי" טוטנהאם בשעה שבמגרשה של ווסטהאם יארחו הלונדונים את האלופה מליברפול שספגה באמצע השבוע הפסד בבורה.

מנצ'סטר־יונייטד, סוגרת הטבלה, מחפשת עדיין נקודת ליגה ראשונה. מחר תצא למשחק חוץ בלסטר נגד הקבוצה שהפתיעה שלשום את האלופה.

קרב צמרת נוסף יפגיש ב"גודיסון פארק" את אברטון הביתית עם ק.פ.ר הלונדונית. השתיים ממוקמות במקומות 2־3 המפגש ביניהן עשוי להתעלות לרמה גבוהה.

ביתר המשחקים: אסטון־וילה – אוקספורד; צ'רלטון – נוריץ'; צ'לסי – לוטון; מנצ'סטר־סיטי – קובנטרי; ניוקאסל – שפילד ווינסדיי; סאות'המפטון – נוטינגהאם פורסט.

זכו בפיס

בהגרלת דבר־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 36/86 שהתקיימה ביום 4/09/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך – 170,000.00 ש"ח זכה המספר 277435

הפרס המצטבר בסך 180,000.00 ש"ח עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 440,000.00 ש"ח (כולל צבירה).

בסך – 11,000.00 ש"ח זכה המספר: 023497.

בסך – 5,000.00 ש"ח זכו המספרים: 012997; 203072.

בסך – 275.00 ש"ח זכו המספרים:
079801; 089791; 098434; 114472; 125108; 142970; 163102; 191264; 204195; 226969; 273770; 294722; 311209; 352286; 364629; 379754; 407376; 410597; 457470; 473775; 512152; 539097; 599866; 599946; 610745; 670846; 706542; 735186; 738840; 770224; 818145; 830124.

בסך – 130.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 2737; 6122.

בסך – 20.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 816; 961.

בסך – 15.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 095; 234; 686.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 3 זכו בסך של – 2.20 ש"ח.

בסך – 4.40 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 014; 015; 024; 156; 210; 263; 275; 278; 296; 303; 304; 318; 345; 425; 444; 520; 593; 643; 650; 652; 694; 775; 893; 932; 935; 966.

בסך – 2.20 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 01; 02; 04; 13; 17; 28; 31; 32; 41; 42; 47; 50; 56; 59; 61; 63; 65; 66; 70; 82; 94; 95; 97; 98; 99.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	5–16	בהיר
אמסטרדם	6–16	מעונן
באונוס איירס	5–15	גשום
הלסינקי	לא נמסר	
הונג קונג	26–29	גשום
וינה	12–21	מעונן
ז'נבה	7–26	בהיר
יוהנסבורג	9–22	בהיר
לונדון	8–19	בהיר
ליסבון	19–33	בהיר
מאדריד	18–31	בהיר
מונטריאול	13–17	מעונן
ניו־יורק	17–24	מעונן
סאו פאולו	10–22	מעונן
פאריס	10–18	בהיר
פרנקפורט	11–19	בהיר
ציריך	10–20	בהיר
ריו דה ז'נרו	12–24	בהיר
שטוקהולם	8–14	מעונן
טוקיו	20–29	מעונן

[illegible]
swissair

אם –
– אתה מחפש שינוי, לתחום שונה ומעניין;
– אתה מעונין להביא לידי ביטוי את כשרונך וכישוריך;
– אתה שואף למלא תפקיד, שבו אתה קובע את סדר יומך, אתה מציב מטרות ופועל למימושן;
– אתה נכון להתמודד עם אתגרים, לעבוד קשה, להתעקש – ולהצליח;
– אתה מעריך את יכולתך, מעונין למצותה בתפקיד הולם, ולהתקדם;
ומעל לכל – אם חשוב לך לעשות למען בטחון המדינה
אנו זקוקים לך!
המציעים לך שכר הולם, קביעות בעבודה, תנאי שרות מיוחדים (לרבות רכב צמוד).
פנה נא אלינו, רק אם אתה:
★ בן 23–32.
★ בעל השכלה אקדמית, או לפחות תיכונית מושלמת.
★ לאחר שירות מלא בצה"ל (רצוי כמפקד) ובעל בריאות תקינה.
כתוב נא לת.ד. 33171 מיקוד 61331 ת"א עבור מורן בצירוף קורות חיים, מס' ת.ז. וטלפון.

אגרוזן בע"מ
דרוש
מדריך להזנת בקר וצאן
לקידום מכירות של תוספות מזון ותחליפי חלב באיזור המרכז והדרום.
לקביעת ראיון צלצל: 03-491423

למפעל עתיר ידע בירושלים
דרוש:
מהנדס אלקטרוניקה/פיסיקאי
לתכנון מעגלים דיגיטליים ואנלוגיים L.S.I
כישורים נדרשים:
* מהנדס אלקטרוניקה או פיסיקאי.
* 3 שנות נסיון בתכנון מעגלים דיגיטליים ואנלוגיים במימוש L.S.I
* ידיעת השפה האנגלית.
– 5 ימי עבודה בשבוע –
תנאים טובים למתאים.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 8293, ירושלים מיקוד 91082
ולציין עבור מנהל כ"א.
הסודיות תישמר בקפידה.
– המשרה מיועדת לגברים ונשים –

מגדל
דרושים למחוז ירושלים
★ שמאי רכב מוסמך.
★ סקר/שמאי ביטוחים אלמנטריים.
הכישורים הדרושים
★ בעל נסיון מוכח של 5 שנים לפחות.
★ גיל עד 40.
★ תושב ירושלים ו/או הסביבה.
נא לשלוח קורות חיים בכתב־יד לת.ד. 37633, תל־אביב. מיקוד 61375 עבור מחלקת כח־אדם.

לעבודה בטחונית בחו"ל
דרושים
קציני מילואים
● כישורים נדרשים:–
* גילאי 24–35
* שירות מלא ביחידות שדה כלוחמים ומפקדים. עדיפות לבעלי נסיון ניהולי.
* השכלה תיכונית מלאה לפחות.
* ידיעה טובה בשפה האנגלית ו/או בשפה אירופאית אחרת.
* כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה).
התפקיד מתאים גם לקצינים המשתחררים בחודשים אוקטובר 1986 – מרץ 1987
המתאימים ייצאו לשליחות בת שנתיים־שלש בחו"ל בקיץ 87.
המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו לת.ד. 17224 ת"א מיקוד 61170 עבור א.א. ויציינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
פונים מתאימים ייענו

למפעל ליצור צינורות פוליאסטר
דרושים:
1. מחסנאי טכני
2. מסגר מכני
3. עובדי יצור,
עדיף בעלי נסיון בענף הפוליאסטר.
5 ימי עבודה בשבוע
תנאים טובים למתאימים.
קני שומרון 052-39442

לרשות שמורות הטבע
דרושים
1. מנהל שמורת הרמון
אחריות לפעולות זמירת הטבע ברמון ובאזור הר הנגב הגבוה, ניהול צוות העובדים, הפעלתם והתאום ביניהם, ייצוג הרשות בפני גורמי חוץ הפעלים באזור.
דרישות – רקע בטבע וידיעת הארץ, הכרות טובה של אזור השמורה, ניסיון מינהלי וארגוני, כושר לנהל מו"מ בע"פ. רצוי ניסיון בעבודות פתוח.
2. רכז הדרכה – מרכז מבקרים רמון
ריכוז ואחריות הפעלת מדריכים (כולל הכנת חומר), קידום נושא סיורים מודרכים בשמורת הרמון, מתן הדרכה ומידע למטיילים.
דרישות – רשיון מורה דרך מוסמך, ניסיון בהדרכה וארגון טיולים, ידיעת שפות עברית ואנגלית. רצוי ידיעת שפות נוספות.
דרישות לכל המשרות לעיל:
רקע בטבע וידיעת הארץ, הכרות טובה של אזור שמורת הרמון, ניסיון בעבודה עם קהל, בריאות תקינה, רשיון נהיגה, נכונות לעבודה בשעות לא מקובלות. מגורים למשרות 1 ו־2 יוסדרו במצפה רמון ע"י הרשות.
המעוניינים יפנו
למשרדי רשות שמורות הטבע
למילוי שאלונים עד לתאריך 12.9.86
ירושלים – ירמיהו 78
באר־שבע – האבות 19

כתיבה טכנית והנדסה בע"מ
שדרות ירושלים 164 חולון
דרוש
ראש אגף תשפה
מהנדס אלקטרוניקה/ אוירונאוטיקה
הבקיא במטוסי קרב אמריקאיים, לניהול מקצועי וארגוני של כתיבת ספרות טכנית למטוסים.
העבודה במשרה מלאה, 5 ימים בשבוע, באוירה נעימה.
המעוניינים יפנו בטל. 03-808822; 03-5562555 לריקי ברמן

מגדל
דרוש
למחוז הצפון
סוקר/שמאי ביטוחים אלמנטריים
הכישורים הדרושים:
* בעל נסיון מוכח של 5 שנים לפחות.
* גיל עד 40.
* תושב חיפה ו/או הסביבה.
נא לשלוח קורות חיים בכתב־יד, לת.ר. 37633, תל־אביב. מיקוד: 61375 – עבור מחלקת כח־אדם.

דרוש
מוכר רהיטים
מנוסה לחנות בנתניה
לפנות טלפונית לריקי או יעל 051-29171
בשעות העבודה.

Apple
איש מכירות
למרכז המכירות של ידע בלב דיזינגוף ת"א.
לפנות לאורי ניב
בטלפון: 03-285869

דרושים לבת־ים
שומרים יום ולילה
לפנות מס' טלפון 868235 5955111

רוכש/ת מודעות!
בכל רחבי הארץ
אנו מציעים לך:
הכנסה גבוהה המורכבת מ:
• שכר בסיסי
• עמלות ובונוסים
בעבודה קבועה ומעניינת במדור פרסומי פופלארי
אם הינך רציני/ת ובעל/ת כושר התמדה ויכולת גבוהה פנה/י אלינו
טל. 03-5463912

למפעל בענף האלקטרוניקה
למחלקת הפיתוח דרושים
יועצים
1. מהנדס אלקטרוניקה בכיר
בתחום האנאלוגי לעבודות תכנון וייעוץ.
2. מהנדס חשמל בכיר
בתחום מנועי A-C ו־D-C
לעבודות תכנון וייעוץ.
התפקידים מתאימים גם למהנדסים בכירים המתפשים תעסוקה בשעות הפנאי.
נא לפנות טלפונית 03-7516425 לאלון, או להביא אישית קורות חיים בכתב לכתובת: צמ"ם, רח' היצירה 28, ר"ג, ליד אלון.

מג"מ מפעלי גומי מאוחדים
למפעלנו דרושים:
1. מפעילי מכונות במשמרות בוגרי בי"ס מקצועי/סבבאים
2. עובדות ייצור במשמרת ראשונה ושניה
כתובתנו:
כפר־סבא ת.ד. 75.
טלפון: 052-442377
052-26221-2
מחלקת כח־אדם
נמנה על מפעלי כלל תעשיות

לקופת חולים "מכבי"
דרושה
עורכת דין
לעבודה במחלקה המשפטית
על המועמדת להיות בעל 4 שנות נסיון לפחות, בעיסוק בתחום האזרחי. את המועמדות יש לשלוח בכתב יד, בצירוף תולדות חיים, פירוט הנסיון הקודם והמלצות לת.ד. 4927 תל־אביב מיקוד 61048
(עבור עורכת דין)

לאגף החשב במוסד בנקאי בירושלים
דרוש/ה
לעבודה פיננסית אחראית
חשבונאי/ת תמחירן/ית
בעל/ת השכלה אקדמאית מתאימה.
לקביעת ראיון, נא להתקשר לטלפון 02-242445 02-237931-2
– סודיות מובטחת –
אנו מודים על עזרתך

לקופת חולים "מכבי"
דרושים
רופאי שיניים כלליים/מומחים וסייעת מוסמכת
עם נסיון
למרפאות השיניים החדשה בכפר־סבא
לפרטים נא לפנות ליורם:
03-738621 03-730640

לחברה פיננסית בגוש־דן
דרוש
יועץ השקעות בניירות ערך
בעל נסיון של שנתיים לפחות בתחום של שיווק השקעות
נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 50239 ת"א עבור יועץ השקעות.

למפעל אופנה בינלאומי במרכז הארץ דרושים
* מנהל יצור ותיפעול
* מנהל מתפרה
מועמדים בעלי כושר אירגון וניסיון בטקסטיל ובגדי עור – מתבקשים לפנות בכתב יד עם פירוט קורות חיים וניסיון לת.ד. 1696 תל־אביב 61016 (עבור מס. 111) · סודיות מלאה מובטחת.

עלית שערים וטיפול באווירה

מאת שמואל רוזנבלום

השיפור במגמת המסחר נמשך תוך שיפור בולט באווירה הכללית וגידול בנפח הכספי. מקורבי השוק ניסו שוב להגדיל פוזיציות במניות עקב התחושה שחודש ספטמבר עשוי אף הוא להיות חודש טוב בורסאית. כתבנו במהלך הסקירות השבועיות האחרונות שלדעתנו תמשך פעילות חיובית במניות עקב העדר אלטרנטיבות. בשלב הנוכחי לא צפוי פיחות ולפיכך אפיק זה אינו מעודד משקיעים והדבר מוצא ביטויו בשפל השורר בשוק השחור. כמו"כ מומחים עולמיים אינם מעריכים שיפור בשער הדולר בשווקים העולמיים. רמת האינפלציה עפ"י צפיות ראשי שוק המניות יוצא לפיכך נשכר עקב התולשה באפיקים השונים. למרות חולשה זו, ולמרות הפעילות החיובית במניות, ראוי ונוכה לזכור שהשוק עוד עשוי לעבור תנודות ומימושים, אף שניתן להעריך שמגמתו הכללית חיובית.

קרנות הנאמנות המתמחות במניות השיגו במהלך חודש אוגוסט תשואות ריאליות יפות ביותר. ניתן להעריך שהקרנות תצבורנה סכומי כסף גדולים נוספים בזמן הקרוב דבר שישפר את מהות ואופי הפעילות. בשלב הנוכחי מצויות חלק ניכר מהקרנות בעמדה פוזיטיבית כלפי השוק, ועמדה זו תמשך באותה צורה בטווח הזמן הקרוב. בנוסף לקרנות, מצויים חלק ממעגל המשקיעים הפעיל בשוק בתחושה שהוא עשוי להחמיץ הגיגה עליות שערים, לפיכך מעוניינים אותם משקיעים להצטייד במניות בעלות טווי כלכלי, כמעט בכל מחיר הניתן אפשרי. כללית ניתן להעריך שמגמת מסחר חיובית בשוק המניות תשרור בשבוע הקרוב.

מאיר עזרא

במניות מאיר עזרא נרשמו ביקושים ניכרים ושער המניה נרשם קנים בלבד, אופציית מאיר עזרא עלתה ב־20%. עפ"י סיפורי הבורסה נודע שבוצעה במניות ואופציות החברה עיסקה גדולה מחוץ לבורסה. כמו"כ ניתן להעריך שצפויות הודעות חיוביות בחברה בפרק הזמן הקרוב.

שינויי שער במסחר

מניות בנק הספנות זוכות באחרונה להתעוררות במסחר. שער מניית ספנות עלה ב־8.4%. הביקושים למניות בנק הספנות אתמול היו גדולים ביותר בהיקפם הכספי. מניות פי.בי. הנמצאות בתרדמה עמוקה עלו ב־1.8%. לא ברורה הסיבה לאי העליות בפי.בי. לאור מאזן חיובי והיותה חברה טובה. נראה שהמבצאות מוכרים גדולים פוטנציאליים במניה "מפחיד" רוכשים מלהכנס להחזקות גדולות במניה.

כלל ליסינג עלתה ב־6%, מאזן החברה האמור להיות חיובי ביותר עתיד להתפרסם בימים הקרובים. מניות שילטון עלו ב־4.5% "ומספל" בהם ברוקר בינוני המעוניין לשפר תשואות תיקי שפיקר השקעתם באג"ח. מניות הסנה עלו ב־2.5% תוך ביקוש עד למגר. שופרסל ב' עלתה 2.6%, ראוי לציין שהמניה לא נשתקה באווירה בולט בעת תהליך המימוש האחרון. דלק עלתה ב־2.4% תוך ביקוש נאה. במניות הבנקאיות שררה אווירה חיובית תוך ביקושים בינוניים ועליות שערים קלות.

המניות בעלות המחזירות הגבוהה לתאריך 3.9.86

שם המניה	מחזור בדולרים	שם המניה	מחזור בדולרים
טבע	110,000	כלל תעשיות	67,00
ישרס	107,000	לינת	66,000
חיפה כימיקלים	101,500	נייר חדרה	61,00
הכשרת הישוב	90,000	הסנה	60,00
וולפסון I	87,000	פולגת 0.4	59,70
ים המלח	79,000	פי.בי.	59,50
פטרוכימיים	76,000	ישפרו	55,30
כלל סחר	72,000	דלק ע"ש	51,50

תשואות המניות הבנקאיות שבהסדר

אי.די.בי.	16.85%
אי.די.בי. ב'	16.54%
אגוד	16.89%
דיסקונט ב'	16.89%
מזרחי ע"ש	16.87%
פועלים ע"ש	16.78
בלל סטוק	16.81
מימון וסחר I	16.33
כלל א'	16.78

המחזור הכספי בבורסה לפי ענפי מסחר (במספרים מעוגלים)

בנקים מסחריים	$ 157,300
בנקים בהסדר	$ 1,557,000
בנקים למשכנתאות	$ 80,300
מוסדות מימון	$ 95,000
ביטוח	$ 158,250
מסחר ושירותים	$ 353,000
מקרקעין	$ 1,052,000
תעשיה	$ 1,951,600
השקעות	$ 552,750
נפט	$ 147,000
סה"כ המחזור הכספי: כ־6,100,000 $	

דוחות בורסה

אגבל – הפסד מתואם של 673 אלף ש"ח בהשוואה לרווח מתואם של 322 אלף ש"ח אשתקד. ההון העצמי הסתכם ב־5.28 מליון ש"ח.

משוב – הפסד מתואם 940 אלף ש"ח לעומת הפסד 1.79 מליון ש"ח אשתקד. לחברה ישנו הון עצמי שלילי.

כלל מחשבים – צימצום בהפסד. הפסד של 4.2 אלף ש"ח לעומת הפסד מתואם של 1.16 מליון ש"ח בשנת 1985.

רהוטון – החברה תחלק 100% מניות הטבה, יום האקס יהיה בתאריך 22.9.86 ויום ההקצאה 25.9.86.

★ הכותב הינו יועץ השקעות

מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

אנ.ה.ב. ש	16350				
הספנות 0.1	1160 תב	4464	+90	+8.4	+13980
הספנות א 0.5	798 תב	6144	+45	+6.0	+9751
הספנות אופ 2	876 תב	6718	+107	+13.9	+11073
כללי לא כמוסד	23000	9.0	+249	+1.1	+7.0
בנק צפ' אמריק .1	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אמריק .5	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אם אופ1	— הפסקת מסחר —				
הבינלאומי 5.0	3585	1548			-695
פ.י.ב.י. 0.5	4005	1585	+70	+1.8	+4782

כלולים בהסדר הצמדה

אידיבי רג 100.0	77421	352	+1		+130
אידיבי ב 100.0	77750				
אידיבי בב א 2.0	475800				
אגוד וסת	57740	80.0	+180	+.3	+7.0
דיסקונט ב	98650	1.0	-100	-.1	-2.0
דיסקונט א	98800	135	+180	+.2	+145
דיסקונט קה ב	11550	1.0			-1.0
המזרחי ש	31950	498	+100	+.3	+691
המזרחי ב	31800	2.0	-50	-.2	-2.0
המזרחי קה 9	14580				
הפועלים מבכ	110000	.1	+1360	+1.3	+.9
הפועלים ש	52671	801			-48.0
הפועלים ב	52675	229	+315	+.6	+434
כללי א 1.0	134600	13.0			-13.0
כללי קה 5	102500	6.0	-1000	-1.0	-6.0
כללי קה 7	6480	2.0	-60	-.9	-2.0
כלל סטוק 100.0	33500	1186	+50	+.2	+469
כלל קה 11	12695	150	+15	+.1	+119
מימון וסחר 1.0	44770				
מימון וסחר 5.0	23240	5.0	+40	+.2	+5.0

בנקים למשכנתאות

ארגים 0.1	14900	51.0			+3.0
לאומי משכנתא' ש	5300	144	+150	+2.9	+365
לאומי משכנתא' ב	5330	39.0	+220	+4.3	+235
כרמל ש	4284 תב	180	+224	+5.5	+350
כרמל קה 1	3139				-8.0
בנין ב' 5.0	6900	17.0	-50	-.7	-64.2
פת מסכ ש	1840	2326	+60	+3.4	+3614
משכן ב ש	2220	330	+31	+1.4	+268
עצמאות 0.1	6590	135	+100	+1.2	+140
טפחות כבכ ש	14000				
טפחות רג ש	13000	53.0	+577	+4.6	+182
טפחות קה 1	8050				
טפחות קה 2	4031		+5	+.1	+250
יעסור 1.0	2099	941			-465
יעסור 5.0	977	1137			-806
מירב 1.0	5770	187	+129	+2.3	+351

מוסדות מימון

שלטון א ש	398	7897	+17	+4.5	+12076
החקלאות מבכ א	— לא נסחר —				
החקלאות מבכ ג	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	6370	60.0	+70	+1.1	+208
פתוח תעשיה בבכ	— לא נסחר —				
פת תעש בב ב	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג1	— לא נסחר —				
פת תעש בב ד	— לא נסחר —				
פת תעש בב דד	— לא נסחר —				
כרמו קבלנים 5.0	482	500			+32.0
תיירות בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג א0.1	21200 תב	172	+1203	+6.0	+120
כלל ליסינג ב0.5	14751	24.0			-7.0
כלל לסינג אג"ח	11990	126	+300	+2.6	+85.0

ביטוח

איתן חב' לביטוח	229	13925			-2042
אררט 0.1	960	80.0	+1	+.1	+30.0
אררט א 0.5	484 תב	3012	+36	+8.0	+2132
בטוח כשנה 0.1	519 תב	549	+39	+8.1	+3367
בטוח כשנה 0.5	168.0	6524	+7.0	+4.4	+4444
הדר 1.0	345	2880	+10	+3.0	+2905
הדר 5.0	192.0	6753	+6.0	+3.2	+6553
הסנה ש	526	21030	+13	+2.5	+25739
הפניקס 0.1	718	600	+28	+4.1	+160
הפניקס 0.5	416	2510			-1760
הכשרה-הראל 1.0	6480				
הכשרה-הראל 5.0	3234	350	+154	+5.0	+248
מנורה 1.0	2290	78.0	+80	+3.6	+258
מנורה 5.0	870	114			-572
סהר ג 1.0	4350	200	-35	-.8	-26.0
סקדיום 0.1	2655	250	+110	+4.3	+107
צור ש	325	4862			-2708
ציון השקעות 1.0	9120		-30	-.3	-38.0
ציון השקעות 5.0	2100	66.0			+66.0

מסחר ושרותים

מסחר

אינטרנאצא 1.0	6850	40.0	+200	+3.0	+36.0
אינטרנאצא 5.0	1325	1100			-169
מאיר עזרא 1.0	5030 קו		+240	+5.0	+3421
מאיר עזרא אופ 1	4679 תב	1871	+479	+11.4	+2764
כלל סחר 1.0	1600	4672	+15	+1.0	+1281
קריסטל 1.0	10420 תב	268	+700	+7.2	+448
רפק 0.1	32000	1.0	-1000	-3.0	-1.0
רפק 0.5	10670 תב	90.0	+970	+10.0	+108
שופרסל א 2.0	5600	1340	+200	+3.7	+906
שופרסל ב 10.0	4000	1638	+100	+2.6	+2185

שרותים

דלק ב"ד 0.1 ש"ח	3215	2324	+75	+2.4	+5410
הראל 1.0	2820	7.0	-80	-2.8	-11.0
הראל 5.0	1292	65.0	+50	+4.0	+363
ספנות הספינה 0.1	16363 תב	85.0	+1488	+10.0	+175
ספנות הספ' 0.5א	4139	32.0			-32.0
קידוד 0.1	2180 תב	160	+180	+9.0	+831
קידוד 1.0	325	10253			-58.0
חברת החשמל 0.1	— הפסקת מסחר —				
מחסני ערובה 0.1	4900 תב	275	+367	+8.1	+288
מחסני ערובה 0.5	1780 תב	1549	+95	+5.6	+1596
קונסורטיום 0.1	2495	195			-15.0
קונסורטיום 0.5	1640	310	+50	+3.1	+203
קופל 1.0	— הפסקת מסחר —				
קופל אופ 1	— הפסקת מסחר —				

מלונות ושרותי תיירות

גלי זוהר 1.0	8370 תב	56.1	-930	-10.0	-105
גלי זוהר 5.0	4570	18.9	-10	-.2	-11.1
מלונות דן 1.0	4296	531	+94	+2.2	+381
מלונות דן 5.0	3000	240			-155
חוף האלמוג 0.1	— הפסקת מסחר —				
כנס 1.0	2699	232	-100	-3.6	-111
מלונות ירדן 1.0	— הפסקת מסחר —				
מלונות יהלום 1	— הפסקת מסחר —				

מחשבים ושרותי מחשב

איכות מ"ד 1 ש"ח	990	1595	+11	+1.1	+2974
דטה מיכון 1.0	4400	110	-92	-2.1	-122
ת.י.ל.ף. 1.0	16570	15.0	-30	-.2	-12.0
יעגא 1.0	4299	176	+29	+.7	+5.0
כלל מחשבים 1.0	10900	127	+100	+.9	+100
מ.ל.ל. 1.0	18000	25.0	+100	+.6	-3.0
מ.ל.ל. 5.0	5929	170	+249	+4.4	+391
מיטב מחשבים 1.0	2720 תב	130	-280	-9.3	-280
ניקוב מחשבים .1	8780	131			-131
ניקוב מחשבים .5	6500	1.0			-1.0
תים מחשבים 1.0	1700	421	-35	-2.0	-597
תים מחשב אופ 1	17700				

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

אברהם גינדי 1.0	— הפסקת מסחר —				
אברהם גינדי 5.0	— הפסקת מסחר —				
אורן מבנים 1.0	853 תב	1519	+78	+10.1	+3002
אורן מבנים 5.0	363	700	+11	+3.1	+297
אזורים 1 ש"ח	675	5580	+20	+3.1	+4984
אזורים אופ' 1	390	3483	+10	+2.6	+10111
אזורים אג"ח 3	94.5	9041	-5	-.5	-2673
אילון 1.0	515	9207	+15	+3.0	+6394
אל-רוב 1.0	1010 תב	1101	+50	+5.2	+3286
אמנבים 1.0	4000	456	-123	-3.0	-493
אפריקה 0.1 נשח	37500	127			-59.0
אפריקה 1.0 נשח	27500	147			-120
אפריקה אופ 5	16000	67.0			+39.0
ארזים 1.0	2100	541			-84.0
אילדן 1.0 נשח	3220	791			-929
אילדן 5.0 נשח	1570	1319			-469
בו-יעף בת 1.0	4100 תב	246	+280	+7.3	+189
ברנוביץ 1.0	4286	1244			-304
ברנוביץ 5.0	2661	1594	+100	+3.9	+510
דניבור 1.0	4350	211			+1.0
דרוקר 1.0	676 תב	1719	+180	+36.3	+11566
דרוקר 5.0	520	3642	+25	+5.1	+1190
דרוקר אופ 1	235	21311	-14	-5.6	-25940
חדער 0.1	6450	80.0	+151	+2.4	+69.0
חדער 0.5	3999	66.0			-50.0
המכלול 1.0	1468	262			-203
המכלול 5.0	875	1430	+34	+4.0	+852
ת.ל.ב. 0.1	— הפסקת מסחר —				
ת.ל.ב. 0.5	— הפסקת מסחר —				
גבעים הבנין 1.0	2760	2028	+50	+1.9	+1479
גב-ים 0.1	4340	437	+145	+3.5	+560
גב-ים 0.5	3030	1437	+100	+3.4	+2311
הכשרת הישוב 1.0	53600	106			-1.0
ישפרו 0.1	3675	1359	+25	+.7	+1252
ישראלום 1.0	2266 תב	2396	+206	+10.0	+911
ישרס 10.0	25004	495	+200	+.8	+468
כנען פיתוח 1.0	7305	35.0	+7	+.1	+15.0
כלל בנין 0.1	379	8898	+11	+3.0	+5283
לחמן 1.0	4200 תב	8.0	+239	+6.0	+50.0
לחמן 5.0	1578	479	+75	+5.0	+1080
מ.ת.ב. 1.0	480 תב	13481	+30	+6.7	+27722
מגאורי בניה 1.0	605	2348	+15	+2.5	+3649
מגאורי בניה אופ1	468	4184	+6	+1.3	+2206
מגדל מבון 1.0	— הפסקת מסחר —				
מינטאל 5.0	279	4506	+10	+3.7	+3487
מנרב 5.0	865 תב	2293	+55	+6.8	+6646
מר-לון 1.0	484	1129			-1115
לוינשטיין 1.0	392	1182	-18	-4.4	-1182
לוינשטיין 5.0	113.0	5080			-3795
ליפסון 1.0	1545 תב	1140	+140	+10.0	+1015
ליפסון 5.0	771 תב	3714	+70	+10.0	+10756
נאות אביב 0.5	5780	104			-159
נכסי אזורים 1.0	— הפסקת מסחר —				
סהר החזקות 1.0	13350	51.0	-300	-2.2	-51.0
סהר החזקות 5.0	9330	61.0			-169
כוף 1.0	6750	45.0			-27.0
כוף 5.0	3802 תב	5.0	+292	+8.3	+665
עמר נכלע 1.0	839 תב	1685	-60	-6.7	-2157
עדי 3.0	— הפסקת מסחר —				
קופרה 0.1	1785	371			-395
קופרה 0.5	995	626	+30	+3.1	+770
רוגובין ב"ד 1 ש	3581	1283			+233
רוגובין ב"ד 5 ש	2646	1114			-827
רסקו מבכ'	11000	113	+400	+3.8	+105
רסקו רג	10750	373	+100	+.9	+317

חקלאות

בעלי הדר 0.1	2580	150	+40	+1.6	+329
בעלי הדר 0.5	2005	129	+28	+1.4	+74.0
מהדרין 0.1	7220	102			+13.0
נכסי הדרים 1.0	1050	800	+20	+1.9	+345
פרי אור 0.5	3060	445			-616
כל-הר 5.0	15100	506			-32.0

תעשייה

מזון וטבק

אסאס 1.0	1420	181	+58	+4.3	+231
גולדפרוסט 1.0	3014 תב	417	+329	+10.0	+702
גולדפרוסט 5.0	1748	1002			-336
גולדפרוסט אופ 1	1599	142	+9	+.6	+29.0
דובק בב ש	3565	688			-243
דובק בב ב	3565	740	-60	-1.7	-740
תלכל 1.0	770 תב	3284	+70	+10.0	+5457
תלכל 5.0	560	2192			-895
פרי-הא 1.0	1545	860	-3	-.2	-146
פרי-הא 5.0	1218	305	+45	+3.8	+507
טמפו בירה 1.0	17500	174	+251	+1.5	+24.0
טמפו בירה 5.0	11250	30.0	+500	+4.7	+15.0
יכין 1.0	1599	495	+19	+1.2	+457
יכין א 5.0	841	250			+109
בן 1.0	9199				
בן 5.0	4600	10.0	+150	+3.4	+70.0
מנפרוט 1.0	8580	138			-43.0
עלית 0.1	15200	48.0			-28.0
עסיס ב 0.5	31112	25.0			+8.0
שלמה אנגל 1.0	3500	919	-154	-4.2	-686
שמן מבכ ש	3800	362	+100	+2.7	+1239

טקסטיל והלבשה

אינר 1.0	1175 תב	7770	+70	+6.3	+12310
אופים 1.0	1236	680	+43	+3.6	+1677
אופנת ברוך 1.0	3001	395	+101	+3.5	+184
אופנת ברוך 5.0	2200	131	+100	+4.8	+273
אפתן 1.0	— הפסקת מסחר —				
אפתן אופ 1	— הפסקת מסחר —				
ארגמן רג ב	14785	68.0			-23.0
דלתא-גליל 1.0	2805	1792	+90	+3.3	+1510
דלתא-גליל א 3.0	1750	916	+20	+1.2	+652
מפרות מאוחד .1	1770	49.0			+53.1
מפרות מאוחד .5	968 תב	550	+88	+10.0	+475
וישלבו 1.0	1576 קו		+75	+5.0	+8803
וישלבו 5.0	1020 תב	3702	+93	+10.0	+6225
וודרינג 1.0	5500 תב	772	+407	+8.0	+1178
זיקית 1.0	1442	1167	+42	+3.0	+2223
זיקית 5.0	970 תב	2679	+88	+10.0	+7862
להדיה 0.1	2580	260	-20	-.8	-22.9
להדיה 0.4	1190	2302	+10	+.9	+1662
ליגת 1.0	845 תב	5322	+50	+6.3	+7203
כיס גליק 1.0	950	990	-50	-5.0	-740
מקס 0.1	26491	27.0			-25.0
מקס 0.5	13200	74.0	+400	+3.1	+71.0
עיט 1.0	12700	50.0	+200	+1.6	+5.0
עיט 5.0	6250	80.0	+80	+1.3	+79.0
עמית 1.0	1995	1031	+45	+2.3	+275
פולגת א 0.1	3660	1311	+40	+1.1	+848
פולגת ב 0.4	2460	2247	+60	+2.5	+551
פולימו א 0.5	9280	182	+300	+3.3	+126
פרגוד 1.0	2600	1083	+110	+4.4	+1229
ביגוד טכנומה	14000	42.0	-166	-1.2	-56.0
תקע רוגוזין 1.0	2760	921	+120	+4.6	+2506

מתכת ומוצריה

אוקטגון 5.0	3300	464			-516
אורדן 10.0	7800	97.0	+150	+2.0	+66.0
אורדן 50.0	6460	46.0	+80	+1.3	+215
אלוביט 1.0	5510	129			-29.0
אלוניית 5.0	3625	200	-5	-.1	-10.0
כבלים ק	14544	30.0			+6.0
התגוף 1.0	6900	61.0	+50	+.7	+116
התגוף 5.0	3450	28.0	+50	+1.5	+199
התגוף אופציה	3079	200			-202
זיקה 1.0	5845 תב		+445	+8.2	+84.4
זיקה 5.0	2453 תב	139	+223	+10.0	+2095
קפסאות פח 1.0	1910	1821	+40	+2.1	+1529
קפסאות פח 5.0	1560 תב	524	+80	+5.4	+860
מתכת כרום 1.0	2205	329			-259
כבלי ציון 1.0	2421	663	+61	+2.6	+1205
כבלי ציון 5.0	1127	1404	+47	+4.4	+2323
כבלי ציון אופ 3	660	501	+10	+1.5	+249
כתרן 1.0	700 תב	1004	-58	-7.7	-628
כתרן אופ א	502 תב	1217	-45	-8.2	-617
קיבוצי 1.0	968 תב	500	+63	+7.0	+1427
קיבוצי 5.0	545 תב	600	+30	+5.8	+600
נחושתן 0.1	19000	53.0			-5.0
נחושתן 0.5	7980	38.0			-6.0
מקר פלדה 1.0	11961	442	+360	+3.1	+121
קינג 1.0	1336	891	+10	+.8	+1159
קינג 5.0	685	6810			-4034
קליל 1.0	4860	766	+140	+3.0	+772
קליל 5.0	2900	706	+95	+3.4	+1250
שלדות 5.0	2500	150			-150
תעשיות לכיש 1.0	1200	248	+55	+4.8	+518
תעשיות לכיש 5.0	570	1589	+28	+5.2	+1049

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

אלביט 3.0	354000	18.0	+200	+.1	+5.0
אליקו 0.1	7700	41.0	+275	+3.7	+57.0
אליקו 0.25 ש	3050	257	+50	+1.7	+99.0
אליקו 0.25 ב	3090	43.0			-19.0
אלקטרה 0.1	17050	51.0	+449	+2.7	+36.0
אלקטרה א 0.5	9100	116	+146	+1.6	+714
אלרון 3.0	287000	3.0			-4.0
אריית 0.02 נשח	27200	43.0	+1200	+4.6	+56.0
כלל תעש אלקטר	1797	1036	+85	+5.0	+1413
ספקטרוניקס 1.0	1990	1346	+45	+2.3	+796
ספקטרוניקס 5.0	1276	1302	+41	+3.3	+1307
פייבטנגר 1 ש"ח	481	4191			-455
פייבטנגר 5 ש"ח	290	8473			-3617
ציקלון 1.0 נשח	2443	43.0	+70	+3.0	+302
ציקלון 5.0 נשח	1150	1130	+25	+2.2	+1199
קנבסקין אדלר 1.	5110 תב	193	+260	+5.4	+429
קנבסקין אדלר 5.	3101		+101	+3.4	+33.0
ת.א.ת. 1.0	3200 תב	340	+200	+6.7	+474
ת.א.ת. 5.0	1300	1085			-995
ת.א.ת. אופ 1	10000		-100	-1.0	-4.0
תדיאה 1.0	5000				

מוצרי בניה

א.י.ס.כלל בנין 1.	833	1237	+3	+4	+1333
א.י.ס. אומפציה א'	426	8822	+16	+3.9	+8494
א.י.ס. אג"ח מר א	94.5	47217	+5	+.5	+112783
אלקיל 5.0	12244 קו		+583	+5.0	+1411
אקרשטיין 1.0	2000	873	+60	+3.1	+254
אקרשטיין 5.0	1450 תב	532	+85	+6.2	+618
בטון תדיר 1.0	10800				
בטון תדיר 5.0	5050	4.7	-50	-1.0	-4.7
בר-כון 1.0	1140	130	+40	+3.6	+130
בר-כון 5.0	374	400	+4	+1.1	+120
פרומקסטון 1.0	8000	32.0	+200	+2.6	+19.0
פרומקסטון 5.0	2633 תב	438	+239	+10.0	+1042
מ.ל.מ. 1.0	— הפסקת מסחר —				
מ.ל.מ. 5.0	— הפסקת מסחר —				
מוזל השק בתעש	5000	50.0			-33.0
פומיקה ולפסון 1	— לא נסחר —				
פומיקה ולפסון 5	12800				

כימיה, גומי ופלסטיק

אגן 5.0	18990	81.0	-10	-.1	-110
אליאנס ב 200.0	2625 קו		+125	+5.0	+698
גל תעשיות 1.0	12399	36.0			-36.0
גל תעשיות 5.0	6680	192			+6.0
דיקסטר 1.0	3400	56.0	+40	+1.2	+72.0
דשנים 0.1	5050				
דשנים 0.5	1065	880	+20	+1.9	+520
חיפה כימיקל 10.0	595	30340	+12	+2.1	+34271
טבע ש	60100	188	+100	+.2	+51.0
ליפסקי 1.0	1895	453	+11	+.6	+353
ים המלח 0.1	4800	2203	+63	+1.3	+1660
פטרוכימיים 10.0	654	8702	+30	+4.8	+31522
מקסימה 1.0	6600	38.0	+200	+3.1	+12.0
מקסימה 5.0	2765	235	+30	+1.1	+16.0
נקה כימיקל 1.0	3410	16.0	+109	+3.3	+66.0
סנו 1.0	13580	481	+510	+3.9	+572
סנו 5.0	9730	406	+400	+4.3	+285
קום כימיקל 1.0	6470	21.0	-250	-3.7	-26.0
ת.נ.ל. 1.0	6766 קו		+322	+5.0	+676
ת.נ.ל. 5.0	5900 קו		+281	+5.0	+622
תיא 5.0	9360	122	+380	+4.2	+292
פרוטארום 10.0	14111	111			+17.0
תרו א 5.0	7373 תב	289	+400	+5.7	+540

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

דפרון 1.0	6900	18.0	+155	+2.3	+122
דפרון 5.0	4503 תב	264	+250	+5.9	+166
תבנ.ן 1.0	15500	220	+450	+3.0	+56.0
יאה 1.0	4150	100	+50	+1.2	+36.0
לבידי אשקלון 1.	450	2540	+14	+3.2	+2056
לבידאשקלון אופ1	709	110	+34	+5.0	+410
מולט ב 0.5	27000	19.0	-800	-2.9	-14.0
מפעלי ניר 10.0	220400	40.0	+3400	+1.6	+30.0
סקאוריה 1.0	3020	174	-14	-.5	-360
רים 0.1	5020	319			-12.0
רים 0.4	2699	335	-11	-.4	-971
תעל ב 0.2	15250	416	+450	+3.0	+792

תעשיות שונות

אבריין 1.0	3922 תב	382	+357	+10.0	+290
אבריין 5.0	1779 תב	373	+100	+6.0	+1757
תכישה יד 1.0	9100	234	+400	+4.6	+400
פולק ב"ד 1 ש"ח	6930	20.0	+110	+1.6	+5.0
פולק ב"ד 5 ש"ח	4230	2.0			-1.0

השקעת תעשיה

כרמית ב 0.1	6440	308	+60	+.9	+272
כור בכ' 1.0	5086000				+.2
כלל תעשיות 1.0	1200	5981	+36	+3.1	+15676
מאגרי טכנולוגיה	400	3390			-832

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

אתניק ש	4580	123	+100	+2.2	+366
אידיבי פתוח 2.0	3801	2206	+59	+1.6	+2065
איתקובה 0.1	1700	876			-514
איתקובה 0.5	810	2496			-2131
אלגר ש	8800	101	+280	+3.3	+68.0
אלגר ב	8790	47.0	+270	+3.2	+53.0
אלרן ש	3060	1819			-1979
אלרן ב	3213	53.0	+63	+2.0	+270
אמישר בכ' 1.0	— הפסקת מסחר —				
אפיק 1.0	307 תב	18742	+15	+5.1	+28817
אפיק 5.0	210	11323			-7194
גאולת השקעות 1 ש	1330	100			+100
חברה לישראל 1 ש	7797	197	+10	+.1	+74.0
חברה לישראל 5 ש	5030	210	+170	+3.5	+463
וולפסון 0.1	113000	1.4	-2300	-2.0	-1.4
וולפסון 1.0 ב	25410	156			-138
אמפא א 0.5	14850 תב	191	+1200	+8.6	+189
פועלים השק ש	5400	387	+140	+2.7	+584
לאומי השק 0.1	— הפסקת מסחר —				
דיסקונט השק ש	2080	1566	+30	+1.5	+1688
מזרחי השק ש	15250	12.0	+250	+1.7	+7.0
כור השק אגח 124	10051				
חירון 1.0	1965	500			-74.0
חירון 5.0	835	4453			-39.0
ישום השקעות בעמ	238	10893	+5	+2.2	+13509
יצוא ש	9250	215			-169
ירדן א 0.1	— הפסקת מסחר —				
כלל ישראל 10.0	825	6776	+36	+4.6	+10015
כלל ישראל 50.0	655 תב	9468	+35	+5.7	+11540
לנדיקו 0.1	7060	13.0			-13.0
לנדיקו 0.5	2538	341			-246
מבור 0.1	705 תב	2350	-39	-5.2	-1460
מבור א 0.5	428	7992			-7992
עת השק ב 0.1	4080	83.0	-120	-2.9	-65.0
עת השק ב 0.5	1953	491	+23	+1.2	+451
פז השק ש	6800	383	+300	+4.6	+283
צבה א 0.1	9000	12.0			+32.0
צבה 0.5	5960	339	+140	+2.4	+398
פריון ב 2.5	3410	463			-773

מחקר ופיתוח

אבנעים מתוחכמים	— הפסקת מסחר —				
גליל טכנולוגיות	399	3250			-255

דלק ונפט

דלק חיפושינפט.1	3049	339			+41.0
דלק חיפושינפט.5	1550	213	-35	-2.2	-340
דלק נפט אופ 2	930	1350	-15	-1.6	-1460
פז חיפושי נפט	14500	95.0	+300	+2.1	+105
פראויל 1.0	1800 תב	337	-130	-6.7	-610
פראויל 5.0	1211	140	-59	-4.7	-315
יו.א.ג.ל. 5.0	1930	2201			-1497
מ.ג.נ. 1.0	2962	477	-60	-2.0	-495
מ.ג.נ. 5.0	1425 תב	2167	+83	+6.2	+3948
פראויל ב 0.3	5250	183	+99	+1.9	+404
צפון אבנר נפט 1.	318 תב	10232	+16	+5.3	+9329
צפון אבנר נפט 5.	208 תב	8545	+12	+6.4	+10792
נפטא ש	1670000	1.0			-1.0

נסחרות במט"ח

גוית ב	224				+1100

שערי מטבע חוץ ביום 4.9.86

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קניה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קניה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קניה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קניה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	-0.001	1.45	1.52	1.45	1.52	1.45	1.52	1.4768	1.4952	1.4768	1.4952	1.4753	1.4939	1.4856
1 מארק גרמני	+0.003	0.72	0.75	0.72	0.75	0.71	0.75	0.7293	0.7384	0.7293	0.7385	0.7285	0.7377	0.7331
1 לי"ש	+0.011	2.17	2.26	2.18	2.29	2.18	2.28	2.2189	2.2465	2.2206	2.2484	2.2173	2.2452	2.2324
1 פרנק צרפתי	+0.001	0.22	0.23	0.22	0.23	0.21	0.23	0.2225	0.2253	0.2221	0.2249	0.2222	0.2250	0.2236
100 ינים יפאניים	+0.002	0.94	0.95	0.94	0.96	0.94	0.98	0.9555	0.9675	0.9543	0.9662	0.9524	0.9644	0.9598
1 גולדן הולנדי	+0.002	0.63	0.67	0.63	0.66	0.63	0.66	0.6463	0.6544	0.6455	0.6535	0.6447	0.6529	0.6498
1 פרנק שוויצרי	+0.005	0.89	0.91	0.89	0.93	0.88	0.93	0.9030	0.9142	0.9021	0.9134	0.9020	0.9133	0.9074
1 כתר שבדי	-0.002	0.21	0.22	0.21	0.22	0.21	0.22	0.2152	0.2179	0.2153	0.2180	0.2149	0.2176	0.2164
1 כתר נורבגי	+0.001	0.20	0.21	0.20	0.21	0.19	0.21	0.2030	0.2055	0.2030	0.2055	0.2026	0.2053	0.2043
1 כתר דני	---	0.19	0.20	0.19	0.20	0.18	0.20	0.1927	0.1951	0.1927	0.1951	0.1923	0.1947	0.1931
1 מארק פיני	---	0.30	0.31	0.29	0.31	0.29	0.31	0.3027	0.3065	0.3030	0.3068	0.3022	0.3060	0.3045
1 דולר קנדי	-0.001	1.04	1.10	1.05	1.10	1.04	1.09	1.0640	1.0772	1.0645	1.0778	1.0629	1.0763	1.0709
1 דולר אוסטרלי	+0.005	0.85	0.94	0.56	0.94	0.58	0.94	0.9052	0.9195	0.9069	0.9202	0.9074	0.9186	0.9142
1 ראנד דרא"פ	-0.005	0.41	0.49	0.37	0.63	0.39	0.54	0.6239	0.6317	0.6247	0.6325	0.6240	0.6318	0.6265
10 פרנקים בלגיים	+0.002	0.34	0.36	0.34	0.36	0.34	0.36	0.3483	0.3526	0.3518	0.3562	0.3517	0.3561	0.3541
10 שילינגים אוסטריים	+0.005	1.02	1.07	1.02	1.07	1.01	1.07	1.0356	1.0485	1.0351	1.0460	1.0352	1.0463	1.0411
1000 לירות איטלקיות	+0.004	1.03	1.09	1.04	1.10	1.03	1.10	1.0564	1.0695	1.0571	1.0703	1.0556	1.0689	1.0621
1 ECU (אקו)	+0.006	---	—	—	---	---	- -	1.5311	1.5502	1.5306	1.5497	---	—	1.5400
1 דינר ירדני	-0.002	4.20	4.46	4.08	4.34	4.17	4.41	—	---	—	—	---	—	4.2468
10 לירות לבנוניות	—	- -	---	0.35	0.37	0.20	0.40	-	-	—	—	—	—	0.3623
1 לירה מצרית	—	0.78	0.57	0.74	0.79	0.76	0.81	..	—	—	-	---	—	0.7674

דולר יציג 1.4856 | סל יציג 1.4969

שערי אגרות חוב

הסדרה	השער	השינוי בבנק'
4% מלוות (100% הצמדה)		
ש4001	552780.0	
ש4002	519415.0	
ש4003	525302.0	
ש4004	490000.0	
4.25% מלוה מדינה (שביא)		
ק-301 תשואה 3.92%		
4101	305.1	+.9
ק-302 תשואה 4.29%		
4102	117.7	+.1
4103	113.0	+.1
4104	109.2	
ק-321 תשואה 4.78%		
4201	101.7	+.2
4202	99.7	+.2
4203	97.8	+.2
4204	94.3	+.2
4205	92.4	+.2
4206	90.6	+.2
	90.2	+.21
4301	107.0	
4302	109.5	+.4
ק-341 תשואה 4.29%		
4303	106.1	+.8
4304	104.4	+.9
3% מלוה מדינה (גליל)		
ק-201א' תשואה 2.57%		
ש3601	33616.0	-282.0
ק-201ב' תשואה 2.56%		
ש3602	30998.0	+17.0
ק-202א' תשואה 2.06%		
ש3603	29387.0	+15.0
ק-202ב' תשואה 2.30%		
3604	26158.0	+12.0
ק-203א' תשואה 2.52%		
ש3605	24147.0	+13.0
ק-203ב' תשואה 2.61%		
ש3606	22669.0	+12.0
ק-203 ג' תשואה 2.60%		
ש3607	21076.0	+11.0
ק-203ד' תשואה 2.66%		
ש3608	19894.0	-6.0
ק-204 א' תשואה 2.51%		
ש3609	19065.0	+10.0
ק-204 ב' תשואה 2.52%		
ש3610	17187.0	+38.0
ש3611	16603.0	+38.0
ש3612	16120.0	+38.0
ק-205 תשואה 2.61%		
ש3613	15106.0	+117.0
ש3614	14499.0	+114.0
ש3615	13385.0	+107.0
ש3616	12252.0	+98.0
ק-206 תשואה 2.64%		
ש3617	11770.0	+117.0
ש3618	11169.0	+114.0
ש3619	10277.0	+106.0
ק-207 תשואה 2.82%		
ש3620	9625.0	+5.0
ש3621	9142.0	+5.0
ש3622	8242.0	+4.0
ק-208 תשואה 2.78%		
ש3623	7753.0	+52.0
ש3624	7299.0	+50.0
ק-209 תשואה 2.89%		
ש3625	6629.0	+7.0
ש3626	6131.0	+7.0
ש3627	5685.0	+7.0
ק-210 תשואה 2.80%		
ש3628	5258.0	-55.0
ש3629	5027.0	+53.0
ש3630	4752.0	+51.0
ק-211 תשואה 2.84%		
ש3631	4355.0	+52.0
ש3632	4101.0	+50.0
ש3633	3874.0	+48.0
ק-212 תשואה 2.83%		
3634	3414.0	+43.0
ש3635	3228.0	+41.0
ש3636	3108.0	+39.0
ק-213 תשואה 2.82%		
ש3637	2920.0	+41.0
ש3638	2719.0	+39.0
ש3639	2489.0	+36.0
ק-214 תשואה 2.88%		
ש3640	2042.0	+1.0
ש3641	1606.0	+1.0
ק-215 תשואה 2.99%		
3642	1603.0	+1.0
ש3643	1391.0	+1.0
ק-216 תשואה 2.58%		
3644	1274.0	+33.0
3645	1149.0	+30.0
4.25% מלוה מדינה (גליל)		
ק-231 תשואה 4.60%		
3701	882.4	-10.0
ק-232 תשואה 4.38%		
3702	684.9	+19.1
ק-233 תשואה 4.54%		
3703	599.8	+6.1
3704	513.3	+5.2
ק-251 תשואה 4.69%		
3751	275.3	+.2
ק-252 תשואה 4.78%		
3752	106.5	-2.3
3753	102.2	-2.2
ק-253 תשואה 4.76%		
3754	95.7	+.8
3755	92.0	+.8
3756	88.7	+.8
3757	86.9	+.7
3758	85.2	+.7
3759	84.9	+.8
ק-271 תשואה 4.76%		
3826	96.7	+.7
3827	94.8	+.7
3828	91.4	+.6
3829	89.6	+.7
3830	87.8	+.6
3831	87.5	+.7
3901	97.9	+.3
3902	96.6	-1.0
ק-291 תשואה 4.64%		
3903	97.3	+.2
3904	95.6	+.1
4% מלוה פיתוח (90% הצמדה)		
ש3112	— הפסקת מסחר —	
ש3113	242000.0	+300.0
ש3114	233200.0	+300.0
ש3115	231300.0	+300.0
ש3116	222500.0	+200.0
ש3117	234300.0	+300.0
ש3118	224500.0	+100.0
4%-6%-7% מלוה פיתוח (80% הצמדה)		
ש3201	192100.0	+300.0
ש3202	191800.0	+300.0
ש3203	192300.0	+200.0
ש3204	186200.0	+197.0
ש3205	184000.0	+897.0
ש3206	182303.0	+1.0
ש3210	177651.0	+1.0
ש3211	173300.0	
ש3212	169200.0	
ש3213	163702.0	
ש3214	160000.0	
6%		
ש3501	159000.0	+2200.0
ש3502	157000.0	+500.0
ש3503	143300.0	-100.0
ש3504	136200.0	
ש3505	137000.0	-700.0
7%		
ש3521	135700.0	+2400.0
ש3522	129500.0	+300.0
ש3523	121100.0	
ש3524	122000.0	+1800.0
ש3525	119200.0	+300.0
ש3526	118800.0	+400.0
ש3527	116000.0	+200.0
ש3528	113400.0	+600.0
ש3529	112900.0	+400.0
ק-704 תשואה 3.50%		
ש3530	110635.0	+62.0
ש3531	110322.0	+61.0
ש3532	107091.0	+59.0
ש3533	106908.0	+49.0
ש3534	100619.0	+46.0
ק-705 תשואה 3.25%		
ש3535	105948.0	+58.0
ש3539	99790.0	+54.0
ק-706 תשואה 3.35%		
ש3536	105623.0	+57.0
ש3537	105506.0	+56.0
ש3538	99307.0	+55.0
ש3540	99092.0	+54.0
ש3541	95747.0	+52.0
ש3542	95594.0	+52.0
ש3543	90931.0	+49.0
ק-707 תשואה 3.45%		
ש3544	90839.0	+49.0
ש3546	88575.0	+48.0
ש3547	88378.0	+49.0
ש3548	88279.0	+48.0
ש3550	83647.0	+46.0
ש3551	83321.0	+46.0
ק-708 תשואה 3.50%		
ש3545	88280.0	+48.0
ש3549	83366.0	+46.0
ש3552	76489.0	+42.0
ש3554	76315.0	+41.0
ש3555	76315.0	+41.0
ק-709 תשואה 3.45%		
ש3553	76155.0	+495.0
ש3571	65978.0	+469.0
ק-710 תשואה 3.55%		
ש3556	72636.0	+40.0
ש3558	72509.0	+40.0
ש3559	69943.0	+35.0
ש3560	66175.0	+37.0
ש3561	65989.0	+36.0
ק-711 תשואה 3.30%		
ש3557	73536.0	+567.0
ש3572	66836.0	+568.0
ק-712 תשואה 3.62%		
ש3573	65896.0	+124.0
ש3574	60764.0	+115.0
ש3577	60689.0	+117.0
ש3578	56063.0	+105.0
ק-713 תשואה 3.40%		
ש3575	60920.0	+606.0
ש3576	60751.0	+608.0
ש3579	56062.0	+571.0
ק-714 תשואה 3.25%		
ש3580	52395.0	+470.0
ש3581	49738.0	+446.0
ש3582	45864.0	+422.0
ש3583	42619.0	+403.0
ק-715 תשואה 3.40%		
ש3584	40343.0	-71.0
ש3585	36242.0	+69.0
ש3586	34623.0	+64.0
ש3588	34566.0	+64.0
ק-716 תשואה 3.35%		
ש3587	34758.0	+19.0
ש3591	31667.0	+17.0
ש3592	31632.0	+17.0
ש3593	31579.0	+17.0
ק-717 תשואה 3.40%		
ש3589	31560.0	+36.0
ש3594	30062.0	+37.0
ש3596	28741.0	+35.0
ש3597	28645.0	+35.0
ק-718 תשואה 3.40%		
ש3590	31436.0	+18.0
ש3595	29946.0	+16.0
8.25% מלוות אחרים (100% הצמדה)		
3 סד' 81	102.0	+1.0
157	108.0	-.5
82	99.3	
1	98.9	
5% מלוה [illegible]		
ש2001	127700.0	
ש2002	127400.0	
ש2003	123200.0	
ש2004	123200.0	
ש2005	115600.0	
ש2006	115501.0	
ש2007	113501.0	
ש2008	111750.0	
ש2009	114600.0	
ש2010	113900.0	+600.0
ש2011	110200.0	
ש2012	110700.0	
ש2013	111150.0	
ש2014	107500.0	
ש2015	108400.0	
ש2016	105700.0	
ק-108 תשואה 3.35%		
ש2017	106250.0	+354.0
ש2019	107957.0	+360.0
ש2020	104796.0	+356.0
ק-109 תשואה 3.50%		
ש2018	105557.0	-41.0
ש2021	105022.0	-54.0
ק-110 תשואה 3.20%		
ש2022	95965.0	+626.0
ק-111 תשואה 3.45%		
ש2023	102372.0	+1051.0
ק-112 תשואה 3.45%		
ש2024	95666.0	+52.0
ש2027	92172.0	+50.0
ש2031	85252.0	+47.0
ק-113 תשואה 3.45%		
ש2025	96141.0	+53.0
ש2026	95620.0	+53.0
ק-114 תשואה 3.35%		
ש2028	92833.0	+443.0
ש2030	88262.0	+436.0
ק-115 תשואה 3.35%		
ש2029	87718.0	+331.0
ש2033	80696.0	+324.0
ש2035	74049.0	+307.0
ק-116 תשואה 3.55%		
ש2032	85534.0	+47.0
ש2034	80769.0	+44.0
ש2036	74104.0	+41.0
ק-117 תשואה 3.65%		
ש2037	69891.0	+39.0
ש2052	58564.0	+32.0
ק-118 תשואה 3.65%		
ש2038	70356.0	+39.0
ש2040	67705.0	+38.0
ש2051	64016.0	+36.0
ק-119 תשואה 3.65%		
ש2039	67295.0	+37.0
ש2041	63665.0	+36.0
ק-120 תשואה 3.55%		
ש2053	59049.0	+32.0
ק-121 תשואה 3.35%		
ש2054	54489.0	+30.0
ש2056	50400.0	+23.0
ש2058	47322.0	+26.0
ש2060	43632.0	+24.0
ק-122 תשואה 3.60%		
ש2055	54438.0	+24.0
ש2057	51996.0	+28.0
ש2059	47243.0	+26.0
ק-123א תשואה 2.60%		
ש2061	33879.0	+18.0
ק-123ב תשואה 1.35%		
ש2062	32293.0	+16.0
ק-123ג תשואה 0.83%		
ש2063	31399.0	+927.0
15	104.7	03/09/86
19	101.0	+.9
20	100.1	-1.8
21	101.0	
22	102.5	
23	93.0	
24	92.4	02/09/86
25	92.3	-.2
26	91.5	+.5
27	90.5	+1.0
28	89.6	+.2
29	92.5	+.4
30	98.0	
31	99.6	
15	89.6	31/08/86
32	89.4	-2.6
33	96.0	
2	56.0	03/09/86
54	101.5	-2.0
אגרות חוב בלתי צמודות		+.9
אמבד ב	100.0	07/08/86
	86.7	13/08/86
ישראל 11	96.2	31/06/86
ישראל 12	96.6	26/08/86
ישראל 13	94.9	-.8
ישראל 14	93.9	22/07/86
24	82.2	03/09/86
25	86.4	27/07/86
26	86.4	27/07/86
28	86.9	01/09/86
30	84.5	31/07/86
1	87.1	03/09/86
אגרות חוב צמודות לדולר (100% הצמדה)		
ק-601 תשואה 8.17%		
סד' 2501	152.9	+.2
סד' 2502	150.2	+.2
סד' 2503	145.4	+.2
ק-602 תשואה 8.00%		
סד' 2504	144.8	-.1
סד' 2505	139.3	
ק-603 תשואה 8.21%		
סד' 2506	134.3	-.3
סד' 2507	129.6	-.3
ק-604 תשואה 7.89%		
סד' 2508	100.5	+.1
צמוד דולר ריבית קבועה		
ק-901 תשואה 9.68%		
7001	224.5	-3.2
7002	217.6	-3.0
ק-902 תשואה 10.00%		
7003	206.1	-1.7
7004	189.6	-1.7
ק-903 תשואה 9.20%		
7005	181.2	+1.5
ק-904 תשואה 10.00%		
7006	166.8	+1.4
ק-905 תשואה 10.00%		
7007	155.3	+.4
7008	152.6	+.4
ק-906 תשואה 9.95%		
7009	146.2	+2.1
ק-907 תשואה 10.18%		
7010	138.7	
ק-908 תשואה 10.10%		
7011	131.4	
7012	126.7	
ק-909 תשואה 10.05%		
7013	119.8	+.5
ק-910 תשואה 10.00%		
7014	104.4	+.9
ק-911 תשואה 9.99%		
7015	86.6	
7016	88.6	
7017	87.7	
7018	87.5	
7019	87.9	-.1
7020	87.7	
7021	86.9	
7022	86.5	-.1
ק-951 תשואה 10.00%		
7201	84.5	-.2
7202	82.8	-.3
7203	85.4	-.3
7204	85.8	-.2
7205	85.9	-.2
צמוד דולר ריבית משתנה		
ק-801 תשואה 3.30%		
ש6101	11789.0	-280.0
ק-802 תשואה 4.05%		
ש6102	6820.0	-56.0
ק-803 תשואה 4.05%		
ש6103	6184.0	+104.0
ק-804 תשואה 4.20%		
ש6104	5652.0	-65.0
ש6105	5355.0	-63.0
ק-805 תשואה 4.27%		
ש6106	5169.0	-4.0
ש6107	4975.0	-4.0
ק-806 תשואה 4.50%		
ש6108	3522.0	+17.0
ש6109	3347.0	+16.0
ש6110	3288.0	+17.0
ק-807 תשואה 4.34%		
ש6111	2775.0	+25.0
ש6112	2691.0	+24.0
ק-808 תשואה 4.25%		
ש6113	1837.0	+45.0
ק-821 תשואה 4.50%		
ש6151	737.2	+21.8
ש6152	705.5	+20.9
ק-822 תשואה 4.58%		
ש6153	609.2	+17.1
ש6154	598.3	+16.8
ק-823 תשואה 4.75%		
ש6155	381.4	-.4
ק-824 תשואה 4.85%		
ש6156	304.7	+.3
ק-825 תשואה 4.91%		
ש6157	228.1	-.4
ש6158	216.1	-.4
ק-826 תשואה 4.71%		
6159	185.3	+5.2
ק-827 תשואה 4.70%		
6160	173.8	+3.7
6161	167.8	+3.6
ק-828 תשואה 4.90%		
6162	149.1	-.2
ק-829 תשואה 5.00%		
6163	136.8	
6164	131.5	
ק-830 תשואה 4.63%		
6165	127.2	+3.6
ק-831 תשואה 4.94%		
6166	118.8	+.5
6167	116.2	+.5
6168	114.4	+.4
ק-832 תשואה 4.90%		
סד' 6169	107.9	+.2
ק-833 תשואה 4.63%		
6178	102.1	-.1
ק-834 תשואה 4.25%		

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	3930.25	3914.36
אבטקה	33265.04	32936.36
אגוד	195.82	192.01
אגיר	1311.46	1265.33
אדום	1739.95	1705.66
אביר	1571.26	1540.20
אור	381.84	376.66
אורין	145.37	142.41
אורלי	210.31	208.78
ארון	609.97	598.00
איל	3054.34	2995.41
איילת	3770.65	3694.48
אירים	3961.88	3874.81
איתן	576.11	564.19
אלון	493.93	463.65
אלמוג	582.46	571.06
ארז	694.79	681.37
אש	117.99	115.53
אשל	161.64	158.50
אתרוג	188.51	186.65
ברולה	1746.48	1712.30
ברוש	388.10	380.50
ברק	382.48	374.81
ברקת	721.82	718.20
גביש	1137.31	1114.68
גבע	849.28	836.65
גורן	583.12	571.67
גיא	7586.22	7473.71
גל	2312.62	2267.99
גלית	498.56	492.37
דובדבן	290.94	288.12
דוכיפת	534.25	523.72
דולב	187.64	163.65
דורון	1207.68	1184.29
דותן	212.24	206.13
דליה	411.39	404.44
דקר	3472.05	3411.75
דקל	285.35	279.75
הדס	288.59	265.78
הוד	405.50	398.29
הטבית	2510.24	2458.40
זוהר	15982.99	15746.06
זיו	15009.60	14787.00
זמיר	683.88	670.64
חוחית	125.60	122.83
חלמיש	110.39	109.91
חלמים	552.28	541.29
חן	110.17	109.73
טוס	1167.53	1140.56
טל	4273.39	4225.49
יובל	656.77	643.87
יהלום	1625.93	1594.02
ישורון	31318.57	30874.74
יערה	558.25	546.05
כוכב	815.74	800.05
כחל	113.15	110.92
כלנית	454.34	446.66
כספית	602.07	595.89
כרמל	115.72	113.46
כתר	907.66	890.39
להב	3484.10	3416.88
לביטוח	98536.01	96852.36
לפיד	11425.71	11205.73
ליהי	1467.11	1437.23
לשם	797.85	793.35
מבחר	970.33	951.3
מבטח	2813.60	2767
מגן	168.37	185.6
מגדן	2602.20	2577.6
מגל	617.92	605.92
מור	1236.30	1216.60
מורן	681.27	675.00
מטח	23666.04	23062.97
מיתר	727.75	713.35
מכפל	3072.20	3012.50
מעין	640.32	627.99
מקמה	837.31	820.67
מרגלית	989.59	970.14
מרום	952.72	934.17
נגה	20619.18	20510.94
נורית	658.25	645.76
נביע	364.44	376.98
ניר	4177.71	4115.82
סביון	446.54	438.27
סגולה	117.56	115.22
סלע	824.35	807.84
סנונית	570.70	559.48
סער	619.61	607.92
ספיר	488.17	466.17
עדיף	663.78	651.19
עדית	1682.38	1674.11
עידן	5801.63	5718.20
עוגב	1107.51	1083.12
עינת	1990.53	1971.40
עפרוני	541.48	529.57
ערמון	135.78	133.10
פיא	1213.67	1169.61
צבר	497.69	487.73
צדפית	513.54	503.44
צוק	99.58	99.20
צביר	851.23	832.97
צבירה	6265.64	6174.02
צופית	1458.95	1440.59
קלע	1688.97	1580.54
רובית	15556.86	15406.22
רימון	101.62	101.44
רקפת	542.05	533.21
רשף	638.48	624.34
שביט	644.06	631.57
שחם	815.43	795.74
שדה	316.58	314.45
שמיר	303.67	297.06
שנהב	606.35	597.95
שסק	560.95	547.26
שקד	159.79	156.64
תאנה	177.39	175.65
תבור	—	—
תדהר	377.26	375.38
תהילה	88.79	86.63
תדירים	414.80	409.91
תפוח	183.73	180.12
תפוז	171.13	169.86
תרשיש	1249.30	1224.06
תשרי	363.77	362.25

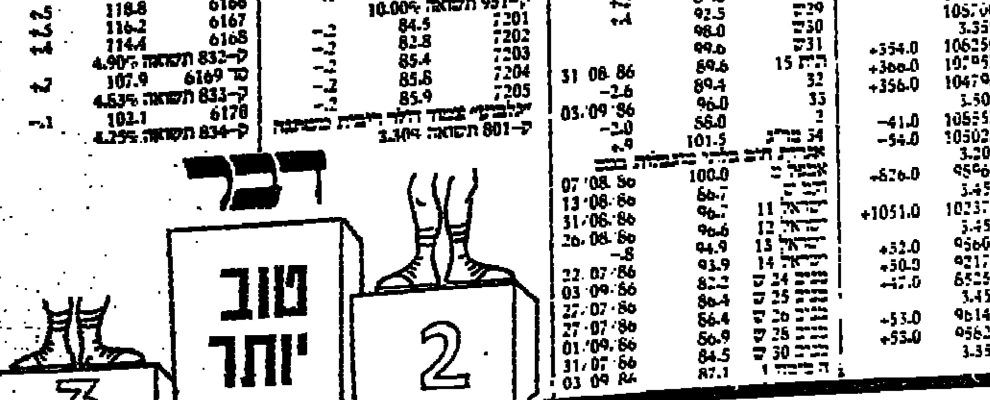

למפעל תדיראן בחולון
דרושים/ות
מלחימים/ות
בעלי/ות נסיון.
שעות העבודה 22.00—14.00.
תנאים סוציאליים מלאים,
הסעות חזרה בלבד.
מועמדים מתאימים יפנו ביום ב'
בין השעות 15.00—14.00 לטל-יעד
רח' הסיבים 30 פתח-תקוה
למר אלי לוי.

לחברת שיווק מזון ברמת גן
דרושים
1. **פקידת מחסן**
עם נסיון בניהול כרטסת מלאי ידנית.
רצוי ידע בעבודה במסוף.
2. **מלגזן**
בעל נסיון בעבודה במלגזה.
עם רשיון.
3. **נהגי חלוקה**
בעל נסיון בחלוקת מזון.
בגוש דן.
לפנות בשעות העבודה
לטלפון 03-7511227.

דרוש
עובד לתחזוקת קווי מים וביוב
במושב בורגתא
בעל רשיון נהיגה לטרקטור
053-88130

ביל אור בע"מ
לעבודה ב-3 משמרות
דרושים
* מפעילי כרסומות C.N.C.
עם שנתיים נסיון לפחות
* סטאפיסטים לכרסומות C.N.C.
עם נסיון.
* מבקרי איכות
לחלקים מיכניים בוגרי קורס מספר', עם נסיון של שנה לפחות
* מחסנאי טכני
רצוי עם ידע בכלים, עם 3 שנות נסיון לפחות. כל פניה תיענה!
מסלול קידום יוצע לכל עובד
נא לפנות לנטע, טל' 03-493081 אזור התעשיה, רמת-החייל, הברזל 9 תל-אביב.

למפעל לעיבוד מתכות
באזור יהודה דרושים:
* עובד מח' יציקה
* עובדים בלתי מקצועיים
5 ימי עבודה בשבוע
משכורות נאות למתאימים
נא להתקשר מיום א' טל. 03-348337-8

מושב עופר
משכין בהצעות
להפעלת המכולת במושב
בהצעות והפרטים — למזכירות עופר ד.נ.
חוף הכרמל 30835 טל. 04-842836
ליעקב/משה

להוצאה לאור
של חיל הים דרוש
גרפיקאי/מונטז'ר
בעל נסיון מוכח
לשרות קבע באזור המרכז
טל: 03-[illegible]

ריימוד
חברה עתירת ידע בתחום האלקטרוניקה הרפואית.
עם הרחבת פעילות הייצור
דרוש לנו:
אלקטרונאי/ טכנאי אלקטרוניקה
תאור התפקיד:
השתלבות בפעילות הייצור והרכש של החברה.
המועמד המתאים יהיה בעל נכונות לעבודה קשה, בעל יכולת „לדחוף" דברים, מסודר ובעל ידיים טובות.
נא לפנות בכתב יד תוך ציון שם, טלפון וכתובת, פירוט קורות חיים ונסיון מקצועי ל„ריימוד בע"מ", מחלקת כח אדם, ת.ד. 4679 ת"א 61046.
— סודיות מובטחת —

מרנית בע"מ
סוקולוב 10 רמת-גן
דרושים
1) **מחסנאי**
בעל רקע בטכסטיל לטפול בסחורה במצבעות
רשיון נהיגה הכרחי.
2) **לבקורת איכות בחור**
אחרי צבא
לעבודה במשמרת בוקר.
3) **מתלמדים**
לעבודה בשלוש משמרות.
תנאים טובים
טל' 7514335

לחברת נורקס בע"מ —
יצרני תוויות ארוגות ומודפסות
דרושים:
* **אורג לנולי ג'קרד**
* **עוזר טכני**
תנאים טובים למתאימים
03-7512756 03-781470
בר-כוכבא 12 בני-ברק

לימסחר אד. מר. בע"מ
חומרי גלם לקונדיטוריות ובתי מאפה
דרוש
איש שווק
דרישות:
1. נסיון וידע בענף קונדיטוריות ובתי מאפה
2. רצון ויכולת להשתלב בצוות הקמה של חברה חדשה.
3. גיל עד 45.
4. בעל רכב פרטי, רצוי סטיישן.
התמורה:
משכורת בסיסית + עמלה.
אחזקת רכב מלאה.
5 ימי עבודה בשבוע.
מקום העבודה: אזור המרכז
לפנות בכתב יד לת.ד. 3001 רמת גן 52131.
כל פניה תיענה.

ל„כרמית" מקבוץ
„מעלה-החמישה"
דרושה
מקדמת מכירות
לרשתות השיווק באזור המרכז
1. אמביציונית ובעלת יוזמה.
2. השכלה תיכונית מלאה.
3. הופעה נאה
4. בעלת רכב.
נא לפנות בכתב-יד בצרוף קורות חיים על גבי נייר חלק ל„כרמית" רח' שפירא 3 אזור התעשיה החדש ראשון-לציון. לציין „עבור מקדמת מכירות".

לחברה לביטוח אשראי
דרושים:
עובדים
לתגבור צוות המכירות.
כישורים:
* השכלה בכלכלה או במינהל עסקים.
* נסיון בתחום הפיננסי — יתרון
לקביעת ראיון נא להתקשר
טלפונית, 03-664861

דרושה
פקידה - מזכירה
* נסיון במעבד תמלילים
* שפת אם אנגלית
* משרה מלאה, 5 ימים בשבוע
לפנות בכתב לת.ד. 33234 ת"א
61331 עבור מזכירה

לתשלובת טכסטיל גדולה
באזור הצפון
דרוש
מנהל/ת מתפרה מנוסה
עדיפות להנדסאי/ת טכנאי/ת
יצור בעל נסיון בנהול צוות
עובדים בתעשית הטכסטיל
***
נא לפנות לת.ד. 84 נתניה 42100
עבור מחלקת כח אדם

עירית ראשון-לציון
האגף לחינוך ותרבות
מחלקת נוער וספורט
מרכזים קהילתיים
להדרכה בחוגים במסגרת החנוך המשלים דרושים:
מדריכים/ות
בתחומים הבאים:
ספורט כללי, ספורט תחרותי, ג'אז, מחול עם מודרני, סיוף, דרמה יוצרת, דרמה לגיל הרך, בימוי, שזירת פרחים, כתיבה יצירתית, קרמיקה, תיאטרון בובות, מלאכת עץ, מלאכת יד, ציור ואמנות, גרפיקה, בולאות, שחמט, תעופה, גלגליות, תקשורת בינאישית, אנגלית. כמו כן דרושים רקדנים/ות ללהקת המחול הייצוגית.
על המעוניינים לפנות למשרד המחלקה לנוער וספורט רח' נורדאו 13, ראשל"צ — בימים א'—ו' 8.00—12.30, בימי ב' 16.00—19.00
טל. 03-953555, 03-991867.

לחברה לעמילות מכס והובלה בינלאומית
דרושים:
1. דרוש/פקיד/ה במחלקת שירות ימי עם נסיון
2. פקיד/ה רשוי לעבודה בת"א
03-395071

לשטיחי ראובן דרושים
אנשי מכירות
רצוי מנוסים עם משכורת גבוהה.
8/ז/03-9230406, לסיגי

לפרויקטים לשיקום נערות
באזור קיראון וחולון דרושות:
מורות לפקידות ומשרדאות
טלפונים: לאזור קיראון: 341754 בשעות הבוקר. 625493 בשעות אחה"צ והערב
לאזור חולון: 889977 בשעות הבוקר.

לודזיה רוטקס
למתפרות החברה בצפון הארץ
דרוש
טכנאי/הנדסאי, תעשיה וניהול
לשיפור שיטות וחקר עבודה
לפנות בכתב בציון מספר טלפון, לת.ד. 84
חולון 58100.

"תכלת"
מפעלי צביעה ואשפרה
(טקסטיל) בע"מ
רח' אבולעפיה 17/19 ת"א
דרושים/ות
* **פקידה** — בוגרת בי"ס לפקידות.
* **חשמלאי מוסמך** בעל רשיון ל-60 אמפ.
* **מחסנאי** — לקבלה וסמון בדים.
* **מפעיל מכונות צביעה ממוחשבות.**
* **עובד נקיון.**
נא לפנות לטל' 836995, 03-823862.

לסוכנות ביטוח גדולה בת"א
דרושה
מרכזת מדור תביעות
למחלקה האלמנטרית
דרישות: חרוצה ואחראית, נסיון קודם — הכרחי.
לטלפן 612005, 625194, 03-621458

לבית דפוס גדול בפ"ת
דרושים
* דפס אמדה 1/8 בעל נסיון מוכח.
* דפס G.T.O 1/4 בעל נסיון.
* עוזר דפס להיידלברג 1/2 גליון 4 צבעים.
נא לפנות טלפונית החל מיום א' לטל' 03-9231654.

למושב קדש ברנע
ליד מסוף ניצנה
דרושה
גננת ומטפלת מוסמכת
לגילאי שנתיים
— רווקה, מגורים במקום. עבודה מיידית
טלפונים: 77278, 057-79107
מ-07.00—12.30 בבוקר.

אסטרונאוטיקה
דרושים
מהנדס/ת תוכנה בכיר/ה
לאפיון ופיתוח תוכנה לעיבוד תמונה במערכות זמן אמת של מעבדים זעירים.
עורכי/ות מעגלים מודפסים
עם נסיון מוכח בעריכת מעגלים מודפסים, ויכולת עבודה עצמאית. הכרת מערכות ממוכנות — יתרון.
5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
לפנות לאסטרונאוטיקה, אגף הנדסה רח' הירקון 23 בני-ברק 51261, או טלפונית 03-784212.

למוסד כספי דרושים:
מזכירה
עברית — אנגלית
* שליטה מלאה בשתי השפות.
* נסיון קודם הכרחי (כולל הדפסה)
פקיד/ה הנהח"ש
* רצוי נסיון קודם.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד, בצרוף קורות חיים לת.ד. 11333 ת"א. מ. 61112, עבור מס. 451.
— סודיות מובטחת —

לחברה גדולה
דרוש
סוכן מכירות
מענף חומרי ניקוי—מזון—כלי בית
צבעים—חמרי בנין
חרוץ עם נסיון קודם.
עבודה עם אתגר ובאוירה טובה.
תנאים טובים לאדם המתאים
לפנות בכתב יד ולפרט נסיון קודם לת.ד. 1157 ת"א 61010.
— סודיות מובטחת —

לבתי הכל-בו
של
„המשביר לצרכן"
דרושים/ות
* **עובד אחזקה**
לראיון: דיזנגוף 285136
* **עובדי מחסן**
לראיון: מחסן מרכזי 820542
דיזנגוף 285136
אלנבי 622916
* **מוכר/ת-קופאי/ת**
לעבודה במשמרות, עדיפות לבנות 28—40
לראיון: אלנבי 622916,
דיזנגוף 235136
באזור המציאות 899680

לאולם שמחות במרכז השרון
דרושים:
1) **טבח**
עם נסיון
2) **קונדיטור**
עם נסיון
לטלפן מיום א' 052-547272 052-547616

היפרכל חולון
רח' פרופסור שור 36
דרושים:
* **עובדי מחלקת ירקות**
* **עובדי מחלקת בשר**
אין צורך בניסיון קודם — הכשרה תינתן במקום
נא לפנות למנהל ההיפרכל במקום.

לחברת מחשבים מתפתחת
דרושים:
מנהל שיווק
* ידע ונסיון של שנתיים לפחות במכירת מערכות עסקיות הכוללות חומרת P.C ותוכנה מותאמת (רצוי עובד לשעבר של אחד ממשווקי י.ב.מ.) * ידע ונסיון בהתאמת תוכניות לבעלי עסקים, וידע בניהול עסק * כשר ניהול מו"מ והפעלה ופיקוח על צוות סוכנים.
סוכני מכירות
* למכירה של חומרת P.C ותוכנה מותאמת לבעלי עסקים * נסיון קודם בענף הכרחי.
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם לת.ד. 11333 תל-אביב 61112 עבור „460"

לחברה לאלקטרוניקה
בסניף ת"א
דרוש
מנהל/ת מחלקת יבוא
הגדרת התפקיד: אחראי על דוקומנטים מחו"ל, קשר עם עמילות המכס, קשר עם מוסדות, מכון התקנים ותמ"ת — אחרי הזמנות מחו"ל ושינוע.
הכישורים הדרושים: הכרת כל הליכי יבוא, שחרור ממכס ומיסים, ידיעת השפה האנגלית על בוריה, ידע בהדפסות + טלקס.
מגורים באיזור המרכז.
על המעוניינים לפנות בכתב יד בלבד עם פירוט תולדות חיים ונסיון מקצועי אל ת.ד. 866 ת"א 61008, עבור מספר 519.

למשרד פרסום דרושה
עובדת
אחראית ואינטליגנטית לתפקיד רכוז מכירת מדיה. העבודה מעניינת ורבת אתגרים. רצוי נסיון קודם במשרד פרסום ובמכירת מדיה.
נא להתקשר החל מיום א' לטלפון 03-253192 אורית.

כתיבה טכנית והנדסה בע"מ
שדרות ירושלים 164, חולון
דרושים:
* **ראש אגף הוצאה לאור**
בעל רקע והבנה בהוצאה לאור, נסיון של לפחות 10 שנים, אחריות על עריכה, הגהה, עיבוד תמלילים, שרטוט ודפוס.
* **עורך/מגיה בעברית**
בעל תואר אקדמי בלשון העברית, רצוי ידע ונסיון בחומר טכני.
* ENGLISH TECHNICAL PROOF READER
בעל ידע ונסיון בחומר טכני
* **חמ"מ פנטום צילום**
מנוסה
העבודה במשרה מלאה, באוירה נעימה, 5 ימים בשבוע. העבודה מיועדת לשני המינים כאחד.
המעונינים יפנו לריקי ברמן טל. 03-808822 או 03-5562555

לחברה באזור המרכז דרוש
מנהל אגף גלוי וכבוי אש, בטחון
הכישורים הדרושים:
* מהנדס/הנדסאי בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
* ידיעת השפה האנגלית.
* כושר מסחרי.
* נכונות לעבודה מאומצת בסביבה חברותית נעימה.
נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 11333 ת"א, מ. 61112 עבור מס. 452.

ש.א.ש. בע"מ
לסניף בת"א — דרושה
פקידת חשבונות / קלדנית
במישרה מלאה
בעלת נסיון בהפעלת מחשב IBM PC.
נא לפנות טלפונית
לאיציק: 236468, 03-242877.

למקורות
חברת מים בע"מ
דרושים
מפעילי מתקנים
למכון טיהור שפכים
תאור התפקיד: (מספר תפקידים):
* עבודה במשמרות בחדר הפיקוד ובשטח
* הפעלת מתקני שאיבה וציוד מכני חשמלי
דרישות המשרה:
בוגר 10 שנות לימוד לפחות.
השכלה כללית ומקצועית.
ידיעה בסיסית בשפה האנגלית.
מקום מגורים: חולון, בת-ים, ראשל"צ והסביבה.
הפניות בכתב-יד יש להפנות למנהל כח-אדם, מכרז 2255 חברת מקורות, רח' לינקולן 9 תל-אביב.

„גיל אור בע"מ"
מערכות אזעקה ומוקד 101
עם הרחבת מערכת השיווק
דרושים לנו
עתודת ניהול
לצורך בניה וניהול של צוותי מכירה.
מהמועמדים המתאימים תידרש תקופת השתלבות במערכת השיווק הקיימת, שלאחריה יופעלו כמנהלי צוותים.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 5013 תל-אביב עבור „מנהל שיווק"

במשרד אדריכלים דרוש
אדריכל מנוסה
לפנות בכתב יד לת.ד. 8139 רמת גן
מיקוד 52180 עבור אדריכל

---

tvm
טכנויורד מיקרואלקטרוניקה בע"מ
טכנויורד
מיקרואלקטרוניקה בע"מ
למרכז התכנון ופתוח הפועל לפי כללי תכנון של חברה מספר 1 בעולם בתחום ההייברידיים Teledyne Microelectronics Ltd
דרושים:
1) **מהנדס אלקטרוניקה בכיר**
לפתוח מעגלים אנלוגיים ודיגיטליים אשר ישולבו במעגלי הייבריד מזעריים.
* בעל נסיון ויכולת התעמקות בבניית מעגלים ובשימוש ברכיבים מזעריים.
* יכולת עבודת בצוות
* מהנדס אלקטרוניקה — רצוי בוגר הטכניון עם נסיון של 5 שנים לפחות בפתוח במעגלים אלקטרוניים.
* נסיון בהייברידיזציה — יתרון.
* ידיעת השפה האנגלית, הכרחית.
2) **הנדסאי/ת כימיה — לבורנט/ית**
* נסיון בתהליכי צלום, הכנת רשתות ועבודה עם חומרי ראולוגיים.
* נסיון בהדפסת הייברידים + יתרון.
* נסיון מינימלי של 3 שנים בתעשיה.
* ידיעת השפה האנגלית — יתרון
3) **כתבנית**
* שפת אם אנגלית הכרחית.
* הדפסה בעברית ובאנגלית.
שעות עבודה: ימים א'—ה' 8.00—17.00
פנה בכתב יד, בצרוף קורות חיים מפורטים וציון שם המשרה, מספר הטלפון אל: „טכנויורד", מיקרואלקטרוניקה בע"מ, מושב עין ורד, דואר תל-מונד מיקוד 40696
נציגות בלעדית של
TELEDYNE MICROELECTRONICS

לחברת ביטוח —
מחלקת גביה
דרושה
פקידה
השכלה תיכונית
נא לפנות 03-200438

לחברת שרות ארצית
דרושים
טכנאי מכונות כביסה
רצוי + קירור
052-448112 בין השעות
8.00—16.00

למפעל תעשייתי
בענף המזון בפתח-תקוה
דרוש/ה
מנהל/ת השקעות ראשי עצמאי/ת
יכולת מוכחת בניהול צוות עובדים
הפעלת מערכת ממוחשבת
לפנות בכתב יד לת.ד. 46 פ"ת.

למשרד אדריכלים
דרושה
מזכירה
לשעות 16.00—8.00
5 ימים בשבוע
לטלפן 03-219254

מתפנה
מייסטר מומחה
16 שנה נסיון
בהזרקת פלסטיק
ת.ד. 901 כפר שמריהו

לחברת אופנה
דרוש
מנהל חנות
בעל נסיון
דובר שפות
טל. 03-445353.

במידה והנך רציני
מוצעת לך
משרה רצינית
במושב רציני
מושב פצאל
בבקעה
מעוניין
במרכז משק
02-941130, 02-941185
בין 13.00—8.00
בערב 02-941143

„ממפרה"
צבעים וכימיקלים
בע"מ
דרוש/ה
למפעל ביבנה
גורנאי/ת
בעל/ת ניסיון קודם
למטוהה זלקית אילואה.
נא לפנות לטל'
08-437455 או
08-437566 למר מוטר
או שמרן.

רם-צור ייצור
ויוד אלקטרוני
לחברה צעירה
ודינמית דרושים:
1) **כרסמים/ חרטים**
2) **עובדי זיווד**
לעבודות פח
מדוייקות, בעלי
נסיון של 3 שנים.
המעונינים יפנו
טלפונית
08-464471-2

הכישורים:
דרוש/ה
אחראי/ת שיווק
הכשורים
1. נהול מלאי
2. נהול כרטסת לקוחות
3. מו"מ עם סוכנים וחנויות
4. ידע במחשב
רק בעלי נסיון קודם. האחריות יתקבלו.
להתקשר ביום א'
13—18
טל. 03-651761

למפעל מריבה
בפתח-תקוה
דרושים
סורגים
למכונות שטוחות
לפנות לחיים
9228812

למפעל באזור לוד
דרוש
חשמלאי תעשייתי ראשי ומוסמך
* בעל רקע באלקטרוניקה
* נסיון של 3 שנים לפחות בעבודה בתעשיה.
נא לפנות לטל' 08-224647, 08-224646
למר כהן נתנם בין השעות 10.00—14.00.

לפירמת שיניים
בתל-אביב
דרוש
רופא שיניים
בעל נסיון של
5 שנים לפחות
לקביעת פגישה נא
לטלפן 03-651815
03-662884

אולפנת בני עקיבא
בית מלוכה פתח-תקוה
דרושות
1. מדריכה ראשית + נסיון
2. מדריכות מקצועיות לחוגי אומנות וספורט לאוה"צ
3. עובדת סוציאלית
לפרטים טל. 03-914689
או 03-912392 ישירות
לאולפנה, מיום א'
אחה"צ.

هكذا من الاعلان

אסם
תעשיות מזון בע"מ
למפעלנו בבני-ברק דרושים:
מסגר אחזקה למכונות אחזקה
* בעל נסיון רב באחזקת מכונות אריזה
מסגר/מכונאי אחזקה
* בעל נסיון במסגרות ומכונאות תעשייתית
● מגורים ב-2 המשמרות – באיזור גוש-דן
בא להתקשר טלפונית למחלקת כוח-אדם .03-782131

חברת החשמל לישראל בע"מ
דרוש
מהנדס/ת חשמל
למחלקת רשת תת-קרקעית, חיבורים לבתים ותפעול באגף הצרכנות.
דרישות התפקיד:
- תואר בהנדסת חשמל.
- נסיון של 5 שנים לפחות בתכנון וביצוע פרוייקטים בנושאים של אינסטלציה חשמלית ותחנות טרנספורמציה פנימיות (מתח גבוה ומתח נמוך)
- ידיעת השפות עברית ואנגלית (קריאה כתיבה ודיבור). הכרחית. ידיעת השפה הגרמנית (קריאה ודיבור) רצויה.

המעונינים במשרה הנ"ל יפנו בכתב, בצרוף קורות-חיים, אל מחלקת כח-אדם המשרד הראשי, ת"ד 10 חיפה – 31000.

מנהלים בע"מ
איוש ומיון מנהלים ועובדים בכירים
כ"ארה 12 ת"א 65241 טל. 03-660728 ת.ד. 4665 ת"א 61046

למפעל עתיר ידע
באזור חיפה
דרוש:
מנהל אבטחת איכות וביקורת
(QA/QC MANAGER)
אחריות למשאים הנ"ל בחברה העוסקת בפיתוח, ייצור ושיווק מוצרים מתוחכמים.
מועמד מתאים יהיה מהנדס אלקטרוניקה או מכונות, בעל נסיון רב בתחומי ה-QC. רצוי מאד נסיון גם ב-Q.A., בעל יכולת ארגון וניהול עובדים, המסוגל לעמוד בלחצים ובעומס עבודה.
שליטה באנגלית ומגורים באיזור חיפה – חובה.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים", ת.ד. 4665, תל-אביב 61046
סודיות מובטחת
MENAHALIM LTD
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

טבע TEVA
למפעלנו בירושלים
מפעילי/ות ציוד פרמצבטי
הכישורים:
- 12 שנות לימוד
- ידיעה בסיסית של שפה לטינית

עובדי/ות אריזה
הכישורים:
- 10 שנות לימוד
- ידיעה בסיסית של שפה לטינית

המועמדים מתבקשים להתקשר טלפונית למח' כח-אדם, טל. 02-810790

לחטיבת מחקר ופיתוח
חוקרים אנליטים
הכישורים:
- BSc/MSc בכימיה
- ניסיון באנליטיקה
- ידע בהפעלת מיכשור- (HPLC ספקטרופוטומטרי)

מקום עבודה בפתח-תקוה או בכפר-סבא
המועמדים מתבקשים לפנות בכתב-יד
למח' כח-אדם ת.ד. 353 כפר-סבא 44102
למח' כח-אדם ת.ד. 3190 פתח-תקוה 49131

למשרדנו בפתח-תקוה
רוקח/ת למחלקת רישום
הכישורים:
- מוסמך/בוגר לימודי רוקחות
- ידיעה טובה של השפה האנגלית
- רצויה ידיעת השפה הערבית

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב-יד
למנהל כ"א ת.ד. 3190 פתח-תקוה 49131

- עבודה קבועה.
- מועמדים מתאימים יצטרפו לחברת תרופות מצליחה
- תנאי רווחה מתקדמים
- סיוע במעונות לנשים
- 5 ימי עבודה בשבוע

אסותא
חדש
דרושים:
★ הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה להחזקת מכשיר בידרפואי.
★ איש החזקה בעל רקע בחשמל, בינוי ואינסטלציה.
נא לפנות לגאולה.
★ אחיות טיפול נמרץ. עבודה בתנאים מיוחדים.
★ אחיות למחלקות הפנימיות.
עבודה בתנאים מיוחדים.
נא לפנות למשרד אחות ראשית, בי"ח "אסותא", טל. 240185

כיף לעבוד ברשת מלונות ישרוטל
לצוותי הבידור של מלונות ישרוטל בנתניה ובאילת:
דרושים/ות
עובדים/ות בעלי/ות כישורי משחק, ריקוד ונגינה.
דוברי שפה עברית, גרמנית או צרפתית - חובה.
למועמדים המתאימים ינתנו תנאים טובים והזדמנות להוכיח את כשרונותיהם. לתאום ראיונות יש להתקשר ביום ב' ה-9 בין השעות 09:00-19:00 לטל. 059-79111 שלוחה 1388 - לסטיב.
ישרוטל ניהול מלונות בע"מ – סודיות מובטחת

לחברת יבוא דרוש/ה
פקיד/ת יבוא
(הזמנות – שחרורים)
נסיון בהליכי יבוא
וידיעת השפה האנגלית
כולל הדפסה, הכרחי
5 ימי עבודה בשבוע 07.30—16.00
טל' 03-435552 (החל מיום ראשון)

לאגודה חקלאית בכפר-סבא
העוסקת באספקה ושיווק ואשר לה הנהלת חשבונות ממוחשבת
דרוש/ה
מנהל/ת שבונות ראשי
המעונין/ת יפנה בטלפון 052-20259 בכדי לקבוע ראיון

מפגש עם קר'אוף על כוס קפה
לקר'אוף רשת הריבוע הכחול
דרושים עובדים
לתפקיד קציני ביטחון
בסניפים (סופרמרקטים)
באזור גוש דן, חדרה ואשקלון
מועמדים בעלי נתונים מתאימים מוזמנים למפגש עימנו
ביום א', 7 ספטמבר 86' בשעה 15.00
במשרדי הרשת רח' תפוצות ישראל 13 (אזור המלאכה גבעתיים)
לקבלת פרטים נוספים נא להתקשר לטלפון 03-779141
קו פנימי 276
* * *
בקר'אוף תוכלו למצוא את מקומכם.
טוב לעבוד בקר'אוף.

פיברוניקס
אתה בחברה טובה
מנהל התקנות
תאור התפקיד:
אחריות לתכנון ביצוע ופיקוח על התקנת מערכות תקשורת נתונים מקומיים.
כישורים:
- רקע טכני רחב בתקשורת נתונים
- נסיון מוכח בהתקנת תקשורת בהיקף גדול
- ידע באופטוטרוניקה

מקום העבודה:
- רמת אביב ובכל אזורי הארץ.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופרוט ל"גיוס עובדים" פיברוניקס בע"מ, סוכנות דואר מת"מ, חיפה 31905.
סודיות מובטחת.
פיברוניקס תקשורת סיבאופטית

למפעל מהבת בחולון
1. **הנדסאי מכונות** בעל נסיון להרכבת יחידות מכניות.
2. **כרסמים** מנוסים
3. **משחיזן** מנוסה למשחזת שטחים

תנאים טובים למתאימים
להתקשר לטל. 03-5562901

מרכזים לקהילה ולהתחדשות השכונות ברמלה בע"מ
דרוש
התפקיד: **מנהל מרכז יום לקשיש – רמלה**
שעור המשרה: – 1 מלאה
תאור התפקיד: ניהול כולל תכנון וארגון פעילויות ניהול כ"א ותקציב תיאום עם גורמים בקהילה ועוד.
הכישורים הנדרשים:
- * השכלה אקדמאית בעבודה סוציאלית ו/או במדעי החברה או ההתנהגות.
- * נסיון קודם בעבודה עם קשישים.
- * 3 שנות נסיון בניהול.
- * יכולת ארגונית, ידע בתכנון שרותים, נסיון בניהול צוות בין מקצועי, יכולת לעבודה ותיאום בין מערכות

תנאי השכר: – עפ"י כישורי המועמד.
מילוי התפקיד כרוך בשעות עבודה בלתי מקובלות
המעוניינים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים, תעודות מתאימות והמלצות אל: החברה להתחדשות השכונות באזור השפלה ראשל"צ, רח' ויצמן 6, טל. 03-941163
* לא יאוחר מיום 11.9.86

בית ברל
מרכז לחינוך השכלה ומחקר
דרושות
מזכירות בכירות
הכישורים הדרושים:
1. יכולת לנהל משרד באופן עצמאי
2. הדפסה טובה בעברית – הכרחית
3. ידיעת השפה האנגלית – יתרון
4. בוגרות י"ב שנות לימוד לפחות.

עדיפות לבעלות השכלה רחבה
המשרות בחלקן מלאות והשאר משרות חלקיות עם אפשרות של עבודה בשעות גמישות.
המעוניינות העומדות בדרישות הנ"ל לפנות לקביעת ראיון לאגף כוח אדם. טל. 25151, 052-450952

לחברה קבלנית
דרושה
מזכירה/נתבנית
למשרה מלאה
טל: 7518440

דרוש
גזרן טריקו
למפעל טקסטיל
בעל ניסיון
והמלצות
08-221339
08-237964
ובערב
052-443835

לחברת בניה גדולה בחיפה
דרוש
מנהל עבודה
לעבודות גמר בכרמיאל
* 10 שנות נסיון.
נא לפנות טלפונית 04-670067.

לביה"ס תיכון
מקיף רמלה
דרושים דחוף
* **מורה לגאוגרפיה** 10 ש"ש
* **מורה לאופנה - תפירה** 6 ש"ש + פ"מ
לפנות לטלפון בביה"ס 08-223985 ובערב 08-231893

הועדה לאנרגיה אטומית
המרכז למחקר גרעיני נחל-שורק
דרושים
* **מהנדס כימאי או כימאי MSc.**
לפיתוח וייצור של חומרים רדיואקטיביים לשמוש רפואי.
רצוי ניסיון בתחום של מחליפי יונים, בנית מערכות ועבודה עם מיכשור.
* **מהנדס אלקטרוניקה**
בעל תואר שני או שלישי באלקטרוניקה/פיסיקה בעל הכשרה וניסיון באחד התחומים: אלקטרוניקה, מחשבים, מצב מוצק, לעבודה המשלבת מחקר, ביקורת, תכנון ואבטחת איכות.
***
אנו עובדים חמישה ימים בשבוע ומקיימים מערך הסעים בכל אזור המרכז.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב-יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה, רשימת ממליצים ומספר טלפון למחלקת כח אדם, המרכז למחקר גרעיני, נחל שורק דאר יבנה, מיקוד 70600.
– סודיות מובטחת –

אלביט
מחשבים בע"מ
לנו דרושים אנשי מקצוע מעולים
לחטיבת ההנדסה באלביט דרושים:

מנהל קבוצת הנע
משרה מס' 123
לפתוח ונהול צוות העוסק במערכות סרוו מתוחכמות, בקרה אלקטרונית למנועי זרם ישר (BRUSH/BRUSHLESS) דרוש מהנדס אלקטרוניקה אנלוגי עם נסיון במגברי DC רבי הספק ונתוח רשתות זרם ישר.
3 שנות נסיון ומעלה בנושאים המפורטים – יתרון: רצוי הכרת תקנים צבאיים.

מנהל מחלקת ספקי כח
משרה מס' 124
לנהול המחלקה דרוש מהנדס אלקטרוניקה עם נסיון בספקי כח, מערכות הספק והתמרה. דרוש נסיון בנהול צוות, רצוי בתחום ספקי הכח ובמימוש ספקים על פי תקנים צבאיים.

מהנדס מערכת
בתחום מערכות אויוניקה
משרה מס' 125
דרוש מנתח מערכות/בוגר מדעי המחשב/מהנדס מחשבים או מהנדס אלקטרוניקה עם רקע ונסיון במערכות מוטסות.
ליוצאי חיל האויר – יתרון!

למרכז מערכות המידע העומד בפני קליטת מערכת תוכנה חדישות והרחבת הקיימות דרוש:

מנתח מערכות/תכנת
משרה מס' 313
שישתלב בהקמת מערכות תוכנה בנושאי לוגיסטיקה וייצור.
כישורים נדרשים:
- בעל תואר במדעי המחשב או תעשיה ונהול – מערכות מידע.
- נסיון של שלש שנים ומעלה – רצוי בתעשיה.
- הכרת מחשבי IBM ו-CDC – יתרון!

לאגף איכות וטכנולוגיות דרוש

מנתח מערכות בכיר
משרה מס' 314
בוגר/מוסמך במדעי המחשב עם נסיון של 5—3 שנים בתחומים הבאים:
מערכות זמן אמת, הנדסת תוכנה או משרד ממוחשב.
הכרת מערכות VAX/VMS או IBM P.C. – יתרון!

תכנת בכיר
לאבטחת איכות תוכנה
משרה מס' 315
לכתיבת תכניות א.א. תכנה וניהולן, החדרת נהלי עבודה לייעול התהליכים, דרוש תכנת בכיר בעל נסיון של 4 שנים בפתוח תכנה למערכות משובצות מחשב, הבקיא בנושאי הנדסת תוכנה.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי מפורט לגיוס עובדים ת.ד. 5390 חיפה 31053.
בפנייתך אנא ציין מס' המשרה.
מודעה זו מיועדת לנשים ולגברים.
אלביט הקו הקדמי של הטכנולוגיה

U-MAN
עבור אחד מלקוחותינו, מפעל רהיטים גדול, דרושות
מוכרות
לאולם התצוגה של המפעל.
יכולת לעבודה עצמאית עם קהל הלקוחות בחנות, הופעה נאה והתמדה.
אפשרות לשכר גבוה מאד למתאימות.
להתקשר ליהודה, 03/292949, מישרות 62.

ל"תנובה" סניף פתח-תקוה
דרושים
מפיצים
לחלב ותוצרת חלב
בפתח-תקוה וסביבתה
הכישורים הדרושים:
- * רשיון נהיגה למשאית
- * ידע בנושא שיווק מוצרי מזון
- * כושר גופני טוב
- * ידיעה טובה בחשבון

תינתן עדיפות למועמדים בעלי נסיון בעשי בחלוקת מוצרי מזון.
● התחלת העבודה משעה 3.00 בבוקר.

דיילות מדף
לתצוגת מוצרים
הכישורים הדרושים:
- * השכלה של 10 שנים לפחות
- * הופעה נאה
- * היקף המשרה 6 שעות עבודה ליום
- ● תנאים נאותים למועמדות המתאימות

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אישית למחלקת המנגנון בסניף פתח-תקוה, רחוב חיה פינשטיין (לפני היפרשוק פתח-תקוה).
נא להתקשר טלפונית לתיאום פגישה: 03-906591.
– סודיות מובטחת –

אמקור
לאמקור בע"מ דרושים:
מהנדס/ת בכיר/ה
עצמאי/ת ומנוסה לנהול פרוייקטים בתכנון ועיצוב מזגני אויר ביתיים.
טכנאי/ת יצור
בעל/ת נסיון של מס' שנים בתעשיה לעבודה במשרד הנדסת יצור.
המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות-חיים או אישית בשעות העבודה לאמקור בע"מ, רח' יגאל אלון 98 ת"א. או טלפונית 03-627575
סודיות מובטחת

למפעלנו בבני-ברק
דרושים
1. **אנשי אחזקה מכניים**
- * בוגרי כי"ס מקצועי מוכר.
- * אנגלית טכנית הכרחית.
- * העבודה ב-2 משמרות.

2. **מתלמדים למכונות ייצור אוטומטיות**
- * בחורים יוצאי צבא בעלי רקע טכני עם השכלה של 10 שנות לימוד לפחות.
- * העבודה ב-2 משמרות.

על המועמדים להתקשר לטל. מס' 03-784151-5 בין השעות 8.00-13.00 למר זאב אוליר.

לחברה תעשייתית במרכז הארץ
דרוש
חשב/מבקר פנים
תאור התפקיד:
- הקמת מערכת בקרה פיננסית
- אחריות על מערכת המחשב
- ייעוץ למנכ"ל בכל הקשור למימון וניתוחים כלכליים
- אחריות על הקשרים עם בנקים ובנק ישראל

הכישורים הנדרשים:
- רואה חשבון ו/או בעל תואר במינהל עסקים (במסלול ניהול פיננסי) או תואר מקביל.
- רקע בעבודה עם מחשבים
- ניסיון של 2-3 שנים בעבודה דומה – יתרון
- יכולת עבודה עצמאית, כושר ניתוח ויוזמה.

המעוניינים יפנו במכתב לת.ד. 262 אזור התעשיה יבנה ב"פנייה" עבור המנכ"ל
ויפרטו נסיון עבודה קודם, רקע אקדמי, תולדות חיים הדרישות שכר. מועמדים לא מתאימים לא ייענו.
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

לזמורות ביתן מוציאים לאור בע"מ
דרושים
* עובדי כריכייה + מתלמדים
* צלם אופסט למעבדת לוחות
לטלפן לחיים או ערן 812244

יכין חקל בע"מ
דרושים
אגרונומים/ אגרונומיות
לתפקידי ניהול וייצור בבתי האריזה ראש העין, תל-מונד
אגרונום/ית בכיר/ה
לתפקיד פיקוח על בתי-אריזה. בעל ידע גם בפרי הדר ומומחי חיטוי.
המעוניינים יפנו בכתב יד אל אגף כח-אדם ת.ד. 332 תל-אביב 61022.

לחברה מסחרית בתחום ספרים ועתונים
דרושים
עובדים למחסן
ידיעת השפה האנגלית חובה.
לפנות לחברת סטימצקי
רח' הרכבת 22 ת"א למחלקת כח-אדם.

לחברת נוער בקבוץ מעברות
דרוש מדריך חברתי
נסיון קודם בהדרכה נוער הכרחי.
להתקשר: 053-928135, 053-82694, 053-928234

דרושות
גננות מוסמכות
לגני יום לימודים ארוך
ברמת-השרון
ל-5 ימי עבודה בשבוע משעה 12.00
לפנות למועצה המקומית רמת-השרון מדור גני הילדים לגבי מירה בן ברק 03-491121 בשעות הבוקר

אלקו מגלי אש בע"מ
רח' המלאכה 39, אזור תעשיה חולון
דרושים:
- **מהנדס מכונות/אזרחי**
- **הנדסאי מכונות**
- **מסגר/רתך**
- **שרברב**

5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בשעות העבודה
טל 03-5566222

לנעמ"ת דרושים
מנחים/ות פסיכולוגים או עובדים סוציאליים
בעלי ניסיון בעבודה בקבוצות נא לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים וניסיון אל ד... נעמ"ת ת.ד. 303 תל-אביב 62098

לאיגוד יצרני התקליטים
דרושה
מזכירה
הדפסה עברית-אנגלית
09:00-14:30
להתקשר 03-5460952

שנאון (1986) מרפאת שיניים בע"מ
דרושים
חפאי שיניים
טל: 03-954281
03-947319

דרוש/ה
מטפל/ת לנבה לקבוץ מעגן-מיכאל
עדיפות לאח/ות ו/או בעלי נסיון
רצוי מהאיזור.
טל: 063-90501 שלוחה 4421
בין השעות 18:00-20:00

עתון יומי
מחפש מנהל למחלקת מודעות
נסיון קודם הכרחי
לפנות למרגלית
טלפון 378833

איש מכירות
סלקו מאגרי מידע בע"מ מציעה לך 10.000 לקוחות. מוצר בלעדי ומבוקש, עמלה גבוהות.
טלפון 473323, 402227

לחברת תובלה בינלאומית
דרושה **מזכירה**
לתיפעול עבודות המזכירות.
ידיעת השפות עברית ואנגלית הכרחית
כולל הדפסה – גרמנית יתרון
נא להתקשר לטלפון 03-381923

נשיונל סמיקונדקטור National Semiconductor

חברת נשיונל סמיקונדקטור שמרכזה בעמק הסיליקון בארה"ב, הקימה במגדל העמק מרכז טכנולוגי מהמתקדמים בעולם, שיפתח וייצר מעגלים משולבים בתהליכים חדשים ומתוחכמים. לנו דרוש:

לאחזקת מכשור תעשייתי במתקן

טכנאי מכשור ובקרה/מכשירן

משרה מס' 5109

* בעל נסיון במכשור תעשייתי
* בעל רקע מוכח באלקטרוניקה.
* ידיעת אנגלית טכנית.
* נסיון במערכות בקרה משולבות מחשב - יתרון.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, תעודות וציונים אל: נשיונל סמיקונדקטור אי.סי. בע"מ ת.ד. 619 מגדל העמק 10556 עבור מחלקת כח אדם ולציין את מספר המשרה וטלפון להתקשרות.

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

לחברה ארצית בעלת מוניטין המקימה מערכת שיווק למוצר טכנולוגי מתקדם ונדרש.

דרושים

בתל־אביב, ירושלים, חיפה

אנשי מכירות רציניים

המצטרפים יוכלו לשמש כעתודת ניהול לצוותים הבאים

בעלי ניסיון במכירות ורצון להשתלב במערכת שיווק דינמית בתחום חדש מלא אתגר יפנו לטלפונים 218935, 03-252336 לשם קביעת פגישת היכרות.

למפעל מוביל בתחום ההנעלה

דרושים

סוכני מכירות נמרצים

בעלי נסיון של 3 שנים במכירות רצוי בתחום מוצרי צריכה ● בעלי השכלה תיכונית ● רכב הכרחי ● הכנסה גבוהה מובטחת בהתאם לכישורי המועמד

לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 29855 מיקוד 61298 ת"א עבור סוכן

אלסינט

למפעל להדמיה בתהודה מגנטית גרעינית בהרצליה.

מהנדס אלקטרוניקה ספרתית

מס. משרה 165613

לפיתוח, קידום וניהול פרויקט מערכת מחשב ואמצעי תצוגה חדישים בתחום ההדמיה.

כישורים: בעל נסיון של 5 שנים ומעלה בחומרת מיני מחשבים.

(ניתן להתקשר טלפונית לאביחי אגוזי טל. 052-541122)

מהנדס הנדסאי אלקטרוניקה

לשרות בחו"ל מס' משרה 162611

לשרות מערכות MRI באתרי החברה בחו"ל

הכישורים- 5 שנות נסיון רצוי במערכות RF ו/או מערכות מחשבים.

ידיעת השפה האנגלית חובה, רשיון נהיגה חובה, מגורים במרכז הארץ בתקופת ההכשרה.

אנא פנה בצרוף קורות חיים, ת.ז. מס' המשרה וטלפון להתקשרות לתדור גיוס ת.ד. 550 חיפה, סודיות מובטחת

elscint

אלקטרוניקה בשרות הרפואה

ת.ד. 550 חיפה 31004

דרוש/ה

אקטואר/ית

עוזר/ת לאקטואר החברה

רקע אקדמי במקצוע ונסיון בעבודה אקטוארית הכרחיים. ידע בתחום המחשבים רצוי. השכלה כלכלית - יתרון.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות למר יונתן לוי, טל. 03-627736, לקביעת ראיון אישי וסודי.

כלל חברה לביטוח בע"מ

דרוש

מנהל שיווק ומכירות

עבור חברת בניה ארצית

לצורך מכירת פרויקט מדלן יוקרתי.

הכישורים הדרושים:

* 5 שנות נסיון במכירת נדל"ן
* מגורים באזור חיפה
* גיל בין 29-40
* נכונות לעבוד בשעות עבודה לא מקובלות
* נסיון בהפעלת צוות סוכנים
* בעל רכב - עדיף

השכר בהתאם לכישורים

פרטו וקורות חיים

יש לשלוח בכתב־יד אל ת.ד. 3171 ת"א, 61031.

לא יאוחר מיום ה־20.9.86

נא לציין על המעטפה:

"מנהל שיווק עבור חברת בניה".

יותר טוב מנפאואר

למחלקה הטכנית ת"א

רח' בן־יהודה 12,

א'-ה', 08.00-14.00

טל: 284128, 03-298877

דרושות

מלחימות/ מחווטות

למשמרות ראשונה ושניה, 2 שנות נסיון.

עדיפות ליוצאות במצ"א תנאי עבודה משופרים.

עבודה באיזורי ת"א, חולון, פ"ת, הרצליה, רמת השרון.

מנפאואר MANPOWER

החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

U-MAN

עבור אחת מלקוחותינו, חברה העוסקת בייצור מערכות אלקטרוניות, דרושים:

מנהל ייצור

לניהול הייצור במפעל, כולל עובדים, קבלני משנה ומלאי. נסיון בענף - יתרון (משרה 800).

מחסנאי

לניהול המחסן, ארגונו וייעולו. רצוי גם טיפול בתהליכי יבוא החלקים ורכש מקומי. נסיון בענף - הכרחי (משרה 801).

עובדי ייצור

לבדיקות סופיות של מעגלים;

רצוי אנשי תמ"ס - ת"א (משרות 802).

פקידה - מרכזנית

לתפעול המרכזיה ועבודות משרד. רצויה הדפסה - אך לא הכרחית (משרה 803).

תנאים ושכר הולמים למתאימים/ות.

מגורים רצויים באזור ראשל"צ/ חולון/ בת־ים.

לפנות ליהודה בטל. 03/292949. סודיות מובטחת.

ה.ק. כימיקלים שיווק בע"מ

חומרי ניקוי ד"ר ויגרס חיפה

דרוש

מנהל מכירות ארצי

הכישורים הדרושים

* מכוונות לעבודה קשה בשטח
* נסיון בהפעלת אנשי מכירות

תנאים טובים + רכב למתאימים

נא לפנות בכתב יד עם פירוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 2050 ב"ב 51120 (ולציין - עבור מנהל מכירות) סודיות מובטחת!

למשרד עורכי־דין גדול בת"א בעל פרקטיקה בינלאומית

דרושה

פקידה/מזכירה

לתפקידי פקידות משרדיים

שעות העבודה: 08.30 — 17.00

5 ימים בשבוע (א'—ה')

נסיון קודם, ידיעת אנגלית והפעלת טלקס — יתרון. תנאים טובים למועמדת מתאימה. סודיות מובטחת.

נא לפנות בכתב יד לת"ד 29327, ת"א 61292

ב.נ. שרותי ניהול

מידע על משרות ועובדים בכירים

לחברה ארצית לבניה תעשיתית ומסחרית

דרושים/ות

מהנדס מחוז

לניהול פרויקטים של הנדסה אזרחית ונכסי החברה במחוז הצפון.

מהנדס אזרחי בעל ניסיון רב בניהול פרויקטים.

מ/מהנדס מחוז

לניהול עבודות בניה, הנדסה אזרחית ואחזקה של מיבנים, במחוז הדרום.

מהנדס אזרחי בעל ניסיון בניהול פרויקטים.

מהנדס בקרה

להקמה וניהול מערכת תקציב ובקרה על פרויקטים ודיווח להנהלה בת"א.

מהנדס אזרחי/תעשיה וניהול/כלכלן בעל ניסיון במערכות תקציב ובקרת פרויקטים.

סודיות מלאה מובטחת

ת"ד 2297 נתניה 42122, 053-34515

ת"א, ארלוזורוב 198, 03-257970

למושב אביחיל דרוש

מרכז פנים

(והצ' כרה)

* בעל ידע בזיכרון.

בקשות למועמדות נא לשלוח בכתב יד למזכירות מושב אביחיל, מיקוד 42910 ולציין עבור "מרכז".

המועד האחרון 21.9.86

לחברה גדולה בענף האירועים

דרוש

קצין בטחון

דרישות התפקיד:

1. נסיון מוכח + המלצות
2. אחרי שירות צבאי
3. כושר ניהול ואחריות על צוות עובדים
4. עבודה במשמרות
5. בריאות תקינה

— תנאים הולמים למתאימים —

נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים, נסיון קודם והמלצות לת.ד. 24031 ת"א עבור קב"ט

— סודיות מובטחת —

כור מחשבים בע"מ

דרוש

מנהל ענף תוכנה

* השכלה גבוהה
* נסיון רב בניתוח מערכות
* נסיון מעשי בניהול צוותי תוכנה
* נסיון מעשי בתעשיה

לפנות בכתב: ת.ד. 33222 מיקוד 61331 ת"א לידי ההנהלה

למוסך שירות פגו, סיטרואן, טלבוט באזור תל־אביב

דרושים:

1. מכונאים עצמאיים
2. חשמלאי
3. צבע
4. בוחן רכב

בעלי הסמכה

עדיפות לבעלי ניסיון בסוגי הרכב הנ"ל. לפנות בכתב לת.ד. 213 בני־ברק עבור ע.מ. בצרוף פרטים וניסיון

המועצה האזורית מטה בנימין

פסגת ד.נ. הרי ירושלים טל' 02-976111

דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

הכישורים: סוג 2 לפחות נסיון קודם (רצוי).

היקף המשרה: עד משרה מלאה.

תנאי השכר: בהתאם לכישורים.

המעונינים יפנו בכתב למועצה עד ליום שישי ה' באלול תשמ"ו (12.9.86) בשעה 12.00, ויוזמנו לראיון.

פנחס ולרשטיין

יו"ר המועצה

למוסכים ושרותים בע"מ

צומת הר־טוב דרוש

מכונאי דיזל

עם ניסיון של 5 שנים לפחות במקצוע, רצוי בעל הסמכה במקצוע

נא לטלפן בשעות העבודה 02-916111/2 או בכתב בצירוף קורות־חיים ותעודות מקצועיות !!! למוסכים ושרותים בע"מ צומת הר־טוב ד.נ. שמשון.

U-MAN

עבור אחת מלקוחותינו, סוכנות ביטוח מובילה בגוש דן, דרושים

7 כדורי כספית

בעלי מרץ רב, התמדה ורצון לעבוד עם אנשים, לקריירה מעניינת ורווחית בתחום הביטוח. המתאימים יקבלו הדרכה מקצועית ועזרה עד להצלחתם.

רצוי: מעל גיל 25, רכב והשכלה תיכונית.

אם את/ה בעל/ת מרץ ומוכן/נה להשקיע כדי לקטוף הרבה פרי - התקשר/י ליהודה בטל. 03/292949.

אורדן תעשיות בע"מ

לחברתנו אורדן סחר ושרותים

דרוש

סוכן מכירות

לחלקי חילוף לרכב נוסעים

כשורים:

* נסיון של שנתיים לפחות בשיווק ומכירות
* רשיון נהיגה יועדף מועמד בעל ידע בשפה האנגלית.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד לת.ד. 1949 חיפה.

נא להמנע מפניות טלפוניות.

— סודיות מובטחת —

למפעל באזור פ"ת

דרושים

* טכנאי מכונות

* עובדי יצור

עדיפות לבוגרי בי"ס מקצועי ו/או יוצאי צבא בעלי מקצועות טכניים.

03-9223151 בין 8.00—17.00 ללביא.

אם אתה

איש מכירות מנוסה

בעל חוש מסחרי מפותח, מרץ פנימי אדיר, צריך הרבה כסף בזמן קצר ומסוגל להתמודד עם מכירת פרסומים מיוחדים עבור העיתונים המובילים

צלצל: 03-660671

לבית־ספר ערב לבגרות למבוגרים בת"א

דרושים

מורים

בכל המקצועות

מעולים בלבד עם 7 שנות נסיון, לפחות בהכנה לבגרות.

להתקשר בין 8—4 אחה"צ 03-252637

או בבוקר 052-453308

למשרד ראשי של קונצרן תעשייתי גדול

דרוש/ה

רואה/ת חשבון צעיר/ה

לתפקיד סגן מנהל חשבונות ראשי

לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 33263 ת"א עבור מס' 120

— סודיות מובטחת —

מוסד ציבורי

המטפל בתחומי חברה ורווחה בירושלים

מחפש

עורך פרסומים בכיר

תאור התפקיד: אחריות להפקה ולניסוח פרסומי המוסד בשפה האנגלית.

יצירת קשר ועבודה עם גורמי חוץ כגון גרפיקאים, בתי דפוס, כתבים וכדומה.

הכישורים הנדרשים: השכלה אקדמית.

שפת אם אנגלית וידיעת השפה העברית על בוריה.

יכולת ונסיון בכתיבה מקצועית וניסוח טקסטים.

כושר ארגון ונעם בצורת עם קהל.

המעונינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ליחידת המנגנות, ת.ד. 1312 ירושלים 91012 לא יאוחר מיום 12.9.86

אלבקס בע"מ

דרושים

1. **טכנאי אלקטרוניקה** לשרות והתקנות
2. **אנשי מכירות** נסיון לא הכרחי

נא לפנות לחגית 03-494149

סיטל

מערכות בע"מ

מרכז לתעשיות עתירות מדע, קרית הטכניון

תכנת/ת בכיר/ה

-לפיתוח יישומים על PC - I.BM ו־SYS 310

* בוגר מדעי המחשב ובעל ידע ונסיון בתחומים הבאים:

מערכת הפעלה MS - DOS

שפת תכנות C ו־ASM 8086

תכנות בזמן אמיתי.

הכרת מערכות הפעלה XENIX ו־RMX רצויה.

* תפיסה מהירה ויכולת עבודה עצמאית.

מהנדס מכירות לחיפה והצפון

* מהנדס תעשיה וניהול, רקע באלקטרוניקה.
* נסיון קודם במכירות ו/או ניהול משא ומתן.
* הכרת שוק הצ"א - יתרון.

מנהל/ת חשבונות מדופלם/ת

* נסיון בתעשיה
* הכרות עם המחשב.
* נכונות לעבודה דינמית.

לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 9209 חיפה 31092.

- סודיות מובטחת -

לפיתוח מתקדם דרוש

איש תוכנה

בעל נסיון ב־אסמבלר וב־C על גבי PC

לפנות לת.ד. 50245 ת"א.

אלקו מגלי אש

דרושה

מזכירה

במשרה מלאה

באיזור התעשיה חולון

שעות העבודה 8.00—16.00

03-5566222

כולל יום ששי, לבקש את מרגלית

לחברת נקה כימיקלים

דרושים

סוכני מכירות

רק בעלי נסיון מוכח ומוצלח במכירות לחנויות, יפנו בכתב לת.ד. 333 פ"ת.

עבור מר שגיא.

לשילב דרושות

יועצות לסניפי שילב בת"א, בב"ם ובקניון ר"ג

לעבודה קבועה

המתאימות תקבלנה הדרכה בסניף המרכז.

* לשעות הבוקר — אמהות נמרצות ובעלות הופעה נאה.
* לשעות אחה"צ — אמהות ו/או נשים המסוגלות לעבוד עד שעה 21.00

השכלה תיכונית חובה.

לקביעת ראיון נא לפנות לטל. 219943 — לחני, מיום א'.

לחברה מסחרית בתל־אביב

דרושים

1. **מנהלי־חשבונות ראשיים**

בעלי נסיון

המעוניינים יפנו בכתב יד, בצרוף קורות חיים, נסיון מקצועי ותנאי העסקה מבוקשים.

2. **פקידה**

* ידיעת השפות עברית אנגלית על בוריין
* הדפסה על מכונת כתיבה והכתובת בשתי השפות.

נא לפנות בכתב יד בצרוף פרטים לאגף משאבי אנוש ת.ד. 20200 ת"א מיקוד 67215

לחברה גדולה ביצור סריגים וטריקו

דרושות

פועלות

אוברלוק וזיגזג

בעלות מקצוע מעולות וזריזות, שכר גבוה 5 ש"ח לשעה למתאימות, תנאים סוציאליים מלאים, ולאמהות אפשרות ל־6 שעות + השתתפות אחזקת הילדים בגן. 5 ימי עבודה, אוירה נעימה, עבודה כל השנה. לאנשי בת־ים יפו הסעה מהבית.

03-837724

למשרד רואי חשבון

דרושה

מנהלת חשבונות

עצמאית • לחצי משרה

עם נסיון בהפעלת מחשב I.B.M - P.C

נא לפנות לת.ד. 29870 תל-אביב 61298

תכמי בע"מ

להרחבת פעילותנו

דרושים לנו מיידית

1) **ראש צוות תעמלנים רפואיים**

על המועמד המתאים להיות בעל נסיון של לפחות 3 שנים כתעמלן רפואי ו/או ראש צוות.

מגורים באזור המרכז הכרחיים.

2) **תעמלנים רפואיים לאזור המרכז.**

הכישורים הנדרשים:

* השכלה פארא־רפואית
* שליטה טובה באנגלית
* יכולת ללמוד חומר רפואי־מדעי ברמה גבוהה.
* רשיון נהיגה הכרחי.

מועמדים מתאימים חסרי נסיון יקבלו הכשרה מתאימה.

לפרטים נא לפנות למנהל המחלקה המדעית טל. 03-264756.

- סודיות מובטחת -

למפעל אלקטרוניקה ברמת-החייל

דרושה

עורכת מעגלים מודפסים

תנאים טובים, אוירה נעימה, תחבורה נוחה.

רח' עתיר ידע 14 רמת החייל

טלפון 03-492945

לרגו Largo

לרגו מחשבים בע"מ

דרושים

מחסנאי-

נסיון קודם הכרחי.

טכנאי למחשבי IBM-PC

לקביעת ראיונות נא לפנות לטל. 292593- לצביקה, מיום א'.

ל דפי זהב

דרושים/ות:

פקידות

- בוגרות תיכון, לעבודה קבועה, 5 ימים בשבוע.

מתאים במיוחד לנשים עם ילדים, המעוניינות לחזור למעגל העבודה.

נא לפנות למיכל, החל מיום א', טל. 03-7532250 או 03-7517998

גרפיקאים/ות ביצועיסטים/ות

לעבודה קבועה במשרה מלאה, 5 ימים בשבוע.

לאחר שרות צבאי.

נסיון קודם אינו הכרחי.

נא לפנות לנתן, החל מיום א', טל. 03-7532224

דפי זהב

דרושים

תיקונצ'יקים

לטלפן 03-426801

בשעות 9—8 בערב

לסוכנות ביטוח גדולה בתל־אביב

דרושה:

מזכירה

עם ניסיון בבטוח חיים, כולל פיוטה

נא לפנות בכתב לפרוט קורות חיים, נסיון קודם וטלפון לת.ד. 2421 תל־אביב 61624 עבור מזכירה

לעבודה במנינת

איש שיווק

בעל כושר שכנוע, וטוב ביצירת קשרים

רצוי ניסיון

להתקשר 03-7511795

ליקב ראשל"צ

דרוש

שליח

* בעל רשיון בתוספה

03-942021

לברטל בע"מ

מפעל לזיווד אלקטרוני בבת־ים

דרושים:

1) מנהל עבודה — למחי ריתוך והרכבות
2) מסגר/רתך CO_2
3) מסגרי זיווד
4) עובד ברקם פרס מנוסה

קריאת שרטוט חובה

03-5515951

ELINA LTD.

is Looking for an

EXPERIENCED SECRETARY

For a highly responsible position.
Fluent English and Hebrew,
including typing (word processor).
Able to work independently and under pressure.
Good conditions For suitable applicant.

Call from Sunday, 03-5464901.

פולגת

דיזנגוף סנטר, דרוש/ה

מוכר/ת מנוסה

למחלקת גברים

8 שעות עבודה מפוצל, ידיעת שפות והופעה נאה – יתרון

נא לפנות במקום בשעות העבודה או לטלפון 03-281525 לפני או לפנטי

מושב צופר ד.נ. ערבה

דרושות

מטפלות

לכל הגילים

לאולם שמחות בבת ים

דרושים:

1. טבחים
2. מלצרים
3. עוזרי נקיון
4. מחסנאים

03-594435

לחברה לאלקטרוניקה דרושה

קלדנית מנוסה

רשת עמל

בית ספר אזורי לחניכים "עמל"

ת.ד. 1113 צפת – 13110

טלפון: 069-31640, 069-72212

לקראת שנה"ל תשמ"ז דרוש/ה

מורה יועצת

כישורים במדעי ההתנהגות

בעלת רשיון הוראה קבוע

מועמדים בעלי הכשרה ונסיון מתבקשים לפנות להנהלת בית"ס בית ספר "עמל" רחוב מסריק 2, רמלה, 72216, טלפון: 08-223003

לקראת שנה"ל תשמ"ז דרושים/ות

מורים/ות

במקצועות:

מכונאות רכב – משרה מלאה

פקידות – 2/3 משרה

אנגלית – חצי משרה

מועמדים בעלי הכשרה ונסיון מתבקשים לפנות להנהלת בית"ס

למשרדנו הראשי בת"א

דרושות

1. **מזכירה**

למנהל מחלקת התביעות

כישורים:

* כתבנית מעולה (עדיפות בעלת נסיון במעבד תמלילים אי.בי.אם פי.סי).
* תעודת בגרות ראלית – חובה
* ידיעת אנגלית טובה * אחראית ומסודרת
* עדיפות לבעלת נסיון קודם

2. **פקידה כללית**

לאחר שרות צבאי, עם ידע בהדפסה.

מנורה

חברה לבטוח בע"מ

דרוש

"ירסרי"

גן אורנים

תאור התפקיד:

אחראי על תחזוקה, גינון, נקיון, ציוד וכלים.

דרישות התפקיד:

1. כושר ניהול ואחריות על צוות עובדים
2. נסיון קודם
3. יכולת לעבודה במשמרות

– תנאים טובים למועמד המתאים –

לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון: 422171 למרסין

לאומנת נוי

דרושים:

* סוכן עצמאי

בכל הארץ נסיון + רכב מסחרי

* תופרות,

מקצועיות.

טלפון 03-663941.

IPL

אינטרפרם מעבדות בע"מ

חברתנו מפתחת מוצרים חדשים בתחום הרפואה בשיטות ביוטכנולוגיות והינה חלק מקבוצת החברות הבינלאומית Ares-Serono

מניות החברה נסחרות בבורסה של ניו-יורק מעבר לדלפק.

דרושים:

1. ראש צוות
2. ביוכימאי/ביולוג
3. טכנאי בכיר
4. כתבנית משולה

משרה מלאה • 5 ימי עבודה באווירה נעימה • מגורים באזור רחובות – יתרון • סודיות מובטחת

SONY

דרוש

סוכן מכירות

לציוד אלקטרוניקה לשימוש ביתי

עדיפות לבעל נסיון קודם

טל' 03-652431

העולם מתקדם מסוני לסוני

טלבניג Telemaging

למפעלנו בחולון

דרושים:

1. מסגר רתך
2. חשמלאים
3. חשמלאים

03-804010

באפריקה

דרושים **עובדים חקלאים**

בעלי ידע ונסיון לחוות חקלאיות בגדל של 120 דונם ומעלה

דרושים:

4 מגדלי כותנה
5 בוטנים
4 תירס
5 ירקות
6 מטעי אבוקדו ומנגו

03-808289

אלקטרוניקס

אלקטרוניקה-ציוד מדעי

דרושה

פקידה/כתבנית

לעבודה במחסן מכירות

ידע באנגלית

הדפסה עברית/אנגלית

משרה מלאה 08:00-17:00

5 ימי עבודה בשבוע

Tedea Ltd.

Excellence in Load Cells.

לתדאה בע"מ

דרושים:

1. **עובדים למחלקת כיולים**

למוצרים אלקטרו-מכניים

2. **מחסנים ומלחימות**

אחרי שרות צבאי, עד גיל 25. נסיון לא הכרחי.

קו-אופ רעננה

אגודה צרכנית שיתופית בע"מ

דרוש

מנכ"ל אגודה

עירית חולון

דרושים באגף גזברות

1. **מנהל/ת ענף**

הוצאה לפועל

2. **מנהל/ת מדור**

קבלת קהל

מלונות מוריה ירושלים

למלון מוריה ירושלים

דרוש

מבקר פנים

למושב באיזור נתניה

דרוש

מרכז משק

מנהל פרדס

דרושה

לאולם תצוגה חדש

מוכרת

דרושים

מורים מוסמכים

אגים חברה לתרופות

דרושה

פקידה חרוצה

– עם ידע באנגלית

– עדיפות ליודע בכתבנות-קלדנות

להתקשר 03-336064 לשלום 5 ימי עבודה

ווינשיי ישראל בע"מ

גנרים מדויקים למערכות האלקטרוניות המחייבות אמינות מירבית

דרוש

טכנאי/הנדסאי

אלקטרוניקה או ייצור

לעבודה במחלקת ייצור רשתות נגדים

בעל נסיון בניהול צוות של עובדות ייצור ויתרון לבעלי ידע ונסיון במדידות מדויקות, רצויה ידיעת השפה האנגלית.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב בלבד, בציון קורות חיים ונסיון קודם, למחלקת כוח-אדם, רחוב האופן 2, אזור התעשייה חולון 58814. סודיות מובטחת

העיקרון שלנו-דיוק ואמינות

MP'S

תעשיות בע"מ

למפעלנו בראשון לציון

דרושים

1. **מנהל ייצור**

בעל נסיון מוכח בסריגים (פוטר, טריקו) בכל תהליכי הייצור (גזירה ותפירה) כושר ניהול צוות עובדים נכונות לעבודה מאומצת בוגר שנקר – יתרון

2. **גזרן**

נסיון בגזירת סריגים (פוטר, טריקו)

תנאים הולמים למועמדים המתאימים

טל' 03-9610880, 03-9610696

INTERNS FOR PEACE

ניצני שלום

ארגון לשיתוף פעולה-ערבי באמצעות עבודה קהילתית

مشاركة عربية-يهودية بواسطة العمل الجماهيري

דרוש/ה

מנהל/ת

אם את/ה: בעל/ת נסיון בניהול אנשים, פרויקטים ותקציב, יכולת אירגון וביצוע, מאמין/ה בחשיבות המטרה שלנו.

נא לפנות בכתב תוך פרוט קורות חיים ונסיון קודם אל:

"ניצני שלום"

ת.ד. 4796 ת"א, 61047 עבור חוה ברוך

Data General

teamon תימטון

לאגף לשרותים טכניים

דרושים

1. **מתאם/ת שרות**

2. **פקידה**

03-340962

– סודיות מובטחת –

אלקטרה-דלק 2000

אנו מתרחבים ומגדילים את רשת קבלני המשנה, דרושים לנו

טכנאי גז מוסמכים

למכירה, הפצה והתקנה של VAILLANT

* מחממי מים מיידיים
* תנורי הסקה ותנורים משולבים

לחברה בינלאומית לשיווק מוצרי טיפוח והיגיינה

דרושים

אנשי מכירות נמרצים

1) לרשתות חשיוק הגדולות
2) לחנויות כל-בו וחמרי נקוי

לחברת שווק צעירה ודינמית

דרושים

מקדמי מכירות מעולים

* אם את/ה צעיר/ה דינמי/ת מוכשר/ת עד גיל 28
* עבודה בחברה צעירה ודינמית.
* 5 ימי עבודה בשבוע
* שכר התחלתי גבוה + בונוסים גבוהים.
* אפשרויות לקידום בחברה.
* המתקבלים יעברו קורס קצר בקידום מכירות.

בסיום שושת חודשי עבודה מסע השתלמות בחו"ל.

לחברת שרות בחיפה

דרושים

1. **עובד תקשורת / אלקטרונאי**

2. **טכנאי מיזוג אויר בכיר**

04-673747

מונטז'ר/ מונטז'רית מעולים

על כל תלוש משכורת אחרון שתביאו תקבל/י

30% תוספת

התקשרו בשבת או בערב לטלפון – 03-889431

סודיות מובטחת

למפעל מתכת באזור אשקלון הנמצא בתנופה

דרוש/ה

מהנדס מפעל

דרוש

כרסם מעולה

תנאים מצויינים לאדם המתאים

08-221063

03-708367

לבנין משרדים בתל-אביב

דרוש

איש אחזקה חשמלאי מורשה

דרושים

בחיפה

מדריכים מקצועיים

04-661551

04-641636

למפעל סריגמיש

דרושים:

* עובדות לחדר גזירה
* מנסוגרית
* תופרות

למפעל מתכת באזור התעשיה ברקן

* **מנהל ייצור/ טכנולוג/ הנדסאי מכונות**
* **מפעילי C.N.C חריטה/ כרסום**

02-931933, 03-9366968, 03-7512088

טמפו לטמפו תעשיות בירה בע"מ

סניף חולון

דרושים

מוכרים

מחלקי חוצרת

לחברה חקלאית העוסקת ביצוא

דרושים:

* מנהל בית אריזה ליצוא
* עוזר למנהל מכירות
* חשמלאי עם נסיון בתעשיה.

דרוש/ה

תעמלן/ית רפואי/ת

לעבודה בכל חלקי הארץ

עדיפות לרוקח/ת או ביאולוג/ית

נסיון קודם לא הכרחי

נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 1708 ת"א 61016 עבור תעמלן/ית

דרושה

מרפאה בעסוק

מוסמכת

02-710145

לצוות הקמה של מפעל תרופות חדש

דרושים

1. **רוקח/ת**
2. **מהנדס כימי**
3. **כימאי אורגני**

נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 1708 ת"א 61016 ולציין על גבי המעטפה "מפעל תרופות"

— סודיות מובטחת —

טמפו למבשלת שיכר לאומית בע"מ

דרושים:

** **מסגר מכני** –
** **חתקירן**
** **מפעיל לבית בישול (בישול בירה)**
** **חשמלאי מכני**

053-58131

במפעל לבניה טרומית באזור אשדוד

דרושים

מסגרים

לעבודה בתבניות

נא לפנות: לאורי טלפון 055-31874 או 055-22214

דרושות

טלפניות

למכירת פרויקט בתי נופש בכינרת

טל' 03-721191

למפעל תעשיתי

דרושים

* **מסיק**
* **דוודי קיטור**
* **חשמלאי מוסמך**

טל' 03-722191

דרוש

מונטז'ר/ית

בעל/ת נסיון

03-263445, 03-267584

למשרד רו"ח בת"א

דרושים

מבקרים

בכל הרמות.

לקבוצת מפעלי עלית

למפעלנו ברמת־גן
דרוש
הנדסאי מכונות
למחלקת תכנון ופיתוח
הכישורים הנדרשים:
• 8 שנות נסיון בתכנון חלקי מכונות, מכונות, מערכי ציוד ושינוע.
• יכולת מקצועית לעבוד באופן עצמאי.
נא לפנות בכתב אל ת.ד. 81 ר"ג, חלצית "ימנהמיה".

למפעלנו בלוד דרושים
עובדים/ות ייצור
לעבודה במשמרות
נא להתקשר טלפונית למנהלת המפעל, טל. 08-222718

טוב לי עם עלית

לרשת חנויות למוצרי צריכה
דרושה
מעצבת חלונות ראווה
בעלת נסיון מוכח ויכולת ניידות
לקביעת פגישה נא לפנות לטל. 218843 לחני, מיום א'

לקבוצת **השמירה**

סניף אילת
ליחידת הבטחון בנמל אילת
דרושים
בחורים ובחורות
לתפקידי בטחון
שכר החל מ־750$ ש"ח לחודש + הטבות רבות נוספות, כגון דיור, נסיעות ומענקים
הכישורים הדרושים:
* אחרי שרות צבאי
* פרופיל 65 ומעלה
* בוגרי/ות 10 שנות לימוד, אנגלית בסיסית
* עבר ללא דופי
* עד גיל 45
* רשיון נהיגה – חובה.
ועדת קבלה תתקיים במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, רח' בן־יהודה 77, תל־אביב, קומה ג', ביום שלישי, 9.9.86, בין השעות 8.30־14.30. על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי רשוי המגוירות.

עבור לקוחותינו
אנו מחפשים
מנהל/ת משרד
למשרה מלאה בעלת יכולת ונסיון בהפעלת צוות עובדים ועבודה עצמאית כמכירה
בתנאי לחץ ועומס
פקידה
לעבודה הכרוכה במגע רב עם לקוחות
מנהל/ת חשבונות ג'
(משרה חלקית)
בעלת נסיון ויכולת לעבודה ולהכין דוחות באורח עצמאי
מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון בכתב יד בלבד אל ת.ד. 11024 ת"א 61110 ויצויין המשרה המבוקשת

תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ
תיל

תלמה

למפעל שפע בערד
דרושים
1) **טכנולוג/ית מזון**
הכישורים הדרושים:
• בוגר/ת הנדסת מזון.
• יתרון לבעלי נסיון קודם בתעשיות המזון.
• ידיעת השפות עברית ואנגלית.
2) **מהנדס/ת מכונות**
הכישורים הדרושים:
• בוגר/ת הנדסת מכונות
• יתרון לבעלי נסיון בתעשיה
• ידיעת השפות עברית ואנגלית
3) **מהנדס/ת תעשיה וניהול**
הכישורים הדרושים:
• בוגר/ת הנדסת תעשיה וניהול.
• נסיון במערכות ת.פ.ע.
• ידיעת השפות עברית ואנגלית.
המעוניינים מתבקשים להתקשר לטלפון: 057-957860 או 057-968049 לאילה ביום א'–ה' בין השעות 08.00–16.00 לקביעת ראיון.

לפנימיה בדרום הארץ דרושה
"אם בית"
הכישורים: 1. השכלה תיכונית ומעלה.
2. רצוי נסיון קודם.
3. לא נשואה (ואפשרי עם ילד)
למתאימה תנאים טובים ומגורים במקום.
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 7099 ירושלים. מיקוד 91070.

לחברת שיווק ארצית
דרושים
בני קיבוץ
בשנת חופש
עם כישורים טכניים לתקופה של 6־8 חודשים. המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב לת.ד. 20047 תל־אביב 61200 למנהל כ"א.

לאופנות להב
דרושים
1. **קלדן/ית מחשב**
עדיפות לבעלי נסיון קודם
לפנות לאילברט בטל. 03-377102
2. **תופר/ת דוגמאות**
לפנות למיכי בטל. 03-377102

ל"אורדין הנדסת חשמל בע"מ"
דרושים:
1) **מהנדס/הנדסאי חשמל** למכירות. נסיון של 5 שנים במכירת ציוד חשמל
2) **מהנדס/הנדסאי חשמל** לתכנון לוחות חשמל נסיון של 5 שנים
3) **מנהלי עבודה** להתקנות חשמליות נסיון של 5 שנים
4) **מחסנאי** עם נסיון של 5 שנים
5) **מזכירה למישרד טכני**, הדפסה אנגלית עברית נסיון של 5 שנים
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות עם קורות חיים ל"אורדין" ת.ד. 35028 ת"א.

ויטכלכ
למחלקת סריגת יד
דרוש
אחראי/מנהל משמרת
לעבודה ב־2 משמרות
• נסיון בניהול צוות עובדים.
רצוי נסיון בענף הטקסטיל
נא לטלפן למר יהודה גיל, טל. 03-470121 בשעות 15.00–17.00

דחפון
שרות מודעות טלפוני של דחף
לבעלי כרטיס אשראי
03-611 001

דרושים
נערים בגיל 17 - 18
לפני גיוס
בעלי רקע במחשבים ביתיים
לעבודה כמקדמי מכירות למחשבי קומודור — תדיראן
באזורים: רחובות, ראשל"צ, נתניה, אשקלון, אשדוד.
בפרטים נא להתקשר טלפונית למנהל אדלר 03-217250

אגד
דרך השלום 10 ת א • נחלון 21/ 132 03
שיטות ליעול מערכות
למפעל בעשרת
דרושים:
דפסי אופסט
לעבודה במשמרות,
5 ימי עבודה בשבוע.
המועמדים המתאימים יעברו השתלמות במפעל.
לפנות לשרה, טל: 055-92971/2/3

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
עלית הנוער
לשנת הלימודים תשמ"ז
דרושים למרכז הנוער בהרצליה
מורה/מדריך לחשמל כללי
במשרה מלאה.
מורה/מדריך למכשירנות
בשליש משרה.
לפנות למנהלת במרכז גבי יפה פרנקל טל. 052/555625 בבית בערב 052/457777 –
מועמדים בעלי רשיונות הוראה שיימצאו מתאימים יועסקו עיי משרד החינוך והתרבות

למולכון תעשיות בע"מ
מקבוצת קצנשטיין אדלר
דרוש
הנדסאי/טכנאי חשמל למכירות
כישורים:
גיל 25־35
רצוי נסיון קודם במכירות
הכרת שוק מוצרי החשמל לתעשיה
תנאים טובים למועמד המתאים
להתקשר לעמי טלפון: 03-612971
– סודיות מובטחת –

דרוש/ה:
מדריך/ה
בעלי/ות רקע וחינוך או עבודה סוציאלית למועדון נוער פתוח של נערים עובדים ולומדים במתנ"ס פרדס־כץ. העבודה בערב.
ניתן לפנות לטלפון 03-797240 03-788825 עד תאריך 12/9/86

שנה בתעשייה בקיבוץ
משוחרר צה"ל (בוגר תיכון)
המעוניין בשהות של שנה בקיבוץ
במסגרת מיוחדת
– התקשר אלינו בשעות העבודה –
"סולידר" מעוז חיים 065-889522 ותקבל פרטים בע"פ ותוזמן לפגישה היכרות

זה CHANCE־ה שלך!
רוכש/ת מודעות
מנוסה
הכנסה גבוהה ביותר ואחזקת רכב
אם חייך – בעל/ת נסיון קודם – בגיל עד 30 – בעלת רכב.
טלפן/י לקביעת ראיון: 03-5463198

ת"א דחף מרכז	ת"א דחף דיזנגוף	ת"א דחף בן יהודה	ת"א דחף אלנבי	לפרסם מודעה! דחף ביום תקבל יותר ובמחירי העיתון	חיפה דחף	ירושלים דחף	דחפון שרות מודעות טלפוני 03-611001	ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
רח' השוק/המרכז 8, 622547	רח' דיזנגוף 118, 239952	רח' בן יהודה 9, 656120	רח' אלנבי 123, 614433		רח' החרוב 11, 645333/4	רח' יפו 43, 226335		

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

ORBIT ADVANCED TECHNOLOGIES LTD
אלבות

★ **קניין למחלקת הרכש** - עם נסיון ברכש מקומי וחו"ל. אנגלית ברמה טובה.
★ **מנהל מחסן רכיבים אלקטרומכניים**
★ **מחסנאי** למחסן רכיבים אלקטרומכניים – עם נסיון.
ניתן לפנות בצרוף קורות חיים אל ת.ד. 248 נתניה 42102

לאלקו התקנות ושרותים (1973) בע"מ
דרושים לעבודות חשמל
1. **מנהל עבודה**
– עם נסיון של 5 שנים לפחות בניהול עבודות חשמל בפרוייקטים תעשייתיים ומבנה ציבור
2. **חשמלאים**
– בעלי נסיון ועוזרים לחשמלאים
3. **מסגרים**
להתקשר לטל:
052-558825
052-558922

רחוב שוקן 27 קרית המלאכה תל־אביב
מתף בע"מ
מתף־מיחשוב תעשייתי ופיננסי

למערכת תקשורת בנקאית מתקדמת
ד ר ו ש / ה
תוכניתן מנוסה COBOL/CICS
הכישורים הדרושים:
* נסיון מוכח בכתיבה ובהכרת CICS (שנתיים לפחות).
* נסיון בבדיקות קבלה במערכות משולבות.
* נסיון בפיתוח יישומי תקשורת
לפרטים ולקביעת ראיון נא לפנות לגבי שמלץ רונית טל: 03-899284 בימים א'–ה' בין השעות 09.00–14.00.
– סודיות מובטחת –
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד
חברה בת של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ

לחטיבות הביניים ולבתי־הספר העל־יסודיים העירוניים בת"א־יפו
דרושים
מורים
למתמטיקה, פיזיקה, אנגלית, כימיה, ביולוגיה, • גיאוגרפיה
מדריך לסדנא למקצועות החשמל — מעל משרה
מורה למקצועות האלקטרוניקה
בעלי כישורים מתאימים יפנו למינהל החינוך הנוער והתרבות, חדר 227, 08.30 – 13.00, טל' 438042

רוקח
למפעל תרופות באזור ת"א,
5 ימים בשבוע לתפקיד:
1. מידע תרופתי 2. שיווק
3. בעל ידע בתהליכי ייצור.
טל' 8811934/5 – נוקי

ל"גלריט־אלון" בחולון
דרוש:
* **איש מכירות מעולה**
לניהול אולם תצוגת והיטים כ־450 מ"ר,
תנאים טובים סודיות מובטחת
נא לפנות טלפונית 5564073 ליצחק
כתובת: אזור תעשיה חולון רח' האורגים 5

בית ספר התיכון המקצועי ויצ"ו רחובות מיסודה של ד"ר מאיה רוזנברג
רחובות ארלוזורוב 18 ת.ד. 55
ד ר ו ש
מדריך חינוכי לפנימיה
משרה מלאה מגורים במקום
ניתן להתקשר בשעות הערב ושבת ומיום א' להנהלת בית הספר 08-451396.

דרושים
מסגרים ורתכים
לעבודות קונסטרוקציה באיזור נתניה
להתקשר בשעות העבודה 052-29191

דרושים
מומחים לסוכנות נסיעות.
נא לצרף תמונה + קורות חיים.
תנאים טובים למתאימים.
ת.ד. 22039 תל־אביב 61220.

דרושים
לאו. אר. אס תל־אביב
דרושים
תוכניתנים מנוסים
IBM, MVS, COBOL, CICS
ORS, ככר אתרים 134 תל־אביב
טל': 03-202460

דרוש
סוכן מכירות נמרץ
להפצת מוצרי אופטיקה
על בסיס עמלה ממכירות
* לחרוצים מובטחת הכנסה נאה
המלצות בטתונות ורכב הכרחיים
נא לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 30092 ת"א, 61300

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב דחף
ב דחף תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל־אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 יאיר צוברי
חיפה: 04-645333-4 אריה טל
04-662571-2

לבית ספר תיכון מקצועי בתל־אביב
דרוש/ה
מורה לאנגלית מסחרית
(כ־12 ש"ש)
מורה לפקידות
(כ־16 ש"ש)
נא להתקשר לטלפון 03-621987
בין השעות 08.00 – 13.00

LASER
תעשיות לייזר
חברה עתירת מדע המובילה בעולם בפיתוח וייצור מערכות לייזר לרפואה

למפעלנו דרושים:
מבקרי איכות למחלקת אבטחת איכות
תאור התפקיד: ★ בדיקת מוצר בתהליך ומוצר מוגמר.
כישורים: ★ טכנאי/הנדסאי תעופה־מכניקה אשר עבר הסבה לתחום האלקטרוניקה או טכנאי/הנדסאי אלקטרו־אופטיקה בעל ידע במכניקה.
★ נסיון של 5 שנים לפחות בתחזוקה וביקורת של מוצר מוגמר ברמת איכות, בטיחות ואמינות גבוהה.
★ ידע טוב באנגלית טכנית. ידע בסיסי בסטטיסטיקה ונוהלי אבטחת איכות.
★ נסיון בעבודה כנגד תקנים בינלאומיים.

מחסנאי טכני למחלקת הלוגיסטיקה
תאור התפקיד: ★ קבלת סחורה מספקים, שרותי דלפק, הכנת קיטים לייצור וספירות מלאי.
כישורים: ★ השכלה תיכונית, רצוי בתחום טכני ★ נסיון של 3 שנים לפחות במשרה דומה במחסן טכני ממוחשב.

שרטט/ת מכונות למחלקת פתוח מכניות
תאור התפקיד: ★ ביצוע שרטוטים טכנולוגיים ושרטוטי הרכבה.
כישורים: ★ בוגר/ת בי"ס מקצועי ★ נסיון של 3 שנים לפחות בעבודה דומה ★ יכולת השתלבות בצוות דינמי.
נא לפנות בכתב יד תוך ציון שם, טלפון, כתובת, שם המשרה, פרוט קורות חיים ונסיון מקצועי למח' משאבי אנוש, ת.ד. 13135 תל־אביב 61131.
– סודיות מובטחת –
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.
תעשיות לייזר · קרן אור לקידום האנושות

לחברת אי.אס. מכשור מדעי לישראל בע"מ
דרושים
1. **לבורנטית** כימית או כימאית תואר ראשון
למשרה מענינת במשרד מכירות של ציוד וכימיקלים לתעשיה הכימית.
אפשרות למשרה חלקית
טל. 772051 בין 16 – 18
צביקה/אבינועם
2. **מזכירה**
עם נסיון של 5 שנים, הדפסה עברית/אנגלית (עדיפות לשפת אם אנגלית)
3. **מרכזנית**
עם נסיון, ידע באנגלית
משרות 2 ו־3 5 ימים בשבוע 8:00 – 17:00
טל. מיום א 772051/סוניה

לאייר קונסולידטורס ישראל — ACI
ד ר ו ש / ה
פקיד/ת ייצוא
ידע באנגלית והדפסה ונסיון בשילוח מטענים בינלאומי רצוי.
נא לפנות בכתב לת.ד. 123 נתב"ג.

למכון מחקר במרכז הארץ
דרוש
סטטיסטיקאי/ת
לעיבוד נתונים למחקרים רפואיים
עם נסיון של 3 שנים לפחות בעבודה מעשית
נא לפנות בכתב–יד בצרוף תולדות חיים לת.ד. 20302
עבור "סטטיסטיקאי/ת"

מפעילה / קלדנית
בעלת ידע בהנהח"ש ובעלת נסיון על IBM-PC
כמו כן לשליחויות ועבודות מזכירות.
תנאים טובים 08.00–16.00
לפנות טל 03-621387, 03-611617

למשרד בגוש־דן ד ר ו ש ה
מ ז כ י ר ה
בעלת נסיון של 3 שנים לפחות כולל ניהול משרד והדפסה.
בוגרת תיכון לפחות, יודעת אנגלית.
להתקשר: 03-787126 בשעות העבודה.

חשב/ת שכר
ארגון דינמי ומתפתח המוביל בתחומו בארץ מעונין בך
אצלנו תהנה מתנאי עבודה ושכר החולמים את נסיונך וכישורך בעבודתך המקצועית:
- תזכה לעצמאות ולגיבוי מירבי
- תהיה אחראי על תשלומי שכר לכ־1000 עובדים
- תהיה אחראי על צוות עובדים.
מועמדים המתגוררים באזור תל־אביב ועד אשקלון מתבקשים לפנות בכתב יד לת.ד. 11024 תל־אביב 61110 עבור מס' 1200.

למלון 5 כוכבים בירושלים
ד ר ו ש
סגן מנהל מכירות
רק מועמדים בעלי נסיון קודם במכירות בענף המלונאות ייענו.
קורות חיים בכתב יד לשלוח אל: ת.ד. 2123 נוות מונסון מיקוד 60896.

דחפון
24 שעות
שרות מודעות טלפוני של **דחף**
לבעלי כרטיסי אשראי ויזה, ישראכרט, דיינרס
03-611001

מת הסופר והעיתונאי ג. קרסל

(ע). – הסופר והביבליוגרף ג. קרסל מת אתמול בביתו לאחר מחלה. בן 75 היה.

גצל קרסל נולד בגליציה ועלה ארצה ב־1930. היה פועל חקלאי עד 1938 וחבר מערכת „דבר", בין השנים 1951־1945. הוא יסד עם הסופר אשר ברש את המוסד הביבליוגרפי „גנזים" וניהל אותו. כתב למעלה מ־100 ספרים, ביניהם הלכסיקון „הספרות העברית בדורות האחרונים", מדעי החברה בעברית, א"י ותולדותיה, קורות הקק"ל, מדע המקרא, ספרים על משה הס, הברון רוטשילד ושלום עליכם, תולדות העיתונות העברית בא"י.

קרסל היה העורך הראשי של המדור „ציונות" באינציקלופדיה יודאיקה וכתב מונוגרפיות והוציא לאור כתבים נבחרים של הרב קלישר ויהודה אלקלעי, נחום סוקולוב, י. מ. פינס, י.ד. פרומקין, וי.מ. סלומון. הוא פירסם כ־300 מחקרים, בסות, מאמרים וערכים באינציקלופדיות ורשימות ביותר מ־120 עיתונים וכתבי־עת.

קרסל הוא חתן פרסי ראש הממשלה, פרס ביאליק, פרס ברדצ'בי, פרס אוסישקין ופרס כבוד של עיריית חולון.

הניח אישה, איזבלה פרליס – סופרת, ובן, עידו מהנדס אוירונאוטיקה. הלוויתו תערך היום 10.45 בבית העלמין בחולון.

מכתב איום בתיבת הדואר של אבי החייל משה תמם ז"ל

מאת חנה פאר, סופרת „דבר" בשרון

אלי תמם, תושב חבצלת השרון, אביו של החייל שנרצח, משה תמם ז"ל, התלונן במשטרת נתניה כי ביום רביעי בשעת הצהרים מצא בתיבת הדואר שלו מכתב ממוען בעבורו, ללא שם השולח.

מתוכן המכתב עולה איום כלפיו וכלפי מדינת ישראל. נכתב כי שהמחבלים יתקיפו את ביתו עם בזוקות עקב הריסת בתי משפחתם.

עוד נאמר במכתב: „בכם נהרג בקרב עם לוחמינו הגיבורים, ועוד ייתלו רבים מהחיילים הציוניים".

משטרת נתניה פתחה בחקירה. החייל משה תמם ז"ל נרצח על־ידי ערבים, העומדים בימים אלה לשפט.

כתב אישום הוגש לבית־המשפט המחוזי בירושלים נגד תושב כפר בנבת חברון (22) המואשם ברצח בעל מסעדת הדרה בירושלים, לפני כחודש.

איש העסקים מנור הוכרז עבריין נמלט

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

איש העסקים החיפאי, דוד מנור, שנמלט לגרמניה והותיר אחריו חובות בסך מיליון וחצי דולר, הוכרז אתמול על־ידי בית־משפט השלום בחיפה כעבריין נמלט, ואף הוצא נגדו צו־הבאה בעקבות בקשתה של משטרת מרחב חיפה.

בבקשה נטען, כי מנור נותר חייב לחברת „אלסינט" סכום של 190 אלף דולר מתוך 260 אלף דולר שהיה חייב לחברה בעקבות הסכם שחתם עימם. לדברי המשטרה, ביצע מנור עבירה בכך שמכר רכוש שמשכן לטובת „אלסינט" בטרם ברח מן הארץ.

דוד מנור, בעל חברת „קייטרינג" בחיפה, נמלט מישראל לפני כחצי שנה כשהוא מותיר אחריו כ־100 עובדים ללא פרנסה וללא שכר, מפעלים ומלונות ללא שירותי קייטרינג וחובות בסך 1.5 מיליון דולר.

ועדת חקירה בודקת נסיבות התרסקות הגלשן

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

חוקרים מטעם המשטרה ומומחים לגלשנות מתחו אתמול בבוקר בחקירת נסיבות תאונת הגלשן שבמהלכה נהרג שלשום אחה"צ יורם מוליבר בן 40 מיפו שהיה ראשון גולשי הרוח בארץ.

התאונה אירעה במצוקי דרום רמת הגולן ליד קבוץ מבוא חמה שהם אזור מוכר ומותר בדאיה וגלשנות. מוליבר, יחד עם עוד שניים מחבריו למועדון הגלשנים ביפו, יצאו לדאיה בעוד שני חברים אחרים צופים מן הקרקע ומצלמים. לפתע, איבד הגלשן גובה ובתוך שניות התרסק על הקרקע. מוליבר נהרג במקום.

אתמול בדקו החוקרים את שברי הגלשן על־מנת לברור אם תקלה טכנית־מכנית גרמה לתאונה הקטלנית. אין זו הפעם הראשונה שחובבי גלישת־רוח מקפחים את חייהם בעת גלישה ממצוקי דרום־הגולן. בארץ יש כיום כמה עשרות גלשנים הגולשים ממצוקי הגולן, הגליל והכרמל. התאונה שלשום, שהתייחסו במותו של מוליבר שהיה מוכר בקרב גולשי הרוח בארץ, הישרתה זעזוע ואבל כבדים על חוגי הגלשנות בכל רחבי הארץ.

הישקה חברתו יין, בעל, צילם – וסחט כסף

מאת יוסי ליבוביץ

אריה בן שרון (39) מחיפה, הואשם אתמול בבית־המשפט המחוזי בעיר באיומים ובסחיטה באיומים.

בכתב האישום נטען, כי בינואר 1986 הכיר הנאשם את המתלוננת והם החלו לבלות במשותף. באחד מימי הבילוי הישקה אותה לשכרה, קיים איתה יחסי־מין וצילם אותה עירומה.

כעבור זמן מה ביקשה המתלוננת לנתק את יחסיה עם הנאשם. אז גילה לה את עובדת קיום התמונות והחל לאיים כי ישלח אותם לבני־משפחתה. עוד נטען, כי הנאשם החל לסחוט מהמתלוננת כספים ואף קיבל 40 אלף ש"ח כדי שלא יפיץ את התמונות. באוגוסט השנה הגיעה הצעירה לביתו של החשוד כדי להביא את הכסף שדרש. אז נעל את הדלת ובעל אותה.

בקרוב מסע הסברה לתלמידים בבתי־הספר: „לא בריא להתאפק!"

מאת אהרון גבע, סופר „דבר"

„אין כל כוונה לגרש ילדים מבית־ספר אם התגלו כינים בראשיהם" – אמרו אתמול ד"ר תיאודור בולצינסקי ממשרד הבריאות והכהן שמעון ממשרד החינוך.

עוד נמסר, כי משרדי הממשלה יתחילו במסע הסברה שמטרתו בריאות הילד, בו יסבירו לילדים, בין השאר, שלא בריא להתאפק במתן שתן וצואה.

„כינמת אינה מוגדרת כמחלה אלא כפגע מסויד. אם יתגלו כינים אצל אחד הילדים, יתבקשו ההורים לטפל בראשו. הם יקבלו מכתב הביתה, ויוזמנו, אם יהיה צורך בכך, לבית־הספר".

„שמוליק" קיבלה נשיקה צרפתית אבל שקיק הסמים נפל על הרצפה

בית המשפט העליון אישר את הרשעתו של שמעיה אנג'ל בפרשת הרצח הכפול ודן אותו למאסר עולם. אשתו לשעבר, שרה, זוכתה מחמת הספק

שמעיה אנג'ל מובל לבית־המשפט, אתמול (צילום: יצחק הררי)

(ע). – בית־המשפט העליון אישר אתמול את הרשעתו של שמעיה אנג'ל בפרשת הרצח הכפול של מישל נחמיאס ושלומית שלי ודן אותו למאסר־עולם. בית־המשפט השאיר על כנו את זיכויה מחמת הספק של אשתו לשעבר, שרה („שמוליק") אנג'ל, מאשמת הרצח הכפול.

כזכור, ערער אנג'ל על הרשעתו בדין בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב ואילו המדינה ערערה על זיכויה של שרה אנג'ל.

משך דקות ארוכות הסביר השופט גבריאל בך שכתב את פסק־הדין בעניינם של השניים את ההחלטה. בסופה, קבע: שרה אנג'ל, זכאית מחמת הספק, שמעיה אנג'ל אשם ברצח מישל נחמיאס.

שמעיה אנג'ל, חיוור מהתרגשות, צעק במסדרונות בית־המשפט: „אפילו לא נגמר הסיפור, לא רצחתי, אני יושב על לא עוול בכפי. אני עוד אוכיח זאת".

לאשתו לשעבר, שרה, ניסו להעביר חבילת סמים: צעירה נפלה על צווארה במסדרות בית־המשפט, חיבקה ונישקה אותה על פיה, ותוך כדי כך ניסתה להעביר לפיה של שרה אנג'ל חבילת סמים עטופה בנייר כסף. חומת השוטרים שהקיפה אותה, הבחינה במעשה, הפרידה בין השתיים וחבילת הסמים נפלה ארצה. האישה נעצרה מייד. שרה אנג'ל אמרה לעיתונאים שסבבו אותה: „אינני מכירה אותה כלל". אנשי שירות בתי־הסוהר סברו אחרת ואמרו, כי האישה אסירה משוחררת שהיתה מיודדת עם שרה בין חומות הכלא.

שרה אנג'ל ישבה במעצר שנתיים וחודש, עד שזיכה אותה בית־המשפט המחוזי בתל־אביב מאשמתה ברצח הכפול, והיא שוחררה. 7 חודשים היתה חופשיה ובנובמבר 1984 נעצרה שוב באשמת סחר בסמים ואחזקת נשק. היא נדונה ל־3 שנות מאסר.

„מי יפצה אותי על שנתיים של ייסורים שישבתי בחינם. שישה שופטים קבעו שאני זכאית" – אמרה שרה אנג'ל, ממררת בבכי לעיתונאים, והוסיפה: „אינני מאמינה ששמעיה רצח, לא הייתי במקום כדי לדעת. בית־המשפט קבע כי הוא רצח ואומרים שיש צדק במדינת ישראל".

הסוכנות שוקלת העברת בתי־אבות לידי „עמיגור" – במסגרת הקיצוצים

ועד העובדים מתנגד: יותר מ־100 עובדים יוותרו ללא תעסוקה

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

הנהלת הסוכנות היהודית בודקת אפשרות להעביר את בתי־האבות ובתי־המגורים לקשישים, הנמצאים כיום באחריות מחלקת העלייה, לידי חברת „עמיגור", במסגרת תוכנית הקיצוצים בתקציב ההפעלה של מחלקות הסוכנות.

גזבר הסוכנות, עקיבא לוינסקי, הורה על הקמת ועדה מקצועית שתבחן את ההיבטים השונים של צעד זה.

ועד העובדים מתנגד להצעה, מחשש שהדבר יביא לפיטוריהם או להשארתם ללא תעסוקה של יותר מ־100 עובדים. בכינוס חירום שכינסו העובדים בשבוע שעבר, הוחלט על החרמת הוועדה ועל אי־שיתוף פעולה מחלטו עימה. הוועד דורש, שלכל עובדי במוסדות אלו תימצא עבודה חלופית לפני שתתקבל כל החלטה סופית.

חברת „עמיגור" הביעה נכונות לקבל אחריות על בתי־האבות ובתי־המגורים, אך אין ביכולתה להעסיק את העובדים המועסקים שם כיום. גזבר הסוכנות, עקיבא לוינסקי, אמר אתמול, כי תפקיד הוועדה לבדוק מה הדרך הנכונה ביותר לנהל בתי־אבות ובתי־מגורים לאנשים שלא הגיעו אתמול ארצה. כאשר יתבררו המשמעויות השונות, יוסקו המסקנות הדרושות, ובכל מקרה, אין כוונה לפגוע בעובדים.

5,000 חברי קיבוצים יעסקו במחשוב תהליכי ייצור ושירותים עד סוף העשור

מאת אורנן מגן, סופר „דבר" לענייני התיישבות

מספר חברי הקיבוצים, שיעסקו בפועל במחשוב תהליכי ייצור בחקלאות, בתעשיה, בשירותים ובמערכת הכספים בקיבוצים, יוכפל עד סוף העשור הנוכחי ויגיע ל־5,000 איש. כיום יש בתנועה הקיבוצית כ־2,500 חברים וחברות, שעבודתם היום־יומית קשורה במחשבים.

כך עולה מבדיקה שנערכה לקראת המפגש על מחשוב, אוטומציה ותקשורת בקיבוץ, שייערך באמצע ספטמבר בכסך שלושה ימים בתל־אביב בהשתתפות 100 חברות מחשוב, חלקן חברות קיבוציות.

הבדיקה שנעסתה אמתה את ההנחה הידועה, כי היעדר כוח אדם מספיק בענפי החקלאות והתעשיה בקיבוץ, כמו גם בשירותים, מגביר כל העת את הצורך בהכנסת מערכות מחשוב, אוטומציה ותקשורת למפעלים הקיבוציים, לארגונים הארציים של התנועות הקיבוציות ולמפעלים האזוריים. הגדלת היקף הייצור של מפעלי התעשיה בקיבוצים, כמו גם הרחבת ענף התיירות והאירוח בחלק גדול מהקיבוצים, יביאו בשנים הקרובות בעדכות מחשוב ותקשורת נוספות על אלה הפועלות כיום. ברוב בתי־הספר האזוריים הקיבוציים וכן במדרשת רופין, הוכנסו לימודי השתלמות במחשבים. מגמה זו תלך ותגבר בשנים הקרובות.

בתנועה הקיבוצית מעריכים, כי הרף מצבם הכלכלי הקשה של חלק גדול מן הקיבוצים, לא תהיה האטה ניכרת בהכנסת מערכות מחשוב, אוטומציה ותקשורת בקיבוץ, וכי ענפים אלה יגדלו בהתמדה במשק הקיבוצי, במקביל להתפתחותם במשק הישראלי מחוץ לקיבוץ, אך בממדים גדולים יותר.

מנהל מחלקה כירורגית ב„שיבא" חשוד בקבלת כסף מחולים שלא כחוק

(ע). – פרופ' ארווין יעקב, מנהל מחלקה כירורגית בבית־החולים „שיבא" נעצר אתמול ושוחרר בערבות על־ידי חוקרי מס־הכנסה בחשד של קבלת כספים מחולים שביקשו להיות מנותחים על־ידיו.

החוקר, אמיר לוין, אמר בבית־משפט השלום בתל־אביב, כי מדובר באלפי דולרים שלא דווחו למס־הכנסה. לדבריו, ארווין הוא מנהל מחלקה כירורגית ב' בביה"ח „שיבא" בתל־השומר ובעל מרפאה פרטית בסביון. במרפאה זו הוא מקבל לקוחות בתחום התמחותו כמנתח. על־פי מידע שהצטבר במשרדי החקירות, נהג החשוד לגבות כספים מחולים המתאשפזים לניתוחים במחלקתו, כדי שינותחו על־ידיו או בנוכחותו.

בהסכמת החוקר, הורה השופט על שחרורו של הרופא בערבות 15 אלף ש"ח.

מצבור גדול של תחמושת בדירת שני חיילי צה"ל

מאת סופר „דבר" בנגב

מצבור גדול של אמצעי לחימה התגלה שלשום בלילה בבאר־שבע בדירתם של שני אחים – חיילים בצה"ל.

מידע מודיעיני, שהגיע למשטרת באר־שבע, הביא את חוקרי המשטרה לחשד כי שני אחים בעיר פרצו למכונית חונה וגנבו מתוכה רכוש. מצוידים בצוו־חיפוש משופט, הגיעו חוקרי המשטרה לדירת האחים וערכו בה חיפוש. תוך־כדי כך, מצאו שבעה שטיחים, שהתברר בבדיקה כי היו גנובים, אולם ההפתעה האמיתית זומנה למחפשים בחדרם של שני החיילים. השוטרים גילו מצבור גדול של אמצעי לחימה, ביניהם פגז מרגמה, רימון־רסס צה"לי, שני רימוני־עשן, כדורים רבים לנשק־קל ובינוני ופרטי תחמושת רבים אחרים. משטרת באר־שבע משתפת פעולה בחקירה עם המשטרה הצבאית במאמצים לאתר את הטנאים.

התלמידים האתיופים ש„נחטפו" למוסד חרדי שבו לבתיה"ס הממלכתיים

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

38 תלמידים מעולי אתיופיה, המתגוררים בנצרת־עילית ואשר הוסעו, בניגוד לרצון הוריהם למוסד החרדי „מגדלור" במגדל העמק, חזרו אתמול ללמוד בבתי־ספר ממלכתיים כלליים בעיר.

בבדיקה שנערכה אתמול במשרד הקליטה ובמחלקת החינוך בעיריית נצרת־עילית, בעקבות פירסומים על „חטיפת" ילדי עולים אתיופים למוסד החרדי, התברר כי הוריהם של 38 מתוך 56 התלמידים רשמו את ילדיהם לבתי־ספר ממלכתיים ואף הוקצו להם מקומות לימוד בבתי־ספר אלו. ביומיים הראשונים לתחילת הלימודים הופיעו במגורי העולים נציגי המוסד החרדי „בגדלור" והעלו את התלמידים למוסד.

סר הקליטה, יעקב צור, פנה אתמול לשר החינוך, יצחק נבון, בתביעה כי משרד החינוך יקפיד על זכותם של עולי אתיופיה לבחור בעצמם וללא לחצים וכפייה את החינוך המועדף לילדיהם וכי יפעל לכך שהילדים ישמשו כלי משחק במחלוקות שבין דתיים לחילוניים.

אב מואשם כי עשה בבתו מעשים מגונים במשך שמונה שנים

(ע). – כתב־אישום נגד תושב אום אל־פאחם בן 45, הנאשם באונס ובמעשים מגונים בבפייה בבתו, הוגש אתמול לבית־המשפט המחוזי בחיפה.

האיש נעצר עד פתיחת המשפט ב־10 בספטמבר. בכתב־האישום מגוללת התביעה פרשה ארוכה של מעשים־מגונים שעשה הנאשם במשך 8 שנים, כאז היות בתו בת 13.

בכתב־האישום נאמר עוד, כי בסוף 1985 נישאה בתו, אולם כעבור חצי שנה חזרה לבית הוריה, עקב סיכסוך עם בעלה. בהיותה בבית הוריה, בעל אותה אביה שלוש פעמים, בניגוד לרצונה. פעם אחת הוא עשה זאת על גג הבית, פעם שנייה במיטתה ופעם שלישית ברפת.

הנהלת ההסתדרות הציונית העולמית
הסוכנות היהודית לארץ ישראל
והמחלקה לפיתוח ושירותים קהילתיים

אבלים על פטירתו ללא עת של

דב זכין

חבר ההנהלה הציונית וראש המחלקה לפיתוח ושירותים קהילתיים בהסתדרות הציונית ולשעבר חבר הכנסת השביעית, השמינית והעשירית, ציוני מגשים ורב פעלים.

ההלויה תתקיים ביום ראשון ג' באלול 7.9.86
בשעה 3 אחה"צ, בקיבוץ להבות הבשן.
תנחומים בנים למשפחה

אריה ל. דולצין
יושב ראש ההנהלה

תעודות לגששים המצטיינים – בפיקוד הדרום

מאת סופר „דבר" בנגב

אלוף פיקוד הדרום, יצחק מרדכי, העניק אתמול תעודות הערכה לשישה גששים בדווים מצטיינים, במסגרת יום הגשש בפיקוד.

שייחים ונכבדים בדווים, קציני המטה ומפקדי היחידות של מרחב פיקוד הדרום כיבדו אתמול בנוכחותם את חיילי יחידת הגששים של הפיקוד. בין האורחים היו גם האלוף דוד מימון, אב ביה"ד הצבאי לערעורים שהיה מראשוני המפקדים של הגששים בצה"ל וכן אבי הגששים, סא"ל (מיל.) עמוס ידקוני.

מכון לחקר תנועת העבודה
ע"ש פ. לבון
מודיע

במסגרת „שנת השלום הבינלאומית" שהוכרזה על ידי האינטרנציונל של האיגודים המקצועיים החופשיים (ICFTU) תחת הסיסמא „שלום, בטחון ופירוק הנשק" אנו מתכבדים להזמינך

לערב עיון בנושא: **סכנות המלחמה הגרעינית.**

דברי פתיחה: הח' **ירוחם משל** – יו"ר מכון לבון.
ישאו דברים חברי האיגוד הישראלי של רופאים למניעת מלחמה גרעינית:
פרופ' מרסל עשהאל:
„היבטים פסיכולוגיים אנושיים של מלחמה גרעינית".
ד"ר ארנסטו קהאן:
„הפרט מול הסכנה של מלחמה גרעינית".
ערב העיון יתקיים ביום א' ה־7 בספטמבר (ג' באלול תשמ"ו) בשעה 18.00 ב„מכון לבון", רח' נהרדעא 3, ת"א.
– הציבור מוזמן –

התנועה הקיבוצית המאוחדת ועדת המשק

מזמינה את

פעילי הקיבוצים לכנסים אזוריים

אשר יתקיימו באזור הצפון וגרעות וקבוץ גבת ביום ב' 8.9.86 בשעה 8.00 בבוקר.
לאזור הדרום והמרכז ונצר סירני ביום ה' 11.9.86 בשעה 8.00 בבוקר.

סדר היום:
תכנית הפעולה של ועדת המשק

דרוש ברמלה
לחלוקת עיתוני בוקר
תלמיד תיכון או סטודנט
בעל אופנוע או אופנים
להתקשר לכורש 08-240771
בשעות הערב או בשבת

לארכיטקטים וליצרני עבודות אלומיניום

עידן חדש בענף האלומיניום

קומפלט + הדרכה + מידע
הכל תחת גג אחד

1 קומפלט — קיימים במרוכז - פרופילים, אביזרים, אטמים, מבלטים, קטלאגים ותצוגת דגמים בבתי המסחר המורשים למכירת פרופילי קליל.

2 הדרכה — קליל הקימה 4 מרכזים לייעוץ טכני והדרכה - תצוגה במקום, אפשרות לייצור דגם, חופשי - ללא תשלום. הביקור בתיאום מראש.

איזור המרכז	איזור ירושלים	איזור הדרום	איזור הצפון
ירפל בע"מ	אלמיר בע"מ	דופל בע"מ	קליל תעשיות בע"מ
טל. 03-605220	טל. 02-854468	057-73124	טל. 04-710957

3 מידע — קטלוגים הכוללים שרטוטי הרכבה, פרופילים, אביזרים, אטמים ומבלטים ניתן לקבל במפעלנו, במרכזי ההדרכה ובבתי המסחר המורשים למכירת פרופילי קליל.

מוצר איכות נוסף של קליל

קליל 4000 דריי קיפ

פרופילי קליל 4000 מוגנים כמדגמים רשומים.
החלון עמד בבדיקות התאמה של מכון התקנים הישראלי לדרישות ת"י 1068 "חלונות אלומיניום"
סימן הזיהוי הבלעדי של פרופילי קליל ≡ 3 פסים.

קליל פרופילי אלומיניום

קליל תעשיות בע"מ ■ ת.ד. 210 קרית מוצקין 26114 ■ טל: 700424, 710957 (04) ■ טלקס 471537 KLIL IL

בצער רב אנו מודיעים
על פטירתו של
גצל קרסל
ההלוויה תערך היום, יום ששי (5/9/86) בבית העלמין הדרום בשעה 10.45 לפנה"צ.
נפגשים ליד השער הראשי (החדש).
המשפחה המתאבלת
נא להמנע מביקורי תנחומים

במלאת שנה לפטירת אהובנו
יהושע לוף – לופנפלד ז"ל
נקיים אזכרה וגילוי מצבה
ביום א', ג' באלול תשמ"ו (7.9.86)
נפגשים בשעה 4.00 אחה"צ בשער בית־העלמין קרית שאול.
הסעה מרח' ארלוזרוב 9 בשעה 3.30 אחה"צ.
המשפחה

למטה גלזר והמשפחה

משתתפים באבלכם הכבד
בהילקח יקירכם – חברנו
ארטור גלזר ז"ל
עובדי והנהלת איסכור
שרותי פלדות בע"מ

ליעקב ליאור – מנכ"ל סולתם
השתתפות באבל המשפחה
ותנחומים במות הרעיה
שרה ז"ל
איסכור
שרותי פלדות בע"מ

לרזי אברון
משתתפים בצערך על מות
אהרן גוטליב ז"ל
הנהלת ביטוח חקלאי
והעובדים

נכס צאן מתברסם / חנה זמר

סטאטוס־קוו

הגיון רוסי. בימי ניקיטה חרושצ'וב שיצר סגנון חדש בהנהגה הסובייטית גם כלפי המערב, במיוחד לאחר ביקורו הדרמטי בארה"ב, וביתר שאת אחרי נצחון קנדי, תהו רבים וכן שלמים האם יש סיכוי לסיום המלחמה הקרה, האם יש תקווה לדטאנט, האם המעצמות היריבות יכולות להגיע לדו־קיום בשלום תוך שמירה על האינטרסים שלהן.

דובר אז הרבה על הצורך בכללי משחק בין־גושיים למניעת מלחמה גרעינית, והסטאטוס קוו נחשב לגורם מפתח. באותם הימים, ראיין ולטר ליפמן את ניקיטה חרושצ'וב. ליפמן היה הרבה יותר מבעל טור. הוא היה הוגה דעות, סמכות אינטלקטואלית. בשיחה הוא הצביע בפני חרושצ'וב על צעד זה וזה של מוסקווה שהיתה בהם חריגה מן הסטאטוס קוו. חרושצ'וב לא יכול היה להכחיש את הצעדים, אבל דחה את אשמת החריגה. "הסטאטוס קוו", הסביר לבן־שיחו, "הוא מצב הכולל בתוכו תהליך של שינויים". זה נשמע כמו בדיחה. הרי סטאטוס קוו פירושו המצב הקיים, וכמושג במדיניות הוא שימור המצב הקיים. מעצם טבעו הוא אנטי־שינוי. אבל חרושצ'וב גרס כי התמורה היא חלק אינטגרלי מן הקיים. לכאורה אבסורד הגיוני, דבר והיפוכו.

סופג שינויים. לא קשה לנחש מדוע נזכרתי כאן ועכשיו בשיחה זו שם ואז. הסטאטוס קוו הוא מנכסי צאן ברזל של הפוליטיקה הישראלית, תשתית כמעט היסטורית של יחסים בין דתיים וחילוניים, דגל אשר שני הצדדים מנפנפים בו, ושניהם מבקשים לשנותו בכרסום. כאשר השינוי הוא לצד הדתיים, יש מי שמוחה אבל זה עובר בשקט. כאשר השינוי הוא לצד החילוניים, רועשים שמים וארץ. הפשפשוק הוא הדוגמה האחרונה מבין הסענה. מה לא שמענו על כך השבוע. קולנוע אחד בפתח־תקווה הוא דוגמה ותיקה יותר, אבל עדיין שרירה ופעילה. על הרכבל בחיפה כבר לא מדברים, כי היתה כניעה ושמא קניה. מחר יהיה משהו אחר.

מחר יהיה משהו אחר, כי חרושצ'וב כנראה צדק. הסטאטוס קוו איננו יכול להישאר סטאטי לאורך תקופה ממושכת. גם הוא מושפע מן הדינמיקה של ההתפתחויות, סופג שינויים כאילו הפכים לחלק ממנו. הנה, ההסדר לפטור בחורי ישיבה משירות בצה"ל נעשה בשעתו לגבי כמה מאות אנשים בשנה. במרוצת הזמן הוא מקיף אלפים רבים בשנה. הכמות שינתה את המהות, ועדיין זה הסטאטוס קוו. לשם איזון אפשר להזכיר את שידורי הטלוויזיה בשבת, שנתוספו על שידורי הרדיו במסגרת הסטאטוס קוו...

הכשר. נקודות מחלוקת יצוצו כל פעם מחדש, ואי אפשר יהיה לליבנן במבחני כוח. לא נעלה על הבאריקדות, ובכל אופן רצוי שלא נעשה זאת. מצד שני, אי אפשר לשעבד את הפתרונות לחישובים קואליציוניים מפוקפקים גם במהותם וגם בתוצאותיהם. ההסדר היחיד ששני הצדדים יוכלו להיות אתו הוא הכשר דתי למה שנראה כחיוני לחילוניים. אנחנו יודעים שזה אפשרי. צריך רק לרצות לבצות את האפשרויות. אנחנו יודעים שחכמת הדת היהודית מאפשרת לצעוד עם הזמן. אלמלא כן, הבנקים שלנו לא היו יכולים לגבות ריבית, ואי־אפשר היה להשתמש בחלב של שבת, ואי־אפשר היה למכור כל שנה את החמץ של המדינה (או לפחות אי־אפשר היה לקנות אותו בחזרה...).

אם ההיתרים האלה הם עניין לחכמי תורה, הנה לגבי קולנוע "היכל" יש לי הצעה לדב תבורי: יפתח נא עוד כמה בתי קולנוע בליל שבת, ואחר כך ייענה לתביעות ויסגור אחד מהם. זה יהיה כשר. מנ'ן אני יודעת? מן התקדים. בתל־אביב של צ'יץ נפתחו 22 בתי קולנוע בשבת. באה אגודת־ישראל ובהצטרפותה לקואליציה העירונית נתנה לכך גושפנקא. לא סתם, כמובן. היא דרשה לסגור אחד מבתי הקולנוע האלה, וראש העיריה נענה. עכשיו פועלים 21 בתי קולנוע בשבת, וזה בסדר. כפי שהסבירו לי אנשי "האגודה", זה בסדר מפני שסגירת בית קולנוע אחד מלמדת על מגמה. הנה תרומתי לפשרה בפתח־תקווה, אפילו יותר טובה מתרומת בג"צ.

שריר, חריש, שמגר המה. עדיין פרשת השב"כ. תצלומים - יצחק הררי

ובכל זאת, ועדת חקירה משפטית / חגי אשד

לחקור את כולם

האשמות הדדיות. אם אכן יוברר בתום חקירת המשטרה בפרשת השב"כ, כי היא ניצבת בפני שאלה חדה וברורה, "מי נתן את ההוראה ?" – אולי לא יהיה מנוס מלשקול מחדש את האפשרות של מינוי ועדת חקירה משפטית, כדי שהיא תשתדל להגיע לחקר האמת ולתת תשובה מוסמכת בכל האפשר לשאלה הזאת. ועדה כזו תהיה עדיפה על חקירה של "ועדת שרים" בנוסח תביעותיהם של משה שחל ואמנון רובינשטיין.

וזאת, אם יוברר בעליל שראש השב"כ אברהם שלום אכן טוען כי קיבל הוראה מפורשת וברורה לפני מעשה, ואישור לאחר מעשה, לבצע את כל מה שביצע בפרשת אוטובוס 300 ובחקירות שהתנהלו לאחריה. לעומתו מכחיש ראש הממשלה דאז את הטענות של ראש השב"כ מכל וכל. במקרה כזה יכול להיות שאחד משניהם לא אומר אמת, או שהיתה ביניהם אי־הבנה, או שרשרת של אי־הבנות וטעויות, לגבי מה שאושר ומה שלא אושר, מה שבוצע ומה שלא בוצע, מה שדווח וכיצד. אם מציבים שניים אלה, זה לעומת זה, האשמות הדדיות חמורות, או אז עלול להיווצר מצב שיחייב לנסות להגיע לחקר האמת, גם אם אין שום ודאות שהנסיון יעלה יפה. מצב כזה לא היה קודם לכן, פרט לשמועות שהוכחשו, אך הוא עשוי להיווצר בעקבות חקירת המשטרה באורח מוסמך ומחייב.

הדברים נאמרים בידיעה ברורה שחוק ועדות החקירה הקיים הוא חוק פגום ומסוכן, שאפשר לעשות בו שימוש מוטעה ומזיק מאין כמוהו, כפי שאכן קרה בעבר הקרוב הרחוק. מסיבה זאת יהיה צורך להגדיר היטב את נושאי החקירה, לפרט מראש מה אין היא כוללת ואף להגביל מראש את מסקנותיה.

"אחד מול אחד". צריך להיקבע מראש שזו תהיה ועדה לחקר העובדות ולהמלצות הנובעות מהן במישרין בלבד. ולא ועדה להסקת מסקנות אישיות, שהן בגדר חריצת־דין וענישה, בלי גיליוטינות בפעם הזאת. יש לנסות לברר את האמת בשאלה – מי נתן את ההוראה – אשר ניצבת מול חוקרי המשטרה בצורה חדה ומקוטבת – "אחד מול אחד". במקרה כזה צריך לחקור את כולם, כולל הדרג המדיני. כמובן. אפשר היה לחסוך את כל ההתהפוכות הללו בשלב הרבה יותר מוקדם אילו היתה נערכת חקירה מקצועית על־ידי ראש השב"כ לשעבר יוסף הרמלין שהיה לו סיכוי סביר להגיע לחקר האמת בכוח הכרת "השירות", אנשיו ודרכי פעולתם במצבים דומים ושונים בעבר. סיכוי זה נקפד כידוע על־ידי היועץ המשפטי לממשלה שהתעקש על חקירה משטרתית דווקא. עכשיו אולי לא יהיה מנוס מוועדת חקירה משפטית. ועדת החקירה, אם תתמנה, תצטרך לחקור את כל המעורבים בפרשה מתחילתה, ובכלל זה גם את פרשת היחסים בין השב"כ לפרקליטות המדינה, שמא היא שגרמה להיווצרות המצב של "בידוי" ו"חיפוי" כל שרשרת המעידות וההסתבכויות בפרשה, עקב המצב של יחסי "חתול ועכבר" בין שתי הרשויות הללו של שלטון החוק במדינה, שהרי השב"כ נועד לקיים את שלטון החוק הלכה למעשה, לא פחות מפרקליטות המדינה, הנוהגת בנושא זה מנהג של "אני ואפסי עוד". בפראפרזה אחרת: "המדינה היא שלטון החוק, ושלטון החוק זה אני". "אני" היועץ המשפטי לממשלה, יהיה אשר יהיה, ו"אני" כאחד מפרקליטי המדינה השונים, המתנהגים לעתים כאילו כל אחד מהם הוא ההתגלמות של שלטון החוק, בלי שיש בקורת שיפוטית מספקת או אכיפה של שלטון החוק, כאשר יש מקום לטענה שהם עצמם פועלים בניגוד לו. אם תתמנה, ועדת חקירה, תצטרך לחקור ולבדוק אם לא נוצר מצב שבו הזרוע המבצעת – ובמקרה זה ראש הממשלה והשב"כ הכפוף לו – היתה מוגבלת ומנועה על־ידי היועץ המשפטי ופרקליטי המדינה מלבצע את המוטל עליהם על ידי חוקי הכנסת והחלטותיה. ואם לא נוצר מצב של סתירה חריפה שבו הדרך היחידה לקיום שלטון החוק במובן המעשי, היא על־ידי עקיפת הגבלותיהם, והנחיותיהם של אלה האמורים לפקח על קיום שלטון החוק.

מי נתן את ההוראה? במילים אחרות – יש מקום לחקירה ולבדיקה עובדתית של סמכויות היועץ המשפטי ופרקליטי המדינה הפועלים מטעמו, וכיצד הופעלו במקרה זה, והאם לא עשו פלסתר את טענתם, שאין ניגוד בין שלטון החוק לבין צרכי הבטחון, והאם אין הם פוגעים בצרכי הבטחון בשם שלטון החוק כביכול, בכוח הפירוש המיוחד שהם נותנים לשלטון החוק, שיכול להיות שנוי במחלוקת, וניתן לפירושים אחרים ונוגדים. אולי זה הרקע למצב שנוצר בפרשת אוטובוס 300 והחקירות לאחריה, ואף המקור לשאלה, "מי נתן את ההוראה?" במקרה שלפנינו.

וסוף מעשה יכול להעיד על תחילתו. פרקליטי המדינה, כך פורסם בעתונים, מסרבים לשתף פעולה עם היועצים המשפטיים של השב"כ, שזכו לחנינה כדת וכדין. סירוב זה חל גם על ביצוע הליכים משפטיים חיוניים לבטחון המדינה, כלומר, הליכים חיוניים למלחמה יעילה בטרור, כדי למנוע פגיעה בחיי אדם. זהו צורך בטחוני, שאין חשוב ממנו, והוא נדחה על ידי פרקליטי המדינה לפי שיקול דעתם, ולו אף בניגוד לחוקי המדינה. וזאת לזכור – החנינה שניתנה ליועצים המשפטיים של השב"כ מבטלת את העבירה, שבביצועה הודו, (מבלי שנקבע בחקירה ובמשפט שהיא אכן בוצעה). החנינה מבטלת גם את העונש (שבמקרה זה כלל לא נפסק). היא מבטלת גם את הכתם שנלווה לביצוע העבירה (אם נעברה), כך שלא נשאר בהם שום פסול ושום רבב. זהו החוק במדינת ישראל, ואם החוק הזה לא נראה לפרקליטי המדינה הם רשאים להתפטר או לפרוש מתפקידם, אך לא לאלץ את היועצים המשפטיים של השב"כ לנהוג כן רק בפני שהפרקליטים החליטו שכך יהיה. צריך לזכור שהיתה כאן מעין "עסקת טיעון" שהפרקליטים עצמם עושים במקרים אחרים, כאשר הדבר נראה להם. ההודאה בעבירה בפרשת השב"כ ניתנה על מנת לאפשר את מתן החנינה, שהיא בגדר ביטול העבירה. ולא היתה כלל הפרדה של זמן והווה בין ההודאה בעבירה לכשעצמה, לבין מתן החנינה לאחר־מכן, כמעשה נפרד ובלתי־תלוי. יש הבדל מכריע בין שני המצבים הללו. כאן נעשתה פעולה כפולה שהיא פעולה אחת במהותה, כעין רישום חשבוני של אותו סכום בדייק – בצד ההוצאה ובצד ההכנסה, כדי לבטל זה את זה באורח כותנה זה כזה.

ההסכם הזה של "הודאה בעבירה לצורך ביטולה על ידי חנינה" נעשה כדי למנוע את הצורך בחקירה משטרתית, העלולה לחשוף סודות בטחוניים כמוסים, שגילוים עלול לגרום נזק כבד לבטחון המדינה, למעמדה הבין־לאומי ולהמשך המלחמה בטרור. על ההצדקה המשפטית האפשרית למניעת חקירה כוללת כתבה המשפטנית בן־פורת בפסק־הדין של בג"ץ בעניין החנינות לאנשי השב"כ. בדבריה מסתמכת השופטת בן־פורת, בין היתר על פסק־דין אחר של השופט העליון ברק במקרה דומה. השופטת בן־פורת סבורה (עמודים 92 ואילך) שההדלפות מחקירות המשטרה חיזקו את הספקות בדבר תבונת החקירה הזאת.

דברים מעולם. מסיבה זאת הובטח למקבלי החנינה במפורש, שהם לא יפרשו מתפקידיהם ומעמדם לא ייפגע בהבדל מראש השב"כ שרק לגביו נקבע במפורש סיפרוש מתפקידו, מכיוון שנתן להם את ההוראה והם ביצעו אותה. לטענתם לא היה להם כל יסוד לחשוב שהיא בלתי חוקית, מכיוון שכבר היו דברים מעולם.

אם המצב החוקי במדינת ישראל אינו מוצא חן בעיני פרקליטי המדינה, ואם גם העיסקה של "הודאה בעבירה לצורך חנינה, שתבטל את העבירה ואת הכתם שבביצועה (שטרם נחקרו וטרם הוכחו)" אינה נראית להם, הם רשאים להסיק, כאמור, את המסקנות, אבל אין להם זכות ליטול את החוק לידיהם בכוח המונופול המינהלי־התי־פקודי, המצוי בידיהם, ולכפות על זולתם להתפטר. במלים אחרות – הפרקליטים נוטלים לידיהם במקרה זה תפקיד שיפוטי־עונשי, שהחוק אינו מעניק להם.

בית המשפט העליון מצידו העמיד בסימן שאלה את מנהגם של הפרקליטים ליטול לידיהם תפקידים "שיפוטיים למעשה" שאין להם "על־ידי שימוש מופרז בעיסקת טיעון, שבה השופט צריך למלא תפקיד של חותמת גומי בלבד, באישור העונש שכבר נקבע על־ידי פרקליטי המדינה (וכך הם אוחזים בחבל של "עיסקת טיעון" או התנגדות לה, בשני קצותיו).

ביקורת דומה נמתחה על־ידי נשיא בית־המשפט העליון, השופט מאיר שמגר, על השימוש המופרז של היועץ המשפטי לממשלה בסמכותו לעכב הליכים (מה שנקרא בלשון העם "סגירת תיקים"). "...אינני בטוח שהשימוש הנרחב בעיכוב הליכים באלפי הבקשות... תואם את הנחות היסוד של המחוקק... כמסתבר, אין מדובר על שימוש נדיר ויוצא דופן בסמכות, אלא בהליך שהפך בשנים האחרונות לנפוץ ביותר, שהדיון בו אינו פומבי, שנעשה ללא שיתוף של גורם נוסף וכאשר הביקורת השיפוטית או כל ביקורת אחרת על כך, היא בהכרח מועטת ביותר" (עמ' 33 לפסק הדין הנ"ל).

דבריו אלה של נשיא בית־המשפט העליון על אופן ההפעלה של סמכויות היועץ המשפטי בעניין עיכוב הליכים – כמו בעניין "עיסקות טיעון" מופרזות – יכולים לשמש יסוד לביקורת גורפת על סמכויות היועץ המשפטי לממשלה ופרקליטי המדינה, הנוטלים לידיהם הלכה למעשה את שלטון החוק, מפרשים ומיישמים אותו לפי שיקול דעתם הבלעדי, בלי ביקורת משפטית או אחרת, במידה מספקת. כפי שנהגו אולי גם בפרשת השב"כ מהתחלותיה הראשונות ביותר וכפי שסיבכו אותה, אולי, שלא לצורך.

אם לא יהיה מנוס ממינוי ועדת חקירה משפטית, היא תצטרך לחקור גם את הנושא הזה ואף לפרסם המלצות חדשות לגבי סמכויות היועץ המשפטי ופרקליטי המדינה, ודרכי הביקורת המשפטית והפרלמנטרית עליהם בעתיד – תיקון המלצות אגרנט מלפני כעשרים שנה. אם צריך לחקור, אז לחקור את כולם. גם אותם. גם את תפקידם בפרשת השב"כ. לא במקום כל האחרים, כמובן. בנוסף להם.

נימנום דחוף בפגרה / שלמה גינוסר

להתעורר פישפש להרגיש פיל

פגרת־הקיץ הארוכה של הכנסת היא, לכאורה, אחת התופעות האנטי־פדגוגיות ביותר בכל הקשור בחינוך לדמוקרטיה. הנמנמת הפרלמנטרית הזאת מוכיחה איכשהו שהמדינה הקטנה והמזיעה הזאת יכולה לכלכל את ענייניה היגעים גם בלי פרלמנט. על המפה הפוליטית שלנו יש בוודאי גם כבה איזו־קיר – אם לא ארז אחד או שנים – שהיו ששים למרוח את פגרת־הקיץ הפרלמנטרית לאורך כל השנה. שנה אחר שנה. אבל גם הם עומדים חסרי אונים מול הפטנט האדיר של כינוס מיוחד של הכנסת בפגרה. כשם שהפגרה היא, יותר מכל, בריאות, כך הפטנט של ישיבה מיוחדת בפגרה נועדה לבחון את הרפלקסים של המערכת.

נקמה עצבנית. לאמיתו של דבר יש בישיבה מיוחדת כזאת יותר מאשר סתם נקמה עצבנית של הח"כים שנשארו בארץ עם שלושים וחמש מעלות ואבטיח בעמיתיהם המעופפים בארבע כנפות תבל. נקמה פורתא.

לעיתים, יש נושאים סבעסיים הייבים להטריד את הכנסת ולהקפיצה מריבצה בפגרה. בין אלה – לא מעטים הם הנושאים הטכניים המאד־לא־מרתקים הקשורים לספר החוקים, הצורך לסיים הליך חקיקה כלשהו כדי שיהיה כיסוי חוקי למדיניות הננקטת בשטח. לזה דואגת הממשלה הרשאית, על פי החוק, לזמן את הכנסת לישיבה בכל עת בתקופת הפגרה, ההכרח לא יגונה.

לעיתים, אלא נושאים אשר סדר־היום־הלאומי ממש מתפוצץ מהם, והנבחרים חשים כי אש עצורה בעצמותיהם, והם חייבים לתת לכך ביטוי בעל לבמה המחוברת אוטומטית באינפוזיה קבועה לתקשורת.

אך לא מעטים המקרים שאיזו התאגרות מקרית של ח"כים רואה, מטעמים שאינם מענייננו החחוף של עם ישראל, להחריד את הכנסת מפגרתה.

שלווה ברונולוגית. כל הקפצה כזאת סובלת מתופעת־לוואי שאפשר לכנותה "טרמפיארה". כיוון שהכנסת כבר מוזמנת לישיבה מיוחדת – מיד נשלפים מן המגירה נושאים שונים ומשונים כדי לתפוס טרמפ על ההד התקשורתי של ישיבת פגרה. פתאום מתכנסות ועדות בעניינים דחופים מאד שעד כה התכסו שיכבת קרח בתא־המיקפא הלאומי. לפתע פתאום נשאבות אל החלל התיקשורתי עשרות הודעות של חכ"ים בודדים, סיעות, פירורי סיעות, התאבדויות פרלמנטריות עד־הוק. הכל בחשים והכל רוחשים וההמולה רבה ולמחרת – הכל נרדמים מחדש ושלווה ברונולוגית המוכתבת על ידי הלוח הפרלמנטרי יורדת על הכל.

גם השבוע קרה כך כאשר העילה לכינוס הכנסת היה הפישפשוק אשר תפח לממדי פיל. כך יהיה, כנראה, גם בשבוע הבא וכבר מחכים טרמפיסטים לחגיגה.

ממדיהן של פגרות פרלמנטריות הם יחסיים מאד. הקונגרס האמריקני, למשל, המתכנס כל שנה בשבוע הראשון של ינואר והצריך, לכאורה, לצאת לפגרת הקיץ בסוף יולי, נוהג, בדרך כלל, להמשיך את דיוניו מעבר למועד זה. מושב רגיל של הפרלמנט האנגלי משתרע מאוקטובר ועד אוקטובר והאנגלים מקפידים דווקא על פגרות הקיץ. אבל אז, זוהי הקפדה של ממש שרק נושאים כמו הפלישה הרוסית לצ'כוסלובקיה או מלחמת פוקלאנד עשויים לפגוע בה. אצלנו יש משהו מאד מלאכותי בניפוח של ישיבות פגרה. מידת הרצינות שצריך להתייחס לישיבות כאלה היא בהחלט פועל יוצא של הניפוח הזה.

קבלות לבנוניות משכנעות / עמוס עוז

השר שרון חרד לעתיד האומה

מדד העצבנות והתוקפנות. ומה שלום מאמצי השלום ? בינתיים אפשר להבחין רק בכך שמתרחשת תנועה קדחתנית בתוך ערפל סמיך: ירושלים מעופפת למרוקו ולקאמרון ולרומא ולבנון. ושינגטון מתרוצצת בין קאהיר, רבת עמון וירושלים. מוסקווה וירושלים מחליפות ביניהן כמה מילים בהלסינקי. קהיר קופצת לרבת־עמון וערפאת הולך אצל צ'אושסקו ואילו אסד מתלחש עם לוב. דבר־מה, כמדומה, הולך ומתרקם בערפל. יש רושם כי למפלתה המסתמנת של עיראק במלחמתה עם אירן יהיה משקל היסטורי במהלכי החודשים הקרובים. תבוסה עיראקית מוחצת עשויה – או עלולה – לחולל זעזוע עמוק בעולם הערבי, ואולי אף להביא לידי שידוד מושגים וערכים בתמונת־העולם הערבית ובעמדת הערבים בשאלת המלחמה והשלום עם ישראל. אולי יתבהר דבר־מה לאחר פגישותיו הקרובות של שמעון פרס עם הנשיא מובארק ועם הנשיא רייגן. ואולי נגזרה עלינו חוויית תנועה קדחתנית בתוך ערפל עמוק למשך תקופה ארוכה. לפי שעה אין לנו אלא להתאזר במה שמכונה "אופסימיות זהירה", בהסתמך על מדד העצבנות והתוקפנות בחוגי הימין הלאומני. השר שרון, למשל, השמיע בתחילת השבוע בקצרין נאום מנומס־יחסית: יחסי ציבור, אמר שרון, הם עניין חשוב. אבל עתיד האומה חשוב הרבה יותר, ועתיד האומה ייחרץ ברמת הגולן. דברים כדורבנות אשר מהם משתמע כי בעוד שמעון פרס ומרעיו שקועים ברדיפה אחר יחסי־ציבור ואדישים לעתיד האומה, הנה השר שרון מתעב משחר נעוריו יחסי־ציבור, וחייו הצנועים הם קודש לרמת הגולן שהיא עתיד האומה. על כך יש לו לשר שרון קבלות לבנוניות משכנעות.

לא למדו ולא שכחו. קשה לחזות מה יתרחש בשבועות המעטים שנותרו עד לרוטאציה. קשה עוד יותר לנחש מה יקרה אחרי־כן. לעומת זאת, קל מאד להבחין בכך שהימין הלאומני אינו לומד דבר ואינו שוכח מאומה. והעיקר אינו לומד להבין כי השלום הוא עניין קיומי שעתיד ישראל תלוי בו, ואינו שוכח איך לעשות לעצמו יחסי־ציבור דמאגוגיים על ידי ספטוף מתמיד של רמזים ארסיים בדבר נאמנותם המפוקפקת של יריביו ובדבר נכונותם למכור את אם־יולדתם על מזבח יחסי־הציבור. כך נהגו בימים הטובים ההם חוגי ז'בוטינסקי לכנות את חיים וייצמן "סוכן בריטי", כך נהג מנחם בגין להאשים את בן־גוריון ואת יורשיו בתבוסתנות, כך חשף רוני מילוא את ההון הסעודי־סובייטי־אמריקאי שמאחורי "שלום עכשיו", כך התמנה עזר ויצמן בפי דוברי הליכוד ליורשו של המופתי חג' אמין, וכך מרמז שרון כי שמעון פרס הוא חג' בלתי־אמין המוכר את עתיד האומה לטובת יחסי־הציבור.

מן הדין להרים את הכפפה המזוהמת הזאת ולא לעבור בשתיקה. שום סעיף בהסכם הקואליציה אינו אוסר על פולמוס אידיאולוגי. יש הכרח להשיב לא על הגידופים כי אם על האתגר הרעיוני. אסור להחריש על הסיעון הגורס כי "עתיד עם ישראל ייחרץ ברמת הגולן".

השאלה האמיתית. עם כל הכבוד הראוי לרמת הגולן, לא כה ייחרץ עתיד ישראל. עתיד ישראל הולך ונחרץ יום יום בירוחם ובשלומי ובמצפה־רמון וברחבת קולנוע "היכל" ובקיבוץ ניר־אליהו ובאולמות היצור של מפעלי התעשיה ובסימטאות מאה שערים ובכיתות בתי הספר ובחדרי־המיון של בתי החולים וביישובי הערבים שבגליל ובנחל־עירון ובאולמי־ההרצאות שבאוניברסיטאות ובחצרות השיכונים ובמוסדות הסעד וברחובות הערים ובמרכזי־הקליטה השוממים ובעוד מאה ואחת זירות, מהן זירות העושות כותרות ומהן זירות אשר אחד הדוקרים אינו מגיע אליהן.

דרך הרוויזיוניסטים וממשיכיהם בימין הלאומני היא להעמיד את הכל, חיים ומוות, על שאלה אחת ויחידה. דרך זאת נחלה הצלחה סוערת מאז שנת 67'. אולי הגיע הזמן בפשטות כי עם כל חשיבותה של השאלה היכן יעברו גבולות־הקבע של ישראל, שאלה המשגעת את כולנו זה כעשרים שנה, הנה השאלה הקיומית האמיתית איננה כמה קילומטרים רבועים יהיו לישראל כי אם מה יהיו פניה. אם יהיו אלה פנים שאפשר לכל הפחות להביט בהם במראה בלי להתפלץ, כי אז עוד יבואו לנו ימים טובים כאלה. אם חלילה יהיו הם פני שרון ושכמותו, לא תושיע אותנו רמת הגולן ולא יועילו גם גבולות כיד דוד המלך או כתאבון השר שרון. למדינה אשר בניה ימאסו בה אין עתיד.

וכל השאר הוא, כדברי השר שרון, רק יחסי־ציבור.

המסע הוא המסר / אמיר אורן

להתראות ב־89'

מחוץ לתחום. המזרח התיכון היה רחוק השבוע מהתודעה האמריקאית. מיליונים נדדו בכבישים בחופשת חג העבודה. ההתנגשות האווירית בדרום קליפורניה שילבה שתי חרדות, מבטיחות תעופתית ומגיפת ההתמכרות לסמים, לאחר שפקחי־טיסה במרכז־בקרה סמוך נחשדו בסימום המוני, לפחות מחוץ לשעות העבודה. מעצר כתב "יו.אס.ניוז אנד וורלד ריפורט" במוסקווה ניקולאס דנילוף אילץ את מימשל רייגן להתנער מתרדמת הנופש בסנטה ברברה ולהציע לסובייטים עיסקה, שתחרור דנילוף תמורת הפקדת החשוד־בריגול גנאדי זכארוב בידי שגרירו בוושינגטון, כביכול עד להעמדתו לדין ולו נתפס כתב אמריקאי השוהה בארץ בשליחות אחד מעתוני וושינגטון או ניו־יורק כשפקיד מקומי הסוגר ל"טיימס" או ל"פוסט" מעביר לו מסמכים, כבר היה ג'ונתן פולארד מוחלף מכבר תמורתו. ראש־הממשלה רונלד ריגן המתין עד אתמול לפתיחת שטתום ההודעה על ביקור שמעון פרס אצל נשיאה: ג'ורג' שולץ, בפאלו־אלטו שמצפון לחוות רייגן, מסיים רק היום את חופשתו. למעט כמה פקידים, דיפלומטים ועתונאים שעיסוקם בכך, לא התעמק איש בדקויות שליחותו של ריצ'ארד מרפי, בהתלבטויות לקראת מסע אפשרי של שולץ ובהכנות לביקור פרס.

בוקר־רע - סי.בי.אס. בעולם הדיבורים האמריקאי, חדל המזרח התיכון לעניין. האפרוריות היום־יומית אינה מיסיבה להצטלם: הסיגרה משעממת. הבוקר הטוב של אמריקה היה בהדרגה לבוקר הרע של סי־בי־אס, עד שלאחרונה בוטל מישדר חדשות־הבוקר ברשת מובילה זו והופקד, כמו מתחריו באיי־בי־סי ובאן־בי־סי, בידי מפיקי הבידור שצמחו עם רוח הזמן, בדרים ולא שדרים. בין מאות המובטלים החדשים שערך מסע הקימוצים בסי־בי־אס היה גם כתב הרשת ברבת־עמון. סגירת המשרד שם, אמר, פירושה ויתור מודע על המחצית הערבית של סיקור הסכסוך. מחאתו לא הועילה. הצופים והבדרים שאינם מתרשמים מהקשר הסיבתי שבין פיטורי פקחי־טיסה ומוכסים לבין התרופפות הבטיחות באוויר ומהסמים – רייגן ממשיך לנגח את "הביורוקרטים בוושינגטון" שעליהם הוא מושל זו השנה השישית, שביניהם גם פקחי התעופה והמכס. בעודו מתייצב בראש מביעי הדאגה מהסכנות שעמן הם מתמודדים – מאסו במעברים העמומים שבין הקטבים במזרח התיכון. מלחמה ושלום, כשמה המתבקש של סידרת־זוהא על הסכסוך, לולא הופקע בעורכה בידי איזה רוסי, יזכו לזמן־שידור. כל השאר – מרפי כאן, שולץ שם, פרס מגיע, חוסיין מתחבק, אסד יושב – ראויים לשקופית בלבד, או להבהק נטול פסקול.

האמריקאים למדו שהתפתחויות מרחיקות־לכת באזור גואות, בדרך כלל, מתוכה: כאלה היו מלחמות 1948, 1967 ו־1973 ויוזמת אנואר סאדאת. הן שינו את התהליך המדיני ויצרו עובדות עמידות הרבה יותר מנסיונות חיצוניים לכוון את התהליך, למן מבצע סואץ ב־1956 ועד ליוזמת רייגן ב־1982. המסקנה המתבקשת היא שבאין נכונות מקומית לשינוי עמדות, תוכל התערבות חיצונית להמריצה – לא בהכרח לכיוון הצפוי, כזכור מההודעה הסובייטית־אמריקאית המשותפת מאוקטובר 1977 – או לסוך את גלגליה בשמן רב־דולרי, אך לא לחוללה. המזרח התיכון עודנו חשוב, אך מוקד הקשב האמריקאי אליו זז למלחמת אירן־עיראק, לרטט במפרץ הפרסי ולאפגניסטן. הסכסוך הישראלי־ערבי יכול, בהיעדר מלחמה או יוזמת שלום פנימית, להמתין.

פעמיים בחירות. המשטרים הרודניים, הסמכותיים או האוליגארכיים בארצות ערב (ובאש"ף), הם הגורמים העיקריים לתקופת המתנה זו, אך בסתיו 1986 מתקרבת הקפאה דווקא משתי הדמוקרטיות היחידות המעורבות בתהליך. ישראל נכנסת למצב מתמשך של ערב־בחירות, במקום חילופי פרס־שמיר בראשות הממשלה או בעקבותיהם. המתמודדים על מועמדות שתי המפלגות הגדולות לנשיאות בארה"ב יכבידו על מימשל רייגן לנהל מדיניות אזורית שתסטה ממשאלות כוחות מרכזיים בישראל. ג'ורג' בוש אימץ לעצמו את האזור כיעד שלום ראשוני למימשלו, אך בדרכו מבניין ה"אולד אקזקיוטיב" שבמכלול הבית הלבן אל לשכת הנשיא שמעבר לחניון, ייתקל בחסידים ותיקים בהרבה של העניין הישראלי, דוגמת ג'ק קמפ. עוזרי קמפ אישרו כי מועמדם מבקש לחקות את ניגוח הנרי קיסינג'ר בפי רונלד רייגן במוקדמות 1976, כשניסה לשלול את מינוי הרפובליקאים מג'ראלד פורד. קיסינג'ר של קמפ הוא שולץ, בהקשר הסובייטי ולא הישראלי, סבו מתואמים השניים למדי. שולץ לא יניח לפוליטיקאים לעשותו מכשיר ולא ימתין לרמז מרייגן: הוא יפרוש לפני כן, אולי יחד עם שרים נוספים הממתינים לבחירות נובמבר השנה כדי לאמוד את סיכויי המימשל בשנתיים האחרונות לכהונתו וכדי לאפשר לרייגן לבצע טריפת־קלפים סופית בחפיסה שבידו.

התכתשות ההבל בין וולטר מונדייל לבין גארי הארט בסוגיית נאמנותם להעתקת השגרירות האמריקאית מתל־אביב לירושלים עשויה לחזור, בנוסח אחר ובסוגיית שוליים שונה, הן בהתמודדות הפנימית במפלגות והן בהתנצחות שבין מועמדיהן. מידגם מייצג לכך מספקת קליפורניה, שם מצליח אלאן קראנסטון לטעון כי ידידותו העקבית לישראל כבה מזו שהפגין לפתע יריבו בתחרות לסנאט, אד שאו.

הבחירות לכנסת הבאה ייערכו לא יאוחר מנובמבר 1988. המימשל האמריקאי החדש – גם אם בריאות רייגן תקדם את בוש עוד לפני כן – יתייצב בינואר 1989. עד אז מסוגל יורשו של חאפז אסד להגיע את חוסיין, ויורשו של יאסר ערפאת – לעודד אישים בשטחים להרים ראש; אפשרית גם מלחמה סורית־ישראלית, או תבוסה עיראקית מול אירן. אך אם יהיו השנתיים הבאות דומות לאלה שיימוגו עם הרוטציה ושמן הסתם היו לארבע בעיני פרס, שאמר בראיון ל"דבר" לפני שבוע כי למעלה משנה לא ביקר בארה"ב, אף שהיה כאן לאחרונה באפריל), לא תהיה בהן מעורבות אמריקאית פעלתנית. יהיו ביקורים, של פרס ושל אחרים, תהיה תזזית בלי תזוזה. מול המס"ר של פרס, מסע־סף־הרוטציה, יהיה מסר אמריקאי: שלום; לא, להתראות, ב־89'.

מרחב ההתרעה

/חיים גורי

יומם היו התצפיות. בכל אחת משקפת. אמירי עצים, גגות שנפצעו, פתחי חלונות גבוהים. משחר עד אור אחרון. כל צופה קיבל גזרת תצפית שנשתלחה עד קצה השטח ותפפה לשכנותיה. ליתר בטחון קבענו הצטלבות קווי-ראיה בשל השטחים המתים. הצרה היא השטחים המתים. בנוף גבעי ומבותר ניתן לבחור קווי התקדמות סמויים ולהפתיע. רק לא הפתעות! עוד זה חסר לנו, הפתעות! את ההפתעה ההיא לא נשכח עד אחרון ימינו. אנחנו נעבירה מדור לדור כמו שוכני העצים את פחד הנפילה. מאז מה שקרה לנו צפוי המנבנבם לעונש נורא. הכל נטלו סוח-בטחון כמו בעקבות "המצעד שלא צעד". באור אחרון, כפי שציינתי, אספו את התצפיות ושיגרו את המארבים, את חוליות הקשב הדומיה. בשעות האפלה השתמשנו בי"ס.ל.כ. הנופים נחשפו בכחלחלות אפרפרת, כמו בחלום. לקראת אור-ראשון אספנו אותם, עייפים מן המשוער.

והרחק הרחק, מעבר להרים ולמדבר, היו ה"ורדומים" שנעזרו. הרואים ולא נראים. קשה לי לדבר בכך. היו עוד סוכנויות-איסוף. גם על כך מוטב להחריש. אולי לאחר שנים, כאשר ירווח לנו, יתירו לאלה להתגלות בשמם האמיתי או לכתוב זכרונות. הללו נדונים, מטבע ברייתם, לאלמוניות נמשכת והולכת. לפעמים גם נשותיהם לא ידעו את מעשיהם. היו זרים שעבדו למעננו למען בצע כסף. אלה, בשם האידאל; אחרים בשל סיבות שונות הידועות רק למעטים. מי שנתפס היה שייך לאבודים. לא היינו צדיקי הדור ונקטנו את כל השיטות שיש בהן כדי להשיג מידע נוסף כלשהו. זה הזכיר לי נשף מסכות. הקכנה והעלובה בסערות לא זכתה לרחמים. אחר שנים אני זוכר כמה נשים יפהפיות כוונות צמרת, ארד-הקולות חריף; עם סף דמעה נמוך. אולי בשל הרקע היהודי. אף הן, כן, אף הן עזרו לנו להרחיב במקצת את מרחב-ההתרעה. לדעתי צריך לרשום גם אותן, בשמן או בכינוי, בספר-הזהב. אנחנו חייבים להן תודה אישית.

היה מיכשור. זה קולט, אמר לי סמיל, כל אנחה בגיברלטר וזה כמעט קורא את מחשבות המלך. כל החיים היו כמו מכ"ם שלוח, מתרחק, והעולם היה חשוד בפשע העומד להתבצע בקרוב. היו עופות שונים ומשונים המוליכים את הקולות. לא היתה שמועה שהזניחה. לא כלב שנבח לשוא.

וכך חיינו, ימים רבים, לומדים מן הנסיון ומשתכללים כווירטואוזים של מרחב-ההתרעה. ידענו מי הם האויבים, עד האחרון שבהם – מה הם רוצים, מה הם מכינים, מה הם עומדים לעשות לנו. הצרה היא שעדיין איננו יודעים מי אנו ומה רצוננו ומהם גבולותינו ומה אנו מבקשים שיהיו. זה מתחיל להשפיע לרעה על טובי אנשינו וגם על שונאינו, המתקשים לשער מה נעשה בבוא יום, בבוא לילה, ומהו מרחב ההתרעה שלהם.

הכותל המערבי. לפני כמה ימים, בשעת בוקר מוקדמת, הלכתי אל הכותל המערבי. אינני מתפלל כי אין תפילה על שפתי מלבד תפילת הכופרים, שאינה כתובה בשום סידור או מחזור ואין לה נוסח קבוע ואין לה שותפים.

כאשר שוחרר הכותל, ביום השלישי למלחמה, וכאשר הכריז מוטה גור, מפקד הצנחנים – "הר הבית בידינו", עבר הרעד ברחבי האומה. לימים נעשה המקום לבית-כנסת, עזרת נשים לחוד. ואני רחקתי משם. חילונים הבאים לשם נוטלים ליד הכניסה כיפת קרטון שחורה ומסתובבים שם, זרים למחצה, בין אחדים הנעים בצקון תפילותיהם.

לפני כמה ימים הלכתי לשם. ניגש אלי יהודי אחד, כולו בגדים שחורים, והציע לי להניח תפילין. הודיתי לו והמשכתי לנוע לעבר קיר האבן. בא אלי אחר, כולו בגדים שחורים, ושאל באנגלית רצוצה אם יהודי אני. שאלתיו מה רצונו וזה ביקש להניח עלי תפילין. הודיתי לו והסבתי ראשי. אך זה, דבוק במצוותו, לא הניח לי ואחז בידי וביקש כי אקשיב לדבריו. משכתי ידי והרחקתיה ממנו והוא אחרי. פניתי לעברו ואמרתי עברית: "אדוני, הנח לי בבקשה, תן לי להיות כאן כרצוני". כשלא חדל מהפצרותו, שבתי על עקבי והסתלקתי משם.

הם המשיכו בתפילתם. אינני בין המאמינים, אף ששייך אני לעמם. אין לי עם אחר. המקום הזה דובר אלי ממעבה קורותי, אך נוכרי הייתי ביניהם. לבדי. רחוק מצבאות השם המהמים במקהלה. כאז היותי ילד ניסיתי להשיגו אך כשלתי אל קוצר המשיג. ידעתי כי סופיותי אינה תופסת את אינסופיותו, כמו החסר את השלם. גם אם יש בי מושג האלהים, כהפשטה גמורה, אין בי כל דרך אליו ואינני עשוי להכילו כחוויה דתית. אני מניח כי אינני "אוטונומי" לחלוטין בהאי עלמא, ואני אף מסוגל איכשהו להבין כי אין בית ללא בנאי ואין נוצר ללא יוצר וכי מסתרי הבריאה ופלא היקום האין-סופי במרחב ובזמן מעוררים בלב אנוש בן חלוף את הקסם והאימה הקשורים באל ובאחרותו. לא עלה בידי "לקפוץ" אל האמונה ועד מהרה ויתרתי על כך והסתפקתי בידיעה כי שייך אני לעם שהתייחס לאלהים ברצינות מוחלטת ושילם על כך את מלוא המחיר. יחסי אל המתרחש סביב היה בפירוש היסטורי, לאומי, ארצי, שייך לאדמה הזאת.

אתאיסט אני, בנו של אתאיסט. אבי ז"ל, מאז התפקרותו, והוא בחור, לא שב אל בית-הכנסת. גם לעת זקנה לא ניכרו בו סימני חרטה או געגועים. ציוני-סוציאליסט. כאדם חופשי וכליברל בכל נפשו, ביקש לחסל את ההומאניזם המסוגף של הכופרים, חסרי העולם הבא. הוא השיב נפשו, בלי אל, הצדיק הנעזוב הזה.

ואני על אחת כמה וכמה. אבי היה עם המאמינים ונטשם. אני מעודי לא הגעתי עדיהם. אלהים היה מעין מושא שבשיר ובתחנון היחידים. אך הייתי שייך לעם הזה על כל קורותיו מאז הברית בין הבתרים. כאשר הלכתי מפעם לפעם ביום הכיפורים ל"ישורון", להיות ליד חברי ע.פ, הקשבתי אל הרינה והתפילה כאדם קרוע. קטעים שהיו אחוזים רק בו, בקדוש ברוך הוא, לא עוררו בי חיל ורעדה, אך פסוקי ה"יזכור" לקהילות ישראל שחרבו, או משפט כמו "אבינו מלכנו עשה למען באי באש ובמים על יחודך", ציעפו את עיני ותנוקו בגרוני כבכי. חשבתי שאולי הוא "הבורא" חייב להם לא פחות משהם, נבחריו, חבים לו על רוב הטובה שצפן ליראיו ועל כל גליו ומשבריו שעברו עליהם.

ואינני משלהם ברחבה הזאת. זר אני בקרבם. אך אין לי עם אחר ושפת תפילתם היא שפת אמי, העברית הזאת. זו מגילת היוחסין שלי כל עוד נפשי בי. אני בעל חוב לאנשים האלה לדורותיהם ואני ירא מהם כאן. הם מאיימים על ישראליותי המבקשת לעצב את זהותי ואת גורל הארץ הזאת כמדינה עברית ריבונית. אני מכאן. מקומי. אין לי ארץ אחרת. לא יהדותם עומדת בסכנה אלא ישראליותנו. אני בתוכם כנגדם. אני הוויכוח. אני רוצה להכילם בקרבי ולידי, במינון נכון, כעוד מימד לקיומי ולרוחי ולתרבותי. אני חושש מיהדותם הנושאת את החורבנים כעונש, מהיסורים המוחלט על אלהים. אין בי כוח לשאת את האולטימטום הקבוע. גם עם חוטא זכאי להיות בארצו. הגלות

צ'רנסקי • ב"סובארו" שהאיב אותו

מאיימת עלי, היהדות והגלות כאפשרות נמסכת ומוצדקת. אני מן הגאולה. אין לי שום קלף אחר אלא הארץ הזאת, המולדת.

יותר ויותר אני נתפס בעיני כאיש עשוי מוויתורים. אני רוצה, בכל נפשי ומאודי, להיות יורש התולדות והתרבות כשונה מהם. עבריותי זועקת כאן אל הזהות האחרת.

פתאום עברה בי מחשבה המעלה את חיוך הסודות: הללו זקוקים לחילוניות הכופרת שלנו. אנחנו, במעשינו, תורמים לגדולתו ולקדושתו של אלוהיהם, לניסים שהוא מחולל, ל"עזרת השם" שלו. כך סייע הפלמ"ח ב-48', בצפת העומדת ליפול לאומרי התהילים. כך עשו טייסי המסוקים שסרקו את ים-המוות והאירו בנורים, כל הלילה, את האפלה המעובה, עד שהקב"ה חילץ את ששת בחורי הישיבה האבודים. לא נורא עם עמלם ומסירותם נזקפו על חשבונו. רק חבל שמר הופמן, מארגן הטיול, לא טרח גם להודות לחיל האוויר.

סיפרתי פעם לפרופ' דוד פלוסר על שיחה עם כומר קתולי שסירב לראות בשיבת ציון, בתחיית ישראל ובהקמת המדינה מאורע הקשור איכשהו גם ברצונו של השם יתברך וראה בכך רק "התרחשות היסטורית-לאומית ללא תקדים". השיב לי פלוסר: כדאי להיזהר בעניינים האלה, כך הופך צה"ל לקלף התאולוגי החזק ביותר שלנו...

קולות מהמוסך. כאשר באתי השבוע אל מוסך "סובארו", קידם את פני אחד העובדים שם: "מה דעתך על פסטיבל צ'רנסקי? כמה זמן זה יימשך?" לא הבנתי מדוע זה מעסיק אותו כל כך. שאלתי: "מה אכפת לך? מה הוא מפריע לך? האיש הזה הוא גיבור לאומי. הוא סבל כל כך..." אך זה דחה על הסף את דברי והמשיך: "כל היום וכל הלילה, צ'רנסקי; אני עובד כמו חמור ומקבל אפס וזה נוסע לווינה על חשבון המדינה לקבל את המשפחה שלו."

– הוא לא נסע לשם על חשבון המדינה.

– אז מי שילם את הכרטיס? לא יכול היה להביא להם פה?!

– יש לו כסף.

– מאיפה יש לו כסף?

– הוא קיבל מקדמה מחברה להוצאת ספרים אמריקאית על חשבון ספר הזכרונות שיכתוב על תקופת מאסרו ברוסיה. אל תשכח שהאיש הזה ישב תשע שנים. מזה שנה וחצי בצינוק. מה אתה יורד עליו? מה הוא מפריע לך?

– אם יש לו כסף אז למה קיבל דירת-חינם מהמדינה?

– הוא לא קיבל שום דירה חינם. כמו כל עולה חדש הוא נמצא במרכז קליטה ואחר כך יסתדר.

– בהתחלה שלחו מטוס מיוחד שיביא אותו. זה לא פסטיבל? מה היה קורה אם היה בא פשוט ב"אל-על"? די, יצא משם, ברוך השם; גם מטוס מיוחד צריך לשלוח? אין כסף פה למשפחות, מפטרים אצלנו עובדים ב"סולל-בונה", אז מבזבזים כסף על איש אחד. נמאס לנו: אתה כותב בעתון, נכון? אז תכתוב שנמאס לנו הפסטיבל הזה. רק הגיע לפה, נסע לאמריקה, מחר יסע לצרפת. מסתובב בעולם על חשבוננו.

– מה יש לך? אתה לא ציוני? הוא נלחם למען יהודי ברית המועצות? הם לא האחים שלך? לא עם אחד אנחנו?

– הם אפילו לא רוצים לבוא הנה. בורחים מפה לאמריקה, או ממשיכים ישר. נתנו להם פה הכל. נתנו להם דירות, נתנו להם "וולבו" עם מספר לבן. הלכו לאמריקה.

– לא כולם: מאה ושמונים אלף חיים בישראל, כמוני וכמוך, משרתים בצבא, תורמים למדינה...

בעודנו מדברים, הגיע לשם דוד ובגדיו כחול-כהה וידיו שחורות כפיח וכגריז. תוך שניות אחדות קפץ אל הוויכוח: "לא יודע מה הייתי עושה לשצ'רנסקי הזה ולההוא שם, מה שמו? מנדלביץ'? בחיי טוב עשה צ'רלי ביטון שקרקס אותו בכנסת".

– אתה בעד צ'רלי ביטון?

– הוא עבד פה על ידנו, עבד במסגרות, מכבדים אותו. אני לא "פנתר" ולא קומוניסט. אבל טוב עשה ביטון שם בכנסת. מי זה מנדלביץ'? מי זה שצ'רנסקי הזה? בקושי אני יכול לבטא את השם שלו.

– הוא אחיך!

– הוא אחי? בחייך! הוא בכלל לא יהודי. מאיפה אני יודע שהוא יהודי? בא אחד אנטולי, משנה את השם שלו וקורא לעצמו נתן ונעשה לי יהודי. מחר יהיה באמריקה. פה עובדים כמו חמורים ומרוויחים זבל וזה נעשה לי גיבור. לנו, לילידי הארץ, לא נותנים כלום ואלה באים ונעשים לנו חשובים פה.

דברים אלה עוררו קריאת הסכמה אצל אחד הפועלים הערביים, העובד כאן זה 19 שנים. דובר עברית צחה הצטרף אף הוא: "מי שחי פה ועובד פה לא חשוב. רק אלה שבאים מחוץ לארץ להם טוב".

אך דוד, אוהדו של צ'רלי ביטון, היסה אותו מיד: "אתה תשתוק. אתה ערבי וזה לא עסק אביך! זה רק דיבורים בין יהודים". הערבי התקפל והדליק סיגריה ודוד המשיך: "נמאס לנו הפסטיבל הזה! מה אלה בכלל עושים פה? מי צריך אותם?"

אז הרמתי קולי וכמעט צעקתי: "בושה! בושה! בחיי, לשמוע דיבורים כאלה! האדם הזה ישב כמעט עשר שנים; נתן את החיים שלו בשביל מדינת ישראל. הוא האויב שלכם? זה הפסטיבל? לכו לראות איפה נמצא הכסף, מי עושה חיים בארץ הזאת! מה אתם רוצים ממנו?"

– אז שיפסיקו כבר לצלם אותו כל הזמן וישב בשקט ולא יעשה פה כל כך הרבה רוח. רק בא ונעשה איש חשוב וכולם עושים לו כבוד. שיתנו קצת כבוד לאדם העובד! אתה רוצה לראות את ה"לוקש" שלי, כמה קיבלתי נטו, בעל משפחה עם חמישה ילדים? אתה רוצה לראות?...

– הוא לא אשם שאתה דפוק, אבל אתה אשם בדיבורים האלה עליו. בלי עלייה אין לנו קיום. למה אתה שונא אותו? משום שהוא אשכנזי? זה הפטריוטיזם שלכם? אתם הרי הצבעתם "ליכוד" ו"התחיה", אולי גם "כהנא", נכון?

– ...נכון.

– אז מה אתם יורדים עליו? הוא גיבור לאומי, האיש הזה: הוא לא לקח ממך שקל אחד, אך שם הם לקחו ממנו עשר שנים.

כאן התערב אחד הפועלים והעיד כי באמת יש לשצ'רנסקי כסף משלו: "הוא היה שם ברוסיה סוכן אמריקאי. עבד בשבילהם וכאשר השתחרר נתנו לו מאה אלף דולר".

גם זאת שמעתי שם.

שאלתי אותם, טרם שאסע משם, אם נכונים הם שאפרסם את שמותיהם, שאביא דברים בשם אומרים. האחד שהסכים להזדהות היה היה, בעל מקצוע מעולה, ידי זהב. אני מקשיב לו תמיד ברצינות, מפני שהוא יודע יותר מהנוך סמית ומינה צמח ושאר החוזים והעתידנים את אשר יקרה בקלפי. הוא קבע "בול" את תוצאות הבחירות האחרונות בעת שהמערך השתעשע בתקוות-שוא כי הוא מוליך בהפרש ניכר.

אולי זה לא רציני, כל זה. אולי כן. נתן שצ'רנסקי אינו שלהם כגיבור הזדהות. הם ממשיכים לחוש כמקופחים, כעניי הארץ. חרב הפיטורים מעליהם בשל "תכנית ההבראה". הם מזדהים עם צ'רלי ביטון, שונאו של מנדלביץ'. הם אינם מזדהים עם צ'רלי ביטון ידיד הערבים. להיפך: הם עובדים עם הערבים במוסך הזה. יחסי-עבודה ויחסי-אנוש תקינים. רובם דוברי ערבית וכל הערבים דוברי עברית. אך פוליטית הם שונאים אותם ונואשים מכל פתרון של פשרה אפשרית. ביום ו' ובחגי הערבים המוסך מושבת. הם המקומיים, בני הארץ, אחינו, עצמנו ובשרנו. בית"ר ירושלים. שונאי המערך.

רצוי שנתן שצ'רנסקי יבוא לשם, אל המוסך הזה, בהפסקת עשר, לדבר אתם על כוס קפה, שיביא אתו גם את מנדלביץ'. זו יכולה להיות פגישה מעניינת לשני הצדדים.

היופי המעונה. אני קורא עכשיו בספר "אקווריום ירוק", מאת אברהם סוצקבר, שיצא לאור זה עתה ב"הוצאת תרביל". סיפורים, כתוב שם. אולי אין הגדרה אחרת לסוג הספרותי הזה. אם כך, אלה הם סיפורים מיוחדים במינם. כה מופלאים. כה מסוייטים. כאן האימה הופכת לאיזה יופי צרוף, כמעט נשגב מבינתי.

תחילה חשבתי כי מדובר ב"פואמות בפרוזה", משהו בודלירי. לא, אין בספר הזה מן הכותרות האלה. הוא שייך, במעט כולו, לסנגות בלהבת העולם השניה, לקטסטרופה ההיא בגטו וביער. אחר כך לצמיחת החיים מן האפר. הדברים נכתבו כאן, בארץ, לאחר שנים. חלה בהם איזו הצטללות מדהימה שאינה פוגמת כהוא זה בכאב השובר לבבות העולה מן השורות האלה.

היסוד העלילתי הפרוזאי, בהצטרפו לפיוס הסורריאליסטי יוצר כאן איזה שווי-משקל אגדי, זהיר מאוד, על סף תהום, כמו על הכל דק בגובה הנורא. הזמור ורחמים והכמת דורות ועצביות כובשה, שהתגלגלו, בדימויים המפתיעים בציורהם, לאיכות גיהנומית.

לא קראתי את סיפוריו של אברהם סוצקבר, המשורר האידי הגדול, במקורם. אני חייב, לפיכך, להודות על מתנה זו גם למשורר ק.א ברתיני, שהעניקה לי בעברית.

הם לא ישובו עוד / יקיר צור

אחרון הדוברים

את ההודעה על הפסקת עבודתו קיבל במכתב מהסמנכ"ל לאמרכלות. בקשתו להפגש עם קצב נענתה בשלילה ומכתב שכתב לשר לא נענה. זמנים (כבר לא כל-כך) חדשים בתרבות שלטון. זלמן חן הולך הביתה. 36 שנה במשרד העבודה

באולם הקטן של מכון "סרת", בדירה קטנה בשכונת רחביה בירושלים, הצטופפו ביום שני בערב כמה עשרות גברים ונשים במסיבה לציון פרישתו של זלמן חן, דובר שירות התעסוקה שהיה, עד לפרישתו, זקן הדוברים בשירות הממשלתי.

הבלוריות הלבנות דלילות השיער ותמונותיהם של ראשי מפלגת העבודה שהלכו לעולמם – דוד בן-גוריון, גולדה מאיר, משה שרת, יגאל אלון ולוי אשכול – יצרו תחושה של "לשעבר". ליד השולחן המרכזי ישבו שר העבודה ויו"ר ההנהלה הציונית לשעבר, יוסף אלמוגי, חתן המסיבה זלמן חן, יו"ר תנועת העבודה הציונית יחיאל לקט, חברת הכנסת אורה נמיר ומנכ"ל שירות התעסוקה (עדיין), ברוך חקלאי.

הדוברים, כל אחד בתורו, העלו חוויות מהיכרותם רבת השנים עם האיש ועם פועלו. בצד החגיגיות שאיפיינה את האירוע, ניתן היה לחוש בנימת עלבון על הדרך בה נפרד זלמן חן מהשירות הציבורי לאחר שנות שירות רבות. בדברים שנאמרו, ושלא נאמרו, היתה מידה רבה של געגועים לתקופה ולסגנון שחלפו מן העולם. אחר כך דיברו גם על ציונות, יהדות וסוציאליזם – נושאים החביבים במיוחד על זלמן.

חן: "אני לא רוצה לשקר ולא רוצה לעסוק בפולחן אישיות. ואני רוצה לומר את האמת ולא תמיד זה אפשרי." "זלמן, זה בדיוק מה שאנחנו צריכים", אמרה גולדה. "אתה תהיה קצין-עתונות מצוין"

זלמן חן (בן 72 בקירוב) מסיים החודש שלושים ושש שנות עבודה כדובר בשירות הציבורי "לא משום שלא יכולתי להמשיך ולמלא את תפקידי אלא משום שהשר טען שהכפשתי את שמו", הוא אומר. ובנימת דבריו ניכרת תחושת העוול שנעשה לו לאחר השנים הרבות שהשקיע במשרד העבודה. נסיונו רב השנים של זלמן חן לא עמד לו במאבק מול הגל האגרסיבי של מינויים פוליטיים של משה קצב במשרד העבודה, וכאשר ניסה, כמו רבים אחרים, להשמיע את דעתו נגד פיטוריו הצפויים של מנכ"ל שירות התעסוקה ברוך חקלאי, גילה כי זכויותיו הרבות לא יעמדו לו במקרה זה. יותר מכל פגעה בו, בזלמן חן, טענתו של קצב כי הגיש לו הצעת תשובה מטעה ל"הצעה לסדר היום" בנושא מסוים. ההודעה על הפסקת עבודתו הגיעה אליו בצורת מכתב קצר, לא מנומק, בחתימת הסמנכ"ל לאמרכלות. בקשתו להיפגש עם קצב נענתה בשלילה ומכתב ששלח לשר נותר ללא תשובה.

"העובדה המרה שזכיתי להיות 'מפוטר בפקודה', לאחר כל השנים שעשיתי בשירות משרד העבודה – ובלי שתמצא לנכון להחליף עמי מלה אחת ואפילו לא בנושא שהביא להחלטתך – משאירה לי, כמובן, זכות להסביר את הגירסה שלי על כל המתרחש במשרד שבו עשיתי את רוב שנות חיי", כותב חן במכתבו לקצב.

למרות גילו המתקדם ושמיעתו הלקויה במקצת, מבט עיניו הכחולות חד וחודר וניסוחיו, האיטיים משהו, ברורים והחלטיים. בבוקר שלמחרת המסיבה נפגשנו בביתו כשעקבות ההתרגשות של הערב הקודם עדיין ניכרים בו. קטעי עתונות מפוזרים על השולחן ועל הספה. יומיים לאחר סיום קריירה מקצועית של שלושים ושש שנים קשה עדיין להיפרד מהרגלים של שנים.

את תחילת הקריירה שלו כדובר הוא חייב לגולדה מאיר ז"ל, אז שרת העבודה. חן, שעבד בנציבות שירות המדינה, קיבל יום אחד הצעה מגולדה לעבור לירושלים ולשמש כעורך ירחון "העבודה והביטוח הלאומי". עד היום אין הוא יודע כיצד הגיעה אליו גולדה, אולם ההצעה קסמה לו משום היכולת "לתעד את עבודת המשרד בעיצומה של העליה ההמונית, המעברות, השיכון והתעסוקה, בעיצומו של המאמץ למצוא תעסוקה נאותה לרבבות עולים חדשים. נושאים בעלי השלכה היסטורית ולאומית". חודשים לאחר שנכנס לתפקידו כעורך הירחון, תפקיד שהתמיד בו עד למהפך ב-1977, קראה לו גולדה והציעה לו לשמש גם קצין עתונות. "חשבתי לעצמי", אומר זלמן, "בשביל מה, לכל הרוחות, אני צריך להיות פרסומאי של אחרים, להגן תמיד על מדיניות המשרד כאשר אנשים אחרים יעשו שטויות ואני אצטרך לסנגר עליהם. ביקשתי מגולדה לחשוב כמה ימים. ישבתי בבית וכתבתי גליון ארוך של נימוקים מדוע אני לא רוצה להיות קצין עתונות. בין היתר אמרתי שאני לא רוצה לשקר ולא רוצה לעסוק בפולחן אישיות. חוץ מזה, אני רוצה לומר את האמת ולא תמיד זה אפשרי. גולדה שמעה אותי ופסקה: 'זלמן, זה בדיוק מה שאנחנו צריכים. אתה תהיה קצין עתונות מצויין'. זה היה בדיוק בינואר 1950".

בשנות עבודתו הרבות עבד זלמן עם כל שרי העבודה שהיו בממשלת ישראל. החל מגולדה, נמיר, יוספטל, אלון, אלמוגי, רבין וברעם ועד לישראל כץ ומשה קצב. למרבית שרי תנועת העבודה גם שימש כיועץ אישי וכאיש סוד. מתקופה זו זכור לו במיוחד סיפור אחד: כאשר סיים אלמוגי את תפקידו כשר העבודה, חשב זלמן שהתפקיד מגיע למשה ברעם וניסה לפעול מאחורי הקלעים כדי להבטיח את בחירתו לתפקיד. באותה תקופה היה יצחק רבין אמור לסיים שליחותו כשגריר בוושינגטון ולשוב ארצה והיתה שמועה שגולדה, שהיתה אז ראש הממשלה, עומדת למנות אותו כשר העבודה, שמועה שאכן התגשמה. לאחר מכן, כשהוזמן זלמן לשוחח עם גולדה, שאל אותה אם כאשר מינתה את רבין לשר העבודה, חשבה, מתוך נסיונה האישי, שזאת הכשרה טובה למי שמיועד להיות ראש ממשלה. גולדה חייכה ואמרה בדיפלומטיות: "אם אתה חושב ככה, יכול להיות שזה נכון". רבין כידוע נבחר אחר כך לראש הממשלה וברעם, קצת באיחור, התמנה לשר העבודה.

זלמן חן • גולדה כן קצב לא

כמי שליווה את מקצוע הדוברות כמעט מראשיתו ("כאשר הקמנו את איגוד הדוברים, בקושי הסכנו עשרה חברים לבניין. כיום יש בארץ כבר כמה מאות דוברים"), מודע חן לשינויים הרבים שעברו על הדובר המקצועי מאז ועד היום. הדובר של פעם, מלבד היותו מופקד על קשרי העתונות ועל המעקב אחר המתפרסם בעתונות, עסק גם בעיצוב מודעות פרסומת של המשרד ובעריכת סרטי קולנוע קצרים. זלמן חן זוקף לזכותו את הנהגת הפניה הישירה בפרסום. במקום המודעה היבשה והלקונית "נפתח קורס להכשרה מקצועית", שונה הנוסח ל: "אם אתה רוצה ללמוד מקצוע מועיל, בוא אלינו לקורס להכשרה מקצועית". תפקיד נוסף שמילא הדובר היה כתיבת נאומי השרים. "פעם אחת", הוא נזכר, "נאם נמיר בועד הפועל של ההסתדרות נאום שכתבתי בנושא הבניה בארץ. אני ישבתי מאחור, ליד החלון. אחרי שנמיר גמר לנאום, הסתובבו החבר'ה לעברי ומחאו כפיים."

את תפקידו החשוב של מוסד הדוברות רואה חן בעיצוב עמדות, תפקיד שבעבר היה שייך למפלגות הפוליטיות. העם חי היום באינפורמציה המוגשת לו על-ידי העתון, הרדיו והטלוויזיה. האינפורמציה והתגובה לאינפורמציה קובעות, בסופו של דבר, את יחסו של האזרח לתופעות שונות בחיי היום-יום ומשפיעות בסופו של דבר גם על דפוסי הצבעתו של האזרח לכנסת ולמוסדות הנבחרים. הדוברים הם ספקי האינפורמציה העיקריים של התקשורת וזה חל לא רק על נושאים חברתיים ופוליטיים, אלא גם על נושאים מסחריים. משום כך נמצא מקצוע הדוברות כל הזמן בשלבי גידול והתפתחות.

"פעם נאם נמיר בועד הפועל נאום שכתבתי בנושא הבניה בארץ. אני ישבתי מאחור, ליד החלון. אחרי שנמיר גמר לנאום, הסתובבו החבר'ה לעברי ומחאו כפיים"

ניתן להבחין בשתי מגמות התפתחות מתחרות. המגמה המסחרית-פרסומאית והמגמה המנוגדת של דוברות אמינה, המסתמכת על אמת ונאמנות לעובדות. שתי המגמות קיימות הן במגזר הציבורי והן במגזר הממשלתי. החולשה האנושית של פוליטיקאים ושרים לעשות פרסומת לעצמם, או להשיג רווח פוליטי מסוים, יוצרת לחץ כבד גם על הדוברות הממשלתית וגם על הדוברות העסקית. חן רואה הפתרון בכך שאין מוסד לביקורת שיהיה מוסמך לפקח על דוברי משרדי הממשלה והגופים הציבוריים. "כיום, כאשר אין כל פיקוח על הדוברים, הם מרשים לעצמם להוציא 'בלופים' מהכיסים שלהם ולשתק בתעמולה ובפולחן אישיות", אומר חן. "מוסד ביקורת כזה, אם יקום, עשוי להפוך את מוסד הדוברות לאמין יותר וזהיר יותר". צעד ראשון בכיוון החיובי רואה חן בהקמת המחלקות ליחסי ציבור ולתקשורת באוניברסיטאות. הוא גם מציע לחייב את הדוברים ב"שבועת הדוברים" כדוגמת "שבועת הרופאים".

שורו הביטו

בין עיסוקיו מחוץ לשעות העבודה מצא זלמן חן פורקן בכתיבת שירים. לחלק מהשירים אף חיבר מנגינה והם הושרו באירועים שונים. שיריו הושמעו באירועים חגיגיים, כגון טקס פתיחת נמל תל-אביב בשנות השלושים, שלכבודו חיבר חן את השיר "הו גל ים גלי" אשר הושר בטקס על ידי מקהלת זמרות. מרבית שיריו נשכחו זה מכבר, אבל אחד מהם, שזכה להירשם על דפי ההיסטוריה של השירה העברית, הוא השיר "שורו הביטו וראו", שאברהם הרצפלד הפך אותו ל"הימנון" שהושר עם כל הקמת ישוב של חומה ומגדל. "התרגשתי מאוד לשמוע אותו בפתיחת ועידת ההסתדרות", אומר זלמן חן, "ועוד יותר התרגשתי לשמוע אותו בפתיחת ועידת מפלגת העבודה".

זלמן חן יכול היה לפרוש לגימלאות לפני שבע שנים, אולם הוא נענה לבקשתו של מנכ"ל שירות התעסוקה ברוך חקלאי והסכים להמשיך כדובר שירות התעסוקה. תחום האבטלה נשאר גם כיום התחום המרכזי במשנתו של חן. בנושא זה הוא רואה את מרכז ההסברה הישראלית, מכיוון ש"לארץ של מובטלים לא רוצים לעלות ומארץ של מצוקת אבטלה יורדים". בנושא זה יש לחן דעה נחרצת: "חשבתי, ואני חושב גם היום, שנגיעה בלתי אחראית לנושאי תעסוקה ואבטלה היא אחד החטאים הכבדים שעושה שר, או שעושה ממשלה המנפנפת פרסומים על אבטלה או תחזיות אבטלה ללא הצדקה ממשית. אילו היתה זאת אמת, האמת קודמת לכל; אבל כאשר זה בא לשרת מזמות מפלגתיות צריך למנוע זאת בכל מחיר".

נושא האבטלה גם מתקשר לסיבות שהביאו לפרישתו מהמשרד, והעיקרית בהן היא תמיכתו הבלתי מסוייגת בברוך חקלאי לאחר כוונתו של קצב לפטרו ולמנות במקומו את דוד מגן. "ברוך חקלאי" אומר חן, "עשה בכל שנות עבודתו, ובמיוחד בשנה האחרונה, מעל ומעבר למה שאפשר לצפות שיעשה אדם בתחום המאבק באבטלה. לא הסתרתי את דעתי, כי לפי מיטב ידיעתי והבנתי פיטורים אלו הם פוליטיים. וכאשר נתבקשתי להגיב על המתרחש בשירות התעסוקה, לרבות פיטוריו של ברוך חקלאי, הייתי רואה עצמי מועל בתפקידי אילו שיקרתי".

דיק ורע לו

רייגן ושולץ מקשיבים למרפי, אך לא רק לו, בעיקר מפני שאגף המזה"ת טרם התנקה ממעורבותו בכשלונות האזוריים בראשית העשור. מרפי מקוזז על־ידי יועציו הפוליטיים של הנשיא וגורמים חשובים בקונגרס. בהשגת שלום באזור אין לו עדיין נחלה. ספק אם תהיה

תשע מאות ותשעים אלף מכל מיליון אמריקאים – ואולי עוד רבים ברבבה הנותרת – לא שמעו מעולם על ריצ'ארד מרפי. עוזר מזכיר המדינה לענייני המזרח הקרוב ודרום אסיה, בתוארו המלא, ידוע לישראלים אך אלמוני לאמריקאים. הנסיבות המיוחדות של התלות הישראלית המכרעת בוושינגטון והנטייה ההולנית לראות בשגריר האמריקאי בתל־אביב נציב עליון ובאגף המזה"ת בסטייט דיפרטמנט משרד־מושבות, הקנו לפקיד מדרג שלישי או רביעי במימשל מעמד נשגב עד כדי גיחוך בירושלים. הדיכחיות התחרותית שבה מנהלים ראשי ממשלה בישראל ושרי חוץ ובטחון את יחסיהם עם המימשל הרגילה את עוזר־השר לשוחח עם קברניטים, במקום עם מנכ"לי משרדיהם ועובדי־מדינה בדרג דומה. הכל הסתגלו למצב שבו מתייחד מרפי עם שמעון פרס, יצחק רבין או יצחק שמיר, כאילו אברהם טמיר, חנן בר־און או דוד קמחי מוזמנים תדיר ללשכתו הסגלגלה של הנשיא רייגן או לכל הפחות לקומתו השביעית של ג'ורג' שולץ.

מרפי, "ריק" למודעיו, מכהן בתפקיד כפוי־טובה. הפעלתו בשליחויות תכופות לאזור מתפרשת בכותרות העיתונים המקומיים כטרום־הבקעה, בעוד שלרוב היא תחליף להתקדמות בגלל סרבנותם של הילדים. בתקופות פעלתנות מזרח־תיכונית של נשיא (דוגמת ג'ימי קארטר), שר־החוץ או יועץ הנשיא לבטחון לאומי (הנרי קיסינג'ר), שליח נשיאותי או שגריר נודד (רוברט שטראוס, פיליפ חביב) מתגמד עוזר־השר לתיפקוד המטה המקורי שלו. בטבלה שבצמרתה נמצאים, לשלילה בהקשר הישראלי, עוזרי שר מראשית ימי המדינה כלוי הנדרסון והנרי ביירוד, יתמקם מרפי בערך באמצע. השפעתו היחסית על המימשל האוהד הנוכחי קטנה מזו של ג'וזף סיסקו במימשל ניקסון ואולי רבה במקצת מזו של רוי אתרטון, הרולד סונדרס וניקולאס וליוטיס אחריכך.

רייגן ושולץ מקשיבים למרפי, אך לא רק לו, בעיקר משום שאגף המזה"ת טרם התנקה ממעורבותו בכשלונותיו האזוריים בשליש הראשון של העשור (יוזמת רייגן, הסכם ישראל־לבנון במאי 1983). המועצה לבטחון לאומי, מטה התכנון בסטייט דיפרטמנט, לשכת שולץ (ובמיוחד ראש־הלשכה צ'ארלי היל), יועציו הפוליטיים של הנשיא וגורמים חשובים בקונגרס מקזזים את השפעת מרפי ואגפו על המדיניות המזרח־תיכונית.

שר־החוץ ותת־השר (כיום ג'ון וייטהד) הם מינויים פוליטיים. סגן־השר לעניינים מדיניים (מייקל ארמקוסט) הוא המינוי הבכיר ביותר מתוככי שירות־החוץ. סגני־שר אחרים וכמה מעוזרי־השר הוברגו מבחוץ. מרפי הוא מבכירי המקצוענים בשירות, בכיר כתומאס פיקרינג או סם לואיס בשעתו – שלושתם הגיעו לדרגת־קבע של שגריר, להבדיל מהתואר שנושא כל מי שכיהן אי־פעם כשגריר ולו גם חודשיים בהלבניה־עילית. בשנים שנותרו עד לצאתו לגימלאות – ב־1994 אם ימתין עד גיל הפרישה, לפני כן אם יעוט על הצעה קוסמת במיגזר הפרטי, כדרך שנהג וליוטיס בדלגו מהשגרירות בקאהיר לניהול איגוד המו"לים בניו־יורק – יכול שולץ או יורשו להציע לו תפקידים מעטים בלבד בסטייט דיפרטמנט, דוגמת סגן־השר או שגרירות חשובה. הבעיה בשגרירויות־המפתח היא שמוסקווה נשמרה בדרך כלל לסובייטראנים ולונדון לתורמים עשירים למערכת הבחירות של הנשיא.

אולי פאריס: מרפי דובר צרפתית וערבית, מימיו במרחב־ההשפעה הצרפתי בסוריה. הוא יליד 1929, למד פעמיים בקמברידג' (תחילה בפרבר הקרוי בשם זה בעיר מגוריו בוסטון – בהארווארד – ואחר כך באוניברסיטה האנגלית הנושאת שם זה) והצטרף לשירות החוץ בגיל 26, לאחר שנתיים בשירות־חובה צבאי. כמעט כל שירותו כדיפלומט היה באפריקה ובמזרח־התיכון; ארבע פעמים היה שגריר, בתריסר שנים רצופות מ־1971 עד 1983. תחילה הוצב כקצין מינהלה וקונסול בסולסברי – אז רודזיה, היום זימבאבווה. שנתיים של לימודי ערבית בוושינגטון הכשירו אותו לשמונה שנים בסוריה (נספח כלכלי בחלב, 1960–63), סעודיה (יועץ מדיני בג'דה, 1963–66) וירדן (יועץ מדיני, עד 1968). שלוש שנים כיהן במחלקת הסגל ובמחלקת חצי־האי ערב באגף שבראשו הוא עומד עתה. ארבע שגרירויותיו היו במאוריטניה, סוריה (1974–78), פיליפינים וסעודיה (1981–83). במזרח־התיכון שירת מרפי, לפיכך, בעת שירדן איבדה את הגדה המערבית, סוריה פלשה ללבנון ונעמה על מהלכי השלום המצריים וסעודיה עיבדה את תוכניות פאהד ופאז, אך נרתעה מהפעלת השפעתה לקידום מהותי של התהליך המדיני. בשלוש מלחמות – ששת הימים, יום־הכיפורים ולבנון – חזה בעיצומן או בסמוך לסיומן. אך בהשגת שלום ישראלי־ערבי אין לו עדיין נחלה: בקצב הנוכחי ספק אם תהיה.

אמיר אורן

יותר שליח, פחות מתווך / טלי זלינגר

קודם היה קיסינג'ר, אחריו חביב ואחריו מרפי

ריצ'רד מרפי, אומרים ישראלים הפוגשים אותו במסדרונות השלטון בירושלים, הוא מופנם ולא שנוי במחלוקת. לא אש ולא מים. דייקן, פדנט, מאופק, זהיר ומהוגן. סיוויל סרוונט. יש גם ג'וגינג, כל בוקר, וחופשות רק לא במזרח התיכון

ריצ'רד מרפי. גיבור מהמזרח־התיכון

את ריצ'רד מרפי, שליח מיוחד, לא יצטרכו כנראה אף־פעם לחלץ במסוק ממקום התוועדות סודי אי־שם במרכז הארץ וגם לא סביר שהמון משולהב יטיל מצור נזעם על חדרי הדיונים שהוא משתתף בהם. עידן קיסינג'ר ומלחמתו במתנחלים שומרי שלמות הארץ חלף־עבר מכבר וגם ימי פיליפ חביב העליזים הם נחלת הנוסטלגיה.

בין אם "סערת מרפי" הנוכחית היא שוב רק סערה בכוס מים ובין אם הפעם בכל זאת קורה כאן משהו גדול, ריצ'רד מרפי ישמש מטרה לברד של אורז מבושם או לאבני בליסטראות. ריצ'רד מרפי, שליח מיוחד, הוא "רק" סיוויל סרוונט.

האוזן כבר גסה בדיווחים על ביקורי־שליחות־שיחותיו של השליח המיוחד, ונראה שגם אם יתחולל מפנה, לא מרפי יגרוף את הקופה. ואולם בחדרי הדיונים ובמטבחים המדיניים באזור, יש לו למרפי מקום מרכזי כרגע, שאיננו דומה למיקומו בדעת הקהל וביחסי הציבור. בדרכו השקטה והעקשנית, מרפי הוא כיום הקש האחרון שעליו נתלות כל היוזמות ובו נאחזות התקוות. משרת ציבור, דיפלומט מקצועי, טכנוקרט ולא פוליטיקאי, ריצ'רד מרפי צובר המון שעות מזרח תיכון. גם כשהוא לא כאן, אתנו או אצל שכנינו, הוא טרוד אתנו. על הציוד הזה הוא חתום באפסנאות מחלקת המדינה בוושינגטון כבר שנים רבות ולא בטוח שהוא כבר כל־כך רוצה להשתחרר. שכן, אם שאלת התהליך המדיני לקראת יוזמת שלום באזור היא עניין גורלי לשלום האנשים החיים כאן וחשוב לפוליטיקאים השולטים כאן, הרי שלריצ'רד מרפי שאלה זו היא עניין גורלי לא פחות. נפגשו במקרה כמה אינטרסים מאד תואמים ומתואמים. למרפי יש אמביציה אישית ומקצועית חזקה מאד, אומרים ישראלים העובדים איתו צמוד. הם מעריכים כי הרבה מהקריירה שלו במחמ"ד תלויה עכשיו על הבלימה הזאת, ממש כשם שכל עתידם הפוליטי של בכירי מנהיגינו תלויה על אותה בלימה עצמה.

ריצ'רד ויליאם מרפי, בן 57, נולד בבוסטון. בכל הביוגרפיות הרשמיות שלו, המופיעות ב"מי הוא מי באמריקה או בפוליטיקה", תחת ערך "מרפי" נכתב עליו די ביבושת, כמו שבדרך כלל כותבים בספרים מסוג זה. שנתיים בצבא, בארמי, השכלה בהרוורד ובקימברידג', קרוב לבית, נשוי מאז אמצע שנות החמישים לאותה אשה ואב לשלושה ילדים. מרפי הוא אחד המומחים הגדולים במחלקת המדינה בוושינגטון למזרח התיכון, וחוץ משתי גיחות קצרות – שאחת מהן היתה למזרח הרחוק, כשגריר בפיליפינים – רוב שנותיו במחמ"ד עסק באזור שלנו. הוא שימש בתפקידים בינוניים וגדולים בלבנון, בירדן, בסוריה ובערב הסעודית, ובשתי האחרונות כיהן גם כשגריר תקופות לא קצרות.

"לוקשים" אי־אפשר להאכיל אותו כאן. החזות האמריקאית לגמרי שלו, הנוהג המאד אמריקאי־וואספי שלו הם ניגוד גמור לחומר שהוא עוסק בו בבאזאר האוריינטאלי. הניגוד הזה הוא העומד לו אולי בימים שהוא עושה בסביבה בסבלנות אין קץ, ומעניק לו את מה שמגדירים כמה וכמה אנשים העובדים אתו כ"עצבי ברזל". לישראלים זה ודאי לגמרי לא קל לעבוד מול מישהו שהוא בשום אופן לא "אחד מהחבר'ה". מרפי חביב בהחלט, פותח כל מפגש בבדיחה או בסיפור התרשמות צבעוני מהשטח, ושומר על קורטוב של הומור. אבל רק קורטוב. הוא מאופק מאד, זהיר מאד, מהוגן, מקצוען אמיתי אומרים עליו כולם.

מי שמנסה להשוות אותו עם קיסינג'ר עולה על מכשול. אין שום דמיון. קיסינג'ר עיצב מדיניות, מרפי מוציא אל הפועל מדיניות. קיסינג'ר, בתוקף העבודה הזאת ובשל אופיו משך אליו הרבה אש: עם מרפי זה לא אש ולא מים, אי־אפשר לבנות איתו פסל של אגם. מדינה אולי אפשר היה לבנות איתו ועם שכמותו. הדייקנות, הפרנטיות, הסדר הטוב הם תכונותיו האופייניות שהכל מעריכים גם משום שהן כה חסרות אצלנו.

כל בוקר הוא עושה ג'וגינג, ושומר על מצב גופני טוב ועל הגזרה גם במהלך מסעות הדילוגים שלו. אין נגדו שום דבר מרושע, לפחות לא בישראל. ובניגוד לפיליפ חביב, למשל, שמישהו מקורב לעניינים הגדיר אותו "אקסטרוורט", מרפי הוא מופנם, ולכן גם לא שנוי כל־כך במחלוקת. ההתרשמות ממנו בישראל היא של בעל מקצוע רציני, אבל בהחלט לא של אינטלקטואל בעל אישיות מרשימה מאד, ובעצם אף אחד כאן לא מכיר אותו טוב.

כשהתחיל לדלג באיזור, היתה כלפיו חשדנות מסויימת, בעיקר מכיוון של חוגים בליכוד. היו שזכרו לו את תפקידיו בארצות ערב, ועוד לפני שהוכיח ש"אין לו אחות", כבר היו שאמרו כי הוא "עוכר ישראל". לא ברור מה קדם למה, אבל הגישה לאו־דווקא החיובית הזאת בתחילה מצד אנשי ליכוד יצרה קירבה קלה יותר עם אנשי המערך והקשר עם משרד ראש הממשלה הדוק ואולי אף פורה, במקרים מסויימים, יותר. ולא במקרה, יש התאמה בין הכימיה הזאת לבין כימיית המימשל כלפי מימשל פרס בכלל. כל זאת, בלי שמרפי יהיה פוליטיקאי. ואת העובדה הזאת, שהאיש איננו בעל אוריינטציה פוליטית, אוהבים לזכור פה. סביר ביותר להניח שיש לו העדפות אישיות מוגדרות מאד. הן אינן ניכרות בעבודתו. הוא נזהר שלא לחשוף את עצמו ומתמקד בעיקר בדיווח. סומכים עליו בישראל, כך אפשר להתרשם משיחות עם חוגים מדיניים ובטחוניים כאחד.

מרפי, בלי רעש וצלצולים, כיבה כאן לא מעט שריפות, כולל "משבר הטילים" בגבול סוריה־לבנון והכנסתם לתחומי לבנון בניגוד לעמדת ישראל בעניין. על הנושאים האלה הוא עובר בשקט ובקוד־דוק, מעביר מסרים, נזהר מפרשנויות, אבל משמיע הערכות. אצלנו יודעים כי הערכותיו מבוססות על מהלכים בכל המדינות הרלוונטיות ועל "הבנת החומר". כשמרפי מדווח, הוא קורא בדרך־כלל מן הכתוב, ואם הוא מתקשה לשחזר משהו, הוא מתייעץ במלוויו. החזות שלו, מתרשמים אנשים שעובדים כאן מולו, משדרת הגינות אבל בהחלט לא נאיביות. "הוא לא מאלה שמישהו מאתנו יקח הצידה ובארבע עיניים 'יסגור' אתו עניינים בדיבור ישיר", אומר עליו מישהו. מדברים אתו על־פי כל כללי המשחק שמרפי מקפיד לשמור עליהם. דיבור ישיר, אבל רק מה שצריך ולא שום מלה מיותרת וגילוי חושפני מדי של הקלפים.

"סביר להניח שכמו כל מתווך טוב, הוא משחק משחק כפול לפעמים בהעברת מסרים, אבל זה חלק מהעניין", אומרים אצלנו. מרפי, הגדיר מישהו בשמינית ציניות, איננו חבר ההנהלה הציונית. נכון, אבל לא רלוונטי. הוא לא אמור להיות כזה. האובייקטיביות שלו זוכה להערכה, אף כי לא תמיד היא מתקבלת בנחת, בעיקר כשהכף לא נוטה "לטובתנו". מרפי אמנם כבר רגיל אלינו מאד, אבל הוא לא מוכרח להרגיש כאן כמו בבית. מאכזב אולי, אבל כנראה שלא פורצת מחזהו אנחת רווחה כל פעם שהוא נוחת בנמל התעופה בן־גוריון, ב"מעוז הדמוקרטיה והתרבות" בתוך השכונה הלוונטינית הזאת. נראה שאין לו העדפות כאלה. את החופשות שלו הוא מעדיף לבלות, אם לשפוט על־פי התרשמותם של מכריו כאן דווקא באנגליה.

להציל את דרום־אפריקה בניגוד לרצונה (5) / טדי פרויס

רפורמות קהות וכידונים חדים

המהומות הממושכות, ההפגנות וסירובו של נלסון מנדלה להבטיח כי יחדל מטרור תמורת שיחרורו מורים כי רבים מהשחורים בדרום־אפריקה מוכנים לסכן את הכנסתם וחייהם. ואם הם מוכנים, אז שתעשיינים ובעלי־עסקים במערב לא יהיו פרו־שחורים יותר מהשחורים עצמם, ושלא יתנגדו לסאנקציות

בצד הפירסומים על חוסר האפקטיביות של הסאנקציות שממשלת פרטוריה מפיצה, מדגישים בפרטוריה את ההקלות שנפרצו בחומת האפרטהייד בשנים האחרונות. חשובה מכל היתה הקמת איגודים מקצועיים הנשלטים בידי שחורים אך מאגדים גם עובדים לבנים. איגודים אלה אינם חותמת גומי של מעסיקים כבימן, או זרוע נוספת של השלטון כמו במדינות קומוניסטיות. הם נאבקים על תנאי שכר והטבות סוציאליות ומדי פעם אף יוצאים לשביתות.

בתחום החוקי בוטלו המלונות והמסעדות "ללבנים בלבד". לכמה שחורים יש אמצעים כדי לישון או לאכול בהם היא שאלה אחרת – כמו הגשרים בדמוקרטיות שגם העני וגם העשיר רשאים ללון מתחתם.

תוקנו החוקים בדבר איסור נישואים בין־גזעיים וקיום יחסי מין בין שחור ללבן. הוקם פרלמנט (והמינוח מדוייק: מועדון דיבורים. ללא השפעה ממשית על חקיקה ופוליטיקה) לצבעונים ומוסד דומה לשחורים עומד על סדר היום. אולם השחורים, וגם רבים מהצבעונים, מתנגדים לפדראציה של בתי מחוקקים שתחזק למעשה את שליטת המיעוט הלבן תוך שיחרור קיטור ולחץ מדודי השחורים. הנשיא שוקד על הקמת מועצה לאומית בין־גזעית, אך אפילו צ'יף בוטולזי, המנהיג השחור המתון ביותר, מסרב להשתתף בה.

עם כל הכבוד, התיקונים אינם מצטרפים לכדי רוויזיה, קל וחומר ביטול האפרטהייד. הם לכל היותר חבישת כמה מהפצעים הפתוחים ולא תרופה למחלה. ותרופות לשיכוך כאבים יותר משהן מפיגות מרירות, מגבירות אותה. ההיסטוריה מלמדת בבהירות שאין למעלה ממנה כי מהפכות מתחוללות לא בשיא הדיכוי אלא דווקא כשהדיכוי מתרופף. ג'ורג' השלישי מבריטניה לא היה הקאפריזי במלכים, לואי ה־16 לא היה המושחת שבין הבורבונים וניקולאי השני לא היה העריץ והמסורף שברומנובים. ודווקא בזמנם אירעו המהפכות הגדולות בארה"ב, צרפת ורוסיה.

פ.וו. בוטה הוא נשיא יותר ליבראלי (יחסית) מראשי הממשלה שקדמו לו – דניאל ממלאן, הנריק פורוורד ובלטזאר פורסטר. תומכים בתיקונים שלו ראשי המשק ("מלך היהלומים" הארי אופנהיימר, כששמע על תוכנית הרפורמות של בוטה אמר כי היא מחזירה לו את האמון בקיומה של רד"א) הרוצים ביותר פתיחות בהעסקת שחורים ובניידות שלהם. הקאפיטאליזם תמיד שאף לניידות חופשית של כוח העבודה כדי שהמפעלים הרווחיים ביותר ימשכו עובדים מעסקים כושלים. כך גם בעלי ההון ואופנהיימר בראשם. הם חותרים לביטול הדרגתי של האפרטהייד אבל ללא זכות בחירה חופשית ושווה. אופנהיימר, ראש "אנגלו־אמריקאן", הקונצרן החרושתי־מחצבתי הגדול ביותר ברד"א והמקובל כליבראלי לעילא, אינו מציע "קול אחד לכל אחד". להיפך: דווקא על ידי ליבראליזאציה כלכלית הוא מבקש לחזק את שלטון המיעוט הלבן בצורה הלא־דמוקראטית הקיימת. מכאן אכזבתו של אופנהיימר מאיטיות הרפורמות שעלולה לגרום לאבדן שלטונו הבלעדי של המיעוט הלבן.

נראה שהנשיא בוטה ער לכך, אבל אין הוא מצליח לגבור על הימין הקיצוני במפלגתו ועל מפלגה אולטרה־גזענית המכבידים על מאמציו. מחשש לקרע במפלגתו מקפיא בוטה את הרפורמות ומשלם את המחיר על כך: מהומות והפגנות דמים שהניעו אותו להכריז מצב חירום, ושלא הביא לרגיעה, אולי להיפך. בעולם גובר הזעם על רד"א שאוחז לא רק ממשלות ליבראליות אלא גם בהמוני־עם. אחד הביטויים לזעם הגובר הן הסאנקציות בהן מנפנפים מוואלינגטון בדרום ועד ראקיאוויק בצפון, מסן־פרנציסקו במערב ועד ניו־דלהי (בטוקיו כמעט ולא) במזרח.

כמה מהמדינות הקוראות לסאנקציות בקול עוז מלחמה עשויות להרוויח מחרם על רד"א. קנדה תוכל למכור יותר חיטה ואוסטרליה, הנמצאת על סף פשיטת רגל, יעלה בידה לשווק יותר פחם. אולם רוב המדינות יפסידו (ראה "דבר" מיום 31 באוגוסט) יחד עם רד"א, כולל מדינות אפריקה השחורות, ומכאן הפיקפוקים אם סאנקציות יהיו אפקטיביות (כנראה שלא). הדרום אפריקאים מבליטים נוסחה זו. הם מרבים להדגיש כי השחורים בתוככי רד"א ואפריקה כולה ייפגעו במלחמה כלכלית יותר מהם. עונים להם כהד, יצרנים, בעלי עסקים, יבואנים ומשקיעים המשמיעים את אותם הנימוקים שרד"א מפיצה בעולם בדומה למרטין לותר שנעץ את 95 התיזיסים שלו על שערי הכנסיה בוויטנברג. הטיעונים הגיוניים, ובכל זאת אינם ממין העניין. אהבות שמחות אולי יש, אך סאנקציות לא מכאיבות אין, ואם מפעילים אותן נפגעים יותר מכל העניים. כשבריטניה הפליגה ב־1984 לשחרר את איי פוקלנד היא פגעה והרגה גם בארגנטינאים שסבלו מהכות הצבאית כפי שעלולים היו לסבול הבריטים שחיו באיים וכשברה"מ הטילה ב־1948 סאנקציות על יוגוסלוויה היא הרעיבה גם את הנאנקים תחת העול של "כנופיית טיטו הפאשיסטית", אותם היא ביקשה "לשחרר". כך גם השחורים ברד"א, בזאמביה, במוזאמביק ובעוד מדינות, שייפגעו יותר משייפגע המיעוט המדכא ברד"א. אולם אם השחורים מחליטים לצאת למלחמת שיחרור הם חייבים ליטול על עצמם סיכון זה. תנועות המחתרת האפריקאיות שגירשו את הבריטים, הצרפתים, הבלגים והפורטוגלים נאלצו לשלם בדם ובדי־עבד גם באבדן שפע (יחסי) כלכלי. מבחנם של השחורים ברד"א הוא אם יאותו לסכן את הכנסתם, שהיא הגבוהה ביותר באפריקה, ולעמוד במאסרים ואף בהרג שהמשטר הלבן מטיל. המהומות המתמשכות, ההפגנות היומיומיות וסירובו של נלסון מנדלה להבטיח כי יחדל מטרור תמורת שיחרורו מורים כי רבים מוכנים לכך. אם הם מוכנים, אז שתעשיינים־עשירים ובעלי־עסקים־שמנים במערב לא יהיו פרו־שחורים יותר מהשחורים עצמם ובל יתנגדו לסאנקציות. יתכן שדווקא סאנקציות ימנעו משהו גרוע יותר. כולם מסכימים כי צבא רד"א הוא החזק, המצויד והמאורגן שבצבאות שמדרום לסהרה, חזק גם מכולם יחד. אם תפרוץ התקוממות כללית או מלחמה, הוא עשוי למנוע מרחץ דמים טוטאלי אך הוא לא יוכל לשבת לאורך זמן על כידוניו. 4.5 מיליון לבנים כנגד למעלה מ־200 מיליון שחורים שמסביב, ומול קהיליית עמים עויינת, לא יוכלו להחזיק מעמד מהצלבנים בארץ הקודש לפני 800 שנה או ממתנחלים בגדה המערבית. אומרים כי הדור הצעיר ברד"א מתעורר למציאות זו, אך סומכי חומות האפרטהייד עדיין לא. לכן, אם סאנקציות יפקחו את עיניהם, הרי שהן יצילו את השבט הלבן של דרום אפריקה־בעל כורחו.

(מאמר חמישי ואחרון בסדרה).

משייטים בסירה רעועה / אבנר תבורי

כן אדוני השר, לאוסטרליה

קנברה, שעמדה על הפוטנציאל הגלום בקהילה הלבנה המתפרקת, שלחה לדרום־אפריקה "ציידי מוחות". שינתה את חוקי ההגירה שלה ולא טעתה. לבנים ואפריקנרים "עושים עליה" לאוסטרליה. יהדות דרום־אפריקה רושמת פרק מאכזב נוסף בתולדות הציונות

לפני זמן לא רב, פירסמתי רשימה בעקבות מסעו של שר הקליטה יעקב צור לדרום אפריקה. כאשר המצב בדרום אפריקה יחמיר עוד יותר, כתבתי, והיהודים שגרים שם יחליטו לצאת, הם יהגרו לאוסטרליה, ולא יבואו לישראל. שר הקליטה רגז אז על הרשימה ועל גישתי הציונית ליהדות דרום אפריקה החמה והציונית והלאומית (מרבית יהודי דרום אפריקה, אגב, מקורבים לתנועת החרות) שקשריה עם ישראל טובים כל כך, ובשלהם טרח השר ונסע, למרות הבעיה הכרוכה בביקור שר מישראל בארץ האפרטהייד. בדיקה חוזרת שערכתי העלתה שני ממצאים עיקריים. האחד, שהמצב בדרום אפריקה אכן נעשה חמור. השני, שרוב היהודים שעוזבים את דרום אפריקה, אכן נוסעים לאוסטרליה.

חוזר שמפיצה הפדראציה הציונית של דרום אפריקה בישראל בימים אלה החזיר אותי לעניין הזה, מתוך רצון לראות מה קרה בינתיים. החוזר מספר שהפדראציה פתחה במבצע כדי לשכנע את יהודי דרום אפריקה לעלות לישראל לפני שהם מקבלים החלטה אחרת באשר לעתידם. ראשי הפדראציה הציונית עוסקים בימים אלה בעצמם בדרום אפריקה נפשות למדינת ישראל, בהצלחה מעטה, למרבה הצער.

הנסיון ללמוד מדוע זה קורה לנו שוב ושוב, הוא נסיון מתסכל. מדוע יהודים שמצבם מאפשר להם לנוע בחופשיות בעולם לא בוחרים בישראל כאשר מגיע הרגע לעזוב את ארצם ובוחרים בארץ אחרת. המאמץ שעושים גורמים שונים לשכנע אותם לבוא לכאן בכל זאת הוא כמעט מעליב נוכח התוצאות העלובות.

שיחה עם דרום אפריקאים שבאו לכאן בעת האחרונה מלמדת שלדעתם הסיבה העיקרית נעוצה בהד החוזר השלילי המגיע מישראל. במשך השנים היה זרם קבוע של דרום אפריקאים שבאו לארץ, חיו כאן תקופה קצרה, וחזרו לשם כי הם "לא יכלו לעשות את זה" בארץ. הפער בין רמת החיים שם וכאן, חוסר האפשרות להצליח כאן במה שהצליחו בו שם, היו הגורמים העיקריים. הקהילה היהודית בדרום־אפריקה צפופה והדיווחים עוברים מהר. סיפורי הכשלון הרשימו יותר מסיפורי ההצלחה.

בנו של מנדלה. מדיניות של סירוב

קשה להתחרות בעניינים האלה עם אוסטרליה. האמירה שישראל מעניינת יותר ותרבותית יותר משעמום הקריקט הניצחי של אוסטרליה אינה עובדת על הדרום אפריקאים. מול דלות חיי הרוח שלהם במדינת המשטרה שבה גדלו, אוסטרליה היא מרכז־תרבות ענק. לעומת זאת המעבר לאוסטרליה קל הרבה יותר. השפה אותה שפה, רמת החיים דומה, האפשרויות מבטיחות. אוסטרליה, אגב, לא יושבת בחיבוק ידיים. מישהו בקנברה עמד על הפוטנציאל הגלום בקהילה הלבנה המתפרקת של דרום אפריקה, וציידי מוחות יצאו לשם כדי לגייס אנשים רציניים בתחומים מקצועיים לבוא לאוסטרליה. אף חוקי ההגירה שונו כך שיקל המעבר לארץ החדשה. המצב הזה, אם לחזור לנקודה היהודית, שינה את המצב שהיה קיים בין הקבוצות השונות של הלבנים בדרום אפריקה. כשהייתי שם, עוד בשנים הטובות ההן, היה מתח ניכר בין הקבוצות השונות. האפריקנרים, התושבים מלח הארץ, חיו תמיד בהרגשה שכאשר העניינים יתחילו להתחמם האחרים ישאירו אותם בודדים במערכה. במיוחד היהודים. האפריקנרים הסתכלו בעין רעה על ההשתמטות המאסיבית של צעירים יהודים משירות בצבא, והתייחסו ליהודים כיושבי קבע על מזוודות. ראשונים לברוח בעת צרה. היום המצב שונה במידה רבה, התחושה בקרב הלבנים היא שכולם משייטים באותה סירה רעועה. מספרם של האפריקנרים, בעיקר בעלי מקצועות חפשיים, השוקלים הגירה לאוסטרליה, אינו שונה באורח משמעותי משיעורם בקרב האנגלים או היהודים.

למרות תחושת החרדה בקרב הלבנים לא כולם עוזבים. יש לכך כל הסיבות המוכרות ממצבים דומים בהיסטוריה המוכרת לנו טוב כל־כך. ישנם כאלה המאמינים שהמצב אינו חמור כפי שהעיתונות השמאלנית, שניזונה, כידוע, ממרעילי בארות, מנסה לתאר. מאז הוטל בדרום אפריקה מצב החירום נחה מעט דעתם של אלה. ולפי מה שמותר לעתונות לפרסם עתה, אפשר לחשוב שהמצב באמת לא נורא כל כך. ישנם המתקשים לעזוב מסיבות כלכליות. מי שהשקיע את מיטב כספו בבית ששוויו הריאלי 100,000 דולאר יוכל, במקרה הטוב, לקבל עבורו 20,000. החוק מאפשר לכל משפחה להוציא מדרום אפריקה מאה אלף ראנד. בשער הנוכחי אלה שווים פחות מעשרים אלף דולר. לפני ארבע שנים היה שוויים פי חמישה.

יש גם בעיות משפחתיות. היהודים חיים בדרום אפריקה במסגרת משפחתית הדוקה. מתחתנים בגיל צעיר יחסית, מולידים ילדים בגיל צעיר ונשארים קרובים לבית ההורים. הבנים שהם היום בשנות השלושים פלוס מוכנים לקחת את הסיכון ולזוז לארץ אחרת. הילדים עדיין בגיל המאפשר מעבר קל. להוריהם, הנמצאים בגיל הפרישה לגימלאות, כל זה מסובך הרבה יותר. מי מחפש באוסטרליה יהודי בן ששים וחמש? ובשערי המטבע הנוכחיים מי יכול לחיות באוסטרליה מקיצבה המשולמת בראנד דרום אפריקאי שאיבד שלושה רבעים מערכו. התוצאה היא שמשפחות מתפרקות. הצעירים נוסעים וההורים נשארים. מי שיצליח יביא אותם אליו בעוד שנה שנתיים. מי שלא יוכל – ישאר. גורלו נעוץ בגורלה של המדינה העצובה הזאת. ליהודי דרום אפריקה זו עתה הטראגדיה האמיתית. מצבם של השחורים או מצבם של אלפי העצירים מעניין אותם מעט מאד. תמיד חיו שם כמו בתוך בועה, נהנים ממה שדרום אפריקה היתה יכולה לתת, אך לא כחלק בלתי נפרד ממנה. התפרקות מסגרת המשפחה היא הבעיה הבוערת במסגרת שבה, במקרים רבים, בנים גרו אצל הוריהם אחרי שנישאו ונשארו נתונים להשפעתם הרבה מעבר למה שמוכר במציאות שלנו.

וישנם "אוכלי הנבלות". וגם זה לא חדש. כמו שהיו כאלה שבזמן שיא של האינפלאציה בגרמניה קנו בסכומים פעוטים רחובות שלמים ורכוש ששוויו לא יתואר, בפרוטות, ולימים כשהמצב חזר לתיקנו הפכו בן־יום לעשירי עולם, כך גם בדרום אפריקה. היום זהו שוק של קונים בלבד. בתים שערכם מאות אלפי דולאר נמכרים בעשרות אלפים, והמוכר מאושר שמצא מישהו שישלם לו. אחרים שאינם מוכנים להתפשר, נועלים את הבית ועוזבים.

כן אדוני שר הקליטה, למרבה הצער, לאוסטרליה. יהדות דרום אפריקה רושמת בימים אלה, כך נראה, פרק מאכזב נוסף בתולדות הציונות המתחדשת. תהליך שבו, למעט במספר אידיאליסטים, רק אלה שלא היו חופשיים ללכת לאן שרצו, הגיעו לכאן. אלה שיש להם חופש לבחור ויכולת לנוע, נוסעים לחיות במקום אחר.

יהדות דרום אפריקה לא תהיה יוצאת מן הכלל.

هكذا من الاصل

תשאלו את זוית אברמסון / נעה גל־ירדנאי

זאת לא החסידה, זה מסקס

„תקשורת נכונה", אומרת הפסיכולוגית אברמסון, „אפשר ללמד כמו שמלמדים תזונה נכונה או היגיינה או כיצד להיזהר בכביש". אברמסון, בעבר שחקנית „לא טובה מדי", המירה את הבמה „בבית־ספר לחיים" — מכון אדלר. התמחתה בטיפול במבוגרים המכונה „תקשורת בין־זוגית". כתבה את הספר „מין זה לא רק סקס" — שיחות קונבנציונליות עם „מקרים" לא־חריגים. „החיים קשים", היא אומרת, „אבל הסבל איננו הכרחי"

זיוית אברמסון. לא קל, אבל למה לסבול

לבית־הספר של מכון אדלר באים ההורים כמו אל שען. הילד „התקלקל" להם והם רוצים ש„יתקנו" אותו כדי שימשיך „ללכת". בבית־הספר מלמדים את ההורים להיות שענים. לשון אחר הורה יכול לתקן את ילדו בכוחות עצמו, בין היתר תוך תיקון עצמו. „אתם", אומרים שם לאבא ואמא, „יכולים ללמוד איך לשפר את החיים יחד עם ילדיכם, להפוך אותם לתקשורתיים ומאושרים יותר". המסר החברתי העומד מאחורי המסר המשפחתי: כמה שיותר טוב בבית, טוב יותר בחוץ.

לפני עשרים ושלוש שנה הקים הפסיכולוג אחי יותם את המכון על־שם אלפרד אדלר בישראל, כעמותה שלא על מנת לצבור רווחים, הממומנת את עצמה על־ידי רווחיה. ארבע מאות וחמישים שקל חדש לשנת הלימודים הקרובה. אדלר, שהיה רופא עצבים וינאי, ביסס תורה פסיכולוגית אינדיבידואליסטית, רחבה, שקנתה לה תומכים ומעריצים נלהבים ברחבי העולם ותחילתה בווינה ב־1920.

המודל של מרכז ייעוץ לילדים ומשפחותיהם יחד, בטיפול משותף, הועתק גם לארץ. במכון אדלר עוד שתי יחידות. האחת מדרשה לאנשי מקצוע בתחום יחסי אנוש והדרכה בתקשורת בין־זוגית. השנייה: קליניקה טיפולית למבוגרים.

את בית־הספר להורים מנהלת זו השנה החמישית הפסיכולוגית זיוית אברמסון. בגיל שמונה החליטה זיוית, ילידה תל־אביב מרחוב מאפו, שהיא רוצה להיות שחקנית. זה היה לאחר הפעם הראשונה שביקרה בתיאטרון. „זה נראה לי עולם הכי קסום שיש בכלל. כל הצגה ראיתי עשרות פעמים. היה לי פתק מיוסף מילוא שירשו לי להיכנס ל„קאמרי" בכל עת שארצה. הייתי עומדת בפינה צדדית וצופה. עד שהלכתי לצבא ראיתי כל הצגה שהועלתה". לאחר שירותה הצבאי נוסעת אברמסון לווינה ללמוד משחק. כששבה לארץ, שינתה את דעתה ולא עלתה על הבמה אפילו פעם אחת. „הלכתי ללמוד פסיכולוגיה. באותו זמן נתתי שיעורי עזר, בילדים שלימדתי היו בעיות בלבד הלימודים. גיליתי שאני יכולה לעזור להם. שאני מוכנה להקשיב".

„בעבור שנה סדר העדיפויות משתנה. הורים מייחסים יותר חשיבות ליחסים עם הילדים מאשר לסידור החדר ולהכנת שיעורים. הם נפטרים מהחרדה שדמוקרטיה היא אנרכיה".

עם סיום לימודי התואר הראשון, הזמין אותה עודד קוטלר לתיאטרון „הקאמרי" לבחינה. קשה היה לסרב להצעה לשחק ב„מהומה רבה על לא דבר" של שקספיר. וכך, רק עשר שנים מאוחר יותר, בתקופת מלחמת יום הכיפורים, מסתיימת הקריירה התיאטרונית שלה והיא חוזרת ללימודי הפסיכולוגיה לתואר השני. „כאם לילד בן ארבע באתי ללמוד בבית־הספר להורים של מכון אדלר וראיתי שחסר שם פסיכולוג. הייתי שחקנית לא טובה מדי ולא גרועה, על־פי הביקורות שזכיתי להן. והגעתי למסקנה שבמקום לתרום לפיתוח עצמי בלבד אני הופכת כיוון ותורמת לחברה. היתה בי תחושה חזקה של תועלתיות. גיליתי שאני נחוצה למישהו בתפקיד הזה.

„מה שמשך אותי בתורה האדלריאנית היה הרלוונטיות. אפשר להציע טיפול ועזרה של ממש להורים בעזרת הכללים החינוכיים האלה. לכל אדם יש מקום ומשמעות בחברה. והתא המשפחתי הוא דגם ליצירת יחסי חברה תקינים". שש שנים שימשה זיוית אברמסון פסיכולוגית של בית־הספר להורים ולאחר מכן העביר לידיה הפסיכולוג אחי יותם את ניהול בית־הספר להורים.

במסגרת הקורס לטיפול משפחתי בלימודי התואר השני בחרו הסטודנטים נושא לעבודה. זיוית בחרה ב„אימפוטנציה ופריג'ידיות". „חשבתי שעם סיום התזה שלי אפסיק לעסוק בזה. כי אני הרי יעדתי את עצמי להיות פסיכולוגית של הורים וילדים", אומרת אברמסון בנימה של מי שהחיים כפו עליה את ייעודה. במכון אדלר היא נותנת, כעבור זמן, קורס בן ארבע פגישות בנושא: שיפור חיי המין של זוגות. כך הופך נושא הייעוץ המיני מעין רפלקס הפועל על תודעת הציבור כשמזכירים את שמה.

בספרה „מין זה לא רק סקס" (הוצאת כנרת) שפירסמה באחרונה יחד עם העתונאית רותי לויאב, נוקטת אברמסון גישה ישירה, רצינית ופשוטה להפליא לבעיות מיניות של זוגות ויחידים. התיאוריה המנחה: מין זה גם קשר, הבנה, אהבה. אין בו מקום לסודיות. אפשר וצריך לדבר על הכל. הסיפורים המובאים בספר אמיתיים עד לפרט האחרון, על־פי עדותה של זיוית, ועם חלקם נפגשה פנים אל פנים.

אברמסון אשה בעלת חזות צעירה עם סימני גיל: מעט שיבה בשפעת התלתלים סבוכים, קמטוטים זעירים בצידי הלחיים. ובכל זאת עיניים ילדותיות, מחייכות, מאחורי משקפיים מרובעי זווית. הופעתה משדרת פתיחות ושחרור מעורבת בהסתייגות כלשהי. סוג של איפוק, ריסון או מסתוריות. כפסיכולוגית היא ודאי מודעת יותר מאחרים למלים, למשמעותן, לפרטים שתמסור על עצמה. אולי מתוך כוונה להשפיע על יצירת תדמית, אולי מתוך שמירה על פרטיות. מכל מקום, השיחה עימה מבוקרת ועניינים אישיים נמסרים בקמצנות.

בשעת דיבור מתחלף החיוך שעל פניה ממתיחת שפתיים קלה, מעט מתחנחנת, או ניד ראש מצטנע, להבעה רצינית, מהורהרת. היא תוקעת את עיניה באוויר במבט מרוכז. אין תנועות גדולות, אין הגזמה, אין צחוק רועם. נראה שרק מעט ממה שבפנים עולה כלפי מעלה, מעביר תחושה של ריחוק או רצוניות.

כל התנסחות דורשת מחשבה מקדימה ודיוק מרבי. משהו במתינות החיצונית, בהאונה, מבשר כי מאחורי השקט מסתתרת כנראה תקיפות החלטית. כשצריך, היא תדע גם לשים סייג, להחריף את הניסוח בנוקשות עטופה בחיוך מתוק.

„בלתי אפשרי שכל בחורה המתקשה להגיע לאורגזמה תגיע לטיפול. לאנשים לא יהיה די כסף למימון ומספר הסקסולוגים לא יספק את הדרישה. עבודה קהילתית היא הפתרון"

מהו בית־ספר להורים?

„בית־הספר להורים של מכון אדלר הוא אחת משלוש יחידות הקיימות במכון אדלר. מטרתו ללמד ולהנחות הורים בחינוך ילדיהם. התחושה שלגדל ילד לא צריך ללמוד היא תחושה מוטעית. הורים רבים לומדים שאין זה בא באופן טבעי כמו להאכיל, לנקות ושאר דאגות הכרוכות בגידול ילד, ואם קיים בית־ספר לזה אולי צריך ללמוד. בדרך כלל באים כשמתחילות להתעורר בעיות. משך הלימודים הוא שנה אחת, המתחילה אחרי החגים. פעם בשבוע מתקיימת פגישה בת שעתיים בקבוצה קטנה של חמישה־עשר זוגות הורים, ופעם בשבועיים – פגישה בקבוצה גדולה של כל ההורים. את הקבוצות הקטנות מלווה מנחה. פסיכולוג מראיין כל זוג הורים בנפרד עם תחילת הלימודים. תוכנית הלימוד מותאמת לקבוצה ומתנהלת בדרך של הקניית ידע תאורטי והדרכה מעשית. עשר הפגישות הראשונות מוקדשות ללימוד התאוריה הפסיכולוגית של אדלר".

במה ייחודה של תורת אדלר בחינוך?

על־פי אדלר, האדם הוא יצור חברתי. הרגשת שייכות אמיתית באה לו מתוך תרומה לצורכי החברה. הילד, כחלק מהמשפחה, לומד דרכה את מקומו העתידי בחברה האנושית. כדי שיפתח את תחושת השייכות, הוא צריך לקבל בה תפקיד, לתרום לה. על־פי אדלר, קיומה של החברה תלוי ומותנה בשיתוף פעולה ובנתינה הדדית. הילדים שאנחנו מנסים לגדל הם שישאלו: מה אני יכול לתת? בתחילה לבית, למשפחה, ומאוחר יותר לחברה, לאנשים, לעולם. ילדים שמוכנים לקחת אחריות. המסרים העיקריים הם: יחס דמוקרטי לילד. כבוד הדדי בינו לבין הוריו. סובלנות ועקביות. על־פי אדלר, הדרכת הורים היא משימה חינוכית ולא רפואית".

מי הם ההורים הבאים ללמוד?

„אין מאפיין אחד משותף. באים כל מיני הורים ומכל שכבת גיל, מעמד חברתי, או כלכלי. רוב ההורים נתקלים בבעיות הידברות עם ילדיהם. „החדר לא מסודר". „הוא לא מכין שיעורים". „היא רבה עם אחיה הקטנים". משהו משתבש במשך תקופה ארוכה ומחפשים פתרון. חלק מההורים באים גם כשטוב, כדי שיהיה טוב יותר. פה ושם יש הריון אחר בקבוצה, של מי שבאים להבין תשובות לפני השאלות. אמהות נוטות להשתתף בלימוד יותר מאבות. ולעיתים מתחילה האם והאב מצטרף מאוחר יותר".

איך היית מאפיינת את יחסי ההורה הנוכחי?

„הרבה אגוצנטריות ולקחנות. „אני עושה מה שבא לי" הוא ביטוי מרכזי. ועוד ציפיות אופייניות: „שהדברים יסתדרו כמו שאני רוצה". „מגיע לי". „שהמבוגרים יקחו אחריות". אנחנו מלמדים שאושר אפשר לקנות רק על־ידי השקעה".

מה המצב לבוא עם נער בגיל העשרה לייעוץ וללימוד?

„תמיד יש אפשרות לתיקון ושיפור. זה אמנם קשה יותר. וכמה שיותר מוקדם מתחילים בעבודה על חינוך הילדים, כך ייטב הן להורה והן לילדו אפילו בגיל כמה חודשים. כדאי לשים לב לקשיים מיד כשהם מתעוררים. אבל אנחנו לא מתייאשים אף פעם".

ישנן שלילות חברתיות?

„בהחלט. זו בדיוק המטרה, לשפר את פני החברה. מכון אדלר, בכל רחבי העולם, פועל לרווחת הפרט בחברה. אדלר מלמד לשאול: 'מה אני יכול לעשות?' בניגוד ל'מה אני יכול לקבל מאחרים?'. החיים, בשביל חלק גדול מהאנשים, הם סבל גדול מאוד, לדעתי. בשביל רובנו הם קשים. אבל הסבל איננו הכרחי. אפילו במצבים הגרועים עגומים וחסרי סיכוי, הבשורה של אדלר היא שהתחושה של מבוי סתום היא תחושה סובייקטיבית. אפשר להתגבר בעזרת דרך אחת מני רבות. אולי לא חשבת בעצמך על כל האפשרויות. בשביל זה יש ללמוד להתייעץ. אתה יכול להשפיע על חייך. אולי אפילו יותר משחשבת.

אילו גישות מזיקות נפוצות בקרב הורים אצלנו?

„נוסף לפינוק הסמכותיות הכסורתית, הגישה הנוקשה והסמכותית בחינוך יוצרת בעייתיות. המרחק הנוצר בין הורים לילדיהם עלול להפך לעוינות מסוכנת. אחי יותם מציע להורה תהליך: אתה יכול לגרום לכך שילדך יבחרו בכך בדרך שלהם. הורה דמוקרטי יכול להציג עצמו ללא חשש גם כבלתי מושלם וכזקוק לעזרה. ההורה הסמכותי, „הכל־יודע", יאמר משפטים מייאשים כמו: „זה, אתה לא יודע איך." „מה אתה מקשקש". „אני כבר אעשה במקומך, אתה יכול ללכת". כשילד נתקל בתשובות האלה פעמים רבות מדי, תחושת השייכות שלו הולכת ונהרסת. האמונה של „אני שווה משהו. גם אני יכול להשתתף" מתמוססת. במשפחה לא חשוב מי עושה מה, העיקר שהמעשה נעשה. החשוב ביותר הוא העידוד".

באיזו מידה מביא הלימוד לשינוי עמדות אצל ההורים?

„במשך השנה נותנים המנחים להורים הדרכה מעשית בדרך לשינוי התנהגותם עם ילדיהם. לא לפנק, לא לגונן יותר על המידה, כמו גם להקשיב ולשתף. גם הילדים משתתפים בפגישות. כל אחד חוזר ומדווח על ההתקדמות, על השינוי והתמורה שחלו ביחסי המשפחה. בשאלון המועבר בסיום השנה מתבקש כל הורה לספר על השפעת הלימוד. אנחנו נוכחים בעובדה העיקרית שסדר העדיפויות משתנה. הורים מייחסים יותר חשיבות ליחסים עם הילדים מאשר לסידור החדר ולהכנת שיעורים. מקשיבים יותר, כועסים פחות, משתפים יותר. הם נפטרים מהחרדה שדמוקרטיה היא אנרכיה. השוויון הוא הדדי. יחס של טרטור ורמיסת כבוד ההורים על־ידי ילדיהם – גם לו אין מקום. „תביא", „תלך", „תחזור". „עוד נשיקה", „עוד כוס מים". כל מיני מצבי סחיטה לשם שליטה של ילד בהוריו, המשתדלים לספק כל צורך הם ביטוי לחוסר כבוד. והורה חייב לדעת להציב גבולות. כל זה עובר דרך תקשורת. ואפשר ללמד תקשורת נכונה, כמו שמלמדים תזונה נכונה, היגיינה או זהירות בכביש.

„זה מה שמדבר אלי. אני מאוד מאמינה בפסיכולוגיה וביכולת שלה להביא מרפא לנפש האדם. במיוחד זו האדלריאנית. אני לא מאמינה בפסיכולוגיה סודית, מתנשאת. כזו שמשתמשת במשפטים „סודיים" כמו: „האנמנזה מראה סימנים של פרנויה עם נוירוזה כפייתית". זה אולי מותר תחת מעמדו הקלאסי של הפסיכולוג, אבל לדעתי אין בזה תרומה ממשית למטופל. התהליך צריך להוביל את המטופל לקחת אחריות על עצמו להשקיע. אנשים באים להתייעץ כי הם מאמינים בחשיבות העניין. בשבילי אין מטרה מעבר לחיים עצמם. לא פוליטית, לא דתית, פשוט שאנשים ירגישו טוב. המפתח הוא שאפשר ללמוד לחיות טוב".

למה מפתיע?

„משום שאנשים חושבים שאין פה מה ללמוד. זה פשוט ישנו. כך בהורות וכך בענייני מין. איזה בן־אדם, למשל, לא יודע לקיים יחסי מין? אבל איך זה כך. הסוד הוא שאפשר ללמוד ואין צורך לסבול בשל בורות. ואני נתקלת בהמון בורות. נושא המין עדיין כרוך בתחושה של טאבו. אחת המטרות של החינוך המיני היא להסיר את הטאבו. אנשים לא סיפרו בשיחה חברתית על נסיונם או בעיותיהם המיניות. בשיחה פנים־אל־פנים – כן. אז הקושי נעלם. אם כבר פונים לעזרה, הבושה נעלמת. אתה הבעיות של חיי המין עצמם יכולה להיות הבושה המבוכה. אם אשאל אחרי הרצאה: למי יש שאלות? אף יד אחת לא תתרומם. איש לא יעז לשאול, למשל: מה לעשות אם אני רוצה לקיים יחסי מין עם אשתי בערב והיא רוצה בבוקר. אני פותרת את הבעיה על־ידי פתקים. כל אחד שואל בכתב ובעילום שם. אז השאלות זורמות".

„הרעיון של התזה שלי הוא שאפשר לתת חלק מהטיפול בבעיות מין בקבוצה. זה מתקשר לצורך החזק שלי ביעילות. טיפול אצל סקסולוג עולה הרבה. מבחינת משאבים וכוח אדם זהו בזבוז. בלתי אפשרי, למשל, שכל בחורה המתקשה להגיע לאורגזמה תגיע לטיפול. לאנשים לא יהיה די כסף למימון ומספר הסקסולוגים לא יספק את הדרישה. העבודה הקהילתית היא הפתרון. בכל תחום. גם במין גם בילדים. ואני לא המצאתי את זה. הפסיכולוגיה הלכה והתפתחה מקשר פרטני בין רופא ופציינט, כדוגמת פרויד, אל עבודה חינוכית־חברתית. חלק גדול ממה שלומדים אצל אדלר ודרייקורס ואחרים אפשר פשוט ללמד את הציבור. זה לא צריך להישאר סודם של אלה שזכו בטיפול או של אנשי מקצוע, המפחדים לאבד את הידע שלהם 'בזול'.

„הגישה האדלריאנית מדברת גם על שוויון. אתה והמטופל שלפניך שווים. כמה שאתה יכול הסבר לו. אני מאמינה שאפשר להסביר הרבה. טוב, זו לא המצאה שלי. ישנם פסיכולוגים רבים התומכים בדיעה זו".

איך מתקיים הייעוץ המיני לנוער?

„כאן, בניגוד להרצאות בפני מבוגרים, אני לא בעד הרצאה יבשה. לכן הכנתי מופע שבו יש סיטואציה עם שחקנים המדגימים את הנושאים הרלוונטיים לנוער. אחרי כל קטע יש מנחה ואני המסבירים את הבעיה שהודגמה. זה משמש הדרכה מינית בסיסית, מעורר למחשבה, וכפתח לשאול שאלות. ככל שהגיל צעיר יותר, ישנה פחות בורות בציבור. בני הנוער זוכים בכל זאת לחינוך מיני בבתי־הספר ונתקלים בספרות על הנושא".

לסיום, מי האנשים שהיית שמחה לפגוש כמטופלים?

„אנשים רגישים, בעלי אומץ ועם נכונות ללמוד ולהשקיע. כאלה הלוקחים את גורלם בידם. גם ילדים וגם מבוגרים".

נבואה בלי אחריות / נח זבולוני

בשנה הבאה נשב על המרפסת והמשיח יבוא

„שר החוץ", הרב הירש, מופיע בפני כתבי־חוץ. הבשורה העכשווית על־פי נטורי קרתא היא „משיח עכשיו". ליתר דיוק, אם לא יהיו שינויים של הרגע האחרון, ההוא שהתמהמה בוא יבוא בסוף השנה הבאה. ומניין יודע הרב מתי יבוא המשיח? הוא חקר בעניין ומחקרו על־פי החלטת „מועצת השבעה" הותר לפרסום

רב הירש. „חריף" ומשיח יחיד

„שר החוץ" של נטורי קרתא, הרב משה הירש, נוכח לדעת כי לא ניתן „להעביר ממשלת זדון מן הארץ", כלומר „לחסל" את מדינת ישראל הציונית הכופרת, על־ידי שיתוף פעולה עם אש"ף, כי לא רחוק היום וגם יאסר ערפאת בכבודו ובעצמו יהיה נאלץ להכיר בקיומה. לכן בא הרב הירש לידי מסקנה שהדרך היחידה לחיסולה של מדינת ישראל היא ... ביאת משיח צדקנו ובעיני רוחו רואה הרב הירש כי בסוף השנה הבאה, שנת השמיטה, יבוא המשיח. ובנקודה זו יש למנהיג „נטורי קרתא" מכנה משותף עם הרבי מליובאוויץ, הרב מנחם מנדל שניאורזון, המטיף השכם והערב ל„משיח עכשיו"... „משיח נאו".

הרב הירש, שהוא ומעריציו עוסקים בחינוך ההמונים, גולל באחרונה בפני כתבי חו"ל את ההשקפה שלו ושל ה„נטורים" בדבר הציפיה למשיח, שכל העם מתגעגע לבואו.

לפני שנשא את הרצאתו בנושא המשיח בפני כלי התקשורת מחו"ל, הקים הרב הירש ואמר כי לפי עיקרי הדת, המשיח יקבץ את נידחי ופזורי ישראל ויפיץ את דעת השם גם לאומות העולם כולו ואז תהיה שפה אחת משותפת לכל העמים.

בעקבות הציפיה למשיח קמו במשך הדורות בעם ישראל כמה משיחי שקר, כגון שבתי צבי, יעקב פראנק ואחרים. משיחי שקר אלה גרמו אסונות וצרות צרורות לעמנו, שציפה למשיח האמיתי.

בתקופה שאנו חיים בה, „משיח השקר" הוא הציונות, שסילפה את האמונה היהודית הצרופה, שבאחד מי"ג העיקרים שלה הכינויים „אתחלתא דגאולה" או „חבלי המשיח"... עיקר הסילוף נעשה על־ידי ה„ציונים הדתיים", שנתנו גושפנקא לעגל הזהב הציוני, כלומר מדינת ישראל, וביחוד אנשי „אגודת ישראל", שזנחו את עיקרי מגילת היסוד של ה„אגודה" שביסודה, לפני יותר מ־72 שנה, חרתה על דגלה מלחמת חרמה באלה הרוצים להקים מדינה על־פי „התורה המורחסטית" (מפר"ל).

לאגודת ישראל, טוען הרב הירש, אין זכות קיום מאז שנכנסה לתוך הכנסיה המוחרמת מלכתחילה במטרה ללחום נגד הציונות, ובמשך הזמן נהפכה הקערה על פיה ובמקום ללחום בציונות היא עוסקת כיום בחלוקת ה„שלל" שהיא לוקחת מן הקופה הציונית, קרי הענקות הקצבות, ובנהלת מלחמה הרבה באלה שלוחמים בציונים, דהיינו „נטורי קרתא".

בהרצאתו הביא הרב הירש את המאמר במסכת עבודה זרה דף ט' ע"א שם כתוב „תנא דבי אליהו: ששת אלפים הוי העולם, שני אלפים תוהו (בלי תורה), שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח וכו'". כלומר, על העולם הגשמי נגזר להתקיים רק 6 אלפים שנה. כבניין ימות השבוע – אלף שנים לכל יום – וביום השביעי, דהיינו בשנה של האלף השביעי, העולם הגשמי יחלוף מן העולם. לא יהיה כל יקום – לא אנשים, לא חיות ואף לא כדור הארץ, רק מושג רוחני לבד...

באלף הששי יהיו ימות המשיח ותחיית המתים. לפי הספירה היהודית ואמונת ישראל, מאז בריאת העולם אנו חיים כעת בשנת חמשת אלפים שבע מאות וארבעים ושש, כלומר התשמ"ו ויוצא שנשארו רק 254 שנה עד סוף קיום העולם הגשמי. בספר דניאל, פרק ח' „י"ג־י"ד", נאמר: „עד מתי החזון התמיד והפשע שומם תת וקודש וצבא מרמס. ויאמר אלי עד ערב בוקר אלפים ושלש מאות ונצדק קדש. ויהי בראותי אני דניאל את החזון, ואבקשה בינה והנה עומד לנגדי כמראה גבר, ואשמע קול אדם בין אולי ויקרא ויאמר: גבריאל הבן להלז את המראה ויבוא אצל עמדי ובבואו נבעתי ואפלה על פני ויאמר אלי: הבן בן אדם כי לעת קץ החזון, ובדברו עמי נרדמתי על פני ארצה, ויגע בי ויעמידני על עמדי"...

„ילקוט שמעוני" מסביר את משמעות המספר אלפים ושלש מאות, שבדניאל, ההוא אומר „עת קץ החזון" מתחיל אחרי שנסתלקה הנבואה מנביאי ישראל, והם הנביאים חגי זכריה ומלאכי. ואומר „הילקוט" „עד מתי החזון התמיד" שבדניאל, כלומר עד מתי הנבואה מסתלקת מישראל.

„ובספר הדורות" כתוב שהשנה שנסתלקה הנבואה מישראל היתה שלושת אלפים ארבע מאות וארבעים שנה לבריאת העולם. וחגי, זכריה ומלאכי מתו בשנה זו, כלומר בשנת שלשת אלפים ארבע מאות ושמונים שנה. ואז פסקה הנבואה מישראל. נוסיף למספר זה את אלפים ושלש מאות שבדניאל יהיה ביחד 5748 (התשמ"ח), כלומר בסוף השנה הבאה סוף שנת השמיטה תתחדש הנבואה ויבוא המשיח...

וזה בהתאם למה שנאמר בתלמוד: „ת"כ שבוע שבדוד בא בו, שנה ראשונה מתקיים מקרא זה (עמוס ד') „והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר, שניה חצי רעב משתלחים, שלישית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת מלומדיה, ברביעית שובע ואינו שובע, בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמחין ותורה חוזרת ללומדיה, בששית קולות (שבן דוד בא), בשביעית מלחמות (ובין עובדי כוכבים לישראל,) במוצאי שביעית בן דוד בא" (סנהדרין צז ע"א). בעוד חודש קרבה שנת השבע, שנת השמיטה, שנת תשמ"ז הבאה עלינו לטובה...

הרב הירש, שאינו מתיימר להציג את עצמו כנביא או כיודע לגלות הקץ, שרבים וטובים נפלו בפח על שניסו לגלות את הקץ כמו יעקב אבינו שביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתלק ממנו רוח הקודש..., או שטעו והלכו אחרי משיחי השקר והתנועות משיחיות כמו שנאמר קצבה רבי יוחנן בן תורתא לרבי עקיבא – כשחשב את בר־כוכבא למשיח – „עקיבא יעלו עשבים בלחייך ועדיין בן דוד לא בא" (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה). למרות זאת מוכן הרב הירש להציג לפני עם ועדה את מחקרו בנושא המשיח, כדי לחזק ידיים רפות ופיק ברכיים אחרי שנהלמו על־ידי משיחי השקר הציוניים למיניהם. לכן קרא הרב הירש לאסיפה דחופה של „מועצת השבעה", המוסד העליון של נטורי־קרתא, כדי שהוא יחליט אם לפרסם ברבים את מחקרו על זמן ביאת המשיח. פה אחד הוחלט לפרסם את החישובים המפורטים האלה, בתנאי שתצורף הודעה כי אין „מועצת השבעה" והרב הירש מקבלים אחריות על נכונות הדברים.

ואם נזכה ונראה את משיח צדקנו, כפי שמבטיח הרב הירש או האדמו"ר מליובאוויטש, מה טוב, ואם ח"ו לא יתקיימו הדברים על בואו של המשיח, אז בוודאי עוונותינו גרמו לכך. אך אם יבוא, כמובטח, אז יתברר ויתלבן הכל כ„שמלה פרושה" בפני כל העולם כולו את צדקתו וגדולתו... כמו שכתוב ברמב"ם הלכות מלכים פרק י"א הלכה ד': „ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדרכה, וילחם מלחמות ה', הרי זה בחזקת שהוא משיח. אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקיבץ נדחי ישראל, הרי זה משיח בוודאי, ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד".

בינתיים – אמר הרב הירש – עד שהמשיח יבוא וישים קץ ל„ממשלת הזדון", החליטה „מועצת השבעה" לצאת באזהרה חמורה ביותר שאסור למרוד נגד ה' ומשיחו ו„לעלות בחומה" ולשלוט בארץ לא להם, ואסור בהחלט, ובשבועה חמורה, לכבוש ארצות אומות אחרות ובפרט את ארץ הקודש, ועל התושבים הוותיקים של ארץ ישראל והם הפלשתינאים: המוסלמים היהודים והנוצרים, לבחור לעצמם את הגדרת העצמאות ואת הריבונות על ארץ מולדתם, לפי רצונם הם בלי כפיה מהחוץ.

וכל יהודי צריך לדעת שהמדינה הציונית הזאת בסכנת מכשול ומחסום ומעכבת את ביאת המשיח. וכל אלו המצמידים ל„בעל פעל" הציוני, כולל אלה „המלקקים את פנכת צואתם" לא יזכו לראות בנחמת ירושלים, כיוון שהם כבר הוליכו ומיצו את תורכנה בנחמה המדומה של השנודרים הציונים... רק אם זכות אבותיהם תעמוד להם, אז מקווה הרב הירש – גם הם יזכו לראות איך שהמתבוללים מהציונות ומאביזריה ינוחמו בבניין ירושלים והקמת בית־המקדש.

לספרות, אמנות ועיון

הטורים ,,הגנוזים"

מאת דבורה גילולה

,,מחברות אלתרמן ד'": ,,הטור השביעי" 1943–1948; העורך: מנחם דורמן; מוסד אלתרמן – הקיבוץ המאוחד, 1986; 284 עמ'.

בשנת תש"ח, כשאסף אלתרמן את שירי העת והעיתון והציאם בספר ,,הטור השביעי" (הראשון), הוא בחר מה שנראה לו ראוי להיכנס לאסופה מן השירים שפירסם במדורו הקבוע בעתון ,,דבר" בין השנים 1943–1948. לימים הוא פירסם גם קובץ שני, ,,הטור השביעי ב'" ובו מבחר מן השנים המאוחרות יותר (עד 1953), שהרי אלתרמן התמיד לכתוב במשך שנים רבות טור שירי שבועי שעסק בענייני דיומא (מתחילת 1943 ועד תחילת 1967), ובסך הכל הספיק לפרסם 695 שירי עת ועתון. בשני הקבצים הנ"ל בחר אלתרמן לפרסם מכלל יצירתו זו קצת יותר ממחצית (ששים אחוז לערך). השאר, כדברי העורך מנחם דורמן, ,,נהפך, למעשה, למעין גניזה שתוכנה הלך ונשתכח." (עמ' 5). עתה, מוסד אלתרמן השוקד על מורשת יצירתו של המשורר פירסם מחדש בכרך ד' של מחברות אלתרמן חלק מאותם שירים ,,חיצוניים" שנשתכחו, ולמען הדיוק: מאה טורים שראו אור ב,,דבר" בין השנים 1943–1948 לפי סדר פירסומם. זהו, אם כן, כרך מילואים לקובץ הראשון של ,,הטור השביעי", כפי שאפשר גם ללמוד מן התת-כותרת שניתנה לספר.

בשנת תש"ח, כשהמאורעות שאותם צרר אלתרמן בשיריו היו עדיין חרוטים עמוק בלב האומה, אפשר היה לקבץ את הטורים כפי שהם ללא תוספות ביאור. עכשיו, משהשתכחו הדברים בהתהפוכות העתים, צריכים השירים לתוספות הסבר הקשר. נוספת נרחב של הערות הסבר היסטוריות, ביוגראפיות ועענייניות מלווה את השירים (עמ' 225–279) ותאריך פירסומו של כל שיר ושיר מצויין פעמיים: התאריך העברי בסיומו של כל טור והתאריך הלועזי בהערות ההסבר.

מדוע ,,גנז" אלתרמן את מאת הטורים האלה, או נכון יותר מדוע לא בחר לפרסמם מחדש? אין ספק כי היו אילוצים חוץ-ספרותיים שהכריחוהו לבחור ולא לפרסם הכל, כמו ,,מספר העמודים או מספר הכרכים שהועמדו לרשות המשורר לפי קביעתו של המו"ל" (עמ' 5). עם זאת, בלבו של מ. דורמן אין ספק שאמת המידה לבחירה לא היתה ערכית: ,,ניתן לומר בוודאות, כי הקריטריון הקובע לא היתה ההבחנה בין עידית לזיבורית, כביכול את היפים והחשובים שבטורים אסף, למען ישארו בני קיימא, ואילו מה שהניח או הצידה לא היה נחשב בעיניו מבחינה זו." (שם). לצערי, אני חולקת על דעתו של דורמן. משום אהבתי לשירת אלתרמן הייתי רוצה לחשוב שכל מה שכתב הוא לעילא ולעילא, אך האמת היא שלא כל מה שיצא תחת ידו היה מושלם באותו מידה. אלתרמן כתב גם עידית וגם זיבורית. אפשר שהזיבורית של אלתרמן טובה מן העידית של פלוני אלמוני, אך המשווה את אלתרמן לאלתרמן – ותהיה אהבתו למשורר גדולה ככל שתהיה – אינו יכול להתעלם מהבדלי איכות. לזכותו של אלתרמן אפשר לומר שניחן במידה גדולה של ביקורת עצמית וידע להבחין בין טוב לטוב פחות, והדברים אמורים הן בתכנים הן בעיצוב האמנותי. מה שבחר בצדק בחר, על מה שפסח פסח בצדק.

בשירי עת ועתון הביע אלתרמן את דעתו בענייני חברה, מדינה ותרבות והגיב תגובה מיידית למאורעות חולפים, והיו אלה מאורעות מתחומים רבים ושונים שדרגת חשיבותם לזמנם ולדורות הבאים שונה ואף משתנה. אין דומה החלטת או"ם על הקמת המדינה למתיחות ביקורת על הדרך שבה דיווחה העתונות על עדויות ראשי היישוב לפני ועדת באו"ם, גם מידת השתכחותו של המאורע הראשון פחותה מזו של השני ואין ספק כי שיר העוסק במאורע ידוע או זכור כוח חיותו והשרדותו רב יותר, ואמנם השיר על הצבעתו של גרומיקו בבל"ס בנובמבר נכלל בקובץ הראשון של הטור השביעי, ואילו השיר על עדויותיהם של שרטוק (שרת) והורוביץ (שור) לא נכלל. יתר על כן, כשמשווים טורים העוסקים בנושא אחד, כמו, למשל, ההעפלה, רואים בעליל שאלתרמן בחר לקבציו בעיצובים הטובים יותר של הנושא. עם זאת, יש באסופת הטורים ,,הגנוזים" שירים יפים וטובים וגם בטובים פחות ניכר בבירור חותמו של משורר גדול.

אלתרמן הלביש את שירתו האקטואלית בלבוש של בלדה. שירי העת והעתון שלו אינם אלא בלדות ספרותיות על מאורעות שוטפים. יש בהם סיפור, נפשות פעולות, דרמה, לעתים גם מסתורין וגילוי והכל חרוז ובחרוז בבית האלתרמני המגוון והחריזה העשירה. גם אוצר המילים של שירים אלה שונה, רחב ומתירני יותר מאוצר המילים שהשתמש בו אלתרמן בשירתו ,,התקנית". בבלדות אלה הסיפורים הם המאורעות, ואילו הנפשות הפועלות – גיבורי ההיסטוריה הגדולים והקטנים, שאותם מעצב אלתרמן במעמדים דראמטיים בידיוניים ושם בפיהם רפליקות משלו. אולם, לא רק ,,גיבורים" של ממש מדברים בטורים אלה. אלתרמן נוטה להאניש חפצים ומושגים ולפתוח את פיהם. למשל: מודעות דבוקות על עמודים נאבקות זו בזו: טענה האחת מאבק רצוף / טענה השניה / מאב צמוד / עד שקם על שתיהן הגורל הרצוף / ותלש את השתים מעל העמוד. ואמר הגורל לעמוד וכו' (עמ' 156). המקצב המתנגן ושוטף, כידוע, לביקורת חריפה מפי נציגי דור המשוררים הבתר-אלתרמני שהתקוממו נגדו ונגד כבליו, והחריזה המקורית והמפתיעה הם הנותנים לסיפור ולגיבורים את מסגרתם האמנותית ואת ניחוח הבלדה.

המעניין המהנה בז'אנר זה הוא המבט על מאורעות גדולים וחשובים מזווית מפתיעה ומנקודת ראות בלתי שיגרתית. דוגמה טובה לכך אפשר למצוא בשיר ,,כותרת" (עמ' 105–106). אלה מאתנו שעברו את זוועות מלחמת העולם השנייה זוכרים ודאי את מלוא ריגושו של אותו יום שבו נודע דבר מותו של היטלר. מאורע זה מתאר אלתרמן מנקודת ראותו של סדר הדפוס הסודר את הידיעה בעתון יומי. המאורע הוא חג היום גדול, אך סדר הדפוס עושה מלאכתו בהשקט ובמיומנות ככל יום. דווקא התיאור המנובר כביכול של המלאכה השיגרתית הזאת מגביר את עוצמתו הרגשית של המאורע פי כמה וכמה, וזאת על ידי הסטת המוקד מן המשמעות לפרטים שהם כביכול שוליים ועל ידי הטון השקט והנמוך של התיאור:

ניצב הסדר בשעה מאוחרת
וסידר לעתון כותרת.

והוא שלף מתיבה ה' ויו"ד וגם טי"ת
והוסיף והשלים וצרף:
היטלר מת.

ובתום עבודת הסדר מגיע תורו של המעמד, שהציב את הכותרת בעמוד באופן למהד:

ומתוך העמוד
אפרורית, אמורפית
בצבצה הכותרת ההיא
העברית.
ועליה אני מספר במתכונתו
כי נדמה לי
שהיא תיכף להורות.

רק לאחר תיאור פעולות שיגרתיות אלה עובר אלתרמן לעסוק במשמעות הכלל-עולמית של מות היטלר ובשמחה שאחזה בכולם באותו יום על ידי שהוא יוצא אל המרחב הגדול של כלל העולם, ולא בדרך הכללה או אמירה אלא באמצעות האנשה: ההיסטוריה עצמה הופכת לנפש פועלת שאפשר ליחס לה תכונות אנוש וחולשות אנוש והיא מודיכת אל הכותרת שסודרה בעתון העברי:

ההיסטוריה היוכנת, חיוך דק הסכום,
היא אוהבת לראות
את עצמה בדפוס.

שיר, אפילו הוא טור אקטואלי בעתון יומי, אינו מאמר ניתוח והערכה. חינו ויופיו של הטור בהצנעות המכוונות של אלתרמן, שהיא אמנם פוזה ספרותית, אך פוזה מתוחכמת, שובבה ומהנה:

ועל זו הפרשה יסופר בבוא הזמן
בשירה וחזון
לעדות ולסימן.
אבל לי לא היתה כוונה אחרת,
אלא רק לספר
איך סודרה הכותרת.

לכראיה של המלאכה הברוכה והמבורכה שהושקעה ב,,מחברות ד'" לא נותר אלא לבקש את המשכה: מילואים לכרך ב' של הטור השביעי ולאחר מכן אולי הוצאה מחדש של קבצי הטורים שהוציא אלתרמן בחייו, אבל לא לפי שיטתו אלא לפי שיטת מנחם דורמן. אלתרמן סידר את הטורים לפי עניינם ולא לפי סדר כרונולוגי ולא טרח לציין את מועד פירסומם. נראה לי שהיום רצוי להוציא הוצאה חדשה של טורים אלה לפי סדר פירסומם ובלווית הערות הסבר מפורטות, כפי שנעשה הדבר בספר שלפנינו.

כל הרוצים לעמוד על טיב יצירתו של אלתרמן בכללה ולא היתה להם גישה לגליונות ,,דבר" משנים עברו, ימצאו להם ב,,מחברות ד'" עוד כנגדם וגם הרבה שורות שאפשר להתענג עליהן ולגלות אוצר חדש-ישן של ,,אלתרמניות" למיניה. לא נותר לי אלא לאחל לעוסקים במלאכה שנות בריאות רבות ועבודה פוריה כדי שנזכה לראות בקרוב ,,מחברות אלתרמן ה'" ועוד כהנה וכהנה.

אנדד אלדן

שני שירים

★

מֶגֶרֶד
מְגֵרָה
הַקִּיר הַבּוֹעֵר רִגְעִי
בְּשָׂר
נְדוּדֵךְ
נִמְרַח עַל בְּשָׂרֵךְ
הַקִּיר הַדּוֹלֵק
בֵּינֵךְ וּבֵינֵךְ
מְלַבְלֵב לַיְלָה
מְבַבָּה מְשָׁלִים
הַנְּעָרִים כְּאֵפֶר
עַל שְׂפָתֵךְ
מְשֻׁחָזִים
זִכְרוֹנוֹת כְּנָמֵר
גַּרְדִּי עַל עֵינֵךְ
וּכְתָלִים בְּסַנְוֵרִים
לְבָנִים דְּרוּכִים
לִכְתֹּב
דָּתֵךְ
חֲלוֹמֵךְ

★

שֶׁמֶשׁ רָצָה שׁוּב הַיָּמָּה
לוּ רָצָה הָאֵל לָנוּ
נֵעַר גַּם לַשָּׁוְא הִרְעִימָה
חֹשֶׁךְ שָׁב כְּתֹנֶת לָנוּ
טֶרֶם דָּם בְּלֵב צַמֶּרֶת
פֶּרַח אוֹר אוּלַי קָרַסְתִּי
בֹּשֶׂר עַל פְּנֵי צְמַרְמֹרֶת
קֶרַע יוֹם עֶשֶׂר אֵרַסְתִּי
נָחָה הִיא שָׁתָה אַחֶרֶת
כֹּה זָרָה בְּאַבְנֵיהָ
אֶרֶץ לְטַף מֵאַחֶרֶת
הַגּוּף הַשָּׁר לָךְ יֵאָנַח

(מתוך ,,זוֹרֵם וְהֵד כָּחֹר",
ספר שירים, שיראה אור, בהוצאת הקה"ם)

על יצחק שדה

מאת ישעיה ברלין

יצחק שדה היה בדודו של אבי – אמהותיהם היו אחיות. ועוד, הוא נישא לאחות אבי, יבגניה (זניה) – ואכן, הייתי בחתונתו, דומני שב-1912, כשהייתי בן שלוש. הביאו אותי לאותה חתנה, אבל היו שם כל-כך הרבה אורחים, והמוסיקה היתה כה רועמת, שסיפרו לי כי פרצתי בבכי ואמרתי, ,,אני שונא את המוסיקה הצועקת הזאת," והיה צריך לקחתני משם. לא ראיתי אותו באותה הזדמנות. באותם ימים היה שמו יצחק לנדוברג. הורי סיפרו לי כעבור זמן – וזה אושר על-ידי אחרים – כי מילדותו הוא היה דמות מיוחדת במינה. אביו מת בגיל צעיר. אמו ואביו החורג, שלא היו עניים, גידלו אותו ברווחה יחסית. הוא התיישב בריגה (שם נולדתי), ומאחר שהתעניין באמנות נעשה סוחר אמנות, או מפיץ של הוצאות של ספרי אמנות או משהו מסוג זה, וזה היה עסק קרוב לתרבות ורחוק יותר מסחר העצים אשר רוב בני משפחתו עסקו בו. יתר על כן, הוא היה כדורגלן, כדורגלן רוסי בתקופה מוקדמת, וזה לא היה ענף ספורט נפוץ מאוד ברוסיה בראשית המאה, והיה נדיר עוד יותר בקרב היהודים. הוא גם היה מתאבק חובב, ולפעמים מתאגרף; ומאחר שהכיר הרבה מהאמנים המקומיים, והיה גבר יפה תואר, שימש לעיתים דוגמן לאמנים. הוא היה תמיד קצת בוהמי במנהגיו, חלול בחיי סיבה.

הורי סיפרו לי, שכשפרצה מלחמת העולם הראשונה הוא התגייס מיד לצבא הרוסי – לא כל-כך מתוך תחושת פטריוטיות רוסית כמו מפני שאהב לחימה, הרפתקאות, קיום רומנטי. באותם ימים, מאחר שהוא היה הבן הבכור, אפשר היה לקבל שחרור מהצבא, ואביו החורג הצליח, אחרי מאמץ גדול להחזירו לריגה. אך הוא הצטרף מיד שוב לצבא. ב-1917 הוא עזב את החזית ובא לפטרוגרד, עיר הבירה – שם חיינו הורי ואני באותו זמן.

פגישתי הבאה עמו היתה בדירתנו בפטרוגרד, כאשר בא לבקרנו. הוא נעשה לחבר המיליציה הסוציאליסטית המהפכנית, והוא צעד לתוך דירתנו בארשת החלטית, כשהוא אוחז בידיו אקדח כאותו גדול – זה כל-כך הפחיד את אמי, שהיא לקחה אותו מידו ושמה אותו באמבטיה של מים קרים, כאילו היתה זו פצצה שעלולה להתפוצץ. הוא סיפר לנו כל מיני סיפורים נפלאים על קורותיו במהפכה, תחת פיקודו הישיר של פנחס – או פיוטר – רוטנברג. הוא הסכים לדעותיו של זה על לנין וטרוצקי; אני זוכר שאמר לנו כי הם קצאים מסוכנים וצריך לדכא אותם. אחרי כן הוא שוב נעלם לנו. מאוחר יותר הוא סיפר לי, כי ב-1918 הצטרף למשמר האדום, פשוט מפני שאהב הרפתקאות, אך מצא שהם אלימים מדי ואכזריים מדי, ולכן ערק מהם בשלב מסויים ועבר לצבאות הלבנים – אך גם זה לא נמשך זמן רב. יום אחד, כאשר ישב במחנה של הצבא הלבן ליד הים השחור, אני חושב סמוך לפרברי העיר סימפרופול, האזין לשיחת רווייה באנטישמיות אלימה בין קצינים לבנים שעמם היה אמור לשרת, והוא החליט באותו רגע שאין זה המקום בשבילו, וערק שוב, יחד עם אשתו זניה (נולד להם ילד כמה שנים לפני כן, אך הוא מת בזמן נדודיהם מצבא לצבא).

הם עלו על אניה בסימפרופול, ממש האניה הראשונה שהפליגה, ונחתו בקונסטנטינופול. משם הוא נסע ליפו. איני סבור שבאותו זמן היו לו נטיות ציוניות בשיעור, אלא שכל זה פשוט נראה לו ניסוי מעניין. ובפלשתינה הוא נעשה חוצב ב,,סולל בונה".

כל זה הוא סיפר לי בעצמו כעבור זמן, כי כאשר היתה תערוכה עולמית בלונדון, בוומבלי (חושבני שב-1924 או 1925) הוא נתמנה לאחראי על החלק היהודי של הביתן הפלשתינאי – באותו זמן כבר היה מנהל מחצבה. הוא ואשתו גרו אצלנו בלונדון, וגרמו לנו ענג. הוא היה מלא חיוניות, איש שיחה נפלא, היה לו מרץ עצום, קסם רב, הוא היה עליז, חסר דאגה, ואיש חברה מענג ביותר. הוא סיפר לנו, כי השתתף במה שנקרא ,,ההגנה דז'בוטינסקי" ביפו, רק לשם הכיף, והרשם בבאסרה וכאשר דיברה אליו ליידי סמואל, אשת הנציב העליון סר הרברט סמואל, בעת שביקרה את האסירים, הוא נהג בגסות רבה כלפיה, ועתנו הגיל. כאשר יצא מבית הכלא הכיל עצמו במרץ לעבודה של ,,סולל בונה" והתקדם בבהירות בשורותיו. הוא גילה שאני לומד לימודים קלאסיים בבית-הספר ומיד הציג בפני כתי עבודות עכשוריות על ההיסטוריה של רומא העתיקה, והתרשמתי שהוא יודע עליה הרבה מאוד. הוא קרא הרבה, והיה לו שפע של ידע סקרני, לא מסודר, אך זכיין, והוא היה מסוגל לדבר באופן מקסים על הרבה מאוד נושאים. הוא לימדני את השירים העבריים האחרונים. הוא לימדני לחן חדש למזמור ,,בצאת ישראל ממצרים" ושהלחין גם על-ידי מנדלסון, אך באופן שונה לגמרי, ושירים עבריים אחרים, לפני ואחרי המלחמה. הוא דיבר בחיות ובדמיון עדים, ברוסית העשירה ביותר, על מיגוון עצום של נושאים. אני הוקסמתי לגמרי, ונשארתי מוקסם כל חיי.

כעבור כמה שבועות חזר לפלשתינה עם אשתו, שאותה עזב זמן קצר לאחר מכן. כאשר בני משפחתי שמעו על כך, הם כעסו מאוד, ונתקו את היחסים למעשה. קרובי המשפחה שלי בלונדון ובריגה סירבו לדבר אודותיו.

כאשר באתי לפלשתינה לראשונה, ב-1934, ניסיתי למצוא אותו, אך איש מכל אלה שהכרתי לא יכול לספר לי היכן הוא. מסתבר שהיה באותו זמן מעורב ביצירת הפלמ"ח, אבל על כך לא יכולתי לדעת אז. פגשתיו בפעם הבאה ב-1947, כאשר שהיתי אצל ד"ר וייצמן ברחובות. איך שהוא הגיעה השיחה לקרובי משפחתי ברוסיה. הזכרתי את שמו של יצחק שדה, ווייצמן אמר שהוא מכיר אותו, ושהוא מעריך אותו מאוד. הוא הצביע פעם לווייצמן כשומר ראש או משהו מסוג זה, והם הסתדרו ביניהם מצוין. לדעתו הוא היה אדם תרבותי, מקסים, מענג, והוא כינהו, בחיוך, רב יצחק. העובדה שרב יצחק לא אהב במיוחד את דוד בן-גוריון לא הטרידה כדי את וייצמן. הוא אמר לי שהוא חושב שיוכל לגלות היכן דודי-בדודי נמצא.

זה לא היה כל-כך קל, כי משטרת פלשתינה הבריטית באותם ימים פרס על ראשו, כאחד המנהיגים של ההתנגדות. אבל אני הצלחתי להיפגש עמו בבוקר האחד של בית-קפה בתל-אביב, ובילינו עמו שעתיים טובות מאוד. הוא סיפר לי על שרותו בצבא הבריטי בלבנון, כשהוחזקה על-ידי צרפת של וישי, ועל תלמידיו המסורים, דיין ואלון, שאת שניהם העריך. אסור ליחסו אל הבריטים. הוא אמר שאין לו דבר נגדם, הוא מחבב כמה מהם ומעריך מאוד את תכונותיהם, אבל מאחר שמדיניותם היא כמות שהיא, אין ברירה, צריך להילחם בהם בכל מחיר. כניעה לערבים – וזה מה שמשרד המושבות רוצה בעיקרו של דבר – לא באה בחשבון. הוא אמר שהמינהל הפלשתינאי בשנות ה-20 וה-30 היה באמת בלתי נסבל: הפקידים, אפילו בעלי כוונות טובות שלא היו אנטי-יהודים או אנטי-ציונים בגלוי, היו קטנוניים מדי, פראנטיים מדי, צרי-אופק מדי, ויותר מכל חסרו מה שכינה תרבות אמיתית. פרט למעטים יוצאים מן הכלל, אי אפשר היה לשוחח עמם על ספרים, רעיונות, מוסיקה, היסטוריה, ובעיקר לא על המסורת היהודית הארוכה שמילאה, כמובן, את היהודים. לא היה שום מגע; מעולם לא יהיו ולא יוכלו להיות נישואים, וככל שימהרו להתגרש כן ייטב – אולי היחסים הקלקטיביים ישתפרו אחרי כן.

כשהכרתי את יצחק שדה לראשונה הוא היה דק גזרה, אלגנטי, והיתה בו גאווה מסויימת על הופעתו; עתה הוא היה כבד, גידל זקן, בגדיו היו מטולאים, ופשוט לא היה איכפת לו כיצד הוא נראה – ודומה שהיה אדיש לגמרי למנעמי החיים, ומה שהעריך היה פעולה – הוא נהנה באחד מצורות החיים של נדוד. הוא בוודאי היה מאושר כאשר נפגשתי עמו באותו בית-קפה, ללא סימן כלשהו של עצבנות, פחד, או דאגה ממשית לעתיד – כל יום הביא עמו את הבעיות שלו, כל יום הביא עמו את התענוגות שלו, הוא היה נשוי באשר עכשיו, ופשוט הלך מהרפתקה להרפתקה עם תיאבון עצום לחיים.

הפעם הבאה שנפגשתי עמו היתה אחרי מלחמת העצמאות, בבית ערבי שהוחרם ביפו. בגן שלו היתה עז קשורה לעץ: הוא הסביר, שהוא מחזיק בה לא מפני שהוא צריך חלב, אלא מפני שזה לא חוקי להחזיק חיות בבית פרטי, והוא חושב שצריך להתריס כנגד חוקים אידיוטיים. באותו זמן הוא כבר היה בגדר גיבור לאומי. הוא הראה לי המון תצלומים שלו בפעולה נגד כוחות מצריים ועמדות מצריות. הבית היה מלא מדליות, פגיונות, חרבות, רובים, אקדחים, שנתפסו בשעת הקרבות שבהם לחם; וכאשר אמרתי לו שהוא מעין גאריבאלדי יהודי – אותו גיבור לאומי איטלקי מפורסם שנלחם באוסטרים במאה ה-19 – הוא נהנה מאוד: התברר שהוא יודע הכל על גאריבאלדי ומלחמותיו, ובגלויה אשר כתב לי זמן קצר אחרי כן הוא חתם ,,גאריבאלדי".

התרשמתי שהוא כלל לא השתנה. פרסומו הרב באותו זמן לא עלה לראשו: הוא נשאר פשוט, בלתי רשמי, מלא עליצות והתלהבות בלתי מרוסנות, ומעל לכל, עם חיוניות, אהבה לחיים על כל צדדיהם, אהבת הרפתקאות, אהבת שינוי, אהבה של כל מה שעשוי לקרות, ושנאה לשלום ושלווה ושעמום חיים מיושבים. הוא החזיק בקבוק גדול של וודקה על שולחנו – ,,אני שומר את זה לשגריר הסובייטי", אמר. שאלתי אותו מדוע הוא מחבב את השגריר הסובייטי. הוא אמר, ,,ובכן, אנחנו חייבים לשמור על יחסים עם ברית-המועצות. אתה מבין, המערב לעולם לא יפציץ אותנו, בזה אני בטוח. ברית-המועצות עלולה לעשות זאת, והיא מעודדת את הערבים לצורך מטרותיה הלאומיות. לכן מה שעלינו לעשות זה להיות ביחסים הוגנים עמם, מפני שמשם בוודאי הסכנה עלולה לבוא. הרוסים היו רוצים פדרציה ערבית גדולה הכוללת את המדינה הקטנה שלנו – אך זה בלתי אפשרי, לעולם לא נהיה קומוניסטים. המפלגה הקומוניסטית בישראל היא מפלגה בנחתה, וגם הערבים לא יהיו קומוניסטים, ולא משנה מה הם אומרים. הבעיה שלנו היא לא פוליטית, הבעיה שלנו היא יחסים עם הערבים, וזוהי בעיה כוהרית ואישית". ,,פעם," אמר, ,,האמנתי באפשרות של מדינה דו-לאומית של יהודים וערבים, אבל אני רואה שזה בלתי אפשרי – הם שונאים אותנו יותר מדי, ואני מבין את זה. אנחנו חייבים לחיות בנפרד. כמובן, נשתדל להתייחס למיעוט הערבי שלנו טוב ככל האפשר, אבל אני חושש שזה לא יפייס אותם. בכל זאת, אי אפשר לדעת – העתיד הוא עתיד, כל מיני דברים יכולים לקרות, אסור לאבד תקווה, ומעל לכל אסור לפחד, חייבים פשוט להתייחס לכל דבר כחומר שממנו אתה בונה את חייך, ועושה אותם עשירים ומלאים ככל האפשר."

הוא המשיך ברוח זו עוד זמן מה, עד שסר משה סנה בכבם, והשיחה נעשתה יותר פוליטית ויותר כללית. סנה הבטיח לנו שהגירה עצומה מדרום אפריקה וארגנטינה עומדת להתחולל, כי האנטישמיות בארצות אלו גברה, והברית עם ברית-המועצות היא הערובה היחידה כנגד האיבה הבלתי מתפשרת של הבריטים ושל מדינות המערב האחרות.

אני חולשתי עליו. יצחק לא אמר הרבה: הוא חייך, חכם על ירכו, הציע לנו וודקה, טפח על גבי ואמר שהוא רוצה ללכת לישון. זו היתה הפעם האחרונה שראיתיו. זמן קצר אחרי כן מתו הוא ואשתו. אני מתאבל עליו עד היום. ללא ספק הוא היה האיש האמיץ, העליז, המקסים והמעשיר ביותר שאני היכרתי אי-פעם, ואני מאושר שהוא היה בן משפחה קרוב שלי – כה שונה מההוג שבו נולדתי ובו הייתי כאן, בדרך זו או אחרת.

הוא היה אדם גדול, בעל לב חם, הרפתקן, אחד מיוצאי הדופן של החיים, נפלא בעת מלחמות ומהפכות ומשועמם בקיום השליו, המסודר, הבלתי מסעיר. טרוצקי אמר פעם, שאלו הרוצים לחיות חיים שלווים לא הצליחו כאשר נולדו במאה ה-20. יצחק שדה בוודאי לא רצה חיים שלווים. הוא נהנה עד מאוד, והעביר את הנאתו לאחרים, ונתן להם השראה, וריגש אותם ועינג אותם. אכן, אהבתי אותו מאוד. יהי זכרו ברוך.

עברית: שלומית אביאסף

לאן נעלם ,,הטור השביעי"?

מאת בעז ערפלי

הופעת ,,מחברות אלתרמן" כרך ד' היא ללא ספק מאורע משמח. לפנינו כרך ראשון לכינוס כל אותם שירים מן ,,הטור השביעי" שהופיעו ב,,דבר" בשנים 1947 – 1967 ולא כונסו עדיין בספר. כרך המלא כל טוב כשלעצמו ומכניס גם המסקר, עד לכינוס שירתו הפוליטית של אלתרמן כולה, להנאתם של ,,מקצועני" הספרות וה,,משוגעים לאלתרמן", ולנחותם של חוקר התרבות וההיסטוריון כאחד. ספר זה ראוי בוודאי לסקירה מפורטת ועתיד הוא למצוא את מקומו הראוי במחקר שירת אלתרמן. יסולח לי אם ,,במקום, למרגם, משהו לענינים נכבדים אלה, אנצל את הזדמנות הופעתו של כרך נוסף של ,,הטור השביעי" כדי להביע מחשבות מנוקרות במוחי מכבר, האלו, אף לקרב אותן צעד אחד לקראת הגשמה. יעודן של מחשבות אלה בדאגה לאותם קוראים, ובמיוחד לצעירים שביניהם, שאינם נמנים עם הסוגים שנזכרו לעיל, אלא קוראים הם, קוראים להנאתם בלבד; ומסתכמות הן בטענה פשוטה: הגיע הזמן להוציא מחדש את מהדורות השיה של ,,הטור השביעי"! היעדרו של הספר הזה משוק הספרים הוא מחדל ההולך ונעשה פחות ופחות נסבל ככל שאנו מתרחקים מן הימים בהם יצאו שתי המהדורות (תש"ח, תשי"ב) של ספר מופלא זה.

הדברים נאמרים, אם צריך להדגיש זאת, בלי לגרוע מן ההוקרה המגיעה למוסדות ולאנשים שהיתה ויש להם יד בהוצאת כתבי אלתרמן: להוצאת הקיבוץ המאוחד ולמנחם דורמן במיוחד. מהדורה שלכל כרכיה, הספרים וה,,מחברות", תופסים מקום של כבוד כמו שנהוג לומר, גם על איצטבאות הספרים שלי. אם יש כאן טענה, היא מופנית אולי, לפחות במידה מסויימת ובאופן רטרוספקטיבי כלפי המשורר המנוח עצמו (קשה כמובן לדעת איך היה נוהג בענין זה כיום). עורכי מהדורות הכתבים הרי עשו מה שעשו מתוך נאמנות למשורר ומתוך רצון לעשות את המלאכה שהוא היה עושה אילו ניתן לו לעשותה. ,,מן הסתם עוד יבואו חוקרים וינסו להגדיר ולחשוף אותן נקודות ראות שונות ששימשו אולי את המחבר בעריכת ספרי הטור השביעי", אומר העורך מ. דורמן בפתח הספר, בהדגישו שאלתרמן לא קבע מה ייגנז ומה יישאר לפי איכותם האסתטית של השירים ולא לפי מידת האקטואליות שלהם. לי נראה שיפה להתחיל את דברי דורמן בענין שיקולי גניזת הטורים ב,,מחברות אלתרמן" גם על שיקולי עריכתם של כרכי ,,הטור השביעי" המונחים לפנינו כחלק ממהדורות הכתבים הנוכחית, עריכה שאת עיקריה קבע המשורר עצמו (וראה דברי המהדיר בפתח כרך א'). על מה ולמה עירבב אלתרמן שירים משני הכרכים המקוריים של ,,הטור השביעי" (זה שיצא בתש"ח וזה שיצא בתשי"ד) ועל שום מה סילק מתוכם רבים מטוריו היפים ביותר, לאחר שכבר נדפסו בספרים? על ענין זה בוודאי עוד ישברו קולמוסים (גם לי יש השערות בענין זה, אך לא אביא אותם כאן). לשבחם של העורך ושל ההוצאה יש לומר שידעו לאזן את נאמנותם לעריכה האלתרמנית המקורית. הן בכך שכינסו מחדש בכרך נפרד שירים שנכללו בכרכים המקוריים ואלתרמן סילק אותם מן המהדורה שערך מאוחר יותר, הן בכך שהוסיפו הערות ומפתחות המאפשרים לקורא לשחזר את סדר הפירסום המקורי ולקרוא את הטורים על פיו.

לאחר שיופיעו בספר אחרוני הטורים שלא זכו לכינוס סכוה בחיי המשורר, יוכל האלתרמניסט המשבע לסכוה בחלקו: מסגרת העריכה המקורית נשמרה: כל השירים, גם אלה שנותרו מחוצה לה, מוארים ומבוארים לפניו. הקורא אולי ירטון מעט (הוא היה מעדיף מהדורה שבה כל השירים יבואו בה לפי סדר הופעתם המקורית בעתון), אבל בסופו של דבר, יקבל את הדין ויברך עליו. אבל מה יהא על סתם קורא שאינו מבהר לקדוש ,,כל כתבי" ואולי שמע מה השם על פנינים של שירה פוליטית שאין כמוהן בשירה העברית וספק אם יש מושלמות מהן בשירת העולם?

...אני מבקש מגע לטעון שגם בין שירי ,,הטור השביעי" יש טורים, יש טורים יותר, ויש שאין שיעור לטורים. ועוד אני מבקש לטעון שרוב הטורים הטובים יותר וכמעט כל אלה שאין ערוך לטובים נמצאים בכרך שהופיע בתש"ח. כל הטעמים הפוליטיים והאידיאיים, כל שיקולי אקטואליה ו,,חשיבות" אינם יכולים להסתיר דבר זה. מה טוב שאלתרמן מצא לנכון להשאיר את קבצי השירה הלירית שלו כמות שיצאו לראשונה. מי שקרא (וקנה) את הכרך ,,שירים משכבר" (,,כוכבים בחוץ", ,,שמחת עניים", ,,שירי מכות מצרים") יכול להפליג ל,,עיר היונה" ול,,חגיגת קיץ" (לקרוא או לא לקרוא, לקנות או להחזיק) אין הוא נדרש לברר מתוך מכלול שירים מעורב, מה שייך לכל ספר. גם הקורא של ,,הטור השביעי" מבקש שיתקיים באותה דרך. לכאורה אין כאילו דמיון בין המשל לנמשל, ובכל זאת, במחשבה נוספת, הדמיון איננו בטל כלל. וכבר הצביע דן מירון על כך שאין ,,הטור השביעי" אוסף שירים סתם, אלא כספרי אלתרמן האחרים, קובץ בעל מבנה מתוכנן ובעל משמעות. בתוך הכרכים וה,,מחברות" הכבדים והעשירים, כמו נעלם אותו ,,הטור השביעי", שכל קורא יכול גם ,,כאן ועכשיו" לבכות, לזעום, לצחוק, אף ללמוד לקח ממנו, ואפילו – לעשות בו שימוש מעשי.

שורשי העוצמה והוירטואוזיות השירית שהביאו ליצירתה של חטיבת שירים מיוחדת זו בשירת אלתרמן ובשירה העברית בכלל, נסתרים מעינינו, אבל מן הסתם הם יונקים במידה זו או אחרת מקרקע אותן שנים מכריעות שבהן נתן אלתרמן ביטוי לתוויית הרבים בשער בת רבים, כמו שלא עשה זאת איש לפניו או לאחריו. בהקשר זה נאה אולי למקם את המסקנה המעשית מן הדברים שלעיל: מן הראוי להוציא מהדורה חדשה של ,,הטור השביעי" כפי שיצא בתש"ח, לא רק משום שהוא ספר חד-פעמי המכיל את מיטב השירה הפוליטית העברית, אלא גם משום שהוא מעיד על ,,ימים ,,חדים" בכינוס של אחרית וראשית, עדות מיוחדת במינה, כעדותם של שירי, זכב ובלדות פוליטיות עצמיות משכבר, כאלה המעלים באפו של הקורא את ניחוח המיוחד של ימים גדולים, ולא רק את פרטי תולדותיהם. יודע אני בבעלי העניין שבהם מדובר שידם רב להם לבחור תאריך מתאים להוצאת הספר לאור (שנת המאה להולדתו של דוד בן גוריון יפה לכך, ושנת הארבעים להקמת המדינה ודאי יפה לכך, וכל יום עצמאות שביניהן ודאי יפה לכך) ואם יראו לנכון גם יוסיפו למהדורה מחודשת כזאת שם ודיס, לפי הזמן וההזדמנות. יוציאו את הספר לאור כמו שמרימים דגל ביום מועד, או קוראים מגילת יסוד ביום יובל. ואם חובבי השירה הטהורה או חוקרי אקדמיה יעקמו מעט את אפם ולא כולם. לא כולם. אין לי ספק בכך, קוראים מן השורה ודאי ישמחו בו. והיה גם המשורר שמח ברעיון? להאבוני לא זכיתי להכירו, אבל קשה לשער שלא היה מוצא בו חפץ. אם כה ואם כה, הגיע עת להשיב את ,,הטור השביעי" מן המקום שבו נעלם, אל מקומו הנכון לו – בשוק הספרים ובלב הקוראים.

הסוריאליזם כתנועת שחרור

מאת גיל רובינשטיין

אנדרה ברטון, ,,המניפסטים של הסוריאליזם"; תרגום: אירית עקרבי; תיאודור ו. אדורנו, ,,מבט לאחור על הסוריאליזם"; מגרמנית: פ. ריבנר; פתח דבר והערות: דוד מנדלסון; סידרת ,,מעמים", ספריית פועלים והוצאת הקיבוץ המאוחד, 1986; 109 עמ'.

,,סוריאליזם, ש"ע, ז'. אוטומטיזם נפשי טהור, שבאמצעותו מתכוונים להביע, בין בדיבור בין בכתיבה ובין בכל אופן אחר, את המהלך הממשי של המחשבה. זוהי הכתבתה של המחשבה, כשהיא נעדרת כל שליטה מכוונת מצד השכל, ומנוערת מכל דאגה אסתטית או מוסרית". הגדרה זו לסוריאליזם נתן אנדרה ברטון, אביה הרוחני והאידיאולוגי של התנועה, ומי שיכול היה להצהיר בלי טעות: ,,הסוריאליזם הוא אני". הגדרה זו ניתנה ב-1924 במניפסט הראשון של הסוריאליזם שכתב ברטון, בשיא פריחתה של התנועה בצרפת. בתקופה זו השתייכו לתנועה פול אלואר, אנטונין ארטו, לואי אראגון, פיליפ סופו, רובר דסנוס, מכס ארנסט, האנס ארפ, מאן ריי, ג'ורג'יו די קיריקו, אנדרה מאסון ואחרים. במניפסט ראשון זה פורש ברטון את המצע הרעיוני של הסוריאליזם ואת הטכניקות שבהן מנסים אמנים להגשימו.

המניפסט השני, משנת 1930, מבטא התפתחות רעיונית בעקבות מעורבותם של חלק מהסוריאליסטים בפוליטיקה, אך יותר מכל הוא מבטא שלב של סקיפה בתנועה. רבים מאלה שהוזכרו כשייכים לתנועה במניפסט הראשון עזבו אותה וברטון מנהל נגדם מעל דפי המניפסט השני מסע של השמצות מסוגים שונים הבאות לדבריו כתגובה על השמצותיהם אותו. החיוניות והפרובוקטיביות של המניפסט הראשון הופכות במניפסט השני להתנצחותו של ראש קליקה ספרותית עם נאמניו לשעבר שבגדו בו, מסוג ההתנצחויות שניתן למצוא גם מעל דפי העתונות בארץ.

אם ניתן לדבר על מדרש סוריאליסטית הרי עקרון המפתח בה הוא עקרון של שחרור. שחרור מכבלי מוסכמות וחשיבה שבלונית, שחרור פוליטי, שחרור האמנות. המציאות היומיומית היא מכוערת ועלובה מפני שבני האדם חיים על פי מוסכמות וכולאים את דמיונם העשיר לשנות מציאות זו ולהמירה במציאות-על (סור-ריאליטה) של התחדשות מתמדת. כותב ברטון: ,,מאמין אני בהתמזגותם של שני מצבים אלה – הסותרים למראית עין – של החלום והמציאות, וגלגולם כמעין מציאות מוחלטת, מציאות-על אם אפשר לומר כך". הטכניקה של ברטון, טכניקת הכתיבה האוטומטית בספרות (לא במניפסטים), להניח לנפש לדבר מבלי לעצור או לכלוא אותה במבנים ארכאיים של מחשבה, או בצורות אסתטיות מוכנות מראש, נועד ליצור ללא הרף אפקט של הוכה, שלא יאפשר גלישה לנוסחאות או קלישאות, משום שכרגע שנוצרת צורה מסויימת מיד תישבר. הצירוף של אלמנטים שונים לחלוטין שברגיל אינם מתייחסים זה עם זה אמור לא להניח לקוראים, למאזינים, או לצופים, לשקוע לתוך מבנים מוכרים של קליטה ולעורער בהם ללא הרף את תחושת הנינוחות שלהם מן המציאות שבה הם מרגישים עצמם בטוחים. הקירבה בין גישה אסתטית מעין זו לתפיסות פוליטיות כמו ,,המהפכה המתמדת" של טרוצקי היא גדולה, וברטון מצהיר במניפסט השני על קירבתו להגותו של טרוצקי.

שאלה שהטרידה את הסוריאליזם ואת אלה שעסקו בו (כמו למשל ולטר בנימין) היתה הקשר בין פעולה למחשבה. ברטון אינו מסתפק לשחרור המחשבה לשם ,,עצמה בלבד", למען הגשמת עונג אסתטי טהור כלשהו, אלא דורש את שחרור המחשבה למען שינוי החיים. ברטון מצביע על כך, שמספר הרגעים שאנו מבלים בשינה אינו קטן מסך הרגעים שבהם אנו ערים. בשינה פועל כוח דמיוננו החופשי מעכבות של השן באמצעות החלימה. עד פרויד סולק החלום מכל עיסוק רציני ברוח האנושית ונחשב לתעתוע דמיון שאינו עולה בקנה אחד עם המחשבה ,,הנכונה", היינו הרציונאלית. על סמך גילויו של פרויד על החלום, טוען ברטון, מסתמנת דרך חשיבה שעל פיה יותר לחוקר האדם להרחיק לכת במחקריו ולא להסתפק במציאות הינצנית. ומוסיף ברטון ושואל: ,,מתי יהיו לנו לוגיקנים ישנים, פילוסופים ישנים?"

כל זאת בתחום המחשבה והחקירה. אולם ברטון דורש, בעקבות כך, בעיקר במניפסט השני, גם שחרור הפעולה. ,,הסוריאליזם אינו חושש לעשות לאחד מעיקרי אמונתו את המרד המוחלט, אי הכניעה המוחלטת, את מעשה החבלה המחייב, ואין הוא תולה ציפיות אלא באלימות לבדה. הפעולה הסוריאליסטית הפשוטה ביותר היא לצאת לרחוב עם אקדחים ולירות בהמון ללא הבחנה". והוא מוסיף: ,,יש לעשות הכל – וכל האמצעים יפים לכך – כדי לרוצץ את רעיון המשפחה, המולדת, הדת, ובעיון הטהור בכל גלגוליהם". כיום, משהתרגלנו לשמוע הצהרות מסוג זה מכל איש ביצגים מתחיל נראים הדברים כמהתלות גרועות, או כתרגיל של יחסי ציבור. דבר זה מצביע, למי שזקוק לכך, שהסוריאליזם נכשל בתפיסותו והיום אין הוא אלא נוסטלגיה. השילוב שניסה ברטון לבצע בין מרקס לפרויד כמי שמבטאים ומאפשרים את אידיאל השחרור לא עלה יפה בתחום המעשה. הסיבות לכך יכולות להיות רבות. חוסר נכונותם של הסוריאליסטים עצמם לפעול ברצינות? היות התיאוריה שלהם בורגנית ולא מתגרה באמת לסדר הקיים, אלא רק מספקת את דרישתו לקישושים חדשניים? היעדר תיאוריה סוריאליסטית פוזיטיבית בעלת ערכים מוגדרים יותר כתחליף לקיים? מכל מקום, השאלות שמעלה ברטון רחוקות מלהיפתר, וכשלון תנועתו למעשה אינו מוחק את תרומתה לחשיבה שבאה אחריה. ברטון מעלה שאלה אשר אחרי מלחמת העולם השנייה נראה היה שאופן הטיפול שלו בה היה בוסר מדי. הקשר בין שחרור הדמיון והאלמנטים שמקורם בחוויות החלום לבין אלימות חולה נשאלת אחרי מחנות הריכוז הנאציים בצורה הפוכה, היינו, האם האלימות כפי שבאה לידי ביטוי בנאציזם היתה תוצאה של אלמנטים אי-רציונאליים, או שהיא נכללת במסגרת המכונה רציונאליות, כפי שהוא קיים כיום?

השאלה נוגעת איפוא להגדרת המושג רציונליות. הגדרות מקובלות לו הן הגדרות אינסטרומנטליסטיות. למשל: רציונאלי הוא מי שמשתמש באמצעים היעילים ביותר להשגת מטרותיו. לפי הגדרה זו המטרות אינן מצויות כלל בתחום הדיון ועשויות להיות מטורפות לחלוטין. אבל אם הוגשמו באמצעות השימוש היעיל ביותר באמצעים שעמדו לרשות המבצע הרי הוא רציונאלי. אולם אז יש לראות במעשיהם של היטלר ואנשיו מעשים רציונאליים, משום הארגון המופתי והניצול המאקסימלי של האמצעים שברשותם להגשמת מטרותיהם. הגדרה כזו של רציונאליות אינה יכולה להילחם נגד הטירוף. הגדרה מעין זו קרובה גם ביותר להגדרת המדע בימינו, היינו אותו תחום שבו מתפתח הידע בלי שישאל מישהו את עצמו מהו הסיכויים שייעשה בידע זה. וכך, גם המדענים העובדים בפרוייקט ,,מלחמת הכוכבים" הם רציונאליים אפילו מטרת הפרוייקט היא להחריב את היקום.

כנגד תפיסות כאלה של רציונאליות, היו שניסו ויש שמנסים, כמו ברטון, להגיע למושג רחב יותר של רציונאליות הכולל בתוכו אלמנטים שהמחזיקים במושג הרציונאליות הראשון יראו בהם אי-רציונאליים. מושג הרציונאליות כולל אצל ברטון את השינה החלימה ואת השירה. כותב ברטון: ,,ענייננו הוא בשיבה אל מקורות הדמיון הפיוטי ויתירה מזאת – היכולת להישאר שם". אידיאל השחרור של ברטון הוא להביא כל אדם לבטא את עצמו בצורה המאקסימלית. שחרור מכבלים של ,,רציונאליות", של נורמות חברתיות, מחשבתיות והאידיאולוגיות היא הרציונאליות האמיתית. אלימות היא דבר שצריכים לו כל זמן שהמבנה החברתי בורגני, הוא מדכא ומצר את השחרור לתחומי המחשבה של יחידי סגולה, ותחת איצטלת ה,,חופש" מחזיק את ההמונים בצורות וכבלים של מחשבה ופעולה. ברטון כותב: ,,בעיית הפעולה למען החברה אינה אלא בצורה אחת מבני רבות של בעייה כוללת יותר שהסוריאליזם ראה חובה לעצמו לעורר, הלא היא בעיית ההבעה האנושית על כל צורותיה. הבעה, משמעה, בראש ובראשונה לשון". המחשבה התכליתית, הרציונאליות, המדעיות לא שחררו את האדם כפי שציפו שיעשו. מחנות הריכוז פעלו ביעילות של בתי חרושת ומעבדות מחקר. הרציונאליזם

אנדרה ברטון

המדעי שדיכא ופתר כאי-רציונאלים ביטוים אותנטיים של הרוח המשותפים, שלא כמו חשיבה אנאליטית, לכל בני האדם, חייב להיות מוחלף בסוג אחר של רציונאליזם אשר ישחרר מכל מיגבלה ויאפשר ביטוי אישי מאקסימלי. הסוריאליזם בוחר באסתטיקה כמפתח לשחרור זה, בשפה, באימאז'ים ציוריים וקולנועיים, באמצעות טכניקת המונטאז'. ברטון לא דורש אסתטיזציה של המציאות אלא ריאליזציה של האסתטי והפואטי: ,,להגשים את השירה הלכה למעשה".

עובדת כשלונו של הסוריאליזם בביצוע תוכניותיו הנאיביות שלו בדיעבד, לאור מה שהתרחש עשר שנים אחרי כתיבת המניפסט השני, אינם צריכים להמעיט בערכה של השאלה שהוא שואל והנסיון שלו להציע פתרונות. חלק מהפתרונות הם אכן נאיביים והם מיני מחות אנרכיסטיות חסרות מחשבה מעמיקה כמו, למשל, העצות שנותן ברטון כיצד לחבר נאומים פוליטיים ולהתערב בפוליטיקה. במניפסט השני כבר יכול ברטון לספר על החוויה הפוליטית שחווה בעצמו – חברות קצרה במפלגה הקומוניסטית הצרפתית, שלא היתה כה נאיבית ופשוטה, כפי שחווה אותה במניפסט הראשון. השאלה ששואלים המניפסטים היא אולי חשובה ביותר בבאה שלנו והופכת חשובה יותר ויותר ככל שמתרבים מעשי הטירוף והזוועה המבוצעים ברחבי העולם. הטירוף האנארכיסטי של ברטון הוא איפוא נסיון לשפיות בעולם מטורף ויש בכך מן המזכיר את הקולנוע של האחים מארקס המשתמשים באלמנטים דומים לאלה שמשתמש בהם ברטון כדי לפוצץ את השפה והעולם ה,,ספרי" מבפנים.

(המשך בעמוד הבא)

هكذا من الاعلى

هكذا من الأصل

יומן קריאה

על ירושלים, נביאיה ונשותיהם

מאת רחל שקלובסקי

לא כל יום רואה אור בארץ ספר ישראלי טוב, חכם ויפה כמו „סיפורים ירושלמיים" של אביגדור דגן (ראה אור בתרגומו של אברהם חזם בהוצאת „דביר", תשמ"ג). אבל, אביגדור דגן עצמו לא הוציא תחת ידו ספר נאה שכזה מאז „בינת הסכר" (1979, הוצאת „עם עובד"), שעליו גמרתי את ההלל בזמנו. כך, רבים מאלה שאהבו כמוני את „בינת הסכר" התאכזבו מספרו „ליצני החצר" ואף ויתרו על קריאת „ביזנאבי" עם הופעתו זמן קצר לאחר מכן, מפני ש„ליצני החצר" מעורר סלידה ואף רוגז. שכן, אף שבספר זה מנסה דגן להמחיש את אותה תחושת־חיים אופטימית כפוכחת שנמצאה ב„בינת הסכר", הרי החומרים השונים בתכלית שבהם הוא משתמש בשני הספרים מסכנים לחלוטין את איכותם, האסתטית והרעיונית באחת.

אם ב„בינת הסכר" ממחיש דגן את השקפת־עולמו מאשרת־החיים לנוכח מוראות השואה בעקיפין, באמצעות סיפור על רופא כפרי זקן ובודד לסבל את אסתו וילדם, הרי ב„ליצני החצר" הוא מנסה להעביר תחושת־חיים זו ישירות, על־ידי מיקום ההתרחשות הכתוארת בסיפור במחנה־ריכוז, כמרגם בעזרת המשלה העולם בו אנו חיים למחנה־ריכוז זה ושל אלוהים למפקד הבלייכול. המשלה זו, בנוסף לבדיבים אחרים של הספר, עוררה בי תחושה לא־נעימה של דיספרופורציה ואותה דחייה שהזכרתי. שכן, אפשר להמשיל משלים על אושוויץ, אך אושוויץ איננה יכולה לשמש כמשל. או, ליתר דיוק: האמירה כי החיים הרגילים, כפי שהם מוכרים לנו, משולים לחיים במחנה־ריכוז נאצי, היא תיאור מסולף ומקרי הן של החיים והן של הקיום במחנה־הריכוז – אמירה המגזימה בהערכת מידת הסבל הקיים בחיים הרגילים, והממעיטה בהתאם את מצוקת הקיום במחנות הריכוז. וסילוף כפול זה הוא שהשפיע יותר מכל לרעה על איכותו האסתטית והרעיונית של „ליצני החצר", והפך אותו לספר בלתי־נסבל כמעט.

אבל לא לגנות באתי כאן אלא לשבח, ואם גיניתי את „ליצני־החצר" הרי זה רק כדי לומר כי ב„סיפורים ירושלמיים" ימצא הקורא שוב את המספר־המשכיל הלירי, המשועשע והחכם של „בינת הסכר", שכדאי להאזין למה שיש לו לומר, ושהוא גם סופר היודע לספר סיפורים היטב – באמציתיות, בדרך מעוררת עניין, בחוש הומור ובסגנון עובדתי, המונע את הרגש האמיתי שבהם מלגלוש אל הסנטימנטלי, ואשר בו הוא מסתפק תמיד, כך נדמה, בדיוק ברגע הנכון, בדרך־כלל במשפטים „הנכים" ומסיימים את סיפור־המעשה.

עקב רגלו של אלוהים

הסיפורים שבקובץ שלפנינו נושאים ברובם אופי ריאליסטי יותר מ„בינת הסכר", שבמרכזו ניצבת סיטואציה אגדית־מופלאת – הידידות בין הגיבור, הרופא הכפרי הזקן, לבין תרנגולו פדרו. ואם גם סיפורים אלה מעבירים תחושה אגדית הרי זה, בין השאר, מפני שהמציאות כפי שהיא, היא הרבה יותר אגדית ומופלאה ממה שאולי (עדיין) נדמה לנו. ב„סיפורים ירושלמיים" דגן חותר לתאר את סיפוריהם של אנשים אמיתיים בהקשרים חברתיים ריאליסטיים, כמרגם, ואולי בעיקר, לתאר תיאור אמין את העיר ירושלים עצמה. אבל ירושלים שאותה הוא חפץ לתאר איננה העיר הגלויה להסתת הרושם בלבד, אלא גם זו הנסתרת בהם או, ליתר דיוק – ירושלים הנגלית באוויר של העיר ירושלים בלבד.

מטרה זו משיג דגן בהצלחה רבה, וכמי שחיה שנים רבות בירושלים, אני יכולה להעיד כי כאשר הוא כותב כי „ברחובותיה של ירושלים – בעצם מכים באוויר מרחף משהו המעורר את הלב עד כדי הפסוק המקובל, כך נדמה לך, מקבל משמעות אחרת", או כאשר הוא אומר, כי „לפעמים נדמה לי שירושלים כלל איננה עיר, אלא אתה כעקבות רגליו של אלוהים. עקבות צעד יחיד, שאין קודם לו ואין כאוחר כמבו" – הריהו מתאר את ירושלים תיאור ריאליסטי מהימן ומדויק. וכך גם כאשר הוא אומר, כי „לחיים בירושלים יש ביטוי רביעי", ובמיוחד משום שהוא מוסיף מיד, כי „איני יודע עד כדי כך שאתיימר לתארו, אבל אני יכול להביא כמה דוגמאות, שיבהירו למה אני מתכוון". כי אכן, יש איזה מימד נוסף בירושלים, והוא איזו תחושה או רמז או נוכחות של מציאות אחרת – רוחנית – מעל ומעבר למציאות כאשר רואים אנו שומעים או מגוללים לנגד. ומשום זה אכן איננו ניתן לתיאור ישיר, ואפשר לנסות להבהירו או לרמוז לעברו רק בצורת דוגמאות.

גם את מטרתו השנייה – תיאור אמין של טיפוסים ירושלמיים – משיג דגן בהצלחה רבה. אבל מה שמעניין אותו בגיבוריו הוא האמת שהם נושאים בלבם ושלה הם מקדישים את חייהם. לכן אין הוא מרבה בפרטים ריאליסטיים, אלא מצטמצם בנתינת אותה כמות של תיאור שדי בה כדי למקם אותם בגיאוגרפיה של ירושלים ולהעניק תחושת מציאותיות לסיפוריהם. כמרגם, דגן איננו חותר לתאר את כל טיפוסי האנשים שאפשר לראותם ב„סיפורים ירושלמיים". האנשים שאת סיפורם הוא בוחר לתאר הם אלה אשר חייהם מבוססים על „המימד הרביעי" שבירושלים המעניקה לו – אלה הם אנשים כמו „בעל הכוכבים" מהסיפור „הם לא רוצים להסתכל בכוכבים", הרוחק בעוברים ושבים להתבונן בכוכבי השמים, מתוך התקוה והאמונה התמימה, שאם הם יכירו בקטנותם ביקום אזי יתנכלו פחות זה לזה ויהיו בני־אדם טובים יותר; או כמו השען מהסיפור „השען", הרוצה לעצור את כל השעונים שבעולם, כדי שלא ידע – בהיעדר אפשרות תיאום הזמנים – עוד מלחמות. בצד תמהונים אלה מצייר דגן בספר גם דיוקנאות של אנשים רגילים וכן, בסיפור אחד, „נסיכת שבא", גם דיוקן מרפא של אנשים ב„החברה הגבוהה" של ירושלים, ולו רק באמצעות סיפור האהבה והידידות העומד במרכזו. אבל כל גיבורי הסיפורים מדגימים את הדיר שבה מיטב

אביגדור דגן

המיוחד שבירושלים על אלה החיים בקרבה, שלבם מוכשר לקולטו.

הנביאים ונשותיהם

נוסף לתיאור ירושלים וטיפוסיה מבקש דגן בקובץ הסיפורים שלפנינו, כמו ב„בינת הסכר" ובספריו המוצלחים פחות גם, אם לא בעיקר, להעביר לקורא את השקפת עולמו הקיומית. כך, גיבוריו הרבים עוסקים ללא הרף במחשבה על משמעות החיים וכדאיותם ומדגימים בצורת־חייהם את אחת הדרכים הרבות שבהן יש בכוחנו להעניק לחיינו משמעות וכדאיות. לבסל – על־ידי כבוד לזולת ועזרה־הדדית (ראה כל מחזור הסיפורים „ידידי רוד"), ועזרא או על־ידי מאמץ לתקן את הרע שבעולם לסבל בדרכים הדון־קיחוטיות של השען ובעל־הכוכבים שתיארתי לעיל, דרכים אשר נמצעות הגשמתן איננה מפחיתה מבחינת כדאיות, ובמלים אחרות – בעזרת הבבנה הפשוטה המתגלה באחוזי דרכי־חיים שונות וב„חונות אלה, היינו – על־ידי הקדשת החיים למטרה מסויימת הנראית בעינינו, כמרגם בעיני בני־אדם הגיוניים וטובים אחרים, כראויה. זו הדרך שבה יש בכוחנו להעניק לחיינו משמעות וכדאיות, גם אם מנקודת־ראות אובייקטיבית, ולא מעניינת באמת, אין לחיי האדם עלי אדמות משמעות כלשהי.

דגן רואה, כמובן, גם בחיפוש אחר החכמה את אחת הבחירות הראויות אשר החתירה להשגתן עשויה להעניק משמעות וכדאיות לחיים, אף שהוא יודע ומדגיש כי גם החתירה למטרה זו היא דון קיחוטית, שכן החכמה האמיתית איננה מצויה בהישג־ידו של האדם (ראה הסיפור „הזקן בתחת לברוש"). אבל אף שהוא מכבד בחירה זו, אף שרבים מגיבוריו מקדישים את חייהם דווקא לה, ואף שהוא עצמו עוסק באופן כמעט אובססיבי בכל ספריו בשאלת משמעות החיים וכדאיותם, הרי ההתעסקות בשאלות אלה – אם במידה מוגזמת ואם בצורה ממשית שלילית, היינו – לא כדי להחליט על דרך־החיים והמטרה הראויה, הקרובה ביותר לרוחנו וליכולתנו, אלא כביכול כדי להחליט אם להיות או למות – נראית לו קצת מגוחכת. שכן לדעתו (ראה במיוחד הסיפור „המבחן היפה") החיים על כל מצוקותיהם, הכמישות והאפשריות, תמיד יפים ובוסכים דיים כדי להפוך את העיון בשאלת כדאיותם, אצל אנשים בריאים בנפשם, לפחות, לעיון תיאורטי בלבד (והו ה„דין שיהיה יום יפה" של „בינת הסכר"), כה גם שהאדם איננו נאחז בחיים מכוח מסקנה לוגית על כדאיותם, אלא מכוח היצר.

לאור תפיסת־חיים זו מתאר דגן בכל סיפוריו בצד הדון־קיחוטים שלו גם דמויות סנצ'ופנצ'איות, ובכולא ההערכה הראויה. כך, ב„בינת הסכר" הוא מעמיד כנגד דמות הרופא הכפרי הזקן את דמותו הסנצ'ופנצ'אית של תרנגול פדרו. ובקובץ הסיפורים שלפנינו נוכל למצוא צמד מילים שכזה בבעל הכוכבים וידידו בעל־הקיוסק (הסיפור „הם לא רוצים להסתכל בכוכבים"), ובסיפורים אחרים, שבהם מתאר דגן דמות יחידה ולא צמד, מתפקדת כסנצ'ו פנסה דמות הגיבור המספר – דמות אורבנית, חייכנית ומיושבת בדעתה ובמנהגה כאחד – אשר איננו יודעת אם היא השקפותו הספרותית של אביגדור דגן עצמו אם לאו. אבל יותר בכל מיטיב דגן לבטא השקפה זו במשל הנבואי הקצר „הנביא ואשתו", שבו הוא מלגלג בטוב־לב על הנביא, ומראה כי כוחו האדם איננו מתגלה רק בנביאים הגדולים והידועים כי־באו מקרבו אלא גם בנשותיהם הסבלניות.

אלא שכל הקורא בסיפוריו של דגן יודע, כי גם אם הוא מעריך ומכבד את נשותיהם של הנביאים, הרי זה לא דווקא בשל איזה ערך פנימי שהוא מוצא בהן, כי אם בעיקר בשל נחיצותן לעצם קיומו של הנביא, וכי הערכתו ולבו נתונים דווקא לגבר בעל־החלומות, שעליו הוא מלגלג ב„הנביא ואשתו" ועוד. שכן, מישהו צריך אומנם לדאוג לאוכל, אבל מיטב האדם טמון ביכולתו לחלום. ומכאן אותה ההתבטלות־העצמית של הגיבור־המספר בסיפורים בפני הגיבורים האמיתיים שלהם – כל הדון קיחוטים למיניהם – שאת סיפורם הוא בא לספר.

ורשה, 1986

מאת צבי אייזנמן

א. בגן הסאקסי

ברור, קטע הגן הסאקסי. מצומצם הגן. הצר, הוקטן, נצטמק. אין בו חממת הזכוכית, הזכוכית האטומה, שנתמשכה לרוחב, לעומק ולגובה. שם, בפנים, היה האוויר תמיד לח, תמיד חמים ותמיד מאפל למחצה, כפי שעשוי היה להיות במעמקי הג'ונגל. לא נעדרו שם עצי דקל, צמחי־שרך, קני סבך, סבכי־מטפסים, פרחים הנפרשים לעת־לילה ופרחים הנפתחים רק לאור־חצאין זה, שהשמשות האטומות שבגג ושבקירות סינגהו בעת הורידתו מן העולם החיצון.

בינות לסבך הצמחים והאבנים השתרך לו לאיטו פלג מים, אשר ברזים מוסתרים הזינו והידוו אותו, ונקיקים ומערות נמצאו שם. בכל ביקור־שבת שלי בגן הייתי נוחת לתוך מבוך זה של המנהרות והמערות, על מנת להגיח מעברו השני של המבוך, שם התגלגל הפלג במפל־מים קטן. משני עברי האשד הזה – צוקים. מקצה הצוק האחד אל משנהו נבנה גשרון־עץ. הגשרון התנענע והתנדנד עם כל פסיעה, ואיים כל רגע להתמוטט.

בדמיוני, דמיון הילד, היה כל זה עולם של ממש. תיאוריהם של קארל מאי ושל ז'ול ורן בהרפתקאות מסעותיהם הופיעו כאילו חיים־היו מתוך דפי ספריהם. ידעתי ל„הגשימם", להחיותם ולהציגם־כמו ברגע כבימרא. אני גופא נתגלגלתי באותו עורך־מסעות נועז נהייתי הכובש־הגיבור. אך היה זה ג'ונגל בלא צפורים, בלא נחשים ובלא חיות־פרא רעות, שוחרות טרף, שיתגלו מבין שיחים גבוהים ויסתערו עלי, ושאני אתקיף אותן, ואיאבק איתן, ובסופו של דבר – כמובן – תהיה ידי על העליונה במאבק הזה.

מן החממה לא נותר שריד. כיום חוצה את המקום מסילה חשמלית. אך המיזרקה, המיזרקה שבשדרה המרכזית – עודנה מיזרקה ושעון־השמש שלידה – שעון־שמש.

בעוד רגלי הכושלות גוררות אותי לעבר השעון, נשתרך לו גשם דליל מאת שמים צוננים. רוח לחה התאמצה להרפני מעם לוח־הספרות העגול, אשר בלא אור־שמש הנהו כליכולו סתם אבן עגולה אפורה, ומחוג הברזל, שנועד להורות על השעות, דומה כמי שנתקף בשיתוק ואינו מזיז את צילו על פני הספרות הרומיות.

אז, בהיותי ילד, היתה אמי צריכה להרים אותי, כדי שאוכל להגיע לראות את ידית הברזל ולהבחין כיצד זז צילה של הידית לאט לאט מספרה אל ספרה. לא תפסתי אז את הקשר בין השמש המחוג והספרות. לא הועילו כל הסבריה של אמא. מוחי הילדותי לא קישר את אלה בשום פנים ואופן אל שעון. בשבילי שעון זה היה שעון־הכיס התלוי על שרשרת ונתון בכיס חזייתו של אבא, או האורלוגין בחדר־האורחים המצויד במשקלות של נחושת־קלל ומטוטלת, ומדי שעה בשעה הוא מצלצל ונשמע.

עתה, בבוקר זה הדולף וסוחר, לא נזקקתי למי שירים אותי אל לוח הספרות. הסתכלתי בו מלמעלה למטה. פני ועיני רטובות היו. ודאי משום טיפות הגשם.

הגן איננו מוקף עוד סורגי ברזל. פתוח הוא לרווחה מכל העברים, אל כל המהוקים, למול כל הרוחות.

רבים מן העצים נכים הם. נושאים עדיין עליהם צלקות מלפני ארבעים שנה, מן הפגזים אשר קרעו נתחים מבשרם, עיקמו ענפיהם, ריסקו גזעיהם. דלילים נותרו העצים, רווחים נפערו ביניהם, קרחות, אך אלה העומדים „מתפקדים". הם רומזים כבר בעשרות־עשרות עיניים צעירות ירוקות. ואם כי גשום עדיין ורוחות עוד נושבות – האביב כאן.

הגן הנהו פה. העצים ישנם. רק אני נעדר. רק אני אינני משחק עוד עם חברי הקטנים ב„תופסת" וב„מחבואים". אותי אין למצוא בינות לגזעי העצים הישישים, מתחת לפסלי־האבן שבשדרה הראשית, בהם כל פסל מסמל אחת המוזות.

אני מחפש אותי על סביבותי. אפשר הנני מוטל תחת אחד מספסלי הגן ואפשר על אמיר אחד־העצים העומד עדיין בעירומו?

אילו היתה קיימת עדיין אמת־המים, ועל פני אדוות־פניה היו שטים שני הברבורים הלבנים, היו הם אולי מכירים אותי? הרי אני הייתי מאכיל אותם פרוסות חלה, שאמא היתה שומרת בשבילי בארנק שבידה.

רגלי נושאות אותי אל „אחד עשר השערים", שם טמון „החייל האלמוני", דולקת „אש התמיד" וניצבים בלי נוע, משני צידי הקבר, שני חיילים. בקפאון עמידתם נראים גם שני החיילים כפיסלי־אבן הנושאים רובים־של־אבן על כתפיהם־שבאבן. אף הכפפות הלבנות שעל כפות־ידיהם יוצרות רושם כאילו מאבן לבנה נחצבו.

מ„אחד עשר השערים" שְׁמֵרַגִים הם מבאתי שלושה בלבד. אך שני החיילים – בשבועה אני כמעט מוכן להעיד על כך – הם הם החיילים מאז, מלפני למעלה מארבעים שנה.

מבויקה כי מחשבה, כי לא „חייל אלמוני" טמון פה מתחת ללוח אבן־השוחם, ולא לכבודו לוחש, מהבהב ונאבק ברוח הלהב „נר־התמיד", אלא שנות־ילדות שלי, הן שהוטלו לשם מתחת, ומצבת־השחם הכבדה, השחורה, הנושאת את כתובת הזהב עליה, מעיקה עליהן.

וכל אותה שעה מטפטף הגשם וסוחר, הרוח שוב הודפת אותי. „חוס עצמך" – באה היא בתרעומת – „כלך לך מכאן!" העצים מתעתדים להתלבלב: שמש־אביב עומדת לעלות. הילדים אשר בגושי הבתים החדשים מצפים כבר. רוחם קצרה, הם מתפרצים לבוא, לאחר החורף הארוך, הנה לגן המתעורר ומוריק מחדש. הם משתוקקים כבר לשוב ולשחק עם חבריהם ב„תופסת" וב„מחבואים".

ב. מתוך סימטתי השלווה ואליצוב

מתוך סימטתי השלווה ואליצוב נישאו ונעלמו כל הבתים שמאז עם המדרכות ועם הפנסים.

בית אחד בלבד, בית אחד־ויחיד התיצב מול אותו סער. אך אפשר, שאותה אש־להבה הותירה זאת במתכוון, כדי שיוכלו הדורות הבאים להציץ מקרוב אל פני האימה ולמשש במו ידיהם שריד לבינה נקובה, משקופים שנתלשו, דלתות חסרות־ידיות, בריחים בלי דלתות, חלונות ללא זגוגיות, גגות נטולי ארובותיהם – יושוי וייווכחו, כי זה אשר היה, זה אשר התרחש לפני יותר מארבעים שנה – אינו בדייה.

כפי סימטתי השקטה, הנידחת, ואליצוב, הספיקו כבר במהלך השנים להשתיל שני טורי בלוקים־שיניים לבנים זהים, ואני לא הייתי מכיר כבר את סימטתי, אלא שבין המבנים החדשים האלה עומד לו תקוע הבית האחר הזה כשן שחורה רקובה, שאינה כואבת עוד, אך צילה החשוך, הפגום מטיל עצמו על הבתים סביבותיו והרחוב אינו יכול לפתוח את פיו.

במקום בו עמד בית־נעורי נמצא בית אחר. בית מידות. בית רחב. בית וגדר סביב לו, ושומר ניצב בפתחו. בבית הזה מייצרים וטובעים מטבעות, שטרות־נייר ומטבעות מתכת. האם יכול אני לומר, כי כל אגורה יצוקה הפורצת מתוך המכונה מכילה בתוכה ישות־מה משנות ילדותי, וכל מי שלוקה או מקבל אל ידו מטבע, מקבל בזה דבר־מה שהוא משלי, ואין הוא אפילו יודע על כך?

רוצה אני לגשת אל הגדר, לבקש מהשומר שיניחני לבוא אל הבניין פנימה, כדי שאצמיד אוזני אל רצפת המלט ואאזין אל היסודות, אשר עליהם עומד המבנה החדש, אולי אצוד, אמלט משם אנחה, גניחה, לחש שנקטע. אין כוחותי עומדים לי לעשות זאת. רוצה אני לשרבט על הגדר את שמו של אבי, את שמה של אמי, שמה של אחותי, שמו של גיסי, שמותיהם של שלושת ילדיהם. גם את זאת אין אני עושה.

עומד אני ומשקיף אל רחובי בעיניים חלולות, כאילו מזה זמן רב לא עשיתי בהן שימוש, כמו היו העיניים שתי סוללות אשר מאליהן, בלא שניצלו אותן, דעכו כבו. אני מדבר אל רחובי בקול רם, ויש בי הרגשה, כי דברי פורצים שלא־מתוכי, כי מתוך ריקות איוושהי.

נשמתי נתונה פה, במקום־עמדי, אך גופי נמצא אי־שם, מעברו האחר של הרחוב, או מעברו האחר של העולם. מסופקני אם זו – נשמתי – תדבק אי־מתי לגופי, הם יהיו לאחד.

ג. המקום בו רצחו את אבי

הרחוב נקרא היום רחוב פרץ. לדידי הוא עדיין צֶגלָאנָה, אם כי אף בית אחד לא, אף לא חצר אחת, אף לא חנות, אף לא שלט כל שהוא, אף לא אבן־מרצפת אחת – אינם מעידים, כי אכן זהו רחוב צֶגלָאנָה. כיום מכונה הוא רחוב פרץ, והוא רחוב חדש, רחב, בדומה לרוב הרחובות בוארשה, אבל אצלי הריהו קיים ועומד, וכך עתיד הוא להיות – רחוב צֶגלָאנָה.

כאן הוא. אני יודע ומרגיש־בחוש ותופס, כי בתוך־תוכו של רחוב חדש זה מפעפע פצעי היכן. בזו פיסת המרצפת ניקבו גרמנים יורקי־כדורים את הזה אבי במטח כדורים.

מתחת לפסיעות כפי רגלי – לא האספלט של המרצפת מוכל, כי גולגלתי שם. הנני דורך על פני מוחי שלי. הזכרונות מכאיבים עד אימה.

בשעה זו – קיצו של יום בא. שמש אביב נטה ימה ואז, אז בשעה שאבי פלט את נשימתו האחרונה, היה לילה. גשם ניתך, כל הפנסים סומים היו, כל השערים חרשי־שמע, כל החלונות אטומים־אילמים. דמו הלוהט של אבי פרץ מתוכו, וזרמו הצונן של הגשם נישא, נסחף אל הביב.

בני אדם בבין־השמשות הזה, הוך של סוף־ניסן אל תלעגו לי, שמתכופף ומשתוחח אני כה נמוך עד המרצפת השוממה: שאני מושיט זרועות־היונקה שלי חובק ומאמץ אל גופי את הריק.

עוברי אורח, אל תוכו תדהמה ואל תשתוממו, שאני כורע ברך כאן בליבו של רחוב וממלמל פה בשפתיים סדוקות, ולוחש אל תוך אוזניו של חלל־האוויר מילים קטועות בלשון אשר לא נשמעה כאן מזה עשרות־עשרות בשנים. אין אני חסר דעה. זה ראשי השב משתוחח וקד מול אפרודית האספלט. אני הנני הבן שהוזקן בלא עיתו, בנו של האב הצעיר, אשר הם – המטנפים – מילאוהו, כאן על הקרקע הנוקשה, אגבת־כדורי־מוות – – –

החמה – סוף סוף נסתלקה, הפנס הראשון הודלק. התנועה ברחוב פרץ מידללת, ואבק המרצפת על שפתי – מרור ומרורים.

מבכי מחליקים מחלון מואר אחד אל משנהו, מגזוזטרא אחת אל אחרת ואין מוצאים הם מקום בו יתעכבו, ולו לרגע קט.

ד. ברחוב זָ'ביה שאיננו עוד

ימי ניסן. לאחר גשמי אתמול עדיין חיוורת היא השמש. אך היא כבר נדיבה דיה להעלות בת־צחוק מחממת. כל חלונות־הראווה של תצוגות כובעי־הנשים של רחוב זָ'ביה שאיננו קיים עוד משקיפים אל מעבר לעצי הגן הסאקסי לראות אם עצי הערמונים פיתחו כבר את פקעיהם הראשונים.

חולפת החשמלית האדומה הטרום־מלחמתית בצלצול ובחריקת גלגליה בעת פנייתה אל כיכר הבנק.

מגיעות על צמיגי גומי כרכרות שאינן קיימות. הגלגלים מתגלגלים בלי להשמיע קול, אך פרסות הסוסים מקישות על פסיפס אבני המרצפת את מקצב־השלווה של טיילים, הנוסעים להנאתם.

ברחוב ז'ביה שנימחה מופיעה עגלה טעונה ארגז מלא אדמה תחוחה, ובן־האיכרים הנוהג בה מכריז אל מול הגזוזטראות:

– עפר, עפר לאדניות־פרחים, לעציצים!

וסימן נוסף מצאתי ברחוב ז'ביה, זה שאיננו בנמצא, שאכן באמת כבר הגיע האביב: השכנה שמן הקומה השניה ירדה לחצר עם עגלתה, בה היא מוליכה את אימה המשותקת. פניה של אימא שלה חיוורים כזיהרון מצעי המיטות הזכים, אשר מישהו תלה על גזוזטרא לאיוורור.

נער פורץ במרוצה מן החצר אל הרחוב ומגלגל חישוק ברזל, ואני – איל זקן, נושא שני חישוקים מתחת לעיני – רציתי לרוץ עם הנער, אם כי אני יודע, שהנער איננו קיים, בדיוק כשם ששתי הנערות בסינרי בית־ספר שחורים, בצווארונים לבנים פרושים וילקוטים על שכמן, המתעכבות מול חלונות־הראווה ומתפעלות למראה כובעי־הנשים – הן גם הן – בדייה.

כל התמונה הזאת היא כה רגילה, כה שיגרתית, אך זוהי השיגרה שנמחקה בכל מסות העיתים.

ה. בבית העלמין שבגנשה

רצונך לפגוש ביהודים – אל בית־העלמין לך, זה שברחוב גנשה.

רצונך להיות בין יהודים – שים פניך לבית־העלמין בגנשה.

רצונך לשמוח בחברת יהודים – אך ורק בבית־העלמין בגנשה.

רצונך בדין־ודברים עם יהודים, לגעות בבכי בפני יהודים – אין טוב מללכת אל בית־העלמין שבגנשה.

מקום החיים המלאים, בו עומדים יהודים בצפיפות ברווחה – הוא בית־העלמין שבגנשה. שם אין איש קובל על חברו. אין נושא טינה על חברו. ה„אוהל", מצבת „הצדיק" (גדוש פתקים ואבנים) השלים מזה זמן ועידן עם השמות הרוחות־מפולגות של מִלְגוראָפוּת, מסילדות, ראבשות, איזיורים, הורבים, האלוויסים. הוא אינו מפנה את צוהר „אוהלו" וילתו המולידה מן הנפפורים שהתנכרו. בין כך ובין כך יהודים הם. יותר מד' אמותיו לא תפס אף אחד. אחת היא נחלת הגביר והקבצן. הגנב והישר, הרך־בשנים והישיש. הכול מפוייסים, הכול מסודרים, הכול רגועים. זו מנוחה המתמשכת, הנארגת והנטוית / משורה אל שורה / ממצבה אל מצבה / מאבן אל אבן / משכיל אל סביל.

מבקש הנך רבנים, „רביים", דיינים, גבאים, חזנים, שוחטים – הרי הם לפניך!

רצונך בפרופסורים, רופאים, „פרוו־מרע", עורכי־דין, בנקאים, חרושתנים – גם אלה בנמצא.

מושכים את לבך הוגים, סופרים, משוררים, עורכי־עיתונים, מלחינים, שחקנים, זמרים, כנרים, ציירים, פסלים, הסטוריונים, חוקרי־לשון, יוצרי־לשונות, מנהיגי מפלגות, נואמים, קריינים, טרובדורים, אורטודוקסים וחופשיים, מתבוללים, יאהודים ופולנים בני־דת־משה, בפראק ובצילינדר לתפילת־שבת בסינגוגה; אנרכיסטים, קומוניסטים, בית"רים, בונדאים, ופועלי־ציון – גם להם כאן המקום, אתה יכול לגעת בידך הלוהטת את אבנם הקרה. הם לא ידחו אותך, לא ירתיעו. זה אחד משלהם בא אליהם. הם היו גם מחייכים אליך, תוקעים כף ב„שלום־עליכם" חגיגי, אך לוחות האבנים שעליהם אין מאפשרים להם זאת.

הם יודעים שמחוצה לחומות בית־הקברות ארגיש אני את עצמי בודד יותר, זר יותר, נידחה; שמעבר לחומה שורר המוות בחיים היהודיים, ופה רק פה – המקום היחידי בו חיים המתים.

אין אני נחפז, איפוא. יושב לי על ספסל. נשען אל אילן אחד. גוחן על פני אבן אחת. מצרף אות אל אות ומתקבל בזה שמו של מאן־דהוא. ההוא, אשר את שמו העליתי זה עתה על שפתי – בין עונה ובין אינו עונה לי, חד הוא – טוב לי איתו, איתם. הם מצויים בתוכי ומסביב לי, אם כי הכול כה אילם הוא. הכול כאן בלא־ניע. אין עוד לוויות, אין מי טימות, אין עוד קברנים ולא בית־טהרה. לא מלווים ולא סופדים. עורבים הצווחים חשכות מעופפים מעץ אל עץ. רק הם בתנועה מתמדת, בסיחרור מתמיד.

ואני עומד ואני מצפה. למה אני מצפה? איני יודע. לילה קרב ובא. עוד מעט־קט יינעל שערו של בית־החיים על מנעול ובריח.

הולך אני, איפוא. שורה אחת מעבירה אותי אל שורה אחרת, אילן אל אילן. השער ננעל בלא רחש ובלא רעש.

מבית הקברות שהואפל מלווה אותי עמוד־אור, והרחוב מואר באור־יקרות עוטף אותי סביב סביב חסכות.

ו. בבית־חולים

חדרון ליחיד. מיטה ליחיד. קירות לבנים. ידיים חיוורות. מן המסדרון נשמעים צעדים. מסיעים שם חולים בעגלות. בדלת יש שימשה. הדלת אינה פקודה להיפתח. השקט סטרילי וצונן. שלא כגוף. הגוף, הפה, העיניים – קודחים. השקט סופר בשלווה קרירה את השעות ואינו מצליח להגיע אל שעת הבוקר.

מבטי העיניים מהבילים מתוך קירות. כשרויים בתוך אדים מצטעפים הם ברעלה קלה. הצעיף נסוג. העיניים מעלות שוב ברק. הן חולפות על פני חלקת־הלובן של התקרה, מתעכבות על כתם־סתב צהבהב, באור הרפה של מנורת־חשמל מוצנעת בקרדזורית מקבל הכתם הכותה תווי ראש־אדם – אף, פה, ובמקום בו צריכים להיות חורי העיניים, מתכהה הצהוב. הפנים מקנים את כבעם. הנה הם מחייכים והנה נשאר הפה פעור, מעוקם ונטול־תנועה בדומה למסיכה בתיאטרון־קרומים.

אין זו מסיכת תיאטרון, אלו – פני אחותי, שערותיה הארוכות ברזה, אצבעותיה הארוכות נוכפות ארגמן־שקיפה. היא מגישה אל שפתותי החרוכות צלוחית מרקחת־פטל. הנני מרגיש בחיכי טעמו המר של אפר.

שערותיה הארוכות של אחותי מתבודרות, מתקצרות, הופכות זעירות כגון שפמו הגזוז של אבי. הנה מסתכלת בי אמי ושוב אחותי ושוב – אבא.

מה רב האושר! מה רבה, מרעישה ותוקפת השמחה על כי כל יקירי נתכנסו כאן כולם כאחד!

אבא מחזיק בידיו סוס־עץ. הסוס – יש לו סמלון של כסף. אוזנו האחת שבורה ולרגליו צמודים שני ארופנים, שיוכל היושב באוכף להתנדנד הלוך ושוב.

„אבא, אבא" – רוצה אני לומר לו – „בטרבלינקה אין הילדים צריכים צעצועים", אך אינני אומר לו דבר.

שערותיה הארוכות של אחותי, אינן עוד שערות, הן הפכו זרדים חשופים, קשוחים של אילן שנתייבש. מן האילן משתלשלת ויורדת עניבת־תלייה בתוך העניבה מיטלטל ומתנדנד ראשו של סוס־העץ, זה סוס־העץ, שהביא אבא לשמח בו את בן־יחידו – – –

לילה. דממת בית־החולים מונה בשלווה צוננת את השעות, ואינה מצליחה להגיע במנינה עד שעת השחר.

קיבוץ אלונים

מיידיש: יעקב שופט

מסילות אישיות

מאת טליה רפפורט

דוד גלעדי, „מסילות באמנות", הוצאת „מבחר־יבנה", 1986.

לספרו של דוד גלעדי ניתן לא רק שם כבד ואמנותי למדי, אלא גם מתכונת אלבומית־אנציקלופדית במובנת. נכללים בו 82 אמנים, אך הבעייה הבסיסית של הספר ניכרת כבר בבחירת האמנים המופיעים בו. אפשר למצוא בו, אמנם, רבים מכיוב אמנינו, כמו זריצקי, סטימצקי, אריה ארוך, אליהו גת או לאה ניקל, אך לצידם גם כמות כמעט לא מוכרים כמו אישר כהנוריה, הדי קון, רוברט בור, יואל גרבל, לאויה וילהלם ואחרים. דוד גלעדי מקדיש לרבים כאלה עמוד או שניים ולעומת זאת לא נזכרים כאן כלל שמות מרכזיים כמו מיכאל גרוס, תומרקין, רפי לביא, גרשוני, מיכה אולמן או קדישמן, שסייבים לדור הביניים וכבר מוסדים לחלוטין, שלא לדבר על הדור הצעיר יותר שנעדר לגמרי.

דוד גלעדי, עיתונאי, שלאורך שלושים שנה פירסם ב„מעריב" סקירות על אמנות, מדגיש שכתבותיו לא היו ביקורות אלא סקירות שבעקבות תערוכות. בהקדמה לספרו הוא גם מצהיר ש„הבחירה יכולה להיראות בעצרות קרימנוזה או אף שרירותית". אפולוגטיקה זו נוגעת בדיוק בשורש הבעייה. הבחירה היא, אכן, אישית ולאו דווקא אובייקטיבית. בתרבות כמו שלנו, כשהספר המודרני היחיד כמעט בעברית שמנסה לכסות את האמנות הישראלית לדורותיה הוא „אמנות ישראל" (של תמוז, עפרת ולוריה) וגם הוא אינו שלם ומדויק, קשה למצוא צידוק לספר מודמן של חוויות אישיות וקודרים על אמנים שדיברו אל לבו של עיתונאי. דוד גלעדי אמנם מסיים את הקדמתו לספר במשפט היומרני „כל הפרקים יחד הם פסיפס נרחב של אמנותנו, איקונוגראפיה ואולי גם קירמורה המאור בשמנים ושנים גוני אור". אך בין הגוונים חסרים בספר צבעי יסוד והפסיפס חיוור ומתקתק.

גישתו של גלעדי, כפי שהיא משתקפת בספר היא מיושנת ולא מעודכנת והדבר ניכר לא רק באמנים שהוא בוחר לטפל בהם (ה„מודרני" ביותר והיחיד הוא אורי ליפשיץ) אלא גם בסגנון הכתיבה שלו. זוהי כתיבה עיתונאית עם נגיעות ספרותיות ארכאיות, שגדעון עפרת במאמר הפתיחה הנלהב כתביר כינה אותה „שפה בהירה וכיסורות כדבשת". הספר אמנם קריא אך אין זו כתיבה מדעית או מקצועית. עפרת אמנם מכניס את המונח „מדעי" למרכאות, כאילו שיש בו טעם לפגם. אך יש, לדעתי, כתיבה מדעית על אמנות גם ללא מרכאות. נכון, שרשמיו הפרטיים של גלעדי מתגלגלים בציוריות ספרותית ומשובצים בפכים קטנים מסביבתו וחייו של כל אמן, שבאים ללחלח את העיסוק ביצירתו (כמו הסיפור פקידות ביתו של זריצקי נבנו מהשיכים שעקפה ותמהה אשתו סוניה או גאותו של אורי ליפשיץ על „מיסכר רבינוביץ"). אך אין זה תחליף לניתוח יסודי של סגנונות, השפעות והתפתחויות.

הספר יכול, איפוא, לתת למתעניין באמנים הנזכרים בו היכרות בסיסית מסויימת עם דמותו של האמן, אך לא נגיעה ממשית ביצירתו. אפשר להכתיר את גישתו של גלעדי בתארים כמו „פלוראליזם" ו„הומאניזם", כפי שעשה עפרת, אך שני מונחים נכבדים אלה הם כבגד הסוואה אלגנטית של פגמי הספר.

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי טנא

שירה

שירי גלבע

אמיר החר / מאת זרובבל גלעד / הקיבוץ המאוחד / 78 ע'.

ספר שיריו ה־13 של גלעד מוקדש לזכרו של אמיר גלבע („ידידי־נפש ורע") וגם נפתח בשירי גלבע. נצטט, למען טעם, את האחרון שבהם: „עמדנו שם לרגלי ההר / ומעבר לנהר קרוב־קרוב / יהושע אחיך ומצתו מאיר / ושתי האחיות רעותיו: / הצעירה צחקות־שמש בשערה / ועל שפתי הבכירה חיזוק החכם. / וכן הבים עלה סואב־הים הזקן / ואסל על כתפיו ודלים / (סואב־הים כן התצלום / סידירי צילם לפני ארבעים / וחמש שנים) / ואור־עיניך של הזקן / אפורה / אולי אור־רה ואולי אור־מרודים. / ועד שאנו מוסיפים ידיים אל העומדים / קרוב־קרוב / באה רוח מרה וקרעה את מי הנהר / והנהר עלה על גדותיו / וכסף וגוף / ובלע / „אתה אחר", לוחש / ותוסף כיסה ארץ".

קלאסיקה

היסטוריה ואפולוגטיקה

כתבי פילון האלכסנדרוני (א') / בעריכת סוזאן דניאל־נטף / מוסד ביאליק / 364 ע'.

פילון היהודי, איש אלכסנדריה, נולד ככל הנראה בשנים 13־20 לפנה"ס ונפטר לא לפני שנת 45 לספירה, כשנות דור לפני חורבן הבית. יוסף בן מתתיהו אמר עליו שהיה „איש מהולל מכל הבחינות... ובקי עד מאוד בפילוסופיה" ובתור שכזה יצא ללמוד סנגוריה על חיי בני עמו ואמונתו בבירה ההלניסטית שבה חי ושבהווייתה היה מעורה ביותר (וזה קעוד עליו ביקורת לא מעטה מן הכיוון היהודי.) ראשוני הנוצרים מצאו עניין רב במשנתו ונראה שבזכותם הסתכרה. עתה באו מוסד ביאליק והאקדמיה הלאומית למדעים לתת בידינו מהדורה עברית של כל כתביו ולהוציא אלה הקוקים לעריכה בידי מומחים בארבעה (בחמישה) כרכים. הראשון בביניהם כולל שתי חטיבות: כתבים היסטוריים וכתבים אפולוגטיים. בכתבים ההיסטוריים מתוארות קורותיהם של יהודי אלכסנדריה תחת שלטונו העריץ של קליגולה ובן נכלל בהם סיפור המשלחת בהשתתפותו של פילון, שנשלחה להציג את בעית היהודים בפני קלאודיוס, לאחר שנעשה לקיסר. בכתבים האפולוגטיים מובאות שלוש יצירות (עם מבואות והערות): „היפותטיקה", „על חיי עיון" ו„על חיי משה". הכרכים הבאים יוקדשו לתיאור תורה כפשוטה והאליגוריה.

חברה

ההיסטוריה האמיתית

תולדות השיגעון בעידן התבונה / מאת מישל פוקו / תרגם מצרפתית אהרן אמיר / כתר / 240 ע'.

אומר העורך המדעי של התרגום, עדי אופיר, בסוף הספר: „פוקו לא כתב את ההיסטוריה של הפסיכיאטריה. מטרתו העיקרית לא היתה להתחקות אחרי עלייתן ונפילתן של תיאוריות בי פסיכופאתולוגיה, אחר תולדותיהם של מוסדות טיפוליים, או אחר ההקשר הכלכלי־חברתי של השינויים במערכת הטיפול המטפלת במשוגע. פוקו ניסה לכתוב היסטוריה של קו התיחום עצמו, המפריד בין שפוי ללא־שפוי. ...פוקו הראה שההיסטוריה (של ה־פסיכיאטריה) איננה הסיפור החד־ממדי והמסולף של הצלחות וקידמה, שגיבוריו הראשיים הם רופאים ומתקנים... ושבו השיגעון הוא האויב המדובר בהדרגה. פוקו מכריח את ההיסטוריונים...ואת הפסיכולוגים והפסיכיאטרים... להתבונן בהיסטוריה של ה־פסיכיאטריה כבדרמה רחבה יותר... הוא מציע להם (לאירופים) להסתכל בעברם דרך חורי הציוק, אלמות האיספה ותאי הכיפול במוסדות המשמעת השונים שלהם... הוא רומז להם כי כך ייטיבו להבין עבר זה: יותר מזה, ...את מציאותם העכשווית". על כך רק נוסיף כי מישל פוקו (1926־1984) היה פילוסוף והיסטוריון נודע, שניכר, כדברי אופיר, „ברוחב הידיעה" ושום דבר לא היה זר לו „בתחומי השיח על המציאות האנושית". התרגום העברי יוצא במסגרת סדרת „עיון" (מחקר, עיון ופרשנות) של „כתר".

היסטוריה

גם בתחום האידיאי

החסידות ושיבת ציון / מאת יצחק אלפסי / ספרית מעריב / 205 ע'.

„ארץ־ישראל", אומר אלפסי בפתח הספר „נכללה מתוך עבודת הקיבוץ, זכתה להרגשה ביותה במשנתה של החסידות עוד בימי ראשיתה של התנועה". „התקשה ההלידית על ארץ־ישראל, היא בטוייק ואוזה, „לא נשארה בתחום האידאי. ראשוניה הבאים אחריהם עלו לארץ... או שקשו, לפחות, נסיונות לעלות". מה אירע לימים, כאשר שיבת ציון הוחלה ללבוש אופי מוגדר יותר ופוליטי יותר? לכך מוקדש עיקר הספר, ובכלל זה פרקים כגון „הופעתו של תיאודור הרצל ויחס החסידות לציונות המדינית" ובו מבוסס גם על מגעים בין הרצל ובין האדמו"ר מצ'ורטקוב, „החסידות ותנועת המזרחי" ובו נזכר כי מתנגדיה העיקריים של התנועה האחרונה לא באו מקרב האדמו"רים, ו„התעיבות בין החסידות לתנועת ההחיה". בספר תמונות ותעודות לרוב.

זכרונות

רבדים באפריקה

שליחות לטנגניקה / מאת רפאל רופין / ספריית־תרבות / הוצאה לאור / 320 ע'.

בשנים 1961–1963 שימש רפאל רופין כשגריר הישראלי הראשון בטנגניקה, המדינה הראשונה במזרח אפריקה ובברכה לקבלת עצמאות ולכינון קשרים עם ישראל. כבר אז החל להתכנן כתיבת ספר ולאחר חומר בתאים, אלא שלא בכתייע הדבר בידו אלא מקץ עשרים שנה (וכבם סיפקו פרספקטיבה). בהקדמה: „ספרי אינו מתיימר להיות מחקר אקדמי או דוח אנליטי מלומד. אני משתדל להוליך את הקורא בנבכי המדיניות, החברה והטבע של הארץ... – ניסיתי להמחיש לקורא... רבדים שונים: רובד הסיוע ושיתוף הפעולה, רובד הרוח והפער התרבותי־חברתי, הרובד הכולל של יחסי ישראל־אפריקה, הרובד האישי־משפחתי ורובד ההתמודדות עם הסיכונית אפריקאית, איבה עיברית וערבית בריטית". לא יחסרו גם „מלחמות היהודים" – פרשת היחסים בין השגריר ושליחי היהודלביים.

תרגום

ב„יום המתים"

מתחת להר געש / מאת מלקולם לורי / תרגם מאנגלית מאיר ויזלטיר / הקיבוץ המאוחד וכתר / 372 ע'.

ספר נוסף בסידרת „הספריה" המשותפת להוצאת הקיבוץ המאוחד ל„סימן־קריאה" ול„כתר", זו הפעם בחסות המפעל לתרגום ספרי־מופת. מחברו (1909–1957) הוציא בחייו רק אותו לבדו (ב־1947, לאחר שכתבו בשנים 1936–1944), וגם אז נוהג, כדברי ויזלטיר, „בגדר אוצר נסתר, הסמור לקומץ בקיאים... רק בשנות השישים, אחרי מות המחבר, החל ... זוכה בקהל קוראים ובמעריצים כראוי לו". זה סיפורו של הקונסול האנגלי ג'פרי פירמן, אלכוהוליסט כרוני המתאבד בחייה בעיר־שדה מקסיקנית, ב־1 בנובמבר, הוא יום המתים שבו נוהרים בני המקום בהמוניהם לבתי־הקברות. ברקע מלחמת האזרחים בספרד ומלחמת העולם השנייה המבעבעת ובאה, והמילא נעלית הסכרתו העצמית של הקונסול ל„קיצו האמיתי של העולם הזה, המצוין כל כך". כמוה כאנושות החורצת בידעתה לכלות את עצמה בהירות האפשרית". עוד נזכיר כדברי המתרגם בשולי הספר כי „לורי היה חלוץ הסימגים הרציני המוצלח בטכניקה כמריקולנועית בתוך הרובה... אך... ספר זה מטביע את האמצעים הקולנועיים בהגינה הלשונית ובארכיטקטורה החמקמקת של הטקסט". בין השתם עוד יחובר בו רבות.

מקבץ

ניתוח בחירות 1984 – ב„מדינה וממשל" 25

ניתוח מערכת הבחירות של 1984 ותוצאותיהן עומד במרכז החוברת האחרונה של „מדינה וממשל ביחסים בינלאומיים" (כס' 25), בהוצאת מאגנס והמכון ליחסים בינלאומיים ע"ש לאונרד דייויס באוניברסיטה העברית בירושלים.

את המאמרים פותח יומן אירועים מאת דוד רמות מ־29 באוגוסט 1983 עד 14 בספטמבר 1984, יום כינונה של ממשלת האחדות הלאומית. יצחק גלינור כותב על התוצאות הפוליטיות של בחירות 1984 וסימני השאלה שבעקבותיהן. נתן יגאי ושלמה אהרונסון דנים בבחירות כ„מבחן לשיטה הפוליטית בישראל". חנה הרצוג מנתחת את „הרשימות העדתיות" – בין עדתיות פוליטית לעדתיות תרבותית. גרשון שפיר ויואב פלד מתחקים אחר „איפיונים חברתיים־כלכליים של מקורות ההצבעה עבור הרב כהנא". יעקב שמיר מצביע על מעורות ויוזו של סקרי בחירות.

את החוברת פותח מאמרו של יחזקאל דרור לזכרו של פרופ' בנימין אקצין, בהזהרים על מיקום האינטלקטואלים בפוליטיקה הישראלית.

עם חוברת זו סיים את תפקידו כעורך דן כספי, ממייסדי „מדינה וממשל" ומעורכיו ב־15 השנים האחרונות.

סיפורם של בני ניצולי השואה

„מסע אל תוך עצמנו": בני ניצולי השואה מדברים", ספרה של סוזנה ציגל, ראה אור בימים אלה בהוצאת „אלישר".

„מסע אל תוך עצמנו" הוא ספר ראשון בסוגו, המציג לראשונה בישראל תיעוד אותנטי ומבנין של רגשות, חלומות והרהורים של בני ניצולי השואה על התגובות הוריהם בשואה ועל השפעתה עליהם. בני הדור השני, ילידי הארץ ברובם בכל שכבות האוכלוסיה, מדברים בכנות ובאומץ־לב על זהותם, על השתייכותם, על פחדים, על הרהורים ועל תקוותיהם. צעירים אלה חושפים את המתרחש במעמקי הווייתם הישראלית היהודית, האנושית. הם מוקירים יד אל היהודי שבהם ומרבים את הוכת התקיפה. כדברי המחברת: „אלה הן שיחות על השפעת עבר שלא חווינו מבשרנו על חיינו כאן ועכשיו. מתוכן במשבצות המשבצות של עולם ששקע ואיננו: תחושה שאסור לנו לשכוח, לאסור, לדחות עוד; שאנו צריכים לתת לעצמנו להרגיש. אינני מתכוונים בבצע לסם הישוב, אלא כדי להפיק לקום לגבי חיינו בארץ הזאת, כבני־אדם, כיהודים, כישראלים. אנו כנוסים להביט בעבר, רווי אימה ומוות, למען ההווה והעתיד למען החיים".

סוזנה ציגל היא בת להורים ניצולי השואה, עתונאית ומורה, מוסמכת באוניברסיטה העברית. זה ספרה הראשון.

הסוריאליזם

(המשך מהעמוד הקודם)

פרויד עמד על הקשרים בין ההומור, בין משחקי מילים לבין הלא מודע. ברטון מרבה להתחשם במשחקי מילים ובבדיחות על חשבון משמעותן של יצירות ספרות שלו ושל אחרים. ניתן לגלות בתנועות אמנותיות רבות קודמים הגרצים ברקע הסוריאליזם, אך להבדיל „ממנו הן נעדרות נסיונות למחשבה עמוקה אודות המציאות על רבדיה השונים, כפי שמבנה ברטון לחשוב. הנתק בין אסתטיקה לחיים הוא חלק באותו אופן חשיבה „רציונאלי" שלנו המקבל ומכוון את האסתטיקה לאותו תחום כחוד של אמנויות שאין לו נגיעה ממשית בחיים המשביב רק לשם הפקת תענוג אסתטי. יותר מכך, כי שברטון לקשר כזה יואכם כייד בהיותו „פוליטי" או בהאבנביה או מילות נבאי אחרות וכמי שאינו מכבד את האוטונומיה של האמנות. ברטון אמר, כי האמנות היא איפוליטית אך לא איבאראקית. היחסים בין ברטון לבין המפלגה הקומוניסטית מראים על הקושי במציאת האיזון בין אסתטיציזם גמור לבין דדאיזם: בדיוק כמו שברטון עצמו מגלם את היטלטלות בין אסתטיציזם אידאליסטי לבין רצון לפעול הכרתית. „הסוריאליזם", הוא מצהיר, „צריך להיות תבונה־דעה חושית" והשאלה היא האם מעבר להברקה הלשונית ניתן לדבר על מציאות אנושית חברתית שבה מצב כזה הוא אפשרי, וכיצד.

בכל מקרה, הקריאה בספרון זה היא מהנה ביותר. הטקסט של ברטון שופע הומור או מתם רשעות, בלא במשחקי מילים והדהרים שיגרמו קורת רוח בעיקר למי שמצוי בהיכלות הספרות הצרפתית, במיוחד ביצירותיהם של בודליר, רמבו, לוטרמון ושאר „משוררים מקוללים" למיניהם. התרגום קולח ושופע הערות אשר מבהירות גם למי שאינו מכיר את הטקסטים של משוררים אלה, את הקשרים ביניהם לבין „הברקותיו" של ברטון. ההערות הרבות המצורפות לטקסט לרוב אינן פוגמות בקריאתו השוטפת, מה גם שהן ממוקמות בסופו של כל טקסט. עם זאת, יש לציין שזוהי חוויה מהנה לקרוא טקסטים כמו אלה של ברטון כשהם מעוטרים בהערות אקדמיות כלומרות, בדיוק מן הסוג שברטון היה מתנגד לו.

מלבד המניפסטים כולל הספרון גם מאמר קצרצר, ובין הטובים שבו, של תיאודור אדורנו על הסוריאליזם. קריאה מומלצת ביותר.

הלוח הכללי

דירות

וילות ובתים

● ברמת-השרון קוטג' 5, 135 מ"ר קומה אחרונה 03-959120

● קוטג' מפואר ברעננה 300 מטר בית מתאים לסגירת משפחתית 230,000 דולר 052-441453

דירות למכירה

ת"א-ים

וילות ובתים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● דירות לאיכלוס מיידי במתחם רמת-אביב בבניה 20% 4 חדרים לפרטים חברת "אביב" ביאליק 155 רמת-גן 03-7512203

ח

שרון

דירות למכירה 3-3½ חדרים

ביקוש דירות

● בקרית-הרצוג, בני-ברק, דירות 4, 3 חדרים ודירות 5 חדרים עם גג צמוד. 03664631 לקונים בלבד!

דירות למכירה 2-2½ חדרים

● ברמת-אביב אינשטיין ליד האוניברסיטה דירת קוטג' 3 חדרים 03-321746 ,03-658526

● בנווה-אביבים 3 ביהודה-הנשיא 03429473

דירות בשכ"ח

דירות בדמי מפתח

חדרים מרוהטים

עסקים

חוף/בת ים

דרום

וילות ובתים

● למכירה בעומר וילה גדולה בסטנדרט גבוה מגרש 900 057-690952

קבלנים מציעים

● דירות מוכנות לאיכלוס במתחזקה ברחוב רוטשילד 20' 4 חדרים לפרטים חברת "אביב" ביאליק 155 רמת-גן 03-7512203

● בחולון דירת 2½ להשכרה כולל טלפון +דוד"ש 5593595

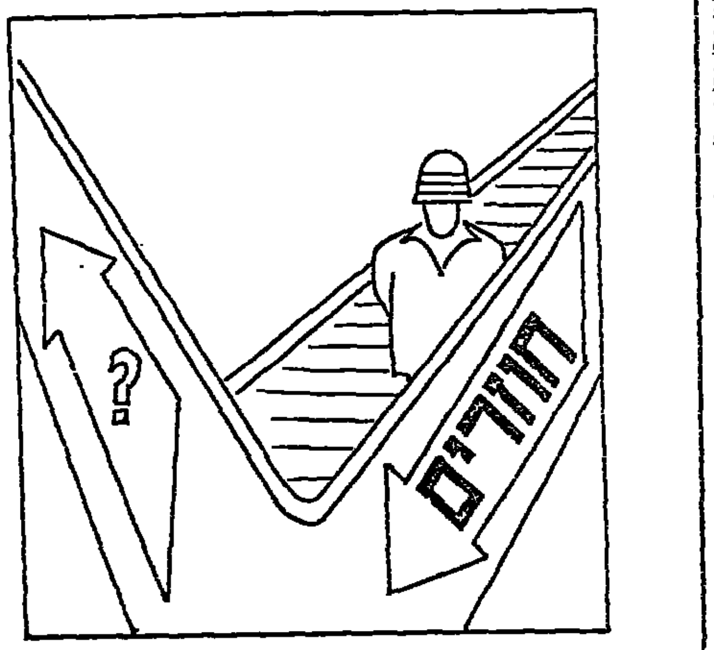

הצעות עבודה

● למפעל באריאל העוסק בטכנולוגיה מתקדמת, בעל מקצוע בתחומים של חוטות והלחמת מעגלים מודפסים 03-7516425 לטלפן.

● להברה בינלאומית בתחום המידע העיסקי דרושים/ות במשרה קבועה צעירים/ות לעבודה מעניינת באיסוף מידע נדרשת שליטה בשפה אנגלית ועברית והבנה של עולם העסקים המעוניין לעבודה מאושפזת... בכתב בלבד לת.ד. 20001 ת"א עבור צור

● דרוש פחח תנבעי רכב בעבודה לרציניים בלבד. 831198

● דרושה מרכזנית לחברת מחשבים 8.00-17.00 5 ימים בשבוע 03332808, 03335518 03339472

● גריל-מן וסלצר מנוסים, למסעדת טרואנה תל-אביב 03-264949

● גרפיקאי/ת מנוסה למשרה חלקית לעיצוב וציור רעות 03264795 03657816

● לקוליסאום דרושים אנשי בטחון מעל 1.80 דוברי אנגלית בעלי עבר קרבי 03-285636 03-285801

● "למוסקלה -גאם" תכשירי טיפוח ואיפור דרושות יועצות יופי בכל רחבי הארץ. הכשרה תינתן למתאימות. תל-אביב 03-235229 ר"ג בבעתיים 03-252577 קריאון, יהוד 03-356186 חולון בת-ים 03-846253 ראשל"צ 03-961773 פ"ת 03-919904 רחובות 08-483219 נתניה 053-23138 אשדוד 055-31520 קרית-גת 051-881203 כפר-סבא רעננה 052-23716

מוכבים

אולמות

חנויות

● בשכ"ח מאחורי בורסת היהלומים 120 מ"ר חניה +טלפונים 037519704 (#16395)

● חנויות להשכרה במרכז המסחרי ברמת-אביב ג' 31 64 ר 95 מ"ר אפריקה-ישראל להשקעות 03-650281 (#15726)

משרדים

● בחוצות להשכרה בגשר החלכה בר"ג 350/ 700 מ"ר חניה +חניות רשקי נכסים. 769862

● עוד מכתבי תורה לקומרשל נכסים על פעולות בזק! להשכרת משרדים. 231616

● להשכרה משרד מפואר 250 מ"ר לערד מול בית ציוני אמריקה 03268957 03269307

● מבנה 130 מ"ר בצ'לנוב להשכרה לכל מטרה 03426410 035460555

● למכירה השכרה באזור התעשיה הישן ראשל"צ. 03901678 03657795

עסקים

● בעל סככה 500 מ"ר בכפר-סבא מתאים לכל עסק מעוניין בהצעות 05222672

● מעוניין בכסף רב? טלפון +שעה פנאי מלוכים מרוויחים במערב! למדריך +מידע מפורט שלח 15 שקל לת.ד. 31892 ת"א.

אבני תעשיה

מגרשים

הסגנון הקבלי

● גרפיקאית עצמאית לבית דפוס. תנאים טובים. 03-284483 (#15616)

● סטודנט/ תלמידת תיכון לעזרה בלימודים לילד בן 8. 03-321570 (#15609)

● לחברת ייבוא ושיווק חומרים וכימיקלים רפואיים וחקלאיים דרושים אחראים רכב פרטי חובה. 03-663651 (#15601)

● לעבודה במשרה מלאה. 03-615652 (#15509)

● ל"קומפיוטרלנד" – אנשי מכירות מיקרו – מחשבים וכן ציוד היקפי – רצוי נסיון. 03-202525/6, 03-289520 (#15299)

● ל"עמותים" פרסום בשלוש דרושים שלטים מקצועיים+ נסיון. 03-7513240, 7517960 (#15156)

● לקולנועים דרושים גוסרים לעבודה בלילה. 03-285636 (#15125) 03-285801

● בחתת-תקוה דרושה עובדת נקיון לשעות 10.00 עד 16.30 תנאים טובים כולל ארוחות (#15100) 03916602

● לחברת רב-בריח דרושים אנשי מכירות טובים מדלת לדלת משכורת+אחוזים. לסניף פתח-תקוה — 914258 לאבי, לסניף רמת-גן — 722113 לבוכי. (#14537)

● לאו.אר.אס. ת"א למחלקה הטכנית דרושים בוגרי בי"ס מקצועי במגמת מכונות בעלי רקע טכני לעבודה לתקופה ממושכת באזורים רמה"ש ת"א וכ"ס כפר אזורים 134 טל. 03-202460 (#14659)

● ל"חברת פירסום" דרושות מקדמות מכירה באזור תל-אביב והמרכז בעלות נסיון טובת בעבר. 03-650911 (#15027)

● נער לעבודה קבועה+ עובדת כריכה תנאים טובים 03-664232 (#15024)

● פועלים/ות לעבודת ייצור בתעשייה לעבודה מיידית תנאים טובים "א.ג.ת". 03-203052-3 (#15014)

● לרשת מסעדות אמריקן בקניון אילון דרוש עובד שווארמר למשרה מלאה (בין השעות 22:00–24:00) נסיון הכרחי פרטים ביום א' בין השעות 10:00–13:00 במסעדת המזון המהיר בקניון אילון (לפנות לבריאן). (#14989)

● 1000 דולר לחודש למטפל/ת מנוסה/ מוסמכת ואינטלנטית. 03-222719 (#14968)

● דרוש טורג למפעל סריגה חדש בקרית-אריה פ"ת למכונות שטוחות לינקס. 03-9234186 בערב 700722 (#11605)

● פיזיותרפיסטיות וקוסמטיקאיות בעלות נסיון למכון יופי בגבעתיים. 08-438260 (#11603)

● דרושות עובדות נקיון לבוקר בקופת "מכבי" בר"ג ובת"א. עבודות נקיון לאחה"צ והערב "שרותי שלמה" 03721256 (#11610)

● למסעדה בחולון עובד/ת מטבח בגיל מן מלצרים 5514058 (#11615)

● בראשל"צ דרוש סוכן מכירות +רכב, תנאים טובים, לפנות לנוסי 9611126-5 (#14867)

● ב"שרוטל" תרכשי מקצוע נדרש: תמלילנות, קלדנות, כתבנות לרשומות השבוע 3 תשלומים ללא ריבית. תל-אביב 03-624144, כפר-סבא 052-446342 (#16098)

● לחברה קבלנית בת"א דרוש מהנדס ואנשי צבא תנאים טובים למתאימים. 03-613503 (#14643)

● ועמינות ניר־צבי דרושים רפדים מקצועיים לעבודה במשרה מלאה שכר הולם ותנאים סוציאליים מלאים 08-220777 לבת אדם. (#14792)

● קופאים/יות לרשת שווק לאזורים רמת-אביב, רמת-השרון, רמת-גן, תל-אביב גבעתיים וראשון-לציון. 03-240207-8 (#11276)

● דרושה מזכירה בכירה לניהול אדמיניסטרטיבי של חברת מחשבים גדולה 03-252383 (#15824) 03-252384

● לחברה ברמת-גן פקידה ידע בהדפסה עברית אנגלית עבודה מעניינת משרה מלאה 720555 728177-8 (#14729)

● לאופנת איקס מיקס דרושות תופרות אוברלוק וזיגזג תנאי שכר מצויינים 820895 (#14712)

● למתפרת טריקו ע"י פל בו שלום תופרות לכל המכונות תנאים מצויינים למתאימות. 659672 (#14646)

● לגנטקס דרושה תופרת דוגמאות, 5 ימי עבודה בשבוע כל התנאים הסוציאליים. 03-337725 (#16380)

● לפתפרת אביבה– תופרות אוברלוק ואפרס, תנאים מצויינים, בן-עזרה 12 יפו. 03-812635 (#16085)

● "לרונן מודל" דרושה תופרת מנוסה למודלים לעבודה קבועה בתנאים מעולים. 03-661554 (#11607)

● ל"רונן מודל" דרושה מודליסטית מנוסה לקו צעיר בתנאים מעולים. 03-661554 (#11593)

● למפעל גדול במרכז הארץ דרושים גוזרים ועוזרי גוזרים 5 ימים בשבוע תנאים טובים וכל התנאים הסוציאליים 03-836266-8 בבני־ברק 7 (פינת סלמה 69 ת"א) (#11535)

● ל"מלי" בתיים מקצועית לבגדי- ים תנאים מעולים (#13433) 03-584960

● חשמלאי רכב עם ניסיון –תנאים מצויינים למתאים (#15290) 03-338173

● ל"עדין-טיפולי" רח' לבנדה 30 ת"א דרושות תופרות אוברלוק ואפרס ליום עבודה מלא תנאים טובים +סוציאלים (#15820)

● תופרת לזיגזג קונפקציה לנשים מחיר גביה מהשוק (#15755) 03280569

● לגוטקס דרוש/ה תדמן/ית בעל/ת נסיון רב תנאים מצויינים לפנות לבכ"א 03-337725 (#15697)

● דרושות תופרות זיגזג ואוברלוק מעולה ל־5 ימי עבודה בשבוע באווירה משפחתית חמה (#15679) 03417360 03227310

גזירה/תפירה

בקרים/ות

● דרושה פקידהבוגרת בי"ס לפקידות לאחר שרות צבאי. (#15666) 836995, 03823862

● פקידה לחצי יום לניהול משרד+ הדפסה 03-661617 (#15663) 03-660237

● לרשת מסעדות לשרות עצמי דרושות מגישות/ עובדות לחצי משרה. (#11504)

● לרדוש מזכירות מכירות ידיעת עבודה על פ.ט.י. עברית ואנגלית נסיון קודם 5 ימים בשבוע 03-483211 מיום א' לויקי. (#16356)

● עובד מקצועי מעוניין להתקדם בגה ל"קירום" בוקרים השירות חינם. 03-222874 (#11476) 03-225545

● דרוש אורג ל־3 משמרות (לנולי ומטקס) תנאי עבודה ושכר מעולים למתאימים 663059 (#13477) 8:30–16:00

● ללורש מזכירות שירות ידיעות עבודה על פ.ט.י עברית ואנגלית נסיון קודם 5 ימים בשבוע 03-483211 מיום א' לויקי. (#15208)

● לרדוש מפתח ונרקוד דרוש דפס (#11366) 03-379327 03-375365

● לאו.אר.אס. ת"א למחלקה הטכנית דרושות מלחימות/ מחווטות בעלות נסיון של שנתיים לפחות לעבודה במשמרות (#11358) 03-202460 טל.

● למגוף. מודאגות לאנשים (#15113)

● ל"מוע קבלנית בת"א דרושים פועלים בלתי מקצועיים תנאים טובים למתאימים. 03614083 (#14862)

● מלחימה עם נסיון בכבלים וקונקטורים לחצי משרה (#11495) 03-660148

● לקולטור/אפור/ות לקולנוע (#14616)

● למיסקולנטיה (#15105)

נגרים

● דרושים נגרים מקצועיים לעבודה במשרה מלאה שכר הולם ותנאים סוציאליים מלאים 08-220777 לבת אדם. (#16565)

● לעמינת ניר-צבי דרושים נגרים מקצועיים לעבודה במשרה מלאה שכר הולם ותנאים סוציאליים מלאים 08-220777 לבת אדם. (#16565)

קוסמטיקאיות

● קוסמטיקאיות ספריות פדיקוריסטיות מניקוריסטיות פיזיותרפיסטיות, בעלות נסיון לעבודה עצמאית במכון יופי בגבעתיים (#16325) 08-438260

ספרים/ות

● דרושה תלמידה למספרה תנאים טובים במרכז ת"א. 03-452608 (#16693)

● ללמפעל בר"ג מנהל/ת חשבונות סוג 3 עצמאי/ת למשרה מלאה (#15324) 793490, 799279

● דרוש מנהל/ת חשבונות מנוסה בעל יוזמה של. (#14470) 03-243415

● ל"מודן" תעשיות דרושה תדמנית מתחילה 03-342827 (#15279) מיום א' לדפנה.

טכנאים/הנדסאים

● הנדסאים/ טכנאים קרור ומיזוג אוויר במרכז הארץ (#14685) 03-5569953

● טכנאי אלקטרוניקה, טלוויזיה, וידאו (נסיון 3 שנים) למפעל גדול בחולון. (#14656) 02-240207-8

● למכירה מכונת תפירה והליך לקטל מסוג ארנס חדשה בהזדמנות 03-835154 לעופר. (#14619)

חשמלאים

● דרושים נהגים בעלי משאיות בעלי נסיון לקיבוץ. 03-761324, 03-761359, 03-747941 (#16020)

● לדלתא שיווק דרוש/ה מנהל/ת חשבונות סוג 2 במשרה מלאה. נסיון שנתיים לפחות. במקום העבודה: קרית-אריה, פ"ת 03-9231552 לפנות לנחמה בין 9.00–13.00 (#16376)

● לרדוש פקידת הנהה"ש סוג 2 נסיון בפ.ס.י. 5 ימים בשבוע 03-483211 מיום א' לויקי. (#16550)

נהגים

עובדי יהלומים

הנהלת חשבונות

עזרה משפחתית

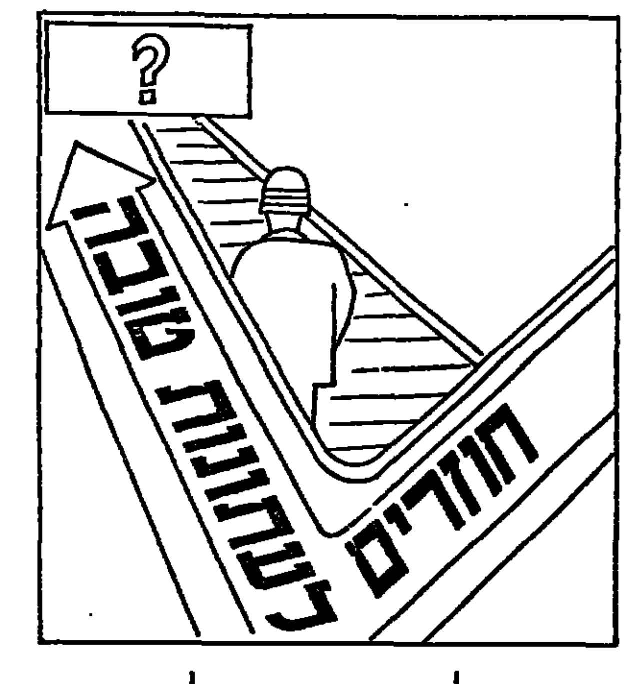

● נהג למפיטולר אשכולות מהבוקר לעבודה בפרז. 835266 418082
(#14670)
● דרוש נהג בעל רשיון נהיגה ב' תנאים טובים. 03-827958
(#14662)
● דרוש נהג משאית תג"ש אזור תל-אביב עד גיל 30 ת.ד. 2541 חיפה.
(#14620)
● דרוש נהג משאית +כבל +ביסיון כשר לעבודה קבועה. 03-988841
(#14556)
● דרוש נהג צעיר המכיר למפעל אבקות בכ"ח. 9231086
(#14498)
● מפעל 15 סוד באזור פתח-תקוה עם מכולות בצ'ב. 732052
(#14425)
● להשכרה משרד 1500 כ"ר באיזור תעשיה חולון מתאים לכל מטרה.
(#11297)
● דרוש נהג להולכה בכל הארץ +רשיון ב' .9611935
(#11242)

מוסכים

● מכונאי מכני למוסלפ חלקים כנוסה בציוד הקלה. 03-258269
(#16412)
● מחסנאי כנוסה, לעבודה ביחידה, תנאים טובים "אג"ת" 03-203852/3
(#16351)
● להובלה מקצועית בפ"ה דרוש עוזר מחסנאי רישוני האשאני. 03-9225585
(#16028)
● דרוש פחח מחסן לבי"ה למרכש בי.ב.ג רח' פרץ 32 תל-אביב
(#15777)
● למחסן כלי זמר בבני-ברק דרוש מכונאי "פקיד סבכי, עם ידע בקריאת רכבים אלקטרוניים, יוצא צבא, ממרס, לעבודה קבועה לשעות "16.00 0700 6 ימים בשבוע. לפנות 03288007
(#15761)
● למפעל אלקטרוניקה בחולון דרוש מחסנאי נכבי (מכ"ס) אחרי צבא לפנות ביום א' .732126
(#15736)
● עוזר מחסנאי בעל רשיון ב' לאחר שרות צבאי 052-521813-4
(#15636)
● לחברת הובלה למכוניות דרך פ"ת 76 דרושים מחסנאי חלקי חילוף עם ידע באנגלית ועבר מתנן. לפנות במשרד לדבר עינ.
(#15569)
● למפעל מתכת גדול דרוש מחסנאי למחסן תוצרת גמורה ומשלוחים עם ניסיון לפנות לעירנה ביום ראשון 03-803217
(#15526)
● לחברת שיווק ארצית דרוש מחסנאי סבכי עם ניסיון 883170
(#15519)
● לחברה לשיווק תרופות ברמת-גן מחסנאי בעל נסיון 7513892
(#15161)
● דרוש מחסנאי בעל ידע ונסיון מוכח בעבר הכוון לנקראהדים כלמנח: 03-422177
(#15142)
● מפעל רכבי דואחוא+ הכלצות לאחר שירות צבאי לעבודות במחסן 823341
(#14959)
● לעכעמאל בגדי ילדים דרוש/ה מחסנאי/ת 03-382078.03-384552
(#11354)

מוכרים/ות

● למלבי שהר עובר 6 חולון דרושה מוכרת מנוסה להנו בקרה.
(#16691)
● לפרוייקט פרסומי יוקרתי דרושות/ים מוכרות/ים מכירה עד גיל 25. ביתורים: תעודות בגרות+ חובה יוצאי צבא עדיפות לבעלי רכב עדיפות למתאימים/ות שכר גבוה לעבודה מעניינת טל. 03-4563198 03-5463256
(#16549)
● דרושה מוכרת בנוסה תמצאנה מעל 30 טלפון 03-262547
(#16686)
● לבוטיק אקסקלוסיבי בפתח-תקוה מוכרת מקצועית 03-907233 03-909128
(#15937)
● דרושה מוכרת לחנות פרפומריה "מקלקס" 03-730453 ,03-284403
(#15883)
● לאופנה "רכבל" דרושה מוכרת מנוסה לכמשרה מלאה לפנות לדרך יפו ת"א 25 03-651155
(#15848)
● דרושות שני בנורות לעבודה בטלפון בין השעות 08.00 - 16.00
(#15784)
● דרושות מוכרות לחנויות אופנה בגלה וחופש באה הוכרות שפות 03-445353
(#15542)
● לחברה גדולה ליבוא אישי לרכב דרוש איש מכירות בעיר היבשי לעבודה אחראית ומעניינת לבתאימים שכר גבוה לראיונות "היום" ביום ראשון 7.9.86 ב- 14.00 - 16.00
(#15454)
● לחנות דינומיק בקניון רמת-גן דרוש מוכר/ת מנוסה למחלקת צילום תנאים מצויינים למועמד/ת המתאים! פרטים במקום.
(#15269)
● דרושה מוכרת למעריה בראשון לציון 03-9612857 16.00 9.00
(#15146)
● מוכרת מנוסה ואחראית למחלקת לבני גשים נסיון+ הכללת למשרה מלאה 823341
(#14962)
● לחברת בלוגרות מורים/ות מכירות תנאים טובים למתאימים 03-308345
(#14929)
● מוכרת לחנות בניינים. 289621
(#14882)
● דרושה מוכרת צעירה הוכחה לחנות אופנה לפרטים 03-296268
(#14595)

פועלים/ות

● לספריה ארבל בנבל תל-אביב דרושים בחורים לעבודה לפנות מסם.
(#16687)
● עובדים בלתי מקצועים לעבודת ביתית לקו ייצור ולמחסנים "אג.ב." 03-287817
(#16455)
● פועלים/ות לעבודת ייצור ביתית, תנאים טובים "אג.ת." 03-203852/3
(#16366)
● עובד לילה לבאפיה בת"א 03-113579 03-310230 לא בשבת.
(#15738)
● ל"במור" -עובדי ייצור/עובדים בלתי מקצועים 03-298038
(#15593)
● עובדי ייצור למפעל "ריסהוענריכה" 03-5514448
(#15302)
● דרושים סבלים, בגישים, פועלי ניקיון למסעדת עובדים 03-392689 03-389234
(#14905)
● סדרני סחורה לרשת סוק לאזור ראשון-לציון 03-240207-8
(#11330)
● דרושים פועלי נקיון לעבודה ביום בתוך ת"א 840508
(#11230)

עובדי מתכת

● לבית מלאכה מכבי דרוש מסגר מתנים 03-282083
(#16713)
● דרושים מסגר ואיש אלומיניום בעלי מקצוע מנוסים 03-912087
(#16592)
● להקיף באזור התעשיה חולון פועלים לא מקצועים והשמר מכונות 888933-4 805321
(#16171)

● בפתיים דרוש כרטס בשלה תנאים טובים 5512159
(#16088)
● לעבודה קבועה במפעל ליצור מכונות דרושים: 1) חרט -כרסם בכיר (ראש צוות עיבוד שבבי). 2) מסגר רתך השכלה מקצועית נסיון בבנין מכונות. 3) מסגר מכונאי אחזקה עם נסיון 03-9221869 03-9222130
(#16031)
● ל"רגאל" מסגר כבן וסמכים עם נסיון בעבודה לאיזור רחובות 055-32221 08-455904
(#15698)
● למפעל תריסים דרוש חתך במכונר 03-5515629
(#15871)
● כסגר רתך לעבודה בירית תנאים טובים "אג.ת." 03-203852-3
(#15867)
● ל"רגאל" מפעל פ.א.ב.י. בעלי נסיון לעבודה במשמרות 08-455904 055-32221
(#15870)
● ל"רגאל" כרסמים ותירים בעלי נסיון לעבודה במשמרות 08-455904 055-32221
(#15865)
● דרוש מסגר מכונר למפעל ברמת-גן 08-455453
(#15848)
● מסגר רתך מקצועי ומסגה לעבודה קבועה +תנאים טובים 03-820363
(#15770)
● למפעל תעשייתי בתל-אביב דרוש חרט מנוסה טלפון 03-478121
(#15716)
● למפעל לייצור מכונות דרושים: 1) מסגר/רתך מ.א.ב. מעולה 2) מנוסה בעבודת מסגרות ... 03-5592146
(#15653)
● למפעל מתכת בחולון דרושים עובדים/ שקנרים לעבודות גיבוב 805795
(#15612)
● ל-מאור" -מפסה לעיבוד סבכי, 03-298058
(#15610)
● למפעל מתכת גדול דרושים מסגר ושוער מסגר לפנות לעירנה ביום ראשון 03-803170 03-803217
(#15471)
● למפעל העוסק ביבוא, דרוש מהלתן מוכר כלים לעבודה מגוונת בתחום המתכת. 5 ימי עבודה .9612031 03-9610897
(#15552)
● מסגרים כלליים מעולים ומנוסים לתעשיה פרטית בחולון 03-801121-3
(#15517)
● למפעל מתכת באזור התעשיה בחולון דרוש כרסם בעל נסיון בעבודה 5591563 800878
(#15438)
● למפעל מתכת בר"ג דרושים: איש אחזקה, בוגר בית-ספר מקצועי, מסגר מבנים בעל ניסיון 799279 ,793690
(#15335)
● למפעל מתכת איש אחזקה למבלטים ומכבשים תנאים טובים לאדם המתאים 03-812574
(#15270)
● למפעל מתכת בהרצליה דרוש מסגר רתך 03-725480
(#15149)
● למפעל יציקה בחולון דרושים יצקים כנוסים ומתלמדים ביציקה+ עובדים כלליים למתכת 03-787986 03-781455
(#15136)
● דרוש מסגר מקצועי רצוי ניסיון בבנה הבסמות וארונות חסיני אש 30/- 03-9223129
(#15109)
● דרושים עובדי ייצור והרכבה לעבודות אלומיניום 03-613050 03-621862
(#15031)
● דרושים מסגרים רצוי ידע סי.או. 2 035511396
(#15006)
● דרוש מסגר עם נסיון חולון 03-9592451
(#14947)
● רתך ארגון+ מסגרים לעבודות בירוחמה טלפון 03-806069
(#14910)
● ל"ומר" חרטים/ כרסמים עסמארים 4+ שנות נסיון לפנות למפעל בטחוני, בתנאים מצויינים ושכר גבוה. 03-5464514
(#14763)
● דרוש עובד בעל נסיון 5 ימים 880129
(#14547)
● מסגרים/ איש אחזקה לביצרה תזוהל
(#14486)
● בבע תעשיתי ומסגר קרא סרטום למפעל מתכת 03-255986
(#11629)
● רולפים מסגרים רתכים 9610696
(#11690)
● בחולון רתך ארגון תנאים טובים 03-5567065
(#11409)
● בירוסמה לעובדים מקצועים בתחום הבצה מפעל "קרטוס" 03-222874 03-225545
(#11275)
● ל"קרדום" רתכי ארגון ומ.א. 2. אלומיניום/ נהלכים מכרסמים לעבודה קבועה 03-225545 03-222874
(#11271)

שומרים

● לביתרוזלים בלימון דרושים שומרים למשמרת לילה סגם תוך לפנות בכל יום משעה 12.00 לשער בית החולים לילך
(#16869)
● למפעל תעשייתי בר"ג דרושים שומרים ואבטחים לעבודה קבועה במשמרות שכר הגבר הל 560 ש"ח
(#16868)
● מבגרים לשמירת יום בתל-אביב וצעירים בעלי נשק איסוי ללילה 03-225571 ,247211-2-3
(#16422)
● ל"שופר" בת"ם דרושים שומרים עד גיל 55 03-293498
(#16282)
● למפעל "אודית" בהרצליה באזור התעשיה דרוש שומר-שרש 14.30 -6.00
(#16018)
● בעלי רכב דרושים לשמירה ... 03-247311-2
(#15684)
● דרושים שומרים לשמר בעוצני. נשק מבגר עד גיל 50 במשמרות. תנאים מעולים עדיפות לבעלי רכב. 03-321012 03-321132
(#15554)
● מאבטחים למתקנים בישמוניים, יוצאי יחידות קרביות, 750 ש"ח לשנה ...
(#15611)
● לאבטחה מבוגעת בשעות הלילה במפעל תדיראן איזור תעשיה חולון ...
(#15065)

בקשו עבודה

● מתנהיגת בעבודות-יד והרכבה בבית 393754
(#14636)

מכוניות

● "קאר-סנטר" במנויים מיוחדים מכונאי, אופל, פורד, סיאט, אלפא 210 1986 ,1987 בן-יהודה 210 03-447924
(#16682)
● אופל מבחרים היבוא ביבואל מביל 1986 המכירה תוך ... 03-623020 03-612299 03-612999
(#16655)
● סאאב 99, 1979, טנדר פג'ו 404 1973 03-471766 03-477625
(#16319)
● "יודיס" החברה הגדולה בישראל ליבוא אישי לכל סוגי הבכוניות ...
(#15611)
● אלפא סוד 1200, מצוינת! 03740659 58,000 ,1982
(#15280)

פנסיונרים

● פנסיונר +בכישר הליכה להלוקת עיתונים 03-453514
(#16045)
● לסליקור דרושים פנסיונרים להלוקת דברי דפוס 03240857
(#15730)

שרותי אחיות

● "יודי" דרושים/ות אחים/ות ומטפלים לעבודה ... 03-256686
(#15874)

אמדי

● 80, 1300, 1986, אמה קיבוצה, 03-451873/4 055-51119
(#16606)

אפל

● אפל 63 ... 740755 14.00
(#16696)

שבדי שעד

שליחים

● לשליחות בעל רשיון 1 1/2 ...
● שליח+ וספה לעבודה קשה ליום מלא שכר גבוה 03-337250
(#16553)
● דרושים שליחים משכורות גבוהות +אחוזים +תנאים מצויינים! 03-236102 03-229077
(#15751)

אינוצנטי

● אינוצנטי דחטומסר 1982 סטט מצויינת יהודה 03872032 035463714
(#11471)

אלפה רומיאו

● סוד 1200 1983 יד שניה נדירה 052557826
(#16007)

אומביאנקי

● אסקונה 5 / 1300 אס 1983 במצב חדש! 03-751493 03-785467
(#16040)

אמריקאיות

● קדט 5 1300 1983 שמורה ומטופלת מצויין. 787376
(#14414)

אסטין

ב.מ.וו.

● 318 84 ראשונה +כסם+ תוספות ביוחדות בחדרבה 03-219553 03-378571
(#16727)
● 518 78 מצב מצוין מחירון 08470045 בשעות העבודה
(#16547)
● בבמוו 315 1982 שניה 50,000 ק"מ נדירה. 05122011 05122028
(#15679)

אוס.ס.

ב.מ.וו.

● "סופ-קאר" סוכנות ב.מ.וו מציעה 318, 518, 520, 1986 -1987 הספקה מיידית ואפשרות החלפה 03-440755 03-442842
(#15426)
● 520 1980 אוטומטית +מזגן +כח+ תוספות מחירון
(#15288) 03-9226602
● דודג' אספן 1978 כחדשה+ מזגן 039323593
(#14785)
● 316 1979 +ארגו אשקרט, 03-781898
● 316 1982 אוטומטית +מזגן +דיד 03-242008
● 316 /4 1985+ אוטומטית תוספות 08460848 רחובות
(#11448)
● 318, אוטומט 80+ אזעקה, שמורה בבית 08221990 08244425
(#11331)

ג'יפים

● לסבירה גייפ 1967 כחדש 03-716185 03-730579
(#14489)

דייהטסו

וולבו

פולקסווגן

● קרוולים ומסחריות פולקסווגן 87' 86 בתנאים מצויינים אפשרות לאשראי אספקה מיידית 03-200982
(#16372)
● "יונס" פרספורטרים יקרוולים 7/ 1986 בהחלפות! אשראי עד גמר תמלאי ללא העלאה! מזומנים! בן-יהודה 97 ת"א 03-235667
(#15762)
● למכירה למשה וולבו טרברג 83 דבל 057921404
(#15662)
● מרצדס דיזל 130 אמבי 1983 שמר +הלונות 06352418
(#14645)
● דודג' די 200 דבל-קבינה נדירה 1978 039644514

טאוב

סובארו

● סובארו 1300 4 דלתות 1983 מחירון טלפון ע. 5464331 בית
(#16361)
● בעוניין בסוברו 1600 אוטומטית 1986 (עדיף זבריות) 03-472967
(#16312)
● 280 ,אס.אי 1984+כל התוספות מיוחדים 052443942
(#11204)

מרצדס

פיג'ו

● טלבו

פורדים

לנציה

● דלתא 1300 82 יד שניה מצוינת 03390482 13.00
(#15268)
● "לנציה" דלתא סוף 1983 ראשונה מעולה 886733
(#11367)

מאזדה

● מעוניין במרצדס 300 דיזל ארוך 2.3 מטר רוחב 03-957093 לא בשבת
(#11611)
● רכב קרדיט מציע מבחר מסחריות אפשרות החלפה 03910059
(#11392)

מיני-מינור

● למבינים! 230 מחודשת 1974 +מזגן אוטומטית חשמלי, מילה, במצב נדיר! 23,000 דולר 03-795587
(#16502)

מסחריות

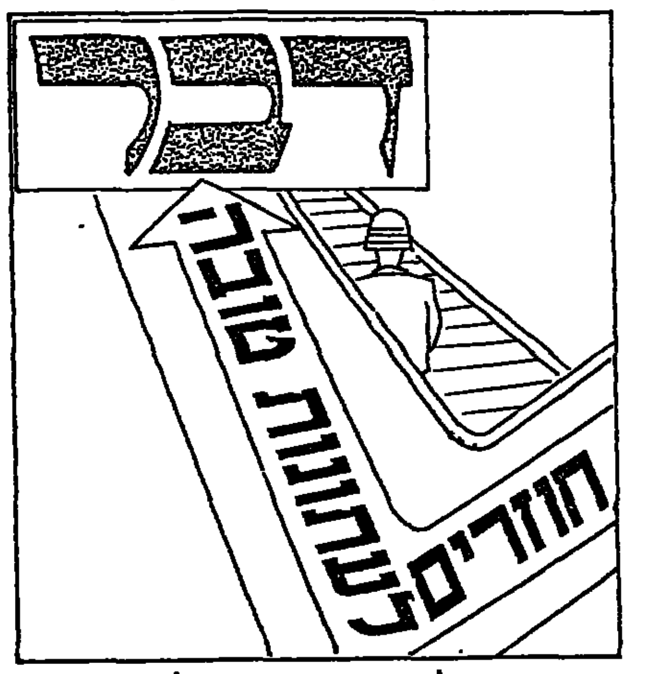

הלוח הכללי

הד כפול ומכופל

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר

דבר ראשון בבוקר

מכונות כתיבה 5060

• השאלה ומכירה דיין סודר והכשילה 10 תל-אביב 659046 724480 (#16734)

חיות בית 5070

• חתולים פרסיים יפיפיים למכירה 03-589804 (#16806)

• גורים פודלים ננסיים "לבך" ההדרים אלופים +תעודות 03-448553 (#16630)

• קולכות צעירה עוברת כבדה... 052-78822 (#16513)

רוצים לקנות 5010

• ישראל קונה הכל וירושות ובערב 03-676224 03-828567 03-958678 (#17769)

• שלמה קונה מקררים, טכוחים, ירושות, עתיקות 03-825510, 03-377192 (#16852)

• דרושה כשפות ברזלרברג משומשת 03-9220082 לאילן או אלי. (#16169)

כלי נגינה 5090

• ½ בטוחו והתרה ב"8 תשלומים פסנתרים חדשים ומשומשים 03-265842 03-263544 (#16587)

• אקורדיונים: מכירה, קניה, החלפה, כיוון ותיקונים 03-247351 (#16584)

דרושים 5020

סרקסטים 5130

• מתחר קיים 850 ב' 1983 1300 שעות 03-5560179 03-852789 (#16608)

• למכירה 950 מודל 1971 במצב מצוין 03-910632 (#16069)

בולים 5450

• חברת מגא בע"מ למכירות פומביות מקבלים אוספי בולים למכירה 03-292813 (#16849)

שרותים כלליים 5490

• חזן מנוסה בארץ ובחו"ל מוכן להצעות לחגים 03220222 (#16539)

שעורים 5530

נקיון ואחזקה 5550

מסיבות ואירועים 5590

• צילו חדרי רקדניות בטן 052-441460 (#14706)

מחשבים 5610

• מחשב אליבבר בי.אס. 10 -20 +קסטות +תוכנה להנדסה 03-917821 (#16578)

טלוויזיות 5140

בתי-כנסת 5160

סירות 5170

מוצרי אפיד 5200

מכונות תפירה 5210

מלגזות ושינוע 5240

• די.אנד.בי. מלגזות חדשות מהמלאי, בתשלומים ל-5 שנים מבחר מלגזות משומשות 03830981 03831354 (#16557)

מי מצא? 5250

ריפוי והרזיה 5260

הלוואות 5100

חקלאות 5120

מקררים 5030

וידאו טייפ 5040

מערכות קול 5050

ציוד משרדי 5630

• למכירה מכונה לצלומים נסיונל 32. לפנות 03-283056 לנבוי. (#14554)

צפרי אהבה 5645

צילום 5650

• מצלמה ניקון אף.ג'י.20 +פלש חדשה 052-544248 (#15957)

קרוואנים ואגרים 5695

• קראון חדיש, תוצרת חוץ, 7 מיטות כל השכלולים 03-742529 (#16104)

קופות רושמות 5700

שדוכים 7000

בת זוג 7010

אופנועים וקטנועים 4820

איתור רכב גנוב 4840

בחיים לנהגה 4960

חלפי רכב משומשים 4980

מציעים למכירה 5000

רנו 4800

פיאט 4720

פורד 4700

סיטרואן 4640

פיז'ו 4740

סימקה-קרייזלר 4660

פולקסוואגן 4680

סוזוקי 4580

סוסיתא 4600

סיאט 4620

אקלימטק 2000

אנו מתרחבים ומגדילים את רשת קבלני המישנה. דרושים לנו

טכנאי גז מוסמכים

למכירה, הפצה והתקנה של VAILLANT

* מחממי מים מידיים
* תנורי הסקה ותנורים משולבים

אם ברצונך להצטרף כמפיץ/מתקין של הציוד מספר 1 מסוגו באירופה, צלצל או כתוב אלינו (בצירוף צילום של תעודת ההסמכה לעבודות גז) אל ת.ד. 2095, הרצליה 46120 או טל' 052-555031

לחברת שרות בחיפה

דרושים

1. עובד תקשורת / אלקטרונאי
בעל ידע באינטרקום, טלפונים.
נסיון של לפחות 5 שנים בעבודה.

2. טכנאי מיזוג אויר בכיר
נסיון של לפחות 5 שנים בעבודה.
לרציניים תנאים טובים

נא לפנות טלפונית 04-673747.

דרושים בחיפה

מדריכים מקצועיים

או בוגרי תיכון מקצועי.
בעלי נסיון בהדרכה מקצועית.
לפנות טלפונית:
04-661551
04-642636

למפעל סריגים

דרושים

* עובדת לחדר גזירה (הכשרה במקום).
* פנסיונרית לעבודות יד בחדר גזירה.
* תופרות מקצועיות ובלתי מקצועיות.

לפנות לשולה במחלקת כח אדם רחוב הרכבת 32 תל-אביב. (התחנה המרכזית)

הלוח הכללי

בשבילך ובשבילי!

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | ראשון ב דבר בבוקר

ווישיי ישראל בע"מ
נגדים מדוייקים למערכות האלקטרוניות המחייבות אמינות מירבית
דרוש
טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה או ייצור
לעבודה במחלקת ייצור רשתות נגדים
בעל נסיון בניהול צוות של עובדות ייצור; יתרון לבעלי ידע ונסיון במדידות מדויקות, רצויה ידיעת השפה האנגלית.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד בלבד, בציון קורות־חיים ונסיון קודם, למחלקת כוח־אדם, רחוב האופן 2, אזור התעשייה חולון 58814.
סודיות מובטחת.
העיקרון שלנו - דיוק ואמינות!

הלוח הכללי בשבילך ובשבילי

דרושות
טלפניות
למכירת פרויקט בתי נופש בכינרת
בשעות אחה"צ ערב
טל' 03-721191

בחור בעל חוש טכני
לעבודה בסניף היקון
צעצועים
לפנות ליגאל טלפון
824498 824196

למפעל תעשיתי דרוש **מחסנאי טכני**
טל: 03-722191 לפנות ל־שחר.

ד ר ו ש
מהנדס
עם 5 שנות נסיון לעבודות פקוח בדרום מרכז הארץ.
לפנות לטל. 03-7518127

לחברה מסחרית בת"א
פקידה
למחלקת מלאי
בוגרת תיכון לעבודה במישרה מלאה
טלפון 03-625281

לחברת כח אדם דרוש ה
מנהל/ת
להקמה ולניהול הסניף בתל־אביב
הכישורים: נסיון בנושא כח אדם
רכב חובה
לפנות לת.ד. 45680 חיפה

דרוש **בחור נימרץ** ואחראי אחרי שירות צבאי רצוי סטודנט ערב לעבודה קבועה בבית הארחה קבוץ שפיים שליד תל־אביב להפעלת מכונה לשטיפת כלים במשמרות בוקר
אפשרות למגורים במקום
נא לפנות לטלפון
052-70171-2
052-523507.
ולדבר עם בלהה או גבי

החברה ההוצאה לאור באזור כפר־סבא דרושים/ות
גרפיקאים
עם נסיון בפיתוח מוצרים ובפרסום
טל: 052-39434
למשה

להנהלת חברה דרושה:
1. **מזכירה** 5 שנות נסיון
2. **מזכירת אחה"צ**
לפנות בכתב בצירוף נסיון לת.ד. 9256 תל־אביב מיקוד 61092

אשה נאה, יחסי ציבור ויחסי אנוש מעולים,
עברית אנגלית,
נסיון במכירות וניהול צוות עובדים,
מחפשת עבודה, בעלה עניין וייחוד
053-50106

לסטודיו לגרפיקה בת"א
דרושים
גרפיקאי/מעצב
מבריק ומהיר בתיכנון וביצוע גרפי לפרסום מסחרי; נסיון מוכח חובה. עדיפות לבוגרי בצלאל.
גרפיקאי/ת מבצע/ת
* תנאים טובים למובשרים
מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד בצירוף קורות־חיים ונסיון אל ת.ד. 4104, תל־אביב 61040 עבור "סטודיו"
— סודיות מובטחת —

מידע
לחברת יבוא ושיווק ברמת־גן (ליד הבורסה)
דרושה
מזכירה בכירה
* שליטה בעברית ובאנגלית כולל קורספונדנציה והדפסה (גרמנית ואיטלקית – יתרון)
* נסיון בניהול משרד
* ידע בהליכי יבוא – יתרון
– משרה מלאה 5 ימים בשבוע
נא לפנות בכתב־יד למדור כח־אדם, ת.ד. 46103 הרצליה ב' 389
– סודיות מובטחת –

למחקר רפואי הנערך מטעם בית־חולים אוניברסיטאי
דרושות
מ ר א י י נ ו ת
בחצי משרה, בכל רחבי הארץ, עם הנתונים הבאים: גיל 35 ומעלה; השכלה תיכונית לפחות; בעלות רכב; נכונות לעבודה בשעות אחה"צ והערב; יכולת ליצירת קשר מהיר עם אנשים.
נא לפנות בכתב־יד קורות־חיים ונסיון עבודה קודם, לת.ד. 20302 ת"א עבור "מראיינות"

איש אחזקה
לבתי"ס שדה: א.אילת ב.מעלה אפרים
נסיון בעבודות אחזקה. משרה מלאה. מגורים במקום.
נא לפנות ל: א. אילת 058-71021 (צחי)
ב. מעלה אפרים 02-941344 (ניצן)

עובד/ת נוי
לבתי"ס שדה: א.אלון תבור ב.הר הנגב
נסיון בגינון, רצוי דווק/ה בעל/ת רשיון נהיגה. משרה מלאה, מגורים במקום.
נא לפנות ל: א. אלון תבור – 067-67798 (מושון)
ב. הר הנגב – 057-88616/5 (קורין)

החברה להגנת הטבע

התאחדות התעשיינים בישראל
המחלקה לסחר חוץ וקשרים בינלאומיים
רח' המרד 29, תל־אביב 68125
דרוש/ה
בוגר/ת בלכלה
מינהל עסקים
לריכוז היחידה לסיוע ומידע להשקעות
כישורים דרושים:
* אנגלית על בוריה — עדיפות לשפת אם
* נסיון בעבודה במחשב
* ידע בתחום סחר שוק בינלאומי והשקעות — יתרון.
המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים

נגוב בע"מ — יצור מנעולים
ד ר ו ש י ם
עובדים/ות
ליצור והרכבה
5 ימי עבודה בשבוע
לפנות טל: 03-829701

צמיר שרותי כח אדם בע"מ
לסניפינו בת"א וברחובות
דרושים/ות
★ **כתבים טכניים**
נסיון בתיעוד תוכנה – שליטה בעברית ובאנגלית
★ **מכונאי מטוסים**
רצוי נסיון במטוסים אמריקאים + פרופיל גבוה
★ **חשמלאי מערכות מטוסים**
חייב נסיון במטוסים אמריקאיים + פרופיל גבוה
★ **שרטטי מכונות**
נסיון בשרטוט צנרת תעופתית / שינוע
★ **מסגרים / רתכים מנוסים**
רצויה קריאת שרטוט, נסיון בקונסטרוקציות ובריתוך מכל הסוגים
★ **חווטי לוחות חשמל מנוסים/ חשמלאים מוסמכים** —
ידע באלקטרוניקה
★ **טכנאי קירור מנוסים**
במערכות ביתיות ומרכזיות
★ **מפעילי מכונות**
רצוי בוגרי בית"ס מקצועי, ידע בפנאומטיקה והידראוליקה — למשמרות
★ **מלחימים/ות - מחווטים/ות**
מנוסים, רצויה קריאת שרטוט
★ **מעבדות תמלילים**
עברית/אנגלית + ידע ונסיון ב־IBM-P.C.
★ **פקידות/מזכירות מנוסות**
ידע ונסיון בהדפסה, הנהח"ש, רצויה שליטה באנגלית
תנאים מצוינים, ארוחות, הסעות ושכר גבוה
ת"א: שדרות־חוצקין 22, טל. 03-5464514
רחובות: בית־הפועלים 6, טל. 08-454651

דור־כימיקלים בע"מ
מקבוצת דור־כרמל
ד ר ו ש
מכשירן תעשייתי
* ידע במכשור פנאומטי ו/או אלקטרוני
* רצוי נסיון בתעשיה
נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים ונסיון קודם, למח' כ"א לפי הכתובת הרשומה מטה או טלפונית 04-726952 מח' כ"א
— סודיות מובטחת —
ת.ד. 10036 חיפה. מיקוד 26110

א.זליג
אנשים מעולים לתפקידים בכירים
בכירים לקריירה חדשה
המדור למזכירות בכירות בהנהלת גב' חוה רודניק
ד ר ו ש ו ת
1. **מזכירות בכירות ומנהלות לשכה** למנכ"לי חברות ומפעלים, בעלות נסיון מוכח בתפקידים דומים. נדרשת שליטה מלאה בשפות עברית ואנגלית. שפה נוספת – יתרון.
2. **פקידה אחראית** – למשרד מבוסס במרכז תל־אביב, העוסק בייעוץ וארגון וכ"א בכיר. חרוצה ומהימנה, בעלת נסיון מוכח של מספר שנים בעבודות משרד מגוונות – כולל הדפסה בעברית.
מהמועמדת נדרשת יכולת גבוהה להשתלב בצוות ולקיים יחסי אנוש מעולים. המשרה מלאה – 5 ימים בשבוע.
סודיות מובטחת
תפקידים אלו מיועדים לנשים וגברים כאחד.
נא לשלוח קורות חיים כתובים בעט כדורי על גבי נייר ללא שורות ולציין את היד הכותבת. אל: א. זליג, ת.ד. 4230, ת"א 61041, רח' גאולה 42, ת"א.
לפרטים נוספים: טל' 03-657530, 03-657510, בימים א'–ה' בין השעות 09.00 – 17.00.

ל"עוז־און" חולון
ד ר ו ש י ם
★ **מחסנאי**
נסיון בהפעלת וניהול מחסן טכני, חומרי גלם ותוצרת גמורה, רצוי בשטח האלקטרומכניקה
★ **מכלטן**
מנוסה, רצוי בתחום התבניות
– 5 ימי עבודה בשבוע –
לפנות לטל: 03-800117 לרות המר

סנפרוסט בע"מ
מזון איכות מוקפא
SF
למפעלנו באשדוד
דרושים
1. **כתבנית**
אנגלית עברית ועיבוד תמלילים
* נסיון של 5 שנים לפחות
2. **מנהל/ת חשבונות**
סוג 3
* נסיון של 3 שנים לפחות
3. **עובד ארכיב**
בעל נסיון
נא לפנות בכתב בציון קורות חיים לאגף כח אדם ת.ד. 2223 אשדוד מיקוד 77121

רוברט הלף ROBERT HALF
החברה המובילה בעולם בהשמת כח־אדם בתחומי מחשבים וחשבונאות
* **מנה"ח ראשי מדופלם**
נסיון מינימלי של 5 שנים. כושר ניהול עובדים.
* **גזבר**
נסיון רב במו"מ עם לקוחות, חוש מסחרי מפותח, הכרת מערכת הבנקאות.
* **רואה חשבון**
בעל נסיון רב כחשב בחברה גדולה, לתפקיד בכיר
אנא התקשר ללא כל התחייבות או תשלום:
תא בן־יהודה 32 בית אלעל, חדר 818
טל. 03-204711, 03-203423
סודיות מובטחת

למלון "בלו־ביי"
דרושים
* **שף מטבח** עם נסיון במלונות 5-4 כוכבים
* **מנהל אחזקה** בעל נסיון בבתי־מלון
* **מלצרים ראשיים** קפטנים מלצרים בעלי תעודה או נסיון
* **קצב** בעל נסיון בבתי־מלון.
* **פקידי קבלה** בעלי תעודה או נסיון
קיימת אפשרות למתן דיור
תנאים טובים למתאימים
סודיות מובטחת לפנות למחלקת כ"א טלפון 053-37131 בין השעות 9-15.30

למפעל גדול בצפון הארץ
ד ר ו ש
מהנדס ייצור
לתפקיד מנהל תפעול
* נסיון 5 שנים בתפקיד דומה
* נסיון בתפ"י ממוחשב
* כושר ארגון ופקוח על 350 עובדים
* עדיפות לנסיון בענף ההלבשה.
נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 6624 חיפה
– סודיות תשמר בקפידה –

מלונות מוריה
למלון מרחצאות מוריה ים־המלח
דרושים:
* **סגן מנהל קבלה**
* **טבחים בכירים למטבח החם.**
* **מציל —**
דובר אנגלית טובה
בדבר פרטים נוספים יש לפנות למח' כ"א טל' 057-84221

למשרד הנדסת בנין
ד ר ו ש
סרטט/ הנדסאי
בעל נסיון של שנתיים לפחות
לקביעת ראיון טלפון 03-249119

שטראוס שיווק בע"מ פ"ת
דרוש/ה
מפעיל/ה
למחשב דטה־פוינט
בעל/ת ידע ונסיון
שעות העבודה
אחה"צ 20.00 – 13.00
נא לפנות בכתב יד בציון קורות חיים לת.ד. 3396 פ"ת 49130 עבור "מפעיל המחשב"

למלון פאר באזור המרכז
ד ר ו ש
מנהל כללי
* בעל תעודת הסמכה לניהול בתי מלון.
* נסיון בניהול בתי מלון ברמה גבוהה.
* ידיעת השפות עברית אנגלית על בוריין, שפות נוספות – יתרון.
מועמדים יפנו בצרוף קורות חיים אל ת.ד. 4497 תל־אביב מיקוד 61044.
– סודיות תשמר בקפידה –

לחברה דינמית הפועלת בהקף ארצי
דרוש/ה
201. **מנהל/ת חשבונות** מנוסה.
202. **מנה"ש בכיר/ה –** רואה חשבון.
203. **אחראי/ת** למשאי ארגון ושיטות.
משרה 202 הינה באזור הגליל/העמקים.
לפנות לת.ד. 22242 ת"א.
סודיות מלאה מובטחת.

THE CARLTON HOTEL
TEL AVIV
מנהל מזון ומשקאות
* בעל השכלה מלונאית
* נסיון מוכח בניהול מחלקת מזון ומשקאות במלון 5 כוכבים.
נא לפנות אל מלון קרלטון תל־אביב, מח' כ"א, רחוב מרדד הירקון 10 תל־אביב.

לזינגר תל־אביב
ד ר ו ש ו ת
מוכרות מנוסות
לשעות אחה"צ
בשעות 14.00 עד 20.00
מועמדות בעלות נסיון בלבד מתבקשות לפנות
לטל: 243103/4/5 לננה

צ'מפיון מחסני ערובה בע"מ
ד ר ו ש
מחסנאי
עד גיל 30 לעבודה על מלגזה ובעל ידע בעבודת רישום מלאי.
לקביעת ראיון נא לפנות לרונית
טלפונים: 03-751710, 03-764320, 03-798110.

לחברת נייר רציף
דרוש/ה
* **מקדם/ת מכירות**
רק בעלי ידע או נסיון בשיווק
טלפון 03-812906

ידיעות אחרונות העתון של המדינה

לחברת יבוא ציוד דפוס
דרושים:
טכנאי/ מכונאי
כישורים:
ידע מקיף בנושא מכונאות ענף הנייר והדפוס לתפקיד מתן שרות ברחבי הארץ.
נא לפנות בכתב ולפרט קורות חיים.
ת.ד. 10168 ת"א 61101
סודיות מובטחת

לכפר הנוער ידיד
חיאל הרצליה
דרושה
אם בית
קבוצתית
(רווקה)
מגורים במקום
טל' 052-551774

לבית־מלאכה בנס־ציונה
דרוש
עובד
עם ידע בריתוך וחריטה
טל' 08-462133
08-470079

עיריית קרית גת
מכרז פומבי
בהתאם לסעיף 3 לתקנות העיריות (מכרזים לקבלת עובדים) תש"ם – 1979. מכריזה בזה עיריית ק. גת על משרות פנויות ל:
מהנדסים אזרחיים
בעלי נסיון בתחום המוניציפלי.
המעוניינים יפנו במכתב הכתוב בכתב־יד למזכירות עירית ק. גת ת.ד. 1 תוך פירוט אודות כישוריהם ונסיונם עד ליום ב' 15.9.86.
זאב בוים
מ"מ ראש העיר

ד ר ו ש / ה
מזכיר/ת חברה
לחברה עסקית באזור חיפה
רצוי בוגר/ת מדעי הניהול או מינהל עסקים, או משפטים.
נסיון קודם בתפקיד דומה או רל"ש בצה"ל
לפנות לת.ד. 1565 חיפה, בצרוף קורות־חיים בכתב־יד ולציין "מזכיר/ת החברה"

לחברת מחשבים
דרושה
מזכירה למנכ"ל
הכשורים הדרושים:
* ניסיון קודם
* ידיעת השפה האנגלית
* יכולת ניהול משרד
* נסיון בהנהח"ש
מועמדות ברמה גבוהה ליום עבודה מלא מתבקשות לפנות בכתב יד לת.ד. 50156 תל־אביב מקוד 61500

משאויר
טעינה אוירית בע"מ
דרושות
קלדניות
לעבודה במשמרות בנתב"ג
תנאים מצוינים.
לפנות לטלפון 03-9711696

שופר־סל
דרושים:
עובדי מאפית
לסניפינו:
– היפרכל קניון איילון,
אוטובוסים: 20, 23, 40, 42, 67
– רמת־אביב – רח' ברזיל 15,
אוטובוסים: 24, 27, 45, 49
– רמת־אביב – רח' טאגור 38,
אוטובוסים: 24, 27, 45, 49
תנאי שכר טובים
מועמדים מתבקשים לפנות למנהלי הסניפים במקום

סהר
ד ר ו ש ה
מזכירת מנכ"ל
הכישורים הדרושים:
* שליטה מלאה בעברית ואנגלית
* נסיון של 5 שנים לפחות
* ידע בהפעלת מעבד תמלילים
משרה מלאה 5 ימי עבודה
נא להתקשר 03-648418 לגב' תקוה שמש (פרט ליום ו')
מחשבה אחת קדימה

אלקטרוניקה 2000 בע"מ
אזור התעשייה הרצליה—דרושים
טכנאי מיזוג־אוויר
למערכות מרכזיות
בעל נסיון של 3 שנים ויותר,
בעל רשיון נהיגה.
עוזר מסגר
לפנות בכתב בציון נסיון קודם אל ת.ד. 2095, הרצליה 46120
סודיות מובטחת

Needed in Tel Aviv for an Electronics Co.
EXECUTIVE SECRETARY/ SALES ASSISTANT
Able to work overtime and underpressure. Perfect command of English (including typing) and working knowledge of Hebrew.
Full time position, 5 day week.
Call from Sunday, 03-5464091

ת"א **דחף** מרכז — סמטת בית השואבה 8 (פינת אלנבי 94) מול קולנוע מתמיד טל 622547
ת"א **דחף** דיזנגוף — רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) פתוח 24 שעות טל. 239952
ת"א **דחף** בן יהודה — רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי) טל. 656120
ת"א **דחף** אלנבי — רח' אלנבי 123 (ככר המושבות) טל. 611806
לפרסום מודעה? **דחף** פרסום — ב"דחף" תקבל יותר ובמחירי העיתון
חיפה **דחף** — רח' הרצל 11 (הדר) טל. 645333־4
ירושלים **דחף** — רח' יפו 43 (ככר ציון) טל. 226335
דחפון — שרות מודעות טלפוני 03-611001
ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

שישי־אישי / אהוד מנור

שנינות עירונית ולירויות אירונית

לונדון נטולת תיירים אמריקאים זכתה העונה בשפע תיאטרון אמריקאי. עשרה מחזמרים, ארתור מילר ויוג'ין אוניל. מי שיסע ייהנה בלונדון, ומי שלא יסע יוכל לראות כאן את ג'ק למון ב„מסע ארוך אל תוך הלילה"

מורין ליפמן. תפקיד נפלא ב„עיר נפלאה"

המחזמר האמריקאי כבש את לונדון. בימים אלה מועלים בה כעשרה מחזות מוסיקליים השייכים לקלאסיקה הניו־יורקית, וביניהם: „רחוב 42", „אני אוקלי אשת לפידות", „שבע כלות לשבעה אחים", „קברט", „צ'רלי גירל" (עם סיד צ'אריס), „כלוב העליזים" ו„עיר נפלאה".

מבקרי התיאטרון בלונדון מקוננים על כך ש„ווסט אנד" הפך ל„מחזמר אחד גדול". אך אין ספק שאילו היו מעלים בלונדון יותר מחזות מוסיקליים מן הסוג של „עיר נפלאה", היו גם המבקרים נהנים.

בעשר השנים האחרונות קל היה לשכוח שמחזות מוסיקליים יכולים להיות שנונים ואינטליגנטים. רבים מן המחזות המוסיקליים החדשים הם יותר ויותר פשטניים ורדודים ככל שהתפאורות והאמצעים הטכניים נעשים יותר ויותר משוכללים. רבים מן המחזות המוסיקליים החדשים (כמו „סטארלייט אקספרס", „טיים" או „שחמט") נגועים בחשיבות עצמית מנופחת ובעצם הם לא יותר מאופרות גרועות בנוסח המאה ה־19.

והנה, מחזמר שאוחסן בנפטלין במשך שלושים שנה ויותר מתגלה כיצירת מופת קטנה. „עיר נפלאה" (שנכתב בשנת 1953) הוא מחזמר מלא השראה שעניינו בני־אדם ולא הנדסה אלקטרונית. סוד הצלחתו טמון, דומני, בצוות היוצרים שלו.

את המוסיקה כתב לאונרד ברנשטיין (ארבע שנים לפני „סיפור הפרברים"), והיא פשוט רעננה ומלהיבה. ברנשטיין משלב ג'ז פופולארי, בלדות רומנטיות, קונגה דרום־אמריקאית ושינויי קצב פתאומיים, והמוסיקה שלו מבשרת את יצירת המופת שהיה עתיד לכתוב בעבור ארבע שנים.

היוצר החשוב ביותר כיום (מלים ומוסיקה) בעולם המחזמר האמריקאי הוא סטיבן סונדהיים („מוסיקת לילה זעירה", „קומפאני", „סוויני טוד"), אשר ב־1957 כתב מלים בלבד למוסיקה של ברנשטיין ב„סיפור הפרברים". כאשר צפיתי ב„עיר נפלאה", הבנתי ממי למד סונדהיים את כל מה שהוא יודע לעשות היטב. הוא למד לכתוב מוסיקה תיאטרלית והומוריסטית המשרתת את המלים, תוך שמירה על כבודה שלה, מלאונרד ברנשטיין; ופזמונים הוא למד לכתוב מבטי קומדן ומאדולף גרין. פזמוניהם של השניים מקדמים את העלילה ומגדירים את הדמויות ושומרים על רעננות וגילוי עצמי מתמיד.

העלילה מגוללת את סיפורן של שתי אחיות מאוהיו – אחת מהן שואפת להיות סופרת והאחרת שחקנית – המגיעות לניו־יורק ומחפשות את התהילה. כמחזמר מבוסס על מחזה ישן יותר („אחותי איילין") ואילו המחזה נכתב על־פי סיפורים של רות מקיני, שהתפרסמו בשנות השלושים ב„ניו־יורקר מגזין".

עלילת „עיר נפלאה" מתרחשת ברובע גריניץ'־וילג', בדירות מרתף ובמועדון לילה. בשנות ה־30 הופיעה במועדון מעין זה הקומיקאית היהודיה הנפלאה ג'ודי־הולידיי (ז"ל), והצמד קומדן וגרין כתב אז בשבילה את החומר. בתפקיד הראשי בגירסה הלונדונית של „עיר נפלאה" מופיעה קומיקאית יהודיה נפלאה אחרת, מורין ליפמן, המתגלה כאן גם כזמרת מצוינת ורקדנית מיומנת. כמו פאני ברייס האגדית (וברברה סטרייסנד בעקבותיה) נראית מורין ליפמן כמו ציפור טורפת חביבה, המקרינה מיניות פרובוקטיבית, רווית לעג עצמי, הנעה במהירות מסחררת בין שובבות ופטאליות.

ליפמן (הנשואה לסופר והמחזאי היהודי ג'ק רוזנטל, ואם לשניים) היא שחקנית במה וטלוויזיה ידועה בבריטניה (הסדרה הקומית "AGONY", על אם ובתה, הוקרנה גם בישראל). אולם דומה שב„עיר נפלאה" נפתח פרק חדש בקריירה שלה, ממש כשם שאותו תפקיד פתח פרק מזהיר בקריירה של רוזאלינד ראסל: על גילום דמותה של רות שרווד היתה ראסל מועמדת לפרס ה„אוסקר". מאוחר יותר הופיעה, באותה דמות, ברדיו ובטלוויזיה, וב־1953 קצרה הצלחה אדירה בגירסה המוסיקלית הבימתית שכל כולה שנינות עירונית ולירויות אירונית.

לא רק קומדיות מוסיקליות אמריקאיות כבשו את לונדון. גם המחזה האמריקאי הרציני זוכה כאן לתחיה מרתקת: „שעון אמריקאי" של ארתור מילר בתיאטרון הלאומי, ו„מסע ארוך אל תוך הלילה" של יוג'ין אוניל עם ג'ק למון בתפקיד הראשי. הפקת „מסע ארוך" וג'ק למון (שגידל רעמת אריה כסופה) עתידים להגיע לישראל בספטמבר. כדאי להכין כרטיסים מראש.

הו, אני אוהב את זה, ריח הדפוס הטרי / מירי פז

העולם זה אנחנו, העתונאים

שרירותו הבלתי נסבלת של שלטון הממון, בגידתה של העתונות הדמוקרטית ביעדיה והתקרנפותה בפני הממון והשלטון – „פראבדה". ה„אני מאמין" של דיוויד הֵיר. אם אינך מזדמן ללונדון, תוכל לקרוא את הספר

ידיד טוב לב, בעל דעה נחרצת על מקצועי הבזוי, הביא לי מזכרת נלבבת מסיור תיאטרונים בלונדון: „פראבדה", ספר המחזה מאת הוארד ברנטון ודיוויד הֵיר. ההצגה כבר רצה במשך יותר משנה על בימת „נשיונל תיאטר", בכיכובו של אנתוני הופקינס. „פראבדה" הוא מאותם להיטים שבשבחו אמרו המבקרים שהוא רלוונטי מאוד, עוסק בענייני היום ומציג שאלות הנוגעות לדמוקרטיה, לחופש העתונות ולשרירות שלטון הממון; ובגנותו אמרו שהוא רלוונטי, עוסק בענייני השעה, ועל כן פשטני, ומה שגרוע יותר – הכל נעשה תוך פזילה מכוונת היטב אל הקופה. סוראי הרכילות בעתונות הלונדונית ואורחי־הקבע בפאבים ב„פליט־סטריט" עסקו בלהיטות, במשך חודשים, בהימור מי־הוא־מי בשורה הארוכה של גיבורי המחזה. לאיש לא היה ספק שהגיבור למברט להדרו, מיליארדר ממוצא דרום־אפריקאי הרוכש בסיטונאות ברוטאלית את מבצרי העתונות במדינה, הוא רופרט מורדוך, ועל כך שמענו גם בארץ. אך מי הם, לעזאזל, אותם אופורטוניסטים יהירים, מוגי־לב, חסרי־דעה ועמוד שידרה; בקצרה, אותם זנים זואולוגיים נחותים של חד־תאיים וחסרי־חוליות, המאכלסים את „פראבדה"? למברט להדרו מוצג, אמנם, במחזה כאיש מושחת ואפל, אך קורבנותיו – עתונאים ועורכים – הם הצד האפל עוד יותר של הדרמה הזאת.

אנדרו מאי, עורך צעיר ומבריק, הוא קורבנו העיקרי של להדרו, משום שהוא „מוכשר ורך כאפרסק", כדברי להדרו, ובעיקר משום שהוא נחוש בדעתו להשיב מלחמה. אנדרו מעורר אהדה מסויימת, אך בזיקתו לעתונות אין מה שמייחד אותו מעמיתיו. יש לו תחושה מדומה של כוח, של שליטה ותמרון במלים, הנתפסים במקרים אקוטיים כלא פחות משליטה בעולם כולו. „הו, אני אוהב את זה. ריח הדפוס הטרי... העולם כולו עובר דרך חדר החדשות, מעובד ומעוצב הוא מגיע לדלת ביתך"... זו תחושה אופיינית למי שמאמינים בתום לב שהעולם חולף־עובר דרך חדר העבודה שלהם והם יוצקים אותו במרעכם או מקשיהם. העולם זה אנחנו. אם העתונאי אינו די שאפתן ויהיר לכפה התחושה כזאת בכוחות עצמו, הרי יש לו מחנכים – עורכים בכירים – המטפחים אותה. כשקרא אנדרו באוזני עורכו שורה במאמר מערכת שהחלה במלים „ה'בייסטנדר' (שם העתון) סבור"... מתקן אותו העורך הראשי: „אנדרו, לעולם אין אנו קוראים לעצמנו בשמנו. זה לא נחוץ. האם אלוהים קורא לעצמו אלוהים?".

היו זמנים, נזכר אנדרו, כשעוד הקפיד בסגנון, התלבט בבחירת מלים. אך עורכיו הינחו אותו לדבוק בנוסחאות קבועות, חוזרות ונשנות. „התחוור לי שמה שהקוראים רוצים הוא דבר שאינו משתנה מיום ליום. אשליית האין־זמניות. זה מה שאנחנו מוכרים. בלונים בלאים באוויר תופח... כל דבר אחר יעודד את האנשים לחשוב. לעולם אל תעשה זאת. זה יקפה את אוטרם".

דיוויד הֵיר, מחזאי צעיר (39) ועולה על בימות לונדון ובקולנוע (ולא מכבר ראינו את „שפע" בכיכובה של מריל סטריפ שהֵיר כתב את תסריטו על־פי מחזה שלו משנת 1978), מרבה לעסוק במחזותיו בבעיות העתונות ובמעמד האשה. „פראבדה" הוא ה„אני־מאמין" שלו על שרירותו הבלתי נסבלת של שלטון הממון, על בגידתה של העתונות הדמוקרטית ביעדיה, והתקרנפותה בפני הממון והשלטון.

ב„פראבדה" משרטט הֵיר, יחד עם הוארד ברנטון, שעמו הוא צועד דרך ארוכה, שלבים בתהליך ההתקרנפות וההישחקות של העתונאים בפני בעל העתון והממון. זה מתחיל בביקורו הבלתי־צפוי של סר סטמפורד, בעל עתון מקומי בשם „ליסטר בייסטנדר" במערכת עתונו. בהיסוס ובמבוכה גלויה מרמז סטמפורד על תוכניתו למכור את העתון שבבעלותו. „זה עניין עסקי, לא רגשי", הוא מנסה להסביר. הוא צריך את הכסף כדי לרכוש חוות סוסים רווחית יותר, כנראה. כשנודע לעתונאים שרוכש העתון הוא למברט להדרו, הם נכנסים למחות. לא נעבוד עם גזען, הם מצהירים.

התמונה משתנה, כמובן, כשמופיע הבוס החדש להדרו ומתחיל „לעשות סדר", לפטר ולשכור עתונאים כאילו היו סוסים. או־אז מתחננים כמה עתונאים על נפשם. לאנדרו מאי אין ממה להסוס, לכאורה. הבוס החדש מבטיח לו את התפקיד הבכיר ביותר בהיראארכיה, העורך הראשי. אשתו של אנדרו, רבקה, הדמות החיובית במחזה, מנסה להזהיר אותו, אך הוא לא שועה לאזהרתה. כעורך עתון, שלהדרו הוא בעליו, מרגיש אנדרו שנושפים בעורפו גם כשהאיום איננו ישיר. הוא מתמהמה בפרסום ידיעה בלעדית על נסיון הממשלה להסתיר מן הציבור דליפת חומר מסוכן מתחנת כוח. להדרו מתיר לפרסם את הידיעה, אך על־פי פרשנותו שלעולם איננה מאשימה את הממשלה, אלא את האופוזיציה בלבד. במקום להאשים את שר ההגנה בסיכון בריאות הציבור, צריך להאשים את הבוגדים והמועלים, שבהדליפם מסמך חסוי הם מסכנים את... הבטחון הלאומי.

רבקה מאיצה באנדרו לפרסם את הידיעה. להדרו מפטר את אנדרו. „אתה מבולבל. יש לך אשה שמאלנית ובוס ימני; עם מתחים כאלה אי אפשר לתפקד." אנדרו מנסה למחות. הוא לא יתפטר; הוא יפנה למוסדות המתאימים ויתלונן על הפרת צעדיו ועל פגיעה בעצמאותו כעורך וחוץ מזה, הרי הצוות מאחוריו.

„אנדרו: אני פונה אליכם, חברי העתונאים:

להדרו: אנא, אל תבזבז את זמנך. מעולם לא הבחנתי בסולידאריות מקצועית בין עתונאים... עתונאים אינם מצטיינים בהתייצבות לצד עמיתיהם. אין זה מטבעם. אך אתה רשאי לנסות. למה לא לתת לזה סיכוי?

אנדרו: עמיתי העתונאים...

וכל העתונאים בחדר מרכינים ראש ומתעלמים מן הפניה)".

להדרו צודק, כמובן, ומנצח לאורך כל הדרך. הוא גם מסביר לאנדרו למה. „אתם העתונאים, קוראים ספרים, מתלבטים, משנים את דעתכם, אינכם יודעים במה אתם מאמינים... גם לי יש ספריה ענקית בביתי בדרום־אפריקה, אך לעולם איני מציץ בספר. זה משום שדעתי מגובשת כבר... אין תועלת בעתונים טובים. למה להטריח את עצמך בייצור עתונים טובים כשקל יותר לייצור עתונים רעים? הם גם נמכרים יותר טוב".

בתוך העימות בין להדרו ואנדרו משתרבבים סיפורי הבגידה הקטנים על עתונאים קנויים, אומרי־הן בזויים, עבדים נרצעים העוסקים בשפלות־רוח את דבר אדונם.

אין מטאפורות. רק צילום תמונת מצב, נלעגת עד באנאליה, מאחורי הקלעים של פרחחורי כוח מדומים.

הוארד ברנטון ודיוויד הֵיר. קוראים לזה הצלחה

גולים מאונס גולים מרצון / „אקונומיסט"

בשנות ה־30 הופיעה במועדון מעין זה הקומיקאית היהודיה הנפלאה ג'ודי

כאשר מעורבות פוליטית היא מלה גסה

גראס מצהיר שהוא נחוש בדעתו לעזוב את גרמניה ולהתגורר באסיה. קמל זוכה להכרה בתורכיה. ואלאדארס וואלס הורשו לעזוב את קובה

מי יתעלם מגינטר גראס

גינטר גראס. קוראים לזה יהירה

גינטר גראס הפיל את תוף הפח שלו. סופרה הידוע ביותר של גרמניה המערבית (שהוא גם מעין שר ללא תיק בפארלמנט) מצהיר שהוא נחוש בדעתו לעזוב את ארצו ולהתגורר באסיה.

„בעיניהם של האינטלקטואלים שבמדינה זו, מעורבות פוליטית היא מלה גסה... זוהי חזרה לשנות ה־50, שם טמונים שורשיו. אולם באותן שנים למדנו שכל אדם חייב לצאת מתוך המעגל האישי שלו, כדי שהחברה כולה תוכל להשיג משהו".

החלטתו של גינטר גראס לעזוב את גרמניה המערבית הושפעה מתגובה לא אוהדת בעיקרה על ספרו האחרון „החולדה". כעת, לפחות, כפי שציין עתונאי ציני, תיחסך מהגורו גראס תשומת־לבם של המבקרים הגרמנים שאינם בקיאים בשפת הסנסקריט...

גראס עורר עויינות כלפיו לאורך כל הקאריירה שלו, אולם השגיו, בדרכו שלו, היו מרשימים כשל כל סופר גרמני אחר במאה זו. אלה האוהבים לדרג אמנים בטבלת עדיפויות, עשויים לטעון כי תומס מאן (כסופר) וברטולד ברכט (כמשורר וכמחזאי) קרובים יותר לראש הטבלה. אולם השוואות כאלה הן חסרות... „עם ממש כמו לבקר את פילדינג על שאינו דֶפו.

כל היסטוריון שידון בחיים האינטלקטואליים והפוליטיים בגרמניה שלאחר המלחמה, לא יוכל להתעלם מגינטר גראס.

הרומן שהקנה לו את הפרסום והתהילה, „תוף הפח", מדיף את צחנתו האופיינית של המסכה העיר־בורגני בגרמניה המערבית שלאחר המלחמה. „שנות ה־50 השקריות", לדעתו של ג. גראס, היו שנות הנס הכלכלי וגודש הכוונות הרעות. אוסקר, הגמד המכה בתוף הפח, העביר את המסר שבוצע רצח המונים ושהיו מעורבים בו רבים, שעדיין חיים בגרמניה. רק לעיתים נדירות הוצא שלד מארונו בקול רעש כזה. גרמנים רבים אינם סולחים על כך לגראס עד היום.

היתה זו פצצה אדירת־הלם, שקשה לצפות להמשך דומה אחריה. אולם הספרים האחרים מתוך „טרילוגיית דנציג" – „חתול ועכבר" ו„שנות כלב" – העידו שכוחו של גראס לא פג. „חתול ועכבר" הוא דוגמא יוצאת־מן־הכלל של רומן גרמני; „שנות כלב" נע על גבול הגודש הכאוטי, העולה על גדותיו.

בשנות ה־60 היה גינטר גראס, שהכתירוהו אז „הכריש בבריכת הסרדינים", לחלק מהממסד הפוליטי המערב־גרמני, ולעמיתו של וילי בראנדט, מנהיג המפלגה הסוציאל־דמוקראטית דאז. גורל רע יותר לסופר־כופר כזה לא יכול להיות אולי חוץ מזכיה בפרס רשמי לספרות. הנסיון של גראס לתמרן בשטח שבין הסטודנטים המהפכנים מצד אחד, לבין הנוצרים־הדמוקראטים מהצד האחר, היה בהכרח מוראליסטי לעיתים קרובות לא מוחשי מספיק, דמויותיהן של „גברת מהפיכה" ו„רופא־השיניים קידמה" החלו להופיע בכתיבתו באותו זמן, כאלגוריות מימי הביניים.

אף שאיש לא יטען כי שני רומנים אלה משנות ה־60, „הרדמה מקומית" ו„יומנו של שבלול", יש בהם מאכזריותו של הכריש, הם רבי השראה וכושר שכנוע ואפשר ליהנות מהם גם היום. את מקומן של נקיפות המצפון הקאתולי שביצירותיו הקודמות תופסת עתה חושניות פרגמאטית, והאמצעים הספרותיים שהוא משתמש בהם – סצינות בנוסח קולנוע ושזירתן של נקודות־ראות שונות של המספר – מחטיאים לעיתים את המטרה. כסאו של הרופא ב„הרדמה מקומית" הוא משל לא־מוצלח על כסא הלימודים ועל הרחבת הדעת.

אולם חרף כשלונותיו, „יומנו של שבלול" הוא הישגו המרכזי של גראס. בנודו בין סיפור בדיים ורפורטאז'ה הוא מתאר תיאור מרהיב ואישי – מאורע ציבורי: מערכת הבחירות של 1969. באור מלאנכולי ואוטופי כאחד נחשפים כל תסביכיו של גינטר גראס: נשים, מין, אוכל, היסטוריה גרמנית (ביחוד גורלה של דנציג והעבר הקרוב), פוליטיקה רפורמית, בלמי ההגיון.

מאפיינים אלה קשורים על־כל־פנים לאופי, והם מפריכים את ההנחה המוטעית, אך המושמעת תכופות, שיצירתו של גינטר גראס היא בלתי־אישית. פיצול האישיות והחיפוש הפראנואידי אחר השלמות, חיפוש העובר דרך השפה וחיי המין, מונח ביסוד כתיבתו. המיוחדות הגינטרגראסית טמונה באימפולס החברתי, ההודף גם לתוך חייו הציבוריים: לפנינו אדם האוהב לדבר, לא רק כדי להשמיע אלא גם כדי לשמוע.

מי מברך את ישר קמל

ישר קמל הוא גדול סופרי תורכיה כיום. התרגומים הרבים לסיפוריו הפולקלוריסטיים על החיים בתורכיה מעניקים לקורא המערבי הזדמנות נדירה להציץ אל עם ואל אורח־חיים, שרבים עדיין חוששים מפניהם. ספרו הראשון (והמפורסם ביותר) „ממד, הנץ שלי" תורגם לאחרונה לאיסלנדית.

קמל נולד ב־1923 במזרחה הפרוע של תורכיה, שם, כילד, ראה את אביו נרצח במסגד. ספריו הראשונים מספרים על המזרח ההררי, על מבנהו הפיאודלי, ועל צדק נוקשה. הם מופיעים בגיבורים מהוללים, בהרפתקאות, ובהומור, ובזכותם יצאו לו מוניטין כגדול המספרים בעולם.

ב־35 השנים האחרונות חי ישר קמל בעיר איסטנבול ובסביבותיה, ו„הדייג שחצה את הים" הוא הרומן הראשון שלו על איסטנבול שתורגם לאנגלית. רומן אחר, „ובכן, הציפורים פרחו להן", כבר תורגם לצרפתית. הסופר מודה כי „ממד, הנץ שלי" ו„הדייג שחצה את הים" כל־כך שונים זה מזה, עד כי יכלו לכתוב אותם שני אנשים שונים. צורת הרומן נקבעת על פי הנושא. נושאי הספר „הדייג שחצה את הים" הם – הגירה ממרכזה הכפרי של תורכיה לאיסטנבול – עיר שאוכלוסייתה גדלה מ־1.7 מיליון ל־5.8 מיליון במשך עשר שנים – הים, הסמוך לעיר.

מתוך דירתו של ישר קמל, שם הוא גר עם אשתו טילדה (המשמשת גם מתרגמת שלו לאנגלית) ועם התול שחור בשם ג'ימי אָרף, הנקרא כך לזכר ידידו של קמל, ג'יימס בולדווין, שכתב את „ארץ אחרת" לחופי הבוספורוס, נשקף נופו של ים מַרמָרה. קמל אוהב לבלות עם הדייגים בכפר שלמרגלות ביתו.

את תהליך העיור ואת הים אין הסופר מתאר בהומור. מאבקם של המהגרים הוא קשה, ברוטאלי ורובו ככולו נדון לכשלון. הים, המלא „ספינות בעלות אלפי עיניים של קופסאות שימורים", שרוי באבל, אבלה של העיר. מאבקם של המהגרים קשה ביותר בגלל מה שקמל מכנה „השילוב המסובך שבין מיתוס למציאות". שתי הדמויות העיקריות – הדייג שבכוונתו והרוצח במנוסה – חייבות להתמודד לא רק עם סביבתן המנוכרת, אלא גם עם מיתוסים שאחרים רוקמים סביבן. הרוצח נהפך לגאנגסטר ידוע לשימצה, שמייחסים לו בכעות פשע ראוותני. הדייג הוא, על־פי השמועות, אביהן של נימפות ים ואף רוצח.

רוב הספר נכתב בשטוקהולם, שם חי ישר קמל שלוש שנים, בסוף שנות ה־70. בגלל דעותיו השמאלניות (הוא היה חבר בוועד המרכזי של מפלגת הפועלים התורכית, האסורה כיום על־פי החוק בתורכיה ובמשך 12 שנה היה עתונאי בעתון השמאל „קאמהוריית") היה מטרה לפגיעותיהם של כנופיות המרצחים שנגדרו אז בתורכיה. הוא ברח לשוודיה, שם כתביו מוכרים ונפוצים. למרבה האירוניה, החיים בתורכיה מאז ההפיכה הצבאית ב־1980 והחזרה האיטית לדמוקראטיה שבאה בעקבותיה, נעשו קלים יותר משהיו בתורכיה החפשיה יותר של שנות ה־70. השנה אף העניקה הממשלה פרס רשמי לקמל, לאחר שלא יכלה להתעלם מהמוניטין שיצאו לו בחוץ־לארץ.

ישר קמל. קוראים לזה הסתגלות

מי כלא את ואלאדארס וואלס

ארמנדו ואלאדארס וג'ורג' ואלס היו במשך 20 שנה אסירים פוליטיים בקובה. שניהם החלו לכתוב שירה בכלא והורשו בסופו של דבר לעזוב את המדינה, לאחר שהצליחו להבריח את יצירותיהם מהכלא ואלה זכו להערכה בעולם הרחב. עדויותיהם מחיי הכלא מלמדות, כי הלחץ שהופעל עליהם לוותר על מעמד האסיר הפוליטי תמורת השתתפות ב„חינוך פוליטי" לא היה שונה בהרבה מסיפורו של תומאס דה טורקוומאדה.

ואלאדארס היה פקיד בבנק הדואר בקובה. טעותו היתה, שסירב להציב על שולחן משרדו את הסיסמה: „אם פידל הוא קומוניסט, צרפו אותי לרשימה שלו. הוא צודק". ואלאדארס הואשם בחבלה ובהסבת הרס לציבור. ואלס סירב להתגייס לצבא. האשימו אותו ב„הרעלת נפש העם".

כמו מאות עצורים אחרים התעקשו ואלאדארס ואלס להיחשב אסירים פוליטיים. הם סירבו ללבוש את המדים הכחולים של האסירים הפליליים. „את המדים הצהובים או לא כלום", הכריזו. ואכן, במשך תקופות ארוכות נאלצו שניהם להלך עירומים. עדויותיהם מהכלא מוכיחות, כי גורל האסירים הפוליטיים בקובה אינו שונה מגורל עמיתיהם בכל מדינה דיקטאטורית – גורל־אימים.

הסוהרים נהגו לספוך על ואלאדארס דלי־ צואה ושתן. כשרעב ללחם נאלץ לאכול צרצרים, צפרדעים ונחשים. מפעם לפעם עשו סוהרים מצויידים בכידונים חיפושים אלימים בתאו. פעמים דחסו את האסירים אל תוך „תאי מגירה" חשוכים לחלוטין והאכילו אותם רק לחם ומים. היתה אף תקופה שאסירים שצימצמו את מנות המזון שלהם, נבדקו על־ידי רופאים קובאים ומזרח־אירופאים במסגרת מה שנראה היה כניסוי בתת־תזונה. הצעירים ניסו במשך שעה לצוד ציפורים או החולים והאחרונים נחבטו למעקן. את קרובי המשפחה דירבנו לכתוב ליקיריהם בכלא ולנסות לשכנעם להיכנע. ואכן, רבים נכנעו וקיבלו על עצמם את „החינוך הפוליטי".

הספרים של ואלאדארס וואלס הם עדויות לאומץ־לב ראוי־לציון. שני הכותבים טוענים, כי החזיקו מעמד בזכות אמונתם. אולי עזרה להם גם פגישתם בנשים הצעירות שבאו לבקר בכלא ושלימים נישאו להן. אך מאות העצירים שאינם משוררים נשארו בכלא. רבים מאלה ששוחררו טוענים, שהשלטונות מנעו מהם, לאחר השחרור, מקורות פרנסה ומגורים.

הנשיא קאסטרו עצמו זכה לטיפול יוצא מן הכלל כאשר היה אסיר פוליטי, בשנת 1955. מתאו בכלא כתב בזמנו: „אני הולך עכשיו לאכול ארוחת ערב – ספאגטי ותמנונים, שוקולד איטלקי לקינוח וקפה שרי. האין זה ראוי לקנאה?" אלה שהוא כולא עכשיו, ודאי יסכימו עמו.

כנגד כל תקוות, כתב אנטוניו ואלאדארס. אלפרד א. קנופף. 381 עמודים. $18.95. עשרים שנה וארבעים יום, כתב ג'ורג' ואלס. אמריקס וואטס. 125 עמודים. $8.